
TV ES SACERDOS IN

MERCURII.
IAMBLICHUS.
PROCLUS.

BASILEÆ
1532.

1532

3121(2)/B/2
P.11

HERMES TRISMEGISTUS
c

MERCVRII TRISMEGISTI PYMANDER, DE POTESTATE ET SAPIENTIA DEI.

EIVSDEM ASCLEPIVS, DE uoluntate dei.

Opuscula sanctißimis mysterijs, ac uerè coelestibus oraculis illustrißima.

Ex Libris Ludouici de la Sauzaie 1614

IAMBLICHVS de mysterijs Aegyptiorum, Chaldæorum, & Assyriorũ.

PROCLVS in Platonicum Alcibiadem, de anima & dæmone.

IDEM de sacrificio & magia.

Quæ omnia solerti cura repurgata, ac suo tandem candori restituta sunt.

BASILEAE,
1532.

MICHAEL ISINGRINIVS LECTORI S D.

Miraris fortè candide Lector, qua ratione ducti hoſce libellos, hoc potiſsimū tempore tibi exhibuerimus, quo ferè & pietas ipſa, et cum hac ſana ſtudia uixdum renata, in deſpectum uulgò redire cœperūt. Audies. Deploratum eſt fateor hoc ſeculum, ſed ob hoc ipſum noſtrarum putauimus eſſe partium, quantum in nobis eſſet, autorem ex altiſsima uetuſtate per tot retro ſecula noſtro longe iniquiora, per tot item peregrinas linguas tandem Latio donatū, apud doctiſsimos interim eoſdemq́; ſanctiſsimos uiros deliteſcentē, ad nos ex Aegypto quaſi per manus delatum, poſteritati, ne omnino interiret, reſeruare. Cuius quidem conſilij, non modo ſancta uenerandæ uetuſtatis reuerentia cauſa fuit, ſed ad hoc quorundã, qui hūc uere ter maximum Hermetem, quem ob ſingularem ac theologicam doctrinã, Aegyptij prius ac barbari, mox etiam priſci Chriſtianorū theologi, ingenti ſtupore attoniti, admirati ſunt, omnino propter raritatem uulgatum uolebant, inſtans flagitatio nos cōpulit. Eiſdem quoq; cauſis perſuaſi, Iamblichū & Proclum addidimus, utrunq; eruditione & uetuſtate cōmendabilem: quiq; huic ueluti baſi ſuarum aſsertionum innitãtur. Vale Lector chariſsime, & ſtudium noſtrum erga bonas literas amplectere.

MARSILII FICINI FLORENtini, in MERCVRII TRISMEGISTI Pymandrũ, ad Cosmũ Medicem patriæ patrem, Pręfatio.

O tẽpore, quo Moses natus est, floruit Atlas astrologus Promethei Physici frater, ac maternus auus maioris Mercurij, cuius nepos fuit Mercurius Trismegistus. Hoc autẽ de illo scribit Augustinus: quanquam Cicero atque Lactantius, Mercurios quinque qer ordinem fuisse uolunt: quintũque fuisse illũ, qui ab Aegyptijs † Theuth, à Græcis aũt Trismegistus appellatus est. Hũc asserunt occidisse Argũ, Aegyptijs præfuisse, eisque leges ac literas tradidisse. Literarũ uero characteres, in animaliũ arborũque figuris instituisse. Hic in tanta hominũ ueneratione fuit, ut in deorũ numerũ relatus sit. Templa illius numini constructa quãplurima. Nomen eius propriũ ob reuerentiã quandam pronunciare uulgo ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Aegyptios, nomine eius cognominatᷓ: oppidũ ab eo cõditum, quod etiam nunc nominatᷓ ἑρμόπολις, id est Mercurij ciuitas. Trismegistũ uero, id est ter maximum nuncuparũt; quoniã & philosophus

† al. Tem pungina.

maximus, et sacerdos maxim⁹, & rex maximus extitit. Mos em̃ erat Aegyptijs (ut Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotũ cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodũ acumine atque doctrina, philosophis omnibus antecesserat: sic sacerdos inde constitutus, sanctimonia uitæ, diuinorumq́; cultu, uniuersis sacerdotibus præstitit: ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq́; gestis superiorum regum gloriam obscurauit: ut meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philosophos primus, à Physicis ac mathematicis ad diuinorũ contemplationẽ se contulit. Primus de maiestate dei, dæmonum ordine, animarũ mutationibus sapientissime disputauit. Primus igitᷣ theologię appellatus est autor. Eum secutus Orpheus, secũdas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei sacris initiatus est Aglaophemus. Aglaophemo successit in theologia Pythagoras: quẽ Philolaus sectatus est, diui Platonis nostri præceptor. Itaq; una priscę theologiæ undiq; sibi consona secta, ex theologis sex miro quodã ordine cõflata est, exordia sumens à Mercurio, à diuo Platone penitus

nitus absoluta. Scripsit autem Mercurius libros ad diuinarũ rerum cognitionem pertinentes q̃plurimos, in quibus proh deus immortalis, quàm arcana mysteria, quàm stupenda panduntur oracula: nec ut philosophus tantum, sed ut propheta sæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinã præuidit priscę religionis, hic ortum nouę fidei, hic aduentum Christi, hic futurum iudiciũ, resurrectionem seculi, beatorum gloriam, supplicia peccatorum. Quo factum est, ut Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiáne syderum, an reuelatione dęmonũ, multa protulerit. Lactantius autem illum inter sibyllas ac prophetas cõnumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipue: unus de uoluntate diuina, alter de potestate & sapientia dei: Ille Asclepius, hic Pymander inscribitur. Illum Apuleius Platonicus latinũ fecit, alter usq; ad hæc tẽpora restitit apud Græcos. At nuper ex Macedonia in Italiam aduectus, diligentia Leonardi Pistoriensis, docti probiq; monachi ad nos ꝑuenit. Ego autẽ cum tuis exhortationib⁹ prouocatus, è græca lingua in latinam cõuertere statuissem: ęquum fo

re putaui Coſme felix, ut nomini tuo opü=
ſculum dedicarem. Nam cuius ipſe adiutus
opibus, librisq; affatim refertus, ſtudijs græ
cis incubui: eidem ſtudiorũ græcorũ me de
cet offerre primitias. Neq; fas erat, opus tam
ſapientis philoſophi, tam pij ſacerdotis, tam
potẽtis regis dicare cuiquã, niſi ipſe cui dica=
tur, pietate, ſapientia, potentia, reliquis om̃i
bus antecelleret. Eſt aũt, ut ad ſcripta Mer=
curij deſcẽdamus, huius libri titulus Pyman
der: quoniã ex quatuor perſonis, quę in hoc
Dialogo diſputãt, primę Pymãdro partes at
tribuunt. Edidit uero librũ ægyptijs literis:
idemq; græcæ linguæ peritus, Græcis inde
transferendo cõmunicauit Aegyptiorũ my
ſteria. Propoſitũ huius operis eſt, de poteſta
te & ſapiẽtia dei diſſerere. Cumq; ſint horũ
operatiões geminæ, quarũ prima in ipſa dei
natura ꝑmanet, ſecũda porrigit ad externa:
et illa quidẽ mundũ primũ ęternũq; cõcipit,
hæc uero mundũ ſecundũ temporalẽq; pa=
rit: de utriſq; operationibus, deq; mundo
utroq; grauiſſime diſputat: quid dei pote=
ſtas, quid ſapientia, quo ordine intrinſecus
concipiant, quo progreſſu extrinſecus pa=
riant. Præterea quę producta ſunt, quomo

do ſe

do se inuicẽ habeãt, quo cõueniant, quoue discrepent, quo deniq; pacto suum respiciant autorem. Ordo autem uoluminis est, ut in libellos quatuordecim distinguatur: utq; primæ Dialogi partes Pymandro dentur, secundas teneat Trismegistus, tertias Aesculapius, quartũ locũ obtineat Tatius. Intendit ergo Mercurius in diuinis Aesculapium ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui nõ didicit. At humano ingenio quę supra humanã naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaq; opus est lumine, ut solis luce solem ipsum intueamur. Lumen uero diuinæ mẽtis nunq; infundit animæ, nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei mentem penitus conuertatur. Non cõuertitur ad mentem anima, nisi cum ipsa quoq; fiat mens. Mens uero non prius fit, quàm deceptiones sensuũ & phantasiæ nebulas deposuerit. Hac de causa Mercurius noster sensus et phãtasię caligines exuit, in adytũ mentis se reuocat. Mox Pymander, id est mens diuina, in hunc influit. Vnde ordinẽ rerum omniũ, & in deo existentiũ, & ex deo manantiũ cõtemplat. Demũ quę diuino sunt sibi numine reuelata, cęteris hoĩbus explicat.

Is igitur est libri titulus, id propositum illius & ordo. Tu uero Cosme felix, lege feliciter, ac diu uiue, ut & diu patria uiuat.

FABER STAPVLENSIS LECTORI.

CVRAVIMVS *qua potuimus diligentia, ex uitiato exemplari hoc opus reddere castigatum, cum amore Marsilij, quem tanquam patrem ueneramur, tum Mercurij sapientiæ magnitudine permoti. Iuuandi præterea studiosos gratia, pauca per modum argumentorũ adiecimus: quamuis ingenue fateamur, singulum quenq; librorum maiorem declarationis operam desiderare, & longe præstantius, quàm nostræ modiculæ uires suggerant, ingenium. Vale.*

DIALOGI.

N primo Dialogo Mercurius Mosaica mysteria tractat. Moses enim tenebras uidit super faciem abyssi, & spiritũ domini ferri super aquas: Hic uero umbram horrendam in humidam naturam migrantem: quam quidem humidã naturam uerbum domini fouebat. Ille potenti uerbo domini cuncta creata nunciat: hic uero uerbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat: & mentem patrem, & uerbũ mentis filiũ natura nõ distare: Cõsubstantiale inquit erat. Vidit & horum esse unionem. Et si plenius desideras, & fas est uiris ante uerbi carneum uelamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, uidit filium ex patre nascentem, & spiritũ ex patre, filioq; miro modo procedentem, cum dixit: Mens aũt deus utriusq; sexus fœcunditate plenißimus uita & lux, cum uerbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini uerbi exemplar formantem uniuersa, & unicuique in aëre, in aqua, & in terra propriam secundum genus suum naturam dispertientem: mox hominem ad ipsius similitudinẽ & imaginem factum, cuius usui uniuersa sensibilia mens opifex subiecit: qui mox de intelligibili sphæra ad corporeorũ, cõcupiscibiliũ q; sphærã prolapsus est: hinc quoq; fomitis malorum contraxit originẽ: & tandem omnium (uolente deo) solutus est nodus, homóque morti cum cæteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deũ uer-

bo sancto clamasse, pullulate, adolescite, propagate uniuersa germina, atq; opera mea, quàm id Mosaicum: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Mox Mercurius nos instruit, quà pateat aditus ad mentē, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abunde bonorū largitrix aßit, quibus ue pariter absit, & quo pacto quemadmodū certis gradibus ab intellectuali immortaliq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoq; certis oppositisq; gradibus in priorē purgatæ mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis, Mercurius Aegyptij, et nunc sancta institutione gregem suum pascit, actiuam uitam uiuens: nunc uero hymnis gratiarumq; actionibus rerū patrem collaudans, in contemplationis uitam lumenq; assurgit. Hæc Pymandri summa est.

MERCVRII TRIS-MEGISTI PYMANDER, DE POTESTATE ET SAPIENTIA DEI.

MARSILIO FICINO FLORENTINO INTERP.

VM de rerum natura cogitarē, ac mentis aciē ad ſuperna erigerē, ſopitis iam corporis ſenſibus, quemadmodū accidere ſolet ijs, qui ob ſaturitatem uel defatigationem ſomno grauati, ſunt: ſubitò mihi uiſus ſum cernere quendā immenſa magnitudine corporis, qui me nomine uocans, in hunc modum clamaret: Quid eſt ô Mercuri, quod et audire & intueri deſideras? quid eſt q̃d diſcere atque intelligere cupis? Tum ego: Quiſnam es inquā? Sum inquit ille Pymander, mens diuinæ potentiæ, ac tu uide quid uelis, ipſe uero tibi ubiq; adero. Cupio inquā rerū naturā diſcere, deumq; cognoſcere. Ad hæc ille: Tua me mente cōplectere, & ego te in cunctis quæ optaris erudiā.

Cum hæc dixiſſet, mutauit formam, & uniuerſa ſubitò reuelauit. Cernebam enim immenſum quoddam ſpectaculum, omnia uidelicet in lumen conuerſa, ſuaue nimiũ atque iucundum, quod intuentem me mirifice oblectabat. Paulò poſt umbra quædã horrenda, obliqua reuolutione ſubterlabebatᷣ, in humidamq́ naturam migrabat, ineffabili tumultu exagitatam. Inde fumus quidam magnus in ſonitũ erũpebat: ex ſonitu uox egrediebatur, quam ego luminis uocem extimabam: ex hac luminis uoce, uerbum factum prodiјt. Verbum hoc naturę humidę adſtans, eam fouebat. Ex humidę autem naturæ uiſceribus, ſyncerus ac leuis ignis protinus euolans, alta petit. Aër quoq; leuis ſpiritui parens, mediam regionem inter ignem & aquam ſortiebatur. Terra uero & aqua ſic inuicem cõmixtæ iacebant, ut terrę facies aquis obruta nuſquã patêret. Hæc duo deinde cõmota ſunt à ſpiritali uerbo, quod eis ſuperferebatur, aures eorum circunſonans. Tunc Pymander ait: Aduertis quid hæc ſibi uiſio uelit? Cognoſcam inquã. Ait ergo Pymander: Lumen illud ego ſum, mens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ

ex umbra

ex umbra effluxit. Mentis uero germẽ, uerbum lucens, dei filius. Quid ergo inquã? Sic inquit cogita, q̊d in te uidet, & audit, est uerbum domini, mens aũt pater deus. Neq; em̃ distant adinuicẽ: horũ unio uita est. TRIS. Gratias habeo tibi. PYM. Verum in primis meditare lumen, atq; cognosce. TRIS. Hæc ubi dicta sunt, diu illum oraui, ut eius ideam ad me conuerteret. Quod cum ille fecisset, repente perspicio mea in mente, lucẽ uiribus innumeris existentem: ornatum sine termino, ignem ui ingenti circumseptũ, & in ipsa stabilitate dominantem. Hæc ipse percepi per Pymandri uerbum, qui me stupore attonitum, sic iterum affatus est: Vidisti in mente primam speciem infinito imperio præualentem? Eiusmodi quædam mihi Pymander. At ego illi: Elementa naturę unde manarunt? PYM. Ex uoluntate dei, quæ uerbum complexa, pulchrumq; intuita mundum, ad eius exemplar reliqua sui ipsius elementis uitalibusq; seminibus exornauit. Mens autem deus, utriusq; sexus fœcunditate plenissimus, uita et lux, cum uerbo suo mentem alteram opificẽ peperit, qui quidem deus ignis, atq; spiritus numen. Se-

ptem deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum sensibilem complectuntur: eorumque dispositio Fatum uocatur. Connexuit inde dei uerbum, ex elementis deorsum tendentibus, purum naturæ artificium, unitumque est opifici menti. Consubstantiale enim erat. Relictaque sunt elementa naturę deorsum cadentia sine ratione ut sint tanquã sola materies. Mens quidem opifex unà cum uerbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamque uolui à principio sine principio ad finem absque fine præcepit. Incipit enim illic semper ubi desinit. Horũ profectò cunctorũ circuitus, quemadmodum ipsa mens uoluit, ex elementis inferioribus animalia conflauit rationis expertia: neque enim præbuit rationem. Aër uolatilia protulit, aqua uero natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quę intus habuerat, peperit: quadrupedia uidelicet, serpentia, feras, agrestia pariter atque domestica. At pater omnium intellectus, uita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit,

auit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est: pulcher enim erat, patrisque sui ferebat imaginem. Deus enim re uera propria forma nimirum delectatus, opera eius omnia usui concessit humano. Homo autem cum considerasset in patre suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare uoluit. Vnde à contemplatione patris, ad sphæram generationis delapsus est. Cumque omnium in se potestatem haberet, opificia septem gubernatorũ animaduertit. Hi autem humanæ mentis meditatione gaudentes, singuli eorum proprij ordinis hominem participem reddidere. Qui postquam didicit horum essentiam, propriamque naturam conspexit, penetrare atque rescindere iam exoptabat ambitum circulorum, uimque gubernatoris præsidentis igni comprehendere. Quiue arbitrium & potestatem omne habuerat in animantia mundi mortalia & ratione carentia, per harmoniam emersit atque exilijt, penetrans ac resoluens potentiam circulorum, ostenditque naturam, quæ deorsum labitur, uelut pulchram dei formam. Qui cum naturam contueretur mira pulchritudine prȩditam esse,

actionesq́; omnes septem gubernatorũ, atque insuper dei ipsius effigiem possidere, illi amore ingenti subrisit, utpote quæ humanę pulchritudinis speciem in aqua specularetur, eiusdemq́; adumbratione͂ quandam in terra conspiceret: ille pręterea conspicatus similem sibi formam in seipso existentem, uelut in aqua, amauit eam, secumq́; congredi cõcupiuit. Effectus euestigio secutus est uoluntatem, formamq́; carente͂ ratione progenuit. Natura uero illud in q̊d tota ferebatur amore complexa, illi penitus sese implicuit atque commiscuit. Quandoquidem solus homo ex uniuersis terrenis animãtibus duplicis naturæ censetur: mortalis quidem propter corpus: immortalis autem propter hominem ipsum substãtialem. Immortalis em̃ est, cunctorumq́; arbitrium obtinet. Cętera uero uiuentia, quæ mortalia sunt, fato subiecta patiuntur. Homo igitur harmonia superior extitit: in harmoniam uero lapsus, periclitatus, seruus effectus est. Hic utriusque sexus fœcunditate munitus ab eo qui amborum sexuum fons est, uigilq́; factus ab eo qui est uigilans, continetur, atque eius dominationi subijcitur. TRISME. Post

hæc

hęc, mens inquã meę rationis ipse es. Tum Pymãder, Id est (inquit) mysteriũ, quod in hanc usq; diem genus humanũ latuit. Natura quippe homini sese immiscens miraculum attulit, quod omnium miraculorũ uincit admirationem. Nam cum septem illorũ harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo quem tibi paulò ante narraui, patre uidelicet atq; spiritu, natura ipsa nõ restitit. Quin imò septẽ protinus homines peperit secundum septem gubernatorũ naturas, masculini pariter & fœminini generis cõpotes atq; sublimes. Ad hæc ipse sic intuli: O Pymander, ardenti desiderio nuper affectus sum: Audire præterea reliqua cupio, quare ne hic me deseras obsecro. Cæterum ille mihi, Sile, sile, nondũ enim primũ sermonem absolui. TRIS. Ecce iam taceo. PYM. Horum septẽ, ut dixi, generatio hunc in modũ effecta est. Fœmina enim aër & aqua, coëundi cõpos, ex igne maturitatem, ex æthere sumpsit spiritum: conglutinauitq; natura corpora ad hominis speciẽ effingẽdam. Homo autem ex uita & luce in animã mentemq; processit. Vita quippe animam largita est, lux deniq; mentem. Talia profectò

usq; ad finem circuitus principiorum simul ac generum cuncta mundi sensibus membra manabāt. Verum audi iam reliquum, quem summopere cupiebas sermonē. Expleto demum circuitu omniū, uolente deo, solutus est nodus. Nam cuncta utriusq; generis animātia unà cum homine dissoluuntur. Et masculina quidem ex parte fœmininaq; similiter conficiebantur. Extēplo deus uerbo sancto clamauit: Pululate, adolescite, ꝓpagate uniuersa germina atq; opera mea. Vos insuper quibus mentis portio concessa est, genus recognoscite uestrū, uestramq; naturam immortalem considerate. Amorē corporis mortis causam esse scite. Rerum omnium naturā perdiscite. His dictis prouidentia per fatum harmoniamq; conflauit mixtiones, generationesq; commiscuit, unde cuncta sunt secundum genus proprium propagata. Demum qui seipsum recognouit, bonum quod est super essentiā cōsecutus est. Qui uero corpus amoris errore cōplectebat̃, is oberrabat in tenebris mortis mala sensu percipiēs. TRIS. Quid tantū delinquūt ignorātes inquā, ut ob eam causam imortalitate priuent̃. PYM. Videris ô

Mercuri

Mercuri haud ſatis quæ audieris intellexiſſe. TRIS. Etſi nondũ intelligere ſim profeſſus, intelligo tamẽ ac memini. PY. Gratulor ſi quæ dicta ſunt, tenes. TRIS. Reſponde mihi queſo Pymander, cur digni morte ſint ij qui in morte iacent? PYM. Quia præceſſit proprio corpori triſtis umbra, ex hac quidẽ natura humida, ex hac uero corpus in mũdo ſenſibili cõſtitit, ex hoc deniq; mors ipſa ſcaturijt. Num hæc tenes Mercuri? Tenes etiam qua de cauſa qui ſeipſum cognoſcit tranſit in deum, ut dei uerbum tradidit. TRIS. Quoniam ex uita & luce conſtat omnium pater, ex quo natus eſt homo. PY. Recte loqueris, lux & uita deus eſt, & pater, ex quo natus eſt homo. Si igitur comprehenderis teipſum ex uita & luce compoſitum, ad uitã ſurſum luceméq; tranſcendes. TRIS. Hæc ait Pymander. At ego, adhuc mihi ô mens dicas oro, quonam pacto ad uitam aſcendere queam? PYMANDER. Deus ipſe mens iuſſit, ut homo mentis particeps ſeipſum animaduerteret. TRIS. Non ergo homines ſinguli mentem poſſident? PYMANDER. Recte dicis Mercuri. Adſum enim ego

mẽs ijs, qui boni, pij, puri, religiosi, sanctiq́ꝫ sunt, præsentiaq́ꝫ mea fert illis opem, adeò ut statim cuncta dinoscant, patremq́ꝫ pacatum & propitiũ habeant. Itaq́ꝫ gratias agũt benedicentes pie, & hymnis solennibus collaudantes. Concedũt sanè corpus morti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, utpote qui planè dijudicent, q̃ letifera sint sensuũ lenocinia. Quinetiam ipsa mens ianitoris munere fungens, incidentes insidias corporis haudquaq́ꝫ permitto finẽ consequi suũ. Aditus enim per quos turpes blanditię manare solent, iugiter intercludo, libidinumq́ꝫ fomites omnes extinguo. Contrà ab ignaris, improbis, ignauis, inuidis, iniquis, homicidis, impijs, procul admodũ habito, permittens eos dæmonis ultoris arbitrio, qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magisq́ꝫ ad patranda scelera armat hominem, ut turpioris culpæ reus acriori supplicio sit obnoxius, eumq́ꝫ sine ulla intermissione ad insatiabiles concupiscentias inflãmat, cum eo pugnat in tenebris, peccantẽ examinat, & ignis impetum in eius cruciatum mirũ in modũ concitat atq́ꝫ adauget. TRIS. Diligẽter mihi omnia ô mens quemadmodũ

postu

postulabam, exposuisti. Vlterius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit. Primum quidem Pymander ait: In corporis materialis resolutione corpus in alterationem labitur. Species quã antè habuerat insensibilis delitescet in posterum. Morũ ociosus habitus dæmoni conceditur atq; dimittit. Sensus corporei partes animę facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi. Irascendi & appetendi uires in naturã abeũt ratione carentẽ. Itaq; residuũ animi per harmoniam recurrit ad supera. Primæ dehinc zonæ crescẽdi pariter & decrescendi officiũ reddit. Secundæ, machinationem malorũ ociosumq; dolum. Tertiæ, ociosam concupiscentiæ deceptionem. Quartę, imperiosam atq; inexplebilem ambitionẽ. Quintæ, prophanam arrogantiam & audaciæ temeritatem. Sextę, occasiones diuitiarum prauas itemq; ociosas. Septimæ zonæ mendaciũ insitũ. Tunc sanè animus harmonię motione exutus, ad optatam naturam reuertitur, uim propriã habens, unaq; cum ijs qui illic sunt, patrem laudat. Ipsi quoq; in potestatum se numerũ conferũt, effectiq; potestates deo fruuntur.

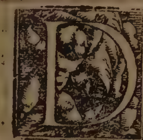
Atq; id est summũ bonum eorum, quibus cognoscēdi sors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet? nisi ut cuncta complexus, dux fore uelis eorum, qui cura sint tua digni, ut humanum genus tuo munere diuinam salutem consequatur. Talia quędam effatus Pymander, in potestatum diuinarum numerum se reduxit. Ego autem benedicens & gratias agens uniuersorum parenti, surrexi iam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus, hunc iam cœpi hominibus pietatis & scientiæ decorem enunciare. O populi uiri terrigenæ, qui uosmetipsos ebrietati, somno, & ignorãtiæ dedidistis, sobrij uiuite, abstinete à uẽtris luxu uos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autem exaudientes mecum unanimes conuenere. Tunc rursus adieci: Cur ô uiri terrigenæ præcipites in mortem ruitis, cum uobis haudquaquã desit immortalitatis consequendæ facultas? Reuocate iam uosmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris inuoluti. Discedite ab obscuro lumine. Asciscite immortalitatẽ. Corruptionem fugite. Eorum uero partim deridẽtes

abſce

abſcedebant in mortis iter præcipitati, par=
tim autem ad pedes meos proſtrati, ut eos
inſtituerem precabantur. Subleuans igitur
eos, dux humani factus ſum generis. Oſten
debam quippe illis, quæ ratio eſſet conſe=
quendæ ſalutis, ſapientiæq; ſermones illo=
rum auribus infundebam. Quo factum eſt,
ut illi ex imbriũ procellis emerſerint. Tan=
dem aduentante ueſpere, ſolisq; radijs occi
dentibus, ut deo gratias agerent præcipie=
bam. Poſtquam uero gratias egerãt, quiſq;
in proprium ſe cubile cõdebat. Ego autem
Pymandri beneficium inſcripſi penetrali=
bus animi, atq; adeptus quæ petierã omnia
in gaudio requieui: Corporis enim ſomnus
animi ſobrietas extiterat. Oculorum com=
preſſio uerus intuitus. Silentium meum bo
nitatis fœcũda prægnatio. Sermonis prola=
tio bonorum omnium genitura. Hæc mihi
contigerunt ex mente hauriẽti, id eſt ex Py
mandro diuinæ potentiæ uerbo. Vnde ipſe
diuino afflatus ſpiritu, ueritatis compos ef=
fectus ſum. Quamobrẽ omnibus animi uiri
bus patri deo gratias ago. Sanctus deus pa
ter omniũ. Sanctus deus cuius uoluntas à

propriis potestatibus adimpletur. Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit. Sanctus es, qui uerbo cuncta constituisti. Sanctus es, cuius imago est omnis natura. Sanctus es, quem nunquam natura formauit. Sanctus es omni potestate ualidior. Sanctus es omni excellētia maior. Sanctus es omni laude melior. Excipe uerborum sacrificia sancta ab aīo & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio prædicandus ab eo, qui fallacias ueræ cognitioni contrarias deuitauit. Annue, corrobora me, atq; huius gratiæ participes effice eos qui in ignorātia uersantur: Cognatione quidē mihi fratres, tibi autem filii. Etenim fidem tibi præsto, testimonium de te perhibeo, in uitam ac lucē assurgo. Ipse pater es uenerandus. Homo autem tuus sanctitate unà tecum potiri desiderat, cum potestatem illi omnium arbitriumq; concesseris.

Secundus disserit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, loco & rerum formis uenatur ipsum deum (circa quem, in quo & à quo mouentur omnia) stabilem immobilemq́;, & iugiter sibijpsi idem semper permanere, & nihil in orbe uacuum esse posse: uerum ea quæ inania esse uidentur, fœcundiore etiam plenitudine summã æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus quàm quid sit, afferre facilius Aesculapio suis responsionibus insinuat: deum tamen esse absolutum bonum & patrẽ, cuius officium est omnia gignere: quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quòd nomen boni, soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ ueritati consonat: Quid me uocas bonũ? nemo bonus nisi solus deus. Et quod de extrema sine liberis decedentium calamitate subiungit, uelatus sermo est: nõ enim id de corporeo, sed animæ partu concipe, cuius liberos filiosq́; uirtutum partus putato, & masculam ad deum, deiq́; diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod aperte innuit cum inquit: Supplicium deniq; huiusmodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris nec fœminæ natura insit. quasi aperte diceret, Per quod nunquam operetur bona, neque boni unquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite: & prolem, quæ uos aliquando beatos effectura sit, gignite, patrisq́; semper gignentis fœcunditatem (qua potestis) hoc pacto uestræ mentis imitamini fœcunditate.

EVS atque ipſa diuinitas: dico nũc nõ quod genitũ, ſed quod ingenitũ. Si ergo diuinũ ſit, eſſentia eſt. Si deus etiã ſuper eſſentiam. Intelligibile autẽ id hoc pacto: Intelligibilis em̃ deus primus non ſibi, ſed nobis exiſtit. Intelligibile quippe intelligenti per ſenſum ſubincidit. Deus itaq; minime ſibi intelligibilis: non enim aliud quiddam exiſtens præter id quod intelligit, intelligitᷣ â ſeipſo. Eſt tamen differens quiddam à nobis, idcirco â nobis intelligitᷣ. Quod ſi intelligibilis logos, non deus. Sin ut deus, haud ſanè ut logos, uerũ tanq̃ diſcretiuus actus. Omne autem quod mouetur nõ in moto, ſed in quodam ſtabili mouetᷣ. Ipſum quoq; quod mouet, etiam permanet: Impoſſibile enim eſt cũ eo ſimul agitari. AESCVLAP. Quonam igitur pacto Triſmegiſte, ea quæ in mundo ſunt, mutantur unà cum his quæ mouentur? Nam ſphæras erraticas ab aplane ſphæra moueri dicebas. TRIS. Iſte nõ motus ô Aeſculapi, ſed reſiſtentia eſt: Non enim eodem, ſed modo contrario gradiuntur. Oppoſitio uero reuerberationẽ motionis ſtabilẽ continet, repercuſſio enim ſtationis

nis agitatio est, Ideoq; erraticę sphæræ ę contrario ac planè subalternæ inuicem discurrendo, obuiatione contraria circa oppositionem huiusmodi ab ea quæ perstat agitãtur. quod quidem aliter habere se nequit: Nam arctos ipsas quas nosti, nec exoriri unquam nec mergi, circa idem perpetuò recurrẽtes. num moueri censes, an consistere potius? AESCVLA. Moueri ò Trismegiste. TRIS. Quonam motu Aesculapi? AESCVLA. Motione circa idem sempiterne currente. TRISME. At uero circulatio illa idem, & circa idẽ motus à statione contentus: ipsum nanq; circa idẽ prohibet q̃d super ipsum est. Impeditum autem id quod super ipsum, circa idem instat. Atq; ita contraria agitatio firma est ab ipsa oppositione perpetuò stabilita. Exempla tibi ante oculos ponam in terris uiuentium, ueluti dum homo quis natat, currente nimirum aqua manuum simul & pedum repercussio stare hominem efficit, ne cum aqua pariter collabatur aut mergatur in eam. AESCVLA. Perspicuum ô Trismegiste exemplũ in medium attulisti. TRIS. Quodcunq; ergo mouetur in statu & à statu mouetur. Motus itaque animalis

omnis (quod ex materia cōſtat) nequaquā fit ab ijs quæ ſunt extra mundum: cæterū ab internis ad externa, ſeu ab anima, ſiue à ſpiritu, ſiue ab alio quodā incorporali: Corpus enim corpus animatū minime mouet, ſed neq; totū ſimul corpus, etſi inanimatū exiſtat. AESCVL. Qua ratione id aſſeris ô Triſmegiſte? TRIS. Ligna & lapides & cætera omnia quæcūq; animā habent, non mouētur à corporibus ô Aeſculapi. Quod enim intra corpus, mouēs ipſum animatū, nō utiq; corp⁹ illud eſt quo mouent utraq;: Et corpus eius quod fert, eiusq; quod fert. Inde illud quoq; quod dormit animatum eſt, ob eam potiſſimam rationem quod mouet. Nónne ergo perſpicis animā tunc onerari maxime, quando ſola duo corpora ſuſtinet? Quinetiam manifeſtū eſt, quicquid mouetur in aliquo & ab aliquo ſtante moueri. AESCVL. In illo utiq; mutari oportet quæ mutātur ô Triſmegiſte. TRIS. Recte dicis Aeſculapi, nihil eſt in rerum ordine uacuum. Solū uero quod non eſt, quod priuatur exiſtentia, uacuum nuncupandū. Nihil enim reperiri poteſt, quod cū exiſtat uacuū ſit. AESCVL. Nónne reperiuntur

etiam

etiam quædã uacua Trismegiste? ueluti do-
liũ uacuũ, uacuus puteus, & similia quoq;
ꝙplurima. TRIS. Heu q̃ procul à ueritate
uagaris ô Aesculapi: quæ ampla & maxi-
me omnium plena sunt, ea tu uacua putas.
AESCVL. Quomodo id ô Trismegiste?
TRIS. Aër profectò corpus est, id corpus
reliqua penetrat, discurrẽsq; replet omnia.
Corpus em̃ huiusmodi est ex corporalibus
non compositum: quo fit, ut quæcunq; tu
uacua nuncupas, plena sint aëris. Itaq; con
caua potius ista ꝙ uacua nominari debent:
Nam et existunt, & aëris spiritusq; sunt ple
na. AESCVL. Inuicta atq; indubia hęc est
ratio Trismegiste. Aër corpus est, id corpus
in reliqua permanat, atq; influens complet
om̃ia. Locum in quo omne mouetur quid
esse dicemus? TRIS. Incorporeum ô Ae
sculapi. AESCV. Incorporeũ uero quid?
TRIS. Mens ac ratio sese cõplectens, libe
ra ab omni corporis mole, ab errore aliena,
impassibilis, intangibilis, ipsa sibi assistens,
purgans atq; seruãs omnia, cuius radij sunt
bonum, ueritas, principale lumen, primaq;
animarum forma. AESCVL. Deus quid
est? TRIS. Quod nullum ex ijs est, horũ

tamen omniũ ut ſint cauſa, præſens quidẽ cũctis, pręſens etiã unicuiq;, nec quicq̃ permittit nõ eſſe. Omnia ex his quæ ſunt procreãtur, de nihilo autẽ nihil prouenit: nam quæ minime ſunt, naturam nullã habent, qua fieri ualeant, at naturã potius qua non ualeant; Contrà ea quæ ſunt, naturam non habent, per quam aliquãdo non exiſtant. AESCVL. Quid igitur ais deum eſſe aliquando? TRIS. Deus profectò mens nõ eſt, at uero ut ſit mens, cauſa eſt: nec ſpiritus, ſed cauſa qua ſpiritus extat; neq; lumẽ, uerũ cauſa qua lumen exiſtit. Vnde deum colere oportet duobus his cognomentis, quæ ſoli competunt illi, cæterorũ uero nulli penitus congruũt. Etenim ex ijs qui pręter ipſum appellantur dij, ſeu dęmones ſiue homines, nullus eſſe tam bonus poteſt, q̃ deus unicus. Is enim ipſum bonũ eſt, nec aliud quicq̃ præter bonũ. Reliqua omnia ab ipſa boni natura ſecreta ſunt; corpus quidem & anima locum habent nullum quo bonum capiant. Tam ampla enim eſt bonitas, q̃ exiſtentia rerum omnium, tum corporalium, tum etiam incorporalium, ſenſibiliumq; & intelligibilium. Id bonum eſt, id

deus

deus eſt. Caue itaq; ne quãdo dixeris aliud quicquam bonum: prophanus enim hic fo ret error. Neq; etiam dixeris deũ aliud quid dam præter ſolum bonum: In eandem quip pe impietatem incideres. Sermõe igitur ab omnibus bonum pronunciatur, quid tamẽ ſit, nõ ab omnibus intelligitur: Idcirco deus non cognoſcitur ab omnibus, uerum pro=pter ignorantiam tum deos, tum etiã non=nullos homines bonos nominant. Nunquã tamẽ eſſe boni poſſunt, neq; etiam fieri. Re=liqui igitur dij cuncti immortales honorati nomine dei: deus autem bonum non ſecun dum honorationẽ, ſed ipſa ſui natura. Vna enim dei natura eſt, ipſum ſcilicet bonum. Vnum quidem eſt in utriſque nominibus, unde cuncta genera profluunt: Bonus e=nim porrigit uniuerſa, neque accipit quic=quam. Deus exhibet omnia, cupit nihil. Igi tur deus bonum, ac bonũ deus. Altera dei appellatio pater eſt, ob eam cauſam quod omnia gignit: Patris enim officium eſt gene rare. Quapropter præſtans id in uita cenſe tur ſtudium, atque pium apud ſapientes, procreatio liberorum. Extrema uero omni=um calamitas, & impietas accidit illi, qui

absq; filijs ex uita decedit. Qua de causa dæmonibus dat pœnas post mortem. Supplicium deniq; huiuscemodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris nec fœminę natura insit. Quod quidem à sole eleuatum est atq; connexũ. Igitur ô Aesculapi, cum homine qui nullos genuit filios nullum habeto cõmercium. Infelicitatis tamẽ eius miserere, cum noueris quæ hunc mulcta post interitũ maneat. Tot igitur tibi & talia dicta sint ô Aesculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

ARGVMENTVM TERTII.

Tertius rursum commemorat ex informi materiæ sinu, formis ceu sanctis splendoribus illustrato, omnia ad ortum suo ordine processisse, & beatas cœlorum mentes opus sibi à summo patre commissum explere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorum uidelicet cõtemplationem, et ad boni maliq; iudicium, et rerum humanarum tum uarijs artificiorum inuentis, tum prudentia, moderationem: cui quidem contemplandi materiam seq; ad diuina attollendi, cœlum, terra, herbæ, germina, et tota mũdi conspiratio et rerum pulcherrimus ordo, abundantissime suggerit: est enim natura uelut liber unus diuinitate plenus, diuinorumq; speculum.

SERMO SACER. III

GLORIA omnium deus, diuinum, diuina natura, principium uniuersorum deus, mens, natura, materia, ſapientia ad cunctorum demonſtrationem, principium, diuinitas, actus, neceſſitas, finis & reuouatio. Erat enim umbra infinita in abyſſo: aqua inſuper & ſpiritus tenuis intellectualis per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem ſplendor ſanctus qui ſub arena ex humida natura elemẽta eduxit, dijq; omnes ſeminalem naturam deligebant. Cumq; indiſtincta atq; indigeſta prius cũcta fuiſſent, leuia poſt modum in excelſam regionem prouolarũt; grauia ſub arena humida reſederũt. Diſtinctis enim libratisq; rebus quę igneo ſpiritu uehebantur, emicuit cœlum ſeptem in circulos. Dij in aſtrorum idæis cum ſignis eorũ conſpiciebãtur. Dinumeratæ ſunt ſtellę, ſecundũ eos qui inhabitant illas, deos. Ambitus amplior curſu ſuo cum aëreo circulo cõſpirauit diuino ſpiritu uectus. Quiſq; deorum ex interna uirtute aſcriptum ſibi opus impleuit. Nata ſunt ergo uiuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica ſimulatq; uolantia:

Satio item omnis per ſemina pululans, gramen, herba atq; germina florum, ſemẽtem quoq; regenerationis intrinſecus comprehendebant. Generationes hominum ad diuinorum operum cognitionem, teſtimoniumq; naturæ, ad imperãdum omnibus quæ cœlo teguntur, ad bonorum diſcretionẽ, ad incremẽtum generis, numeriq; propaginẽ: omnisq; anima uelata carnis umbraculo, ad cœleſtium deorum diſcurſum ſuſpiciendũ, ad opera dei, et naturæ progreſſus, ad bonorum ſigna, ad poteſtatis diuinæ cognitionẽ. Portio quædam tributa eſt ad bonorum malorũq; iudiciũ, ac bonorũ uariũ artificiũ inueniendũ. Incipit tamẽ in illis uiuere, ſapientiamq; nãciſci, ad portionem ſortem ue curſus deorum circumeuntium. Reſolui præterea in id in quo ampla extabut momenta, admonitionesq; artificiorũ ſuper terram relictis innouatione temporũ, labe generatio neq; carnis animatæ. Tabefactis autẽ ſementibus fructuum, opificijsq; naturę & artis, reiuueneſcẽt deniq; uetera neceſſitate & renouatione deorum, curſuq; circuli numeroſæ naturæ. Diuinũ enim ipſa ſcilicet omnis conſpiratio mundi natura denuo floreſcente.

Etenim in ipsa diuinitate natura etiã cõsistit.

ARGVMENTVM QVARTI.

Quartus nos hortatur sapientiam capessere, quæ patulus est diuinæ mentis crater, in quem quæcunq; anima se immergit cognitionis particeps effecta, mentem suspicit: at uero ut ad eam se attollat, ipsam cœlos trãscendere opus est, et astrorum ambitum eorumq; progressus superare, et beatorum choros longe infrà relinquere: tunc ad unũ solumq; deum tẽdit, insuperabile et sine termino infinitum bonum, quod cum intuetur corpora omnia despicit, et uitam (qua hic uescimur) miseriam reputat, solius incorporei boni desiderio intenta. Nullus tamen in diuino cratêre se ualet immergere, qui suum corpus non oderit, & qui non se, sed deum ipsum dilexerit: & qui mortalia negligẽs, solis diuinis hæserit, solis adsit, sola meditetur atq; flagret. Mox unitatis & numerorũ analogia ad ueram monadem cogitandam, uerosq; naturæ numeros nos eleuat.

CRATER, SIVE MONAS. IIII

NIVERSVM mundũ uerbo nõ manib. fabricatus est opifex. Ipse uero sic cogita illũ præsentẽ semper, agentẽ omnia, deum unicũ, uoluntate sua cuncta constituẽtem. Id enim eius corpus est, non tangibile, non uisibile, non dimensum, nõ distans, neq; alterius cuiusquã simile. Nam nec ignis, nec aqua, neq;

aër, neq; etiã spiritus, uerum ab eo hæc pendẽt omnia. Bonum uero ita est, ut sibi soli id competat. Terrã quoq; ornatu quodam diuini corporis exornare uoluit. Demisit itaq; hominem immortalis animantis mortale animal. Et mundus quidem refertus est animalibus uiuentis mundi per intellectum atq; rationem. Homo enim effectus est diuini operis contemplator: quod profectò dum admiraretur, autorem eius agnouit. Sermonem quidẽ ô Tati singulis hominibus deus impartijt, mentem uero nequaq̃: non quod inuiderit, quibus ne utiq; inuidet. Liuor quippe ab eo non prouenit, sed unà hic habitat cum animis hominũ mẽte carentibus. TA. Cur ô pater non omnibus deus mẽtem communicauit? TRIS. Quoniam uoluit eam ô fili in medio tanq̃ certamẽ præmiumq; animarum proponere. TA. Vbinã hanc locauit? TRIS. Cum cratêrem patulum hac implesset, præconem misit, iubens talia quædã animis hominum nunciare: Mergat seipsam in hanc pateram quæcunq; potest, quæ uidelicet credit cratêrem animam ad eum qui demiserat, reducturum, quæ'ue finem noscit cuius gratia nata fuerit. Quicũq; igitur præ-

conium exaudierūt, seq̃ merserunt in mentem, ij cognitiōis participes effecti sunt, mentemq̃ suspiciētes in homines perfectos euasere. At qui præconium neglexerunt, ij sermonis quidem participes, mentis autem expertes relicti sunt, ignorātes & cuius gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea sensus irrationalis animantis sensuum similes, iraq̃ & cupidine impliciti ea quæ sunt digna conspectu nequaq̃ admirantur. Nam libidinibus corporis mancipati harum causa natu hominem arbitrantur. Quotcunq̃ uero dei munere fulti sunt, ij ô Tati secundum operū comparationē pro mortalibus immortales habentur, intelligentia sua cuncta complexi quæ in terra sunt & quę in mari, & si quid est preterea super cœlum. Atq̃ adeò seipsos eri gunt, ut ipsum quoq̃ bonum intueantur. Quod sanè cum perspiciunt, eam qua hic ue scimur uitam, miseriam quandā arbitrantur. Despicientes utiq̃ tum corporea, tum etiam incorporea omnia, ad unum solum ferūtur. Hæc ô Tati scientia mentis est, diuinorū scilicet contemplatio, & intelligentia dei, diuino existēte cratêre. TA. Equidē ô pater huius cratêris latice ablui cupio. TRIS. Nisi prius

ô fili tuum corpus oderis, teipsum amare nõ poteris: q̃ primum uero teipsum dilexeris, mentem protinus consequêris: hanc deniq; nactus, scientiam e uestigio nancisceris. TA. Quonam pacto asseris hæc ô pater? TRIS. Impossibile est ô fili utrisq; simul intendere, mortalibus uidelicet atq; diuinis. Nam cum duo tantum in ordine rerũ inueniantur, corpus & incorporeum, & illud quidem mortale, hoc diuinum dicatur, electiõe unius amittimus alterum: quotiesq; unius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaq; optio eligenti decora, non modo hominem qui eligit, deum reddit, uerũ pietatem erga deum cæteris quoq; demonstrat. Deterioris autem electio hominem quidem ipsum perdit, aduersus autem deũ nihil præter id unũ delinquit, quod quẽadmodum pompæ per media transeunt, ipsæ quidem nullius actionis compotes, cæteros autem impedientes: haud secus isti pomparum instar uagantur atq; oberrant propter corporis uoluptates. Cũ hæc igitur ita se habeãt ô Tati, diuina officia præcedere, humana sequi debẽt. Deus profectò extra culpã, malorum à nobis causa uenit: nam mala bonis anteponimus. Cer

nis

nis ô fili quòd corpora cœlestia transcendere nos oportet, quodq; choros dæmonum, ambitumq; astrorũ, eorumq; progressus, ut ad unũ solumq; deum tendamus. Insuperabile enim bonũ est, sine termino infinitũ, quo ad se nunq̃ incipiens, quo ad humanã cognitionem principium habẽs. Eiusmodi tamen cognitio non eius initiũ est, sed nobis ipsius cogniti principiũ exhibet. Principiũ itaq; cõplectamur, hoc enim cognito, uniuersa celerrime discurremus. Arduũ aũt est consueta ac præsentia relinquentẽ, ad superiora se potioraq; cõuertere. Illa em̃ quæ oculis cernimus, nimium nos delectant. Latentia diffidentiã pariunt. Patẽtia sanè mala sunt: bonũ occultum ijs qui manifestis incumbũt. Neq; enim forma eius ulla, neq; figura: hac de causa sui tantũ simile, cæterorũ uero dissimile. Etenim corpori incorporeum apparere non potest: huiusmodi est similis ad dissimile differentia. Dissimilisq; ad id quod est simile posteritas. Monas, id est unitas omnium principium radix atque origo, absq; uero principio nihil. Initium autem ex nullo nisi ex seipso dependens. Initium autem est non principij, sed alterius. Monas ergo principiũ omnemq; nu-

merũ continet, à nullo cõtenta: omnemq; gignit numerũ nullo modo genita. Quicquid utiq; genitum imperfectum, diuiduum, crescens atq; decrescẽs. Ei uero quod perfectũ, horum nihil accidit. Id sanè quod augescit, uirtute monadis augetur. Euanescit autẽ imbecillitate propria, cum ulterius monadem capere nequeat. Hæc tibi ô Tati pro uiribus imago dei subscripta sit, quã si diligenter considerαueris, oculisq; internis pernoueris, crede mihi fili ascensum ad excelsa comperies. Quinetiam imago ipsa te perducet. Habet enim uim certam uisio: eos qui intuendi desiderio flagrant apprehẽdit, eoq; trahit modo, quo lapis, qui magnetes dictus est, ferrum.

ARGVMENTVM QVINTI.

Quintus docet deum latêre pariter, & per singulas mundi particulas splendere: res omnes, quæ se nobis obijciunt, eius esse imagines: ita ut mirificus, perpulcherq; rerum ordo manifeste declaret ordinantẽ: & res singulæ certis suis limitibus circumscriptæ, dominum declarent & autorẽ, cui Sol syderũ rex princepsq; obsequitur atq; paret: quem timet, quemq; ueretur, & summatim uniuersa mundi structura suũ declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudiciũ affert: dei esse essentiam

concipere

cōcipere ac facere omnia: ita ut deum existere nisi semper omnia agat impoßibile sit. Est enim sic diuinus logos oĩa, ut nihil omniũ, in quo corporeũ incorporeũq;, ens atq; nihil in idem conspirant atq; coincidunt. Deinde Mercurius in diuinarũ laudum cantibus dialogum finit & terminat.

DIALOGVS QVINTVS.

HVNC præterea sermonem apud te transigam ô Tati, ne præcipuũ dei nomẽ tibi desit, néue ignores id quod plurimis occultum uidetur, esse perspicuũ. Nam si nusquam pateat, nihil utiq; erit. Quodcũq; se offert aspectui, genitũ: quod uero latet, sempiternũ. Neq; enim opus est ut appareat, quandoquidem esse nunq; desinit. Ante oculos quidẽ id reliqua ponit: Ipsum uero secretum manet, ut pote quod uita fruitur sempiterna. In lucem plane educit omnia, in adytis delitescit, fantasiæ tamen exprimit singula. Etenim fantasia solum circa illa, quæ genita sunt, uersatur, in qua præter generationem omnino nihil existit. At unicũ id ingenitum, incōprehensibile fantasiæ. Cum uero per ipsum cũcta clarescãt, per omnia rursus atq; in omnibus fulget, ijsq; præsertim apparet, quibus notitiã

ſui cõmunicare uoluit. Tu igitur ô fili mi Tati in primis pijs precibus obſecra dominũ patrem unicũ, unum, et à quo unus, ut ſis illius miſericordia dignus. Sic tandem deũ tantũ percipere poteris, ſi uel unus duntaxat illius radius intelligẽtię tuæ benigne refulſerit. Sola ſiquidem intellectio latens, latentia perſpicit. Itaque ſi mentis oculis inſpexeris ô Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus ſanè totius expers inuidiæ per ſingulas mũdi particulas ubiq; ſplendet, atq; adeò ſe notum præſtat, ut non intelligere modo, ſed manibus etiam ipſis, ut ita dixerim, liceat attrectare. Nam undique noſtris oculis eius obuerſatur, ſeq; obijcit, & inculcat imago. Quod ſi intimum tui lumen te lateat, quomodo aut teipſum aut eum inuenies? Deniq; cum deum uidere uolueris, ſuſpice Solem ô fili mi Tati, ſuſpice lunæ curſum, ſuſpice ſyderũ ordinem reliquorum. Quis age perpetuum horum ſeruat ordinem? ordo quidẽ omnis numeri lociq; limitibus terminatᷣ. Sol deus deorũ cœleſtium præſtãtiſſimus. Soli cœlites reliqui, ue luti principi regiq; parent. Sol tãtus, terra ſimul amplior atq; mari, minores tamẽ ſupra ſe ſtellas innumeras cõuerti patitur. Quem

timet is?

timet is? quem ueretur? O fili, diuersorũ sy derum diuersi sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? TA. Arcturus circa idem se perpetuò uertens, totamq; trahens mũdi machinã. TRIS. Quis hoc utitur instrumento? Quis mare suis finibus circũscribit? Quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certe aliquis ô Tati, horum autor & dominus. Etenim locum uel numerum uel mensuram seruare absq; autoris uirtute impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. Eget autem deformitas domino, qui ordinem præbeat. Vtinam tibi daretur ô fili facultas, ut alarum adminiculo in sublimem aëris plagã uolares, mediamq; inter cœlũ & terram regionem sortitus, cõspiceres terræ quidem soliditatẽ, maris diffusionem, fluxũ fluminũ, aëris amplitudinem, ignis actã celeritatem, astrorũ cursus, cœli rapidã uelocitatem. O felicissimũ fili spectaculũ, ô beatissimam uisionẽ. Siquidem uno luminũ motu seriem mundi totius cõprehenderes, immobilẽ factorem concitũ, latentẽ quoq; perspicuũ cerneres. Quod si per ea etiã quæ terra sustinẽtur fragilia, & quæ profunditate conduntur deũ artificem inuestigare uolueris,

age fili circũſpice humani corporis opificiũ, cuius admonitione perdiſce, quis tam pulchræ imaginis cõditor, quis oculorũ pictor, quis nares aureſq; tornauit, quis labia diſtendit oris, quis neruos tetẽdit atq; ligauit, quis irrigauit uenas, quis oſſa congeſſit ſolida, quis carnem pellicula tenui circuntexit, quis digitos articuloſq; diſcreuit, quis fundamenta pedum extendit, quis perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis ſplenem coëgit atq; cõpreſſit, quis pyramidem impreſſit cordi figurã, quis iecoris porrexit fibras, quis pulmonũ ſculpſit fiſtulas, quis aluo capacem amplitudinem tradidit, quis honoranda corporis membra in propatulo figurauit, quis obſcœna in obſcuro prorſus abdidit, eaq; ab aſpectu cernentium uoluit ſecreta iacere. Vide quot diuinæ artis opera in una materia demonſtrantur, ſingulaq; pulchra recteq; dimenſa, necnon proprijs inuicem officijs differẽtia. Quis nam ſingula finxit? qualis mater, qualis pater, nõnne ſolus ipſe inuiſibilis deus cuncta propria uoluntate molitus eſt? Etenim cum ſtatuam & imaginẽ abſq; fabro & pictore fieri nullus aſſerere audeat, miram mũdi huius cõſtructionem

nem

nem sine conditore cõstitisse putabimus? O cæcum homunculũ, ô nimis impium, ô profundis obrutum ignorantiæ tenebris. Caue caue ô fili mi Tati, ne unquam artificium priues artifice: Quinimò congruo deum nomine patrem uocato, patremq; esse proprium eius opus existimato. Quòd si me quiddam audacius proferre coëgeris, huius essentiam esse dicam, cõcipere ac facere singula. Quẽadmodum uero sine factore fieri quicquam nequit, ita deum existimare nisi semper agat omnia, impossibile est, in cœlo uidelicet, aëre, terra, mari, in toto mũdo, in qualibet particula mũdi tota, tum in eo quod est, tum in eo quoq; quod non extat. Nihil enim est in omni natura, quod ille ipse nõ sit. Est ille siquidem, quæ sunt: est ea etiam, quę minime sunt: Quæ quidẽ sunt, deduxit in lucẽ, quæ non sunt, occulit in seipso. Hic deus nomine melior, hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti conspicuus, hic præsens oculis, hic incorporeus, hic (ut ita dixerim) multicorporeus: Nam nihil in corporibus est quod ipse non sit, omnia enim ipse solus existit. Nomina insuper habet omnia, quoniam unus est pater: Nomẽ quoq; nul-

lum habet, quoniam pater est omniũ. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positũ? Quô uertã oculos, ut te laudẽ? Supra ne, an infrà? intus, an extrà? Nõ modus, nõ locus circa te, nõ aliud quiddam ex omnibus. In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis, omnia quidem habes: quod aũt non habes, idipsum nihil. Quãdo uero laudabo te pater? tẽpus & momentũ tuũ capere non ualemus. Qua potissimũ in re laudes cãtabo tuas? Num in his quæ creaueris, an in illis quæ non creaueris potius? Num in his fortè quæ in lucẽ è tenebris eruisti, an in his quæ latent adhuc arcano sinu recondita? per quid tandem hymnos tuo cantabo numini? Nũquid in laudatione tali ego ipse mei iuris existam, an potius alter efficiar? Ipse profectò es quicquid ego sim: ipse es quicquid agam: ipse es quicquid deniq; dicam. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquam. Quod sane nõ est, es ipse: ipse omne quodcũq; genitum, ipse omne quod nunq; genitũ. Mens quidẽ intelligẽs, pater fabricans, deus efficiens bonũ, bona faciens omnia. Materiæ nanq; purissimus aẽr, aẽris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

Sextus hoc contendit: In solo deo bonum, boniq; naturam (hoc est ipsam bonitatē) reperiri: pariter & pulchri, potentis, sapientisq; naturam. In mundo autem solum boni nomen esse, & errorū cæcos homines arguit, uitia abhorrere monet, & quæ uia nos ad ipsam bonitatē, ipsamq; pulchritudinem perducat, edocet: pietas scilicet cognitioni coniuncta: ad quam ignari mortales à pietatis semita deuij, pertingere ualeant nunquam.

SEXTVS.

BONVM ô Aesculapi in nullo penitus nisi in unico deo, imò ipsum bonū deus ipse semper. Quamobrē essentiā omnis motionis atq; cognitionis esse deū oportet. Hac essentia orbatum nihil, hæc circa se stabilem actum, nullius egenū, infinitū, superabundantem, porrigentē, possidet. Vnum id uniuersorum principium, bonum porrigēs & effundens bonū. Quoties nomino bonū, id quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. Hoc unico deo adest, neque enim cuiusquā indigus est, ut adeptionem illius appetendo malus fiat: neque iactura cuiusquā in eum cadit unquam, ut post damnū dolore afficiatur. Maior em̄ portione

mali: nec est illo ualidius aliquid à quo expugnetur. In hũc iniuria incidere nulla potest, qua irritatus lacessitus'ue excãdescat. Nihil eius iugum subterfugit, quo contemptus indignetur atq; irascatur. Nec est sapiẽtius eo quicq;, quod illi æmulationẽ incutiat. Itaq; cum hæc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonũ restat. Quemadmodũ uero nihil eorum, quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonũ inueniẽ. In singulis enim reliqua insunt singula, cum in paruis, tum in magnis, tum etiã in ijs quæ secundum unum, & in ipso quoq; animali maximo omnium atq; potentissimo, quod utiq; passionibus genita replet. Nam generatio passio quædam est. Vbi autem passio, nullo modo bonum: ubi bonũ, neq; passio penitus ulla. Vbi dies, nullo modo nox: ubi nox, neq; etiam dies. Quapropter in generatione bonum esse nõ potest: restat itaq; in eo quod ingenitum. Vt autem materiæ concessa est omnium participatio, sic quoq; boni participatione mundus bonus. bonũ dico in quantum ipse etiam omnia efficit, qua quidem ex parte bonus est mundus, in reliquis omnibus non bonus. Patibilis enim ac

mobilis

mobilis est, & omniũ præterea causa passionum. In homine insuper comparatiõe mali bonum, id quippe quod non nimis malum: quodq; minus malum, bonum in hominibus appellamus. Quo fit, ut bonũ nostrum nihil aliud sit, quàm mali portio minima. Vnde illud etiam sequitur, ut bonũ huiusmodi à malo separatum esse non possit. Inquinatur enim hoc bonũ, admixtione malorum. Infectum uero ulterius bonum nõ permanet. Sin minime permanet, malum efficitur. In solo igitur deo bonum, imò deus ipse bonũ ipsum existit. Quare solum boni nomen in hominibus ô Aesculapi, natura uero boni nequaquam. Neque enim id capere potest materiale corpus, confectum undiq; & oppressum prauitate, laboribus, doloribus, cupiditatibus, iracundia, deceptionibus, stultisq; opinionibus ac nugis. Deterrimum tamẽ omnium id censeto Aesculapi, quod unumquodq; horum quæ diximus, summum creditur esse bonum. Fugiendum in primis malũ est, uentris luxus, malorum omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. Equidem ingẽtes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi, sententiam

hanc certam infudit, quod in mundo bonũ esse non possit. Siquidem mundus congeries est malorum: Deus autem boni: uel bonum, dei exuberans plenitudo. Supereminentiæ quippe bonorum circa essentiã syncere fulgẽtes atq; purissime, hæcq; forte sunt essentiæ dei. Audendum sane id asserere ô Aesculapi, essentiam dei, si tamẽ ullam deus habet essentiam, ipsum bonũ esse. Pulchrũ uero & bonum in mundi partibus inuenire non licet. Nam quæcunq; sensus mouent, idola sunt & uanæ quædam adumbrationes. Quæ uero sensuum organa subterfugiunt, ad pulchrum bonumq; pertinẽt: utq; acies oculi deum non cernit, sic neque pulchrum bonumq; cognoscit. Hæ siquidẽ partes dei sunt integerrimæ, illius ꝓpriæ, cognatæ, inseparabiles, præcipuéque dilectæ: & ut has ipse deus amat, ita ab ijs ipse deus amatur. Si deum percipere poteris, pulchrum quoque bonumq; percipies, fulgens omnibus, illustratum à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine mutatione bonum. Deus enim comparationem mutationemq; nullam admittit. Quemadmodũ ergo deum pulchrũ bonumq; noueris; ita sane cæ-

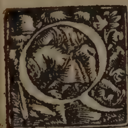
teris uiuentibus, cum à deo fecerni nequeant, nunquam communicantur. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tandem ad id ferat unica uia est, pietas cognitioni coniuncta: quapropter ignari mortales, et à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare non uerentur, cum boni notitiam ueram habere nullam possit, sed malis irretitus & illaqueatus sit, malumque bonum esse censeat, insanabiliterque malis utatur, eorumque iacturam priuationemque formidet: Omnibus denique machinamentis uiribusque contendat, ne unico solo malo prematur, uerum ut in numerum mala magnitudinemque augeantur. Talia sunt ô Aesculapi decora hominum atque bona, quæ nec fugere, nec odisse ualemus, omnium nanque difficilimum id existit, ob eam potissimum causam, quia nos illis uti oportet atque uesci, ijsque orbati uitam agere nullo modo possumus.

ARGVMENTVM SEPTIMI.

Septimus conqueritur ignorantiæ pestem, quæ omnem terram euertit, animámque corrumpit, corporis uinclis inclusam: & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipi

tes in ignorationem mortemq; raptamur: & nos in adytũ mentis reuocare, quæ sola eum perspicit qui neq; auribus percipitur, neq; cernitur oculis, neq; sermone profertur.

SEPTIMVS.

VO ruitis mortales ebrij, qui merum ignorãtię combibistis? Cum id ferre nequeatis euomite, uiuite sobrij, oculis mentis inspicite. quod si minus potestis omnes, saltẽ qui possunt id agant. Ignorantiæ pestis omnem terram subuertit, animamq; corrũpit corporis uinclis inclusam, neque sinit eam salutis iter asciscere. Ne permittite uos in lacum corruptionis mortisq; submergi: respirate iam, resipiscite, ad fontẽ uitæ recurrite, illumq; qui uos introducet, in adytum ueritatis capescite. Ibi fulgidum lumen nullis immixtũ tenebris. Ibi nullus ebrietate delirat, sed omnes sobrij uigilant, ac mẽtis oculis eum qui uideri uult, acutius intuenť. Is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, nec sermone profertur. Sola mens eum prospicit, sola mens prædicat. In primis autẽ oportet uestẽ quam circũfers exuere, indumentum inscitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uincu-

lum

lum, uelamen opacum, uiuam mortem, sensitiuum cadauer, sepulchrum circunuertile, domesticum denique furem, qui dum blanditur, odit: dum odit, inuidet. Huiuscemodi est quo circumtegeris umbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat, ne forte conspiciens ueritatis decorem ac proximum bonum, huius oderis prauitatem, néue huius insidias, quas in te assidue machinatur aliquãdo persentias. Hoc aciem interiorum sensuũ hebetat & obtũdit, crassa illam materia suffocat, abominabili fastidiosáque ebriat uoluptate, ne audias unquam, néue perspicias ea quæ iure & audienda sunt, & in primis inspicienda.

ARGVMENTVM OCTAVI.

Octauus edocet in primis cœlestia corpora iugiter unũ eundemq; tenorem seruare, quem primum à suo patre sortita sunt. Et mortem interitumq; primum circa terrena uiuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen atq; corporum interitus uanum esse: corpora siquidem ipsa mutantur, nõ intereũt: uerum qualitates ipsas idæarum idola simulacraq; (quibus deus ipsam exornare uoluerat) immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, uniuersæ naturæ uinculum atq; nodus, partim

corporeus, partimq; incorporeus, mētisq; capacior altæ, instar mundi genitus est, ut sensibili corpore sensibilē mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem fe- lici contemplatione assurgeret.

OCTAVVS.

DE ANIMA nunc & corpore ô fili dicendum, quonam modo immortalis anima, quantaq; sit agēdi uirtute in cōcretione dissolutioneq; corporis. Mors ad horum nullum attinet. Θάνατος enim conceptus quidā est mortalis appellationis, uel uanum quiddam, uel per ablationem primæ literę θάνατος, id est mors, pro eo quod dicitur athanatos, id est, immortalis. Θάνατος enim interitū significat. At nihil eorū quę in mundo sunt, interit. Si enim secundus deus est mundus, necnō immortale uiuens, impossibile est immortalis animantis partem aliquam interire. Quęcunque mundo insunt, mundi sunt membra, homo pręsertim animal rationale. Primus omnium uere sempiternus, immortalis, ingenitus deus, omnium autor. Secundus deinde ad illius imaginem, mūdus ab eo genitus, & ab eodem seruatus, nutritus, & immortalitate donatus uelut à proprio pa-

tre,

tre, uiuens quidē semper, et immortalis. Etenim semper uiuens & sempiternū hoc inuicem differūt, quod sempiternū quidē ab altero factum nō est. Sin aūt fiebat à seipso, nō aliquando factum fuit, sed fit semper. Sempiternum enim quatenus sempiternum est omne. Pater autē ille suijpsius sempiternus. At uero mundus à patre semper uiuens immortalisq; factus. Quantumq; materiæ fuerat subiectum patri, pater ipse corporeum agens & in molem congerens id totū sphæricum reddidit, imprimens qualitatem materiæ existenti immortali, rationemq; materię sempiternam habenti. Plenus autem idæis omnibus, qualitates pater inserens, in sphęram uelut in gyrum omni qualitate illam circumsepsit. Exornare autē uoluit id, q̊d post ipsum est, quasi immortalitate fulciēs omne corpus, ne materia ab huius congressu discedere uolens, in suam deformitatem iterum resoluatur. Quando enim incorporea erat materia, ô fili, deformis erat. Habet hęc quoque materia circa qualitates quasdā exiguas reuoluta crescēdi pariter & decrescēdi naturam, quā homines mortē uocant. Huiuscemodi autem cōfusio circa terrena uiuentia.

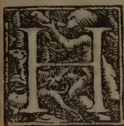
Cœleſtium quippe corpora unum atq; eundem ſeruant ordinem, quem ſcilicet primũ à patre ſuo ſortita ſunt. Seruatur autem ipſe à reſtitutione cuiuſq; indiſſolubilis. Reſtitutio uero cõſtitutionis corporum terrenorũ, ipſaq; diſſolutio in corpora indiſſolubilia, id eſt immortalia reſtituit. Atq; ita ſenſus priuatio fit, non deſtructio corporũ. Tertiũ quoq; animal homo, ad imaginem mũdi genitus, ſecundũ patris uolũtatem ſeſe habẽs, præter cætera terrena uiuentia nõ modo cũ ſecũdo deo cognationẽ habet, uerũ etiam intelligentiam primi. Secundũ planè deũ utpote corporalem ſenſum cõprehendit. Ad primum uero deum ut incorpoream bonamq; mentem, mente cõſurgit. TAT. Id ergo animal nónne deſtruit? TRIS. Melius melius ominare ô fili, ac inſuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal diſſolubile. Scito ergo mũdum à deo ſimulatq; in deo: Hominem uero à mundo & in mundo conſiſtere. Principium autem complexioq; omnium et conſtitutio deus.

ARGVMENTVM NONI.

Nonus homines erudit: qui cum intellectione utantur omnes, materiales tamen ex dæmonũ ſpermatibus (quorũ

præsentia, nulla pars mundi destituta uacat) cõcipiunt, & prægnãtes tandẽ adulteria, stupra, homicidia, paricidia, et omne flagitiorũ genus pariunt. Atqui essentiales spiritalesq; uiri omne uirtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonũ uirtutis officiũ pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidem magna, pulchra et bona, & uitiorum innumerosæ multitudini longe præstantiora. Quæ tamẽ qui sectãtur nec ipsi uulgo placẽt, neq; uulgus ipsis: Insanire demũ putantur, risumq; reportãt, quod terra sedes improbitatis sit & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus est, ut à deo semina suscipiens uniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, et omnia in miro pulchræ ordinationis decore procederent ad ortum, in quo perseuerent, suumq; tandem nanciscantur exitũ. Quod profectò fieret, nisi inimicus ueniens in medio tritici superseminaret zizania. Vos ergo seligite diuina semina spiritales facti, & malorum semina dæmonũ, qui nos materiali affectione dormientes occupare uigilant, cauti nunc effugite.

NONVS.

HERI ô Aesculapi perfectam reddidi orationem: in præsentiarũ autem necessarium esse arbitror, ut de sensu breuiter differamus. Sensus ac motus in hoc potissimũ discrepare uidentur, quod hic quidem secundum materiam, ille autem secũdum essentiam est. Mi-

hi tamē uterq; in unum redire uidetur, neque distingui in hominibus ratione. In cæteris animantibus sensus naturæ unitus est, in hominibus autē intelligentia. Ab intelligentia quidem intellectus differt, quemadmodum à diuinitate deus. Diuinitas em̄ à deo, intelligentia uero ab homine prouenit. Hęc sermonis est soror, aut utraq; sibi inuicē instrumenta. Nam neq; sermo absq; intellectione pronunciat̄, neq; intellectio absq; sermone prodit in lucem. Quamobrē sensus & intelligentia in homine tanquam connexa conspirant inuicem. Neq; enim sine sensu intelligere, neq; sine intellectione sentire ullo modo possumus. Intellectionē tamen absq; sensu intelligere possibile est, instar eorum qui in somnis phantasmata uident. Mihi quoq; uidentur utræq; operationes in somniorū uisionibus exerceri. Sensum autem ex somno in uigiliam suscitari. In animā præterea & corpus homo diuiditur. Quoties utręq; sensus particulę sibi cōsentiunt, tunc intellectio cōcepta mente depromit̄. Mens omnes notiones concipit, bonas quidē quoties à deo semen infunditur, contrarias autem cum à dęmonibus quibusdam spermata iaciuntur.

ta iaciunt. Nulla profectò mūdi pars dęmo-
num præſentia deſtituta, horū lumē ab ip ſo
deo totū deſcendit. Dęmon deniq; transfu-
ſus in hominē, ſemina propriæ operationis
inſpergit. Mens aūt cōſperſa ſeminibus præ
gnans inde parit adulteria, ſtupra, homici-
dia, paricidia, ſacrilegia, diuinorum contem
ptū, iugulationes, euerſiōes urbiū, peſtes ho
minū, ac reliqua omnia quęcunq; malorum
ſunt opera dæmonū. Dei planè ſemina pau
ca, at illa quidē magna, pulchra, bona, uirtus
ſcilicet, tēperantia, pietas. Pietas autē eſt dei
cognitio. Deū qui cognoſcit bonis refertus
omnibus, notiones diuinas aſſequit̃, notio-
nes inquam haud multorū ſimiles. Qua de
cauſa ſi qui huic ſe cognitioni dederint, nec
ipſi uulgò placent, nec uulgus illis: inſanire
demū putant̃, riſumq; reportant. Interdum
etiā odio habent̃, cōtumelijs afficiuntur, ui
taq; priuātur. Improbitatē eñ hic habitare
diximus, terramq; illius eſſe prouinciā. Ter
ram dico, nō mundum totum ut impij qui-
dem obloquuntur. Veruntamē homo deo
deuotus, cū primū diuinā prægustauerit ui
ſionē, obliuioni omnia reliqua tradit: Atq;
ea etiam quę reliquis hominibus mala ſunt,

huic ut bona cõtingunt, cõſultanti pruden-ter, & ad ſcientiam ſingula referẽti: quodq́ mirãdum eſt, mala ſemper in bona penitus conuertenti. Sed iam ad ſermonem de ſenſu iterũ redeamus. Humanum eſt ſenſum cum intellectione cõiungere. Nam omnes, ut ſuprà retuli, homines intellectiõe ferun-tur. Cæterum ſecũdum materiam unus, al-ter ſecundum eſſentiam. Qui enim prauita tis ſeruus eſt, ſecũdũ materiam eſt, à dæmo nibusq́, ut diximus, intelligentię ſemen ac-cepit: At qui bonitatis amici ſunt, horũ na-turam deus ipſe tuetur. Deus enim omniũ autor, efficiens autem omnia ſibiipſi conſi-milia reddit. Hæc tamẽ genita bona, in ope-rationis uſu ſterilia. Mundi nanque reuolu-tio generationes exagitans, qualitates efficit quaſdã inficiens, maloq́ fœdans, quaſdam defecans, bonoq́ purgans. Mũdus ô Aeſcu lapi ſenſum motumq́ poſſidet, non huma-no ſenſui motuiq́ cõſimilem, ſed potentio-rem ſanè atq; admodũ ſimpliciorem. Nam ſenſus & intelligentia mundi id unum eſt, cuncta ſcilicet facere, ac facta reſoluere. Di-uinæ uoluntatis organum hac potiſſimũ ra tione conſtructũ, ut à deo ſemina ſuſcipiens

uniuersa, eaqꝫ tuto sinu recondens, omnia quidem cōponendo producat, omnia rursus auferat diuidendo: Atqꝫ instar agricultoris periti, quodcunqꝫ nimis adultum est amputat, ut statutis temporum interuallis iterū reuirescat. Nec est quicquā, cui uitam mundus ipse non præstet: simulqꝫ uitæ locus est, atqꝫ etiam institutor. Corpora uero ex materia in differentia constant: horum quædā ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoqꝫ permulta. Vniuersa certe cōposita, quædam tamen congesta magis, nonnulla uero simpliciora, illa grauia, hæc leuia. Velocitas autem agitationis illius uarietate generationum qualitates inducit. Spiratio enim crebra existens, corporibus qualitatem unà cum superabūdantia uitæ suppeditat. Deus igitur cosmi, id est mundi pater: Cosmus autem eorū quæ in cosmo: & cosmus quidem dei filius. Quæ uero in cosmo, sub cosmi ditione cōsistunt. Ac iure cosmus appellatus est, omnia siquidem uarietate generationis κοσμεῖ, id est exornat. Necnon in desinentia uitę, operatione perpetua, necessitatis celeritate, elementorum cōmixtione, ordine genitorum. Ipse quoqꝫ cosmus, id est ornatus

necessitate simul & meritò nominatus est. Animantium omnium sensus & intellectio ex extimis influũt ab eo quod cõtinet inspirata. Cosmus autẽ quęcunque ab ipsa origine suscepit à deo, perpetuò seruat. Deus profectò non ut quibusdã uidetur sensu menteque captus est. Illi enim miseria pressi perperam obloquũtur. Quæcũque sunt ô Aesculapi in deo, simulatque à deo pendentia, partim per corpus agentia, partim mouentia per essentiam animæ, alia per spiritũ uiuificantia, alia uero receptacula defunctorũ. Rectius autẽ dicemus deũ talia nõ habere, sed ut ueritatẽ liquidam exprimamus, ipsum esse cuncta fatebimur, nec ea quidẽ ab extimis capere, ad extima nihilominus porrigentem. Id est sensus & intellectio dei, cũcta semper mouere. Vnde nullum unquã futurũ est tempus, in quo existentium aliquid in nihilum euanescat. Quoties uero existentia dico, dei dico thesaurũ. Nam existentiam ipse deus amplectitur: extra hunc nihil, extra nihil ipse. Hæc tibi ô Aesculapi intelligenti uera uidebunt, ignorãti incredibilia. Intelligere enim ipsum credere est: at nõ credere, proculdubio ignorare. Sermo siquidẽ meus ad ueritatem usque

cucurrit,

eucurrit: mens quoque ampla & à sermone ad certum quiddam deducta ueritatem attigit. Deniqȝ comprehendens omnia, ea quæ inueniens consona illis, quæ sermo interpretabatur, euestigio credidit, & in ipsa fide decora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem: non intellecta, negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

ARGVMENTVM DECIMI.

Decimus deum omnia absolute esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt: attamen deum patrem esse & bonum, eo ipso quod ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit: ubi quæ mentis oculis cernuntur, neq; reuelare fas, neq; reuelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non uerborum fictionẽ, sed fictionis allegoriam sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, cum inquit: Aliud enim corpus quàm humanum animam non capit humanam, neq; fas est in corpus animæ ratione carentis, animã rationalem corruere. Lex enim diuina, generationẽ tam nefariã prohibet. Et paulò post subiungit: Talis naturæ cõgrua mulcta, nõ qualẽ tu fortè fili & alij quidam arbitrantur, quibus uidetur anima nostra postquã est humanam exuta figurã, in corpora degenera

re brutorũ: hic enim impius error. Quod enim animã pueri causatur seipsam cõtemplantem, hoc uiderint qui mentem intelligentiamq; abditam defendunt.

CLAVIS. X

HESTERNVM ô Aesculapi sermonem ascripsi tibi: unde ęquũ est hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæpreciũ, quo disputatio præsens omniũ ad illum à nobis antedictorũ compendiaria quędam summa futura est. Deus & pater & bonũ, ô Tati, naturam eandem, imò eũdem actũ habent. Illa siquidẽ augmẽti diminutionisq; appellatio est, quę circa mutabilia & immutabilia, id est humana & diuina uersatur. Quorũ unumquodq; ille uult esse. Alibi uero actũ (quem admodũ in aliis) demonstrauimus diuinorũ atq; humanorũ, quæ quidẽ in hoc intelligere necesse est, Huius actus uolũtas est, huius essentia uelle cũcta subsistere. Quid est deus & pater et bonũ, nisi ipsum esse horũ omnium, nondũ existentiũ? Quinetiam existentia ipsa horum dum sunt, id deus, id pater, id bonum, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mũdus enim ac sol eorum quæ sunt secundum

cundum participationem pater, nõ tamen uiuentibus uitæ bonitatisq; causa. Quod si hoc ita se habeat, comprehensus agitur à uoluntate boni, sine qua nec esse unq; nec fieri potest. Causa filiorum pater, tum procreationis, tum etiam alimenti, per solem appetitum boni suscipiens. Nam bonũ ipsum actiuum est. Id alteri cõuenire quàm illi nequit: quod cum accipiat nihil, uniuersa uult esse. Nõ dico ô Tati uniuersa facit, faciens enim longo quodã tempore deficiens atque indigum est. Siquidem interdum facit, interdũ cessat, egenum quidem & quãtitatis pariter & qualitatis: nonnunq; qualia & quanta disponens, aliâs horum cõtraria. Deus autem & pater & bonum, eo ipso quod omnia est: talis igitur ei qui ista percipere potest. Etenim hoc uult esse, & est, & ipsi, maxime uero ipsum: Nam cætera omnia ꝓpter ipsum. Propriũ quippe boni, ô Tati, sese notũ præbere: id bonum est ô Tati. TAT. Visionis ô pater bonæ & pulchræ nos participes reddidisti: Vnde meæ mentis oculus huiuscemodi uisione quasi iam expiatus est. TRIS. Neq; uero quemadmodum solis radius fulgore nimio corrũpit oculos caligantesq; red

dit, sic ip sius boni conspectio. Illustrat enim, atque oculi lucem eo magis exauget, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxũ. Velocior est diuina lux, & acutior ad penetrandũ. Innocẽtia præterea & imortalitate singula cõplens. Qui nitorem hunc uberius haurire possunt, obdormiũt. Sæpe uero à corpore ad aspectum pulcherrimum quemadmodum Celus & Saturnus nostri progenitores, assurgũt. TAT. Vtinã & nos ô pater. TRIS. Vtinã ô fili, adhuc tamẽ imbecilliores sumus ad conspiciendũ. Tunc autem poterimus mẽtis oculos eleuare, boniq; decorẽ incorruptibilẽ incõprehensibilemq; prospicere, cum nihil de illo prorsus dixerimus. Eius cognitio diuinũ silentiũ est, & intenta sensuũ omniũ applicatio. Qui id intelligit, nihil potest aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipsum aliud intueri. Qui id audit, nil audire post ipsum, neq; corporis etiã sui mẽbra mouere. Vniuersis profectò corporis sensibus motibusq; solutis intrepidus agit, qui totam circũlustrat undiq; mentem, totamq; irradiat animã, abstrahit totã à corpore, totam in essentiã deniq; dei transfigurat. Impossibile enim ô fili animã hominis in

corporis

corporis fece iacentem, diuinā aſſumere formam. Necq; licet etiam dei pulchritudinē intueri, niſi quis ante in deum fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis ô pater? TRIS. Om̄is animę diſtributio ô fili. TAT. Mutationes autē quonam modo interim diſtribuens? TRIS. Num in his quæ generatim diximus, audiſti, quemadmodū ab una mūdi totius anima uniuerſæ profluunt animæ, per omnem mundū tanq̄ diſtributæ circumcurrentes? Harum itaq; animarū mutationes permultæ, partim ſanè in melius feliciusq;, partim autē in cōtrarium. Nam reptilium quidē in aquatilia tranſmutātur, aquatilium animæ in terreſtria migrāt, terrenorū in uolatilia ſcandūt, aëriorū uertūtur in homines, hominū deinde immortales animæ in dæmones tranſeūt: demū in deorū chorū feliciter reuolāt. Chori deorū gemini, uagantium unus, non uagantiū alter. Atq; hęc eſt ſuprema animæ gloria. Anima uero in corpus humanū delapſa, ſi quidē mala perſeuerauerit, nō guſtat immortalitatis quicq̄, neque bono etiam fruitur. Reuoluto autem itinere in reptilia præcipitatur. Hæc utiq; adiudicatio pœnaq; eſt animæ malæ. Prauitas

animæ, ignorantia. Anima naturæ rerũ boniq; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima cacodæmonis, id est mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abiectis corporibus, monstrisq; deformibus seruit, corpus suũ uelut onus infestũ circũfert, nõ presidens corpori, sed ob ignauiam subiugata. Contrà uero uirtus animæ cognitio est: eruditus enim re uera bonus, pius, diuinus. TAT. Quis hic est ô pater? TRIS. Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus sermonibus seu dicẽdis, siue audiendis intẽdit & pugnat in tenebris. Nam deus & pater & bonũ, nec lingua pronunciatur, neq; percipitur auribus. Cum hec igitur ita se habeãt in omnibus que sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeunt, sensus insunt. Inter cognitionem autem ac sensum multũ interest: Sensus enim superantis motus existit, cognitio scientiæ terminus. Scientia dei donum, siquidem unaquæq; scientia incorporea mente utitur ut organo, mens autem corpore. Quamobrem utraq; in corpora tum intelligibilia, tum etiam materialia recurrunt. Ex oppositione enim & contrarietate cõstare omnia necesse est, neq; aliter

se habere

ſe habere poſſibile eſt. TAT. Quis ergo materialis iſte deus? TRIS. Mundus, pulcher quidem, non tamẽ bonus: Etenim ex materia conſtat, paſſionibusq́ʒ ſubijcit: Primusq́ʒ eſt eorũ quæ patiũtur: Secundus autem eorum quæ ſunt. Indigus præterea ſuapte natura: Factus aliquãdo, ſemper exiſtens in generatione, atqʒ genitus, qualitatũq́ʒ & quantitatũ omniũ genitura: mobilis em̃. Omnis autẽ materialis motio generatio dici debet. Intelligibilis quoqʒ ſtatus hoc pacto motum materialem agitat: quoniam mundus ſphęra eſt, id eſt caput, nec ſupra caput materiale quicquam, quemadmodum neqʒ aliquid ſub pedibus intelligibile. At materialia cuncta, mens uero caput in circulum agitatum, id eſt ſecũdum naturã capitis motũ. Quotcunqʒ ergo contigua ſunt, capitis illius pelliculæ, quæ ſanè anima eſt, immortalia nata ſunt, quaſi corpus ſit in anima conſtitutum, animam'que habentia plena ſunt corpore. Verum quicquid à pellicula procul, in qua ſunt quæ magis participant anima, corpus exiſtit. Totum uero animal eſt. Itaqʒ mũdus totus ex materiali quodã & intelligibili compoſitus eſt. Mundus animal primum, homo

ſecundum poſt mundum animal, primũ autem animalium reliquorũ. Quodcunq; uero animæ munus concedit̃ alijs, homo quoque poſſidet. Neq; ſolum nõ bonus, ſed malus etiã, utpote mortalis perpenditur. Mundus enim nõ bonus, quia mobilis: non tamẽ malus, quoniã immortalis. Homo autẽ tum quia mobilis, tum etiam quod mortalis, malus eſſe cenſetur. Anima hominis in hũc uehitur modum: Mens in ratione, ratio in anima, anima in ſpiritu, ſpiritus in corpore, ſpiritus per uenas, arterias, ſanguinemq; diffuſus, animal undique ciet, molemq; corporis ſuſpenſam ſuſtinet, atq; circumfert. Vnde decepti quidam humorem ſanguinis animam extimarunt: hos plane latuit, quod in primis oportet ſpiritum ad animam uſq; manare, deinde ſanguinẽ coaleſcere, uenasq; & arterias cauas extendi, demũ reſolui animal: eamq; mortem corporis eſſe. Ex uno autem principio cuncta dependent. Principium ex uno atq; ſolo. Et principiũ quidem mouet̃, ut rurſus extet principiũ. Ipſum tamen unum perſtat, nec ab unitate diſcedit. Tria igitur ſunt hæc, deus pater bonum, & mũdus, & homo. Mundũ deus habet, mun

dus

dus hominem. Mūdus dei filius, homo genitura mundi. Neq enim ignorat deus hominem, sed curam eius habet, ab eoq cognosci se uult. Hęc unica salus hominis, cognitio dei: hæc ad olympū ascēsio. Ex hoc uno duntaxat anima bona: nec interdū quidem bona, aliâs autē mala: at secundum necessitatē. TAT. Quomodo id asseris ô Trismegiste? TRIS. Hoc inquam assero, animam pueri cōtemplari seipsam, nondum ex natura sua propria propter corpus egressam. Nōdum enim corpus omnino compactum est, ac seipsam undiq pulchrā cōspicere. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, à mūdi totius anima tunc ꝗq dependens. Cū uero cōpactū est corpus, animâq in sui molem dispergit & distrahit, tunc illa obliuioni subijcit, pulchriq ac boni uisione priuatur. Obliuio aūt ipsa improbitas est, ideq accidit ijs qui egrediunt ex corpore. Recurrēte enī anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritū cōtrahit. Mens à uelaminibus libera, diuina existens suapte natura, igneū sortita corpus per loca omnia circūuagatur, animamq iudicio iusto ac merito supplicio relinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater?

TRIS. Mens quidem ab anima, animá uero à ſpiritu ſeparatur. Indumentum mentis anima, indumentũ animę ſpiritus. Cointelligere oportet ô fili cum dicente auditorẽ, atque conſpirare, auditumq́ꝫ acutiorem uoce dicentis habere. Harũ ô fili ueſtium conuolutio in corpore terreno cõficitur: Siquidẽ nudam ſecundum ſe mentem in terrea ſiſtere mole penitus impoſſibile. Neqꝫ enim potis eſt terrea fex mentem adeò diuinã ſuſcipere, neque tantum numen patibili conformatum corpori ſuſtinere. Aſſumpſit ergo mens animam uelut amictũ: quinetiam anima diuina exiſtens uehiculo ſpiritus utitur. Spiritus animal totũ percurrit. Itaqꝫ cum primum mens à terreno corpore ſoluitur, proprium mox ſubit amictũ, igneum uidelicet corpus, quo ſanè quandiu circũtecta eſt, in terreũ corpus turgeſcere nequit. Terra nanque ignem minime ſuſtinet, tota ſiquidem ab exigua ſcintilla cremaretẽ. Qua de cauſa terrenæ moli frigidus circũfuſus eſt humor, quaſi quoddã ad cõbuſtionem ignis obſtaculũ. Qui cũ acutiſſimus atqꝫ uelociſſimus ſit omnium diuinorum cõceptuum, ſingulorum cõprehendit elementorum corpora.
Etenim

Etenim ipse cœlorũ artifex igne potissimũ ad suam fabricam utitur. Opifex quidem totius, utitur omnibus: hominis autẽ faber ijs solum, quæ sunt circa terrã: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; dispositionẽ duntaxat idonea, diuina cõstruere nequit. Humana certe anima, non omnis quidem, sed pia, beata est atq; diuina. Postquã uero huiuscemodi anima per mortẽ à carcere corporis est exempta, cum omne subierit uirtutis pietatisq; certamẽ, aut mens, aut deus efficitur. Certamen autẽ religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deũ, iniuriã inferre nemini. Anima tamẽ impia in natura propria remanet, à seipsa nimiũ cruciat̃, corpus quærit quod ingrediatur terreum & humanũ. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam nõ capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carentis, animã rationalem corruere. Lex enim diuina degenerationem tam nefariam prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur ô pater hominis anima? quod'ue supplicium huic animæ grauius. TRIS. Impietas ô fili mi Tati: Cuiusnam ignis ardentior flamma quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus la-

cerat, ut impietas lacerat animã? Nónne uides quot malis animus premitĩ impius? Heu sic fili uociferatĩ impius animus: Vror, absumor, quid dicam, quid agam nescio, deuorant me miserũ mala undiq; cõfluentia, Nõ uideo quicq;, heu miser, nec audio. Tales afflicti sunt animi uoces, talis naturæ congrua mulcta, nõ qualem tu fortè fili, & alij quidã arbitrantĩ, quibus uidetĩ anima nostra postq; est humanam exuta figuram in corpora degenerare brutorũ: Hic enim impius error: uerũ castigationis eius modus alter. Mens utique cum dęmon efficitur, ad obsequium dei iubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariã, eam flagellis uerberat peccatorum. Iis animus uerberatus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia, rapinasq; uarias sese uertit, ad ea denique per quæ delinquunt homines uniuersa, delabitur. At cum in sanctã mens influit animã, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nunquam somni torpore languescit, sed & uerbis pariter & operibus humano fert opem generi, iuuat'que modis omnibus, suum semper æmulata parentẽ. Quamobrem oportet ô fili nos agentes deo

gratias

gratias obſecrare, ut bonę mentis participes efficiamur. In melius quidē anima migrat, in deterius nunquā. Eſt etiam animarū communio quædam: deorū animę cōmunicant hominum animabus, deus ſe communem ſingulis exhibet: præſtantior enim cunctis ille: cuncta uero illo ſunt imbecilliora: mundus deo, homo mundo; homini brutū ſubijcit. Deus ſuper omnia eſt, & circa omnia. Dei radij actus exiſtūt, mundi radij ſunt naturæ, radij uero hominis artes atq; ſcientiæ. Per mundū exercentur actus, ijq; in hominem per mūdi radios naturales deſcendūt, naturæ per elementa, homines per artes atque ſcientias. Hæc utiq; mundi totius adminiſtratio, ex unius natura dependens, perq; unam mentē recte diſcurrens, qua nihil ualidius, nihil diuinius, nihil deniq; magis unitum. Hominum ad deos, ad homines deorū cōmunio. Iſte bonus eſt dæmon: anima quę hoc plena eſt, beata eſt: miſera uero quę uacua. TAT. Quanam ratione id ais ô pater? TRIS. Scito mi fili quod omnis anima habet ipſum bonum pro mente, de hac enim præſens nobis eſt ſermo, nō de miniſtro huius, quē ſuprà diximus, ex iudicio demiſſum

ad inferos. Anima mentis præsentia destituta, nec agere quicq̃, nec dicere potis est. Sæpe uero mens extra animã habitat, quo quidem in tẽpore nec audit, neq̃ uidet anima, sed animali similis est ratione carenti. Tanta est potentia mentis quæ animam huiusmodi deserit implicitã corpori, et ab eadẽ tractam ad infera. Talis anima fili mi mentem nullã habet: Ideoq̃ nec hominẽ hunc appellare fas est: homo siquidẽ animal est diuinũ, neq̃ est cũ terrenis brutis, sed cũ dijs cœlestibus comparãdus. Quinimò si audendũ est uerũ fateri, homo uerus uel cœlicolis est præstãtior, uel saltẽ pari sorte potit̃. Etenim quicũq̃ cœlitũ descendit ad terrã, cœli limitem deserit. Homo autẽ ascendit in cœlũ, illudq̃ metitur, nec eum fugit quæ ima sunt, queq̃ sublimia, ac reliqua omnia diligenter inquirit: quodq̃ maius est, terrã quidẽ haud dimittens, in cœlũ attollit̃: Tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrẽ audendũ est dicere, hominem quidem terrenũ deum esse mortalẽ, deum uero cœlestem immortalem hominem. Itaque horum uirtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernant̃ singula, uni demum cuncta subijciuntur.

Vndecimus de mente, diuino sermone plenus declarat æternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à transmutatione mortem atque uitam pendere. Insuperabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem unicũ esse cum rationibus, tum analogijs, gratißime permõstrat: qui cum ociosus esse nequit, semper omnia facit. Quod de æterna uerbi generatione dictum recte cõcipias: ait enim quod opus diuinũ adesse necessariũ erat, ut essent ea quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum: id uita est, id pulchrum, id bonum, id deniq; deus & uita cunctorum. Sed quid hoc, nisi quod altius euangelistæ tuba cecinit, cum inquit: In principio erat uerbũ, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso uita erat. Cunctorum ergo uita, à deo manat, atq; ipsa deus est. Quo fit, ut ea uera mors, uerusq; is non sit rerum interitus, qui uulgò putatur: uerum ea qua uiuentiũ uita in abditũ se reuocans res deserit. Mira profectò proportione ad eum cõprehendendum utitur, qui omnem effugit proportionẽ, qui cõprehensus incõprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicunq; pij, huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus uestrã mentem inclinate, ut eum tandem cognoscatis, qui omnia ob eam causam fabricatus est, ut eum per singula cerneretis.

ESINE tandiu diſſerere ô Triſmegiſte Mercuri. Sile iam, antè dictorum reminiſcere. Etenim ſenſum tibi meũ nõ pigebit exprimere, eoq; magis quo multæ & uariç inter mortales de mũdo deoq; opiniones pererrant. TRIS. Equidẽ ut ingenue fatear, huius rei ueritatem nondum teneo. Ipſe ergo mi domine puram exprime ueritatem. Nam unicũ te elucidare talia poſſe confido. MENS. Audi me igitur ô fili. Tẽpus, deus, & uniuerſum ſic ſe habent. Deus æternitas, tempus generatio: Deus æternitatem, æternitas mundum, mũdus tempus, tempus generationem efficit. Dei quaſi eſſentia eſt bonum, pulchrũ, beatitudo, ſapientia, æternitas, eſſentia, ipſum idem. Mundi ordo, tẽporis tranſmutatio. Generationis mors & uita. Actus dei mens & anima, æternitas, perſeueratio, atque immortalitas. Mundi inſtitutio & reſtitutio, temporis augmentũ & diminutio, generatiõis deniq; qualitas. Aeternitas ergo in deo, in æternitate mũdus, tempus in mundo, in tempore generatio: æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur, tempus terminatur in mundo;

generatio

generatio cõpletur in tempore. Fons itaque omnium deus. Essentia uero ęternitas, materia autem mundus, potentia dei ęternitas. Opus æternitatis est mundus. Factus quidẽ nõ aliquãdo, factus autem semper ab æuo. Cum uero nunquam cesset æuum, nunq; cessabit & mundus. Cumq; sit mundus ab ęternitate comprehensus, nulla mundi pars interit. TRIS. Dei uero sapientia quid est? MENS. Bonũ, pulchrũ, beatitudo, omnis uirtus, & æuum. Vnde immortalitatẽ præstat ęuum, perseuerantiam materię tradens. Origo enim materiæ pendet ex ęuo quemadmodum ex deo æuum. Generatio quidẽ ac tẽpus, naturæ geminæ et in cœlo sunt, & in terra. In cœlo sane immutabilia sunt hæc duo atq; immortalia, in terra mutabilia corruptioniq; obnoxia. Aeternitatis anima deus est. Anima mũdi æternitas. Terrę anima cœlum. Deus in mente, mens in anima, anima aũt in materia. Omnia uero ista p æuũ, totũ hoc corpus, in quo corpora omnia. Anima mente deoq; plena intima mũdi replet, complectitur extima. Vitam omnibus hęc suggerit: extrinsecus quidẽ ingẽti huic pfectoq; animali mundo, intrinsecus aũt cęteris quæ

insunt mūdo uiuentibus, supraq; in cœlo, per id quod idem est, omnia sistens, infrà uero in terra generationem agitans. Mūdum profectò continet æuum, siue per necessitatem, seu prouidētiam, uel naturā. Et si quid aliud quis cogitat, uel etiam cogitabit unq;, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam neq; diuinam ullam cōparare quis audeat. Caue igitur ô Mercuri ne quid infernorum, ne quid etiam supernorum dei simile censeas: Nam à ueritate penitus aberrares. Nihil quippe simile eius est, quod dissimile solumq;, & unū est. Neq; cuipiam putes eandem, quæ deo, uim adesse. Quid enim post illum tale & ad uitam & ad immortalitatem & ad qualitatis transmutationem? Quid autem præter hæc aliud deus efficiet? Neque enim ociosus est deus: Nam ociosa forent omnia. Cuncta siquidem plena sunt deo, ocium uero in nullis mundi partibus reperitur. Nomen profectò uanum est ocium, tum secundū id quod agit, tum etiam secundū id quod agitur. Vniuersa fieri necesse est, ac semper fieri secundum loci cuiusq; naturam. Agens non uni præsens est tantū, sed omnibus, nec unum

duntaxat,

duntaxat, uerũ uniuersa producit. Nam efficax existens in seipsa potestas, in his quæ facta sunt minime sufficiẽs est. Sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Age cõtemplare per me subiectum tuo cõspectui mundũ, atq; eius diligenter circũspice formã, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius, per omne quidem adultum ac uirens. Inspice preterea mundos septem suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno cursu suo differenter cõplentes æuum, plena lumine singula. Ignis uero in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cõmixtio, lumen instituit illustratum ab actu dei, bonorum omnium genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorum ducis æterni. Lunam uero cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem. Terrã in mũdi medio sitam, pulchri mundi subsellium, nutrimentum terrenorum omniũ, eandemq; nutricem. Meditare numerum mortalium, immortaliumq;, medium uero quasi confinium utrorumq;, mortaliũ uidelicet atq; immortalium, lunam ipsam circumeuntem. Anima rursus omniũ plena proprijs ab ea motibus agitata, partim

quidẽ circa cœlum, partim uero circa terrã. Nec ea quæ dextra ſunt ad ſiniſtra, neq; læuia ad dextra. Item nec ſupera ad infera, nec inferna iterũ ad ſuperna. Quod autem hæc omnia genita ſint ô dulciſſime mi Mercuri, nequaq; nũc opus eſt, ut me diſſerẽte perdiſcas. Nam corpora ſunt, habentq; animam, & mouentur. Hæc aũt in unũ cõgredi abſq; congregantis uirtute, impoſſibile eſt. Oportet igitur aliquẽ eſſe talem, ac penitus unũ. Nam cum multi uarijq; ſint motus, & diſſimilia corpora, unus autem ordo uelocitatis in omnibus, impoſſibile eſt duos aut plures eſſe factores: neq; enim ordo unus ſeruaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior eſſet, potentiori nimirũ inuideret, ex quo ſeditio quędam exoriretur. Itaq; ſi unus eorum autor mutabilium animantium extitiſſet, cuperet quoque immortalia gignere, quemadmodum genitor immortaliũ affectaret mortalia. Quinetiam una exiſtente anima, unaq; materia, ad quẽ illorũ potiſſimũ fabricatio pertinet? Quod ſi ad utrũq;, ad quem prouincia maior? Sic autẽ cogita, omne corpus uiuẽs, ſeu mortale ſiue ĩmortale, ex materia conſtat & anima; omnia ſa-

ne

ne uiuentia corpora animata sunt, nõ uiuentia uero nuda pene materia. Anima quoq; similiter secundum seipsam suo propinqua parenti, uitæ causa est: uitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia uiuentia differũt à mortalibus, item ab immortalibus immortalia? Esse itaque horum omniũ autorem præ cæteris est perspicuũ. Nam anima una, uita una, unaq; materia. Quisnam iste? quis alter preter unicum deum? num alteri cuipiam, quàm soli deo cõuenit procreare uiuentia? Vnus itaq; deus mundũ unũ esse cõfessus est, & Solem unũ, unicã lunam, unam quoq; diuinitatẽ. Ipsum uero deum quotũ uis esse? Vnus igitur singula facit in multis. Num censes arduum quiddã & laboriosum deo, uitam, animam, immortalitatem, mutationemq; efficere? Tu enim tot tantaq; potes, uides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis: neque alter est in te qui uidet, qui ue audit alter: nec loquit̃ unus, graditur alius, hic odorat, ille gustat, hic spirat, intelligit ille: At unus hæc omnia præstat: neq; etiã possibile est illa sine dei numine fieri. Vt enim qui cessat ab his non est amplius

animal, sic qui ab illorum cõstructione cessaret, minime deus. Id autẽ suspicari nefariũ. Quod si concessum est. Nihil in rerum natura consistere, cui non insit naturalis quidam agendi uigor, simulq; certi operis executio: quanto magis asseuerãdum est, deo nõ deesse potestatẽ omnium & effectum? Nam quicquid ociosum, imperfectum. Imperfectum dicere deum, nefas. Facit igitur omnia deus. Nũc mihi id paulũ temporis ô Mercuri totus adesto. Ipsum te mihi dedito, opus dei confestim intelliges. Hoc opus adesse necessariũ erat, ut essent ea quæ fiunt, quæ ue fiebant, quæ ue fient in posterum. Id autem ô suauissime mi Mercuri uita est, id uero pulchrum, id autem bonũ, id deniq; deus. Sin autem petieris ut hæc tibi per exempla operum ante oculos ponam, aduerte quid tibi accidat generare uolenti: non tamen illius hoc simile, ille siquidem non diffunditur uoluptate, nõ habet operis adiutorem, suapte natura efficax, ui propria operans uersatur in opere semper. Existens ipse quodcũq; fecerit unquam. Si quãdo influxũ suum ipse subtraxerit, deficiente uita, in mortem corruent uniuersa. Cũ uero uiuãt õmia, unaq;

sit uita

ſit uita cunctorum, unus eſt deus. Rurſus ſi omnia uiuentia ſunt, & quæ in cœlo uidentur, & quæ iacent in terra, una autē uita cunctorum manat ex deo, atque ipſa etiam ipſe deus eſt. Ab uno fiunt omnia conditore: uita uero eſt unio mentis & animæ, mors autē non pernicies concretorū, ſed unionis plurium diſſolutio. Imago igitur dei æuum, æui mundus, mundi ſol, ſolis autem homo. At uero mutationem quandā plurimi mortem eſſe arbitrantur, ob eam cauſam quia moles reſoluitꝰ corporis, uita ſe reuocat in occultū. Equidē ô dilecte Mercuri, mūdum quidem mutari hac te doceo ratione, quod quædam illius particulæ in occultum iugiter abeunt: nunꝙ tamen interire illum exiſtimato. Hæ profectò mūdi ſunt paſſiones, reuolutio ſcilicet atꝗ occultatio. Reuolutio quidem conuerſio, occultatio autē renouatio. Omniformis præterea mūdus formas haud ſanè aduentitias, peregrinasꝗ ſuſcipit: uerum ipſe eas in ſeipſo coagitat. Quod ſi mundus hic omniformis eſt genitus, qualis eius eſt autor? Informis quidem eſſe non poteſt. Si autem ipſe etiā omniformis, mundi ſimilis erit: At ſi unicā formā habuerit, in hoc erit mūdo

deterior. Quid itaque dicemus ad hæc? Ne obſecro in ambiguo reſiſtamus. Quod em̃ in diuinis ambiguũ, nondũ cognitũ. Vnam igitur habet idæam. Huius autem idæa propria, cum aſpectum fugiat oculorũ, incorporea eſt, formasq́ per corpora ſingulas exprimit. Neq; ulla te prorſus admiratio teneat, quod ſit quædã incorporalis idæa. Eſt enim qualis idæa ſermonis, & inſcriptionibus apices. Videntur enim permultum excedere, plani tamẽ ex natura leuesq́ ſunt. Meditare autẽ quod nunc diceť audentius, quodq́ uerius etiam aſſeretur. Quemadmodũ homo nequit ſine uita uiuere, ita nec deus uiuere poteſt, niſi bona producat. Hæc enim dei uita, hic eius actus, agitare ſingula, uitãq́ omnibus inſpirare. Quædam uero eorum, quæ ſuprà diximus, certam quandam requirunt intelligentiam. Conſidera in hoc exemplo quid potiſſimũ ſignificare uelim. Omnia ſunt in deo, non tanquam in loco poſita: locus enim corpus eſt immobile, atq; ea quæ poſita ſunt motu carent: Locatur quippe aliter in corpore, aliter in phantaſia. Cogita ſingula continentem, cogita nihil eſſe incorporali natura capacius, nihil uberius, nihil

ualidius

ualidius, ipſumq; omnium capaciſſimum, uelociſſimum, potentiſſimum. Sic iterum à teipſo incipiens meditare, atque animę tuæ præcipito, quæ citius quàm præcipies euolabit. Iubeto inquam, ut tranſeat in oceanum: illa prius q̃ iuſſeris ibi aderit, inde ubi nunc eſt, nequaquam diſcedens. Iubeto iterum ut in cœlũ uolet: nullis pennis egebit, nihil eius obſtabit curſui, nõ ſolis incendiũ, nõ ætheris amplitudo, non uertigo cœlorũ, non ſyderũ reliquorum corpora, quin penetrãs omnia ad ſupremũ corpus uſq; tranſcendat. Quin etiã ſi uolueris globos omnis tranſire cœlorum, quodq; ſuperius eſt inueſtigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta ſit animæ tuæ poteſtas, quanta celeritas. Tu'ne potes iſta, Deus ipſe non poſſit? Hoc igitur pacto contemplare deum, ut in ſeipſo intelligentias omnes habentẽ, habentẽq; ſeipſum ceu mundum penitus uniuerſum. Niſi te deo æquaueris, deum nunquam intelliges: nam ſimile ſemper à ſimili ſuo cognoſcit. Extende teipſum in magnitudinem ſine termino, emerge ex corpore, totũ ſupergredere tempus, ęternitas eſto, ſic deũ deniq; noueris. Impoſſibile nihil in teipſo ſupponens, teipſum

immortalem puta, comprehendere cuncta potentem, scientiam omnem, atq; omnem pariter artem. Omni sublimitate sublimior esto, omni fundo profundior, sensusq; factorum tuorum singulos in teipso colligito, ignis, aquę, aridi, humidi. Adesto simul mundi partibus omnibus, cœlo, terræq;, mariq;. Per omnem ætatẽ extra corpusculi tui uentrem habitato. Per mortem nihil interire putato. Cũcta hæc simul comprehendito, loca, tẽpora, moles, qualitates & quantitates. Sic demum deum intelligere poteris. Contrà, si animã tuam in corpus demerseris, ipsamq; adieceris, hisq; te uerbis in cœnũ prostraueris, neq; scio quicquam, neq; scire etiam ualeo, uastũ horreo maris fuudum, in cœlum uolare nequeo, nõ noui quid nunc sim, nõ non noui quid sim futurus in posterũ. Quid tibi cum deo? Neq; enim potes cum sis malus, corporisq; fœtidi seruus, ipsum pulchrũ bonumq; percipere. Extrema uero prauitas, nõ recognoscere deum. At uero cõfidere atq; sperare se bonum aliquando reperire posse, uia quædam diuina est, ad bonum recto tramite ducẽs, facilisq; & peruia: passim procedenti tibi semper occurret, ambu-

lanti,

lanti, nauiganti, die noctuq́, loquenti pariter atq; tacenti. Nihil est enim in rerum natura, quod non aliquam præ se ferat diuinitatis imaginem. TRIS. Nónne inuisibilis deus? MENS. Religiosius loquere Trismegiste, nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, ut eũ per singula cerneres. Hæc dei bonitas, hæc eius uirtus, illum fulgere per omnia. Nihil est uel incorporeis etiã inuisibile. Mens in ipsa intellectione uidetur. Deus in operatione conspicit. Hæc hactenus enodata tibi sint Trismegiste, cætera om̃ia ipse per te iam pscrutaberis, neq; falsa ueritatis imagine decipieris.

ARGVMENTVM DVODECIMI.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ m̃etis imago aut uestigiũ quoddam est, prosequens, post primæ mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat. Sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunq; hominum destituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatũ expletionẽ rapiuntur. Nec finem suæ libidini statuunt ullum, nec suorum malorum inueniunt paßionumq́; terminum, qui fato, diuinoq́; decreto patiuntur, dantq́; suæ meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà quibus mens præsidet,

boni, pulchriq́; imago, bona suscipiunt quæ illis constituerit fatum. Minime ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum: Mala tamen, pœnasq́; prauitatis asseclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit: sæpius oraculum infundentem audiuit, duo diuina in hominibus munera commendat, mentem atq; sermonem. Oracula boni dæmonis, uel si mauis cœlestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de uerbo, de mundo, de materia: nihil esse in mundo uitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilium homini deum uarijs modis congredi. Et quo pacto ex sensibilibus ad deum percipiendum homo assurgere poßit.

DVODECIMVS.

ENS quidem ô Tati ex ipsa dei essentia (siqua tamen est eius essentia) nascitur. Hæc qualiscũq; sit, sola seipsam sincere comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaq̃ diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori lumen. Hæc mens, deus est in hominibus, atq; idcirco nõnulli ex hominũ numero dij sunt, eorumq́; humanitas diuinitati proxima. Etenim bonus demon, deos

quidem prædicat immortales homines, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus mens illa, natura est. Nam ubicunque anima, ibi quoque mens: quemadmodum ubicunque uita, ibi etiam anima. In uiuentibus absque rationis discursu anima est uita uacua mentis. Mens quippe adiutrix est hominum animarum, eas in bonum proprium reuocans. In animantibus ratione carentibus cum natura cuiusque operando congreditur: In animis hominum resistit interdum atque repugnat. Anima siquidem infusa corpori, à uoluptate atque dolore continuo deprauatur. Ex corporis enim commixtione uoluptas et dolor ceu riuuli quidam scaturiunt, in quos incidens anima suffocatur. Quibuscunque igitur animis mens præsidet, suo illas fulgore illustrat, earum morbis malisque resistens. Quemadmodum uero medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, urendo illud atque secando, recuperandæ ualetudinis gratia, eodem modo mens uoluptuosam affligit animam, ut radices uoluptatis euellat. Ab hac enim omnis animæ morbus. Morbus animæ grauissimus, impietas est. Opinio autem non ad bonum prorsus ullum, sed ad malum potius allicit.

At uero mens illi repugnans, sic animæ bonum procurat, ut sanitatem corporis medicus. Quotcunque hominum animæ mentem nequaquam sortitæ sunt gubernatricem, eadem quę & brutorum animæ patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarum expletionem ardenti quodam impetu perferuntur, rituque ferarum immoderate & irascuntur & cupiunt: quodque deterius est, nec finem imponunt libidinibus ullum, neque malorum inueniunt passionumque terminum. Hisce uelut lictorem ac iudicem deus legem proposuit. TAT. Hic ô pater disputatio illa de fato, quam in superioribus imperfectam reliquimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit, quosdam adulteros, quosdam fore sacrilegos, cur aliquis inde mulctatur, quando quidem compulsus fati necessitate deliquerit? TRIS. Omnia sunt fati opera fili, absque illo nihil est corporalium. Non bonum sine illo quicquam potest, non malum fieri sine illo. Decretum est, eum qui turpe quid commiserit, pati. Ille ob id commisit, ut patiatur inde quodcunque patitur quando commiserit. Cæterum de fato ac delictorum supplicijs in alijs diximus. Præsens uero nobis est sermo de mente, quid mens ua-

leat,

leat, quàm differens in hominibus & brutis sit eius instinctus: Atq; iterum quomodo in brutis quidem nō est mens ipsa benefica, in hominibus autem libidinis impetū cohibet, iracundiæ restinguit ardorē. Ex quo sequit̃, ut etiam inter homines irrationales quidā, nōnulli rationales existant. Cuncti uero homines fato, generationi, trāsmutationi subijciuntur. Initium quippe finisq; fati duo hęc, generatio scilicet & transmutatio. Et homines uniuersi quidem patiuntur id, quod instituit fatū. Verum rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricē assistere, non eodem modo quo cæteri patiūtur, imò ab improbitate alieni, existentesq; nō mali, patiūtur minime malum. TAT. Quomodo rursus hæc ais ô pater? TRIS. Adulter nónne malus? homicida nónne malus? Rationalis homo non adulter patit̃, sed quemadmodū adulter. Non homicida, sed quemadmodū homicida. Qualitatē transmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectū. Prauitatem uero mentem habenti uitare licet. Quāobrem ego mi fili bonum semper dæmonem audiui dictantem, qui si literis quoq; monumenta mandasset,

mira quędam indies humano generi emolu menta conferret. Solus ille mi fili tanquam ipse primogenitus deus uniuersa conspiciens, diuina in nos effudit oracula. Hunc equidē audiui sic aliquando prædicātem: Vnū omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora. Viuimus potentia, actu, æternitate. Mens huius bona, quemadmodum & eius anima bona. Cum id ita se habeat, nihil est intelligibilium ab intelligibili distans. Potest præterea mens princeps omnium atque anima dei quęcunque uult efficere. Hæc ille. Tu autē ista considera, & ad hūc quem inferam sermonem de fato, mente arrectisque auribus adsta. Si diligenter litigiosas captiūculas euitaueris, inuenies absque dubio, quod mens anima dei dominatur omnibus, tum fato, tum etiam legi, ac cæteris uniuersis: neque aliquid illorum, quæ ad fatum spectant, impossibile menti: ideoque humanus animus fato superior, non tamen quæ fato subiecta sunt, negligit. Atque ista sunt oracula boni dæmonis optima.
TAT. Vere diuine atque etiam cōmode tractata sunt hæc ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mentem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affecti-
bus

bus cooperantem: Affectus autem rationa=biliũ, ut arbitror, passiones sunt. Mens cum affectibus cooperatur. Affectus passiones sunt. Mens ergo passio quędam est, sic enim passionibus conformatur. TRIS. Euge fi=li bone quàm generose rogas, æquum est ut tibi respondeam. Omnia quæ insunt cor=poribus incorporea, patibilia sunt, imò pas=siones proprie sunt. Omne siquidẽ mouens incorporeum. Omne motum corporeũ. In=corporea quoq; mouentur à mente, motus autem passio. Vtraq; ergo, tum quod moue tur, tum etiam quod mouet, patiuntur: hoc quidẽ dominans, illud uero subiectũ. Cũ ue ro separat̃ à corpore, à passionibus liberat̃. Imò nihil usquã impatibile fili. Cuncta enim patibilia. Sed passio & patibile in hoc maxi=me differũt, quod unũ agit, alterũ patit̃. Cor pora uero secũdum seipsa etiam agunt: aut enim immobilia sunt, aut mouẽtur. Vtrũ ue ro sit horũ, passio est. Incorporalia autẽ ope=rant̃ semper, proptereaq; patibilia sunt. Ne que te appellationes moueãt. Operatio em̃ ac passio idem: uocabulo tamen magis ho=norãdo uti nihil obest. TAT. Perspicuã de ijs rationem reddidisti ô pater. TRIS. Illud

præterea con ſidera fili, quod duo hæc ſoli ex omnibus animalibus homini deus ipſe largitus eſt, ſermonẽ ſcilicet ac mentem: quę quidem eiuſdem ac immortalitas precij eſſe cenſentur. Iis quiſquis ad id quod decet utiť, nihil ab immortalibus diſcrepat. Quinetiã corporis ſolutus cõpedibus, ab utriſq; ducetur in chorũ beatorum ſimulatq; deorũ. TAT. Cætera præter hominem animantia nónne ſermone utuntur? TRIS. Non fili, ſed uoce: permultum intereſt uocem inter atq; ſermonẽ. Sermo cũctis communis hominibus, uox autẽ propria cuiuſq; hominis, propria etiam cuiuſq; generis animantiũ. TAT. O pater, diuerſa genera hominũ, diuerſis utuntur ſermonib9? TRIS. Diuerſis ô fili. Vnus quidẽ homo, unus etiam ſermo, qui per interpretationẽ huc atq; illuc translatus, unũ deniq; uerbum exiſtere reperitur. Verbum idem apud Aegyptios, Perſasq;, & Gręcos. Sed uideris ô fili mi, uerbi uirtutem & amplitudinem ignorare. Beatus deus dæmon bonus, animam eſſe in corpore, mentem in anima, in mente uerbum pronũciauit: Deum uero horum patrem aſſeruit. Verbum utiq; imago & mens dei eſt. Et corpus quidem

dem idææ, idæa uero animę, purissimaq́ ma
teriæ portio aër, aëris anima, animæ mens,
mentis deniq́ deus. Deus uero circa omnia
simulatq́ per omnia. Mens circa animam,
anima circa aërem, aër circa materiam. Ne=
cessitas autem prouidentiaq́ & natura, or=
gana mũdi sunt, ordinisq́ materiæ. Etenim
intelligibilium unumquodq́ essentia est: es=
sentia uero illorum, ipsum idem. At eorum
quæ in mundo sunt corporũ unũquodq́ est
multitudo. Corpora composita ipsum idem
habentia, atq́ inuicem mutuò transeuntia,
immortalitatem ipsius eiusdẽ perpetuò ser=
uant. In cæteris corporibus quæ incomposi
ta sunt, corporis cuiusq́ numerus est. Absq́
numero cõstitutionem uel compositionem
uel dissolutionem fieri impossibile est, unita
tes quippe gignunt atq́ augent numerum,
rursusq́ solutæ in sese numerum retrahũt.
Materia quidem una. Totus uero hic mun=
dus magnus est deus, imago maioris, unitus
illi, patris ordinem uolũtatemq́ seruans, ui=
tæ totius integra plenitudo: neque est in eo
quicquam per omnem æternitatem, restitu
tionemq́ paternã, seu ad totum siue ad par=
tem spectans, quod non uita fruatur. Neq́

est uitæ expers in mundo quicquã, nec fuit ante, nec erit: uiuentem enim uoluit pater eius, quandiu est, esse mundum. Vnde deũ hunc esse necesse est. Quomodo possunt ô fili in deo, in totius imagine, in plenitudine uitæ, esse quædam uita carentia? Priuatio uitæ, corruptio est: corruptio uero pernicies. Quonam igitur pacto pars ulla eius, quod incorruptibile est, corrumpi, uel dei quicꝗ destrui potest? TAT. Nonne ô pater animalia quæ in mundo sunt mundi partes, intereunt? TRIS. Rectius loquere fili, erras enim in nomine: nõ moritur in mũdo quicquam, sed composita corpora dissoluuntur. Dissolutio nõ mors, sed mixtionis resolutio quædam. Soluitur autẽ unio, non ut ea quæ sunt intereant, sed ut uetera iuuenescant. TAT. Cum sit quædã operatio uitę, nonne motio quædam hæc est? Atqꝫ idcirco quid in mũdo immobile? TRIS. Nihil ô fili. TAT. Nũquid immobilis tibi terra uideť? TRIS. Minime, sed multis motibus agitata, sola tamen hæc quodãmodo stabilis. An non ridiculum esset, ipsam nutricẽ omniũ, cõcipientem, parturientemqꝫ singula, motu carere? Impossibile enim aliquid absque motu pa-

rere: nec minus ridiculum, quàm id corpus sterile nũcupare. Nihil enim aliud ipsius immobilis appellatio, quàm sterile quiddam significat. Totum hoc ô fili generatim considera. Quod est in mundo, aut crescendo aut decrescendo mouetur: quod uero mouetur id præterea uiuit. Singula tamẽ uiuentia haud eadem esse necesse est. Simul quippe mundus uniuersus existens, totus quidem immobilis, partes autem eius agitabiles undique, nihil tamen corruptioni subiectum: sed appellationes quædã falsæ homines turbant. Neque enim generatio uitæ creatio est, sed latentis explicatio uitæ: neque mutatio mors, sed occultatio potius. Cum hæc igitur ita se habeant, immortalia cuncta. Materiæ quidem uita spiritus est, mens animæ. Ex mente uiuens omne profluit: Omne igitur uiuens per mentẽ permanet immortale. Maxime uero omnium immortalis est homo, qui deum capit, qui diuinæ conformatur essentiæ: Huic enim soli ex omni uiuentiũ genere deus ipse congreditur, nocte quidem per somnia, die crebrius per portenta, per quæ omnia sibi futura prænunciat, per aues, per intestina, per spiritũ, perque sibyllam. Qua-

propter uere dicit homo scire quæ sunt, quę fuerunt, quæ mox uentura trahantur. Illud autem in primis animaduertas fili mi uelim, quod unumquodq; genus uiuentium reliquorum propriam mundi prouinciam habitat: humida quidem aquam, terrestria terrã, aërem uolatilia. Homo aũt his omnibus utitur, terra, aqua, aëreq; & igni: cœlũ suspicit, sensuq; illud attingit. Deus uero circa om̃ia simulatq; per omnia. Actus enim est omniũ atq; potestas. Nam arduũ quiddam est ô fili deũ percipere. Hunc quoties intueri uolueris, aduerte mundi ordinem, atq; ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatem illorũ quæ sensu percipiũtur, prouidentiamq; cunctorum quę facta sunt ante, & quę quotidie fiunt. Aduerte plenam uitæ materiam. Talem ac tantũ deum cum omnibus bonis & pulchris dijs, dęmonibus et hominibus incedentem. TAT. At istę ô pater operationes quædam sunt. TRIS. Ah fili unde hæ nisi ab ipso deo proficiscuntur? Num ignoras, quemadmodum mũdi partes sunt cœlum, aqua, terra, & aër: eodẽ modo dei membra, uita, mortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens, horumq; omniũ parti-

cipatio,

cipatio, ipsum bonum: neq; fit aliquid usq;, neq; est factũ, ubi deus ipse non adsit. TAT. In materia ergo pater. TRIS. Materia fili mi seorsum est adeò, ut locus illi ꝓprius assignet. Quid aliud illam existimas, q̃ rudem indigestamq; cõgeriem? Hanc existere posse ne credas, nisi formetur: quod si format̃, ab aliquo certe formatur. Operatiões enim formandi, partes dei esse diximus. A quo ergo uita donantur animantia singula? à quo mutantur quę mutabilia sunt? siue materiã, siue corpus, siue essentiã nuncupaueris, dei actus esse memento: actũq; materiæ, materiæ rationẽ: actum corporeũ, corporũ rationem: actum essentiæ, essentiæ rationẽ: idq; omne deus est: neq; quicquam est in omni quod nõ sit ipse deus: itaq; nec magnitudo, neq; locus, neq; qualitas, neq; figura, neque etiam tempus, circa deum, omne enim est. Omne autem circa omnia, atq; per omnia. Hoc uerbũ ô fili cole atq; adora. Cultus autem dei unus est, non esse malum.

ARGVMENTVM DECIMITERTII.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, ante quã saluus fiebat nemo, cuius regenerationis au-

tor, est dei filius homo, unius uolũtate dei: mysteriũ quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis ueneratur. Tu *christiane cætera legito: & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus; depulsis ignorãtia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum ultricibus: decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatori toto mentis uigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus & à spiritu regenitus pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine, totus in deum parentem & regenerationis autorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, uel saltem ad tam pie cogitandum mentis tuæ benignitate excitatus.*

DE COMMVNI. XIII

IN communibus ô pater sermonibus per ænigmata quædã, ac sine declarationis ullius adiũctione, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluũ fieri neminem. Equidẽ dum ascendebas in montẽ, supplex tibi tunc adstiti, obsecrans, ut mihi regenerationis rationem aliquãdo reserares. Id enim solũ restabat, tunc mihi discendũ. Tunc de-

mum spopondisti te reuelaturũ, cum mundo forẽ alienatus. Ecce iam paratus sum pater, à mente mea mũdi deceptiones excussi. Tu ergo serua promissa, regenerationis modum uel palàm uel clanculũ, ut lubet, edisse re. Ignoro ô Trismegiste qua ex materia siue semine natus fuerit homo. TRIS. O fili cõtemplatiua in silentio sapiẽtia, semen eius uerum bonum. TAT. Quonã serente pater? hoc enim ignoro. TRIS. Volũtate dei mi fili. TAT. Et quãti est qui nõ est genitus, expers enim intelligibilis essentię: quod si aliter se habeat, qui gignitur deus erit, dei filius. TRIS. Omne in omni, constans ex omnibus potestatibus. TAT. Aenigmata fingis ô pater, necq; patris more cum filio loqueris. TRIS. Hoc genus ô fili nõ erudit, uerũ quoties uult sub insinuatione quadam in dei memoriam reducitur. TAT. Impossibilia infers ac nimiũ uiolenta, quapropter his cupio cõtradicere. TRIS. Admodum discrepas â paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater, legitimus enim sum filius: age precor, regenerationis modum me doce. TRIS. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc nõ habeo quicquam: quod

uerum cerno ſpectaculũ, ex dei benignitate mihi iam oblatũ: Vnde in corpus ſum immortale translatus, ſumq́ non ille qui prius fueram. At mens nuper effectus, hoc myſterium non docetur. Vide hoc elemento formato, per quod uidere licet, per quod neglecta eſt à me prima cõpoſita ſpecies, nõ quod ſim coloratus, tactũq́ ac terminũ habeã, ab ijs enim in præſentiarũ alienus ſum factus. Cernis me oculis fili? Quando uero meditaris intentus corpore atq́ aſpectu, non oculis hiſce uidero. TAT. In furorem me inſanumq́ mentis œſtrum ô pater nimiũ concitaſti, in præſentiarum meipſum haud uideo. TRIS. Vtinam fili chariſſime tu quoque teipſum dormiens tranſcurriſſes, inſtar eorum qui in ſomnio inſomnijs occupãtur. TAT. Dic age quis erit regenerationis autor? TRIS. Dei filius, homo unius uoluntate dei. TAT. Nunc me mutum ô pater ac ſtupidum reddidiſti: ipſe quoq́ à priſtino ſtatu mentis alienatus eandẽ aſpicio unà cum charactêre magnitudinẽ, in eoq́ mendaciũ. Mortalis enim ſpecies per dies ſingulas trãſmutatur, hæc ad tempus utpote falſa, in augmentũ detrimentumq́ uertit̃. Quid ergo

uerum

uerum Trismegiste? TRIS. Quod nō perturbatum, non determinatum, non coloratum, non figuratum, nō cōcisum, nudum, perspicuū, à seipso cōprehensibile, intransmutabile, bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Insanio iam reuera mi pater: cumq; sapientem à te sperassem me fieri, huiuscemodi cogitatione sensus obtusi sunt. TRIS. Sic accidit fili: nam sursum latum ut ignis, & deorsum latum ut terra, & humidum uelut aqua, nec nō spirās ut aër, quomodo ipsum sensu percipies? non durum, nō molle, non densum, nō penetrabile, solum potentia atque actu considerandum. Qui uero potest, oret, ut generationem quæ in deo est, intelligat. TAT. Impotēs ego sum pater. TRIS. Absit hoc ô fili: recurre in teipsum, & consequêris: uelis, ac fiet: purga sensus corporis, solue te ab irrationabilibus materię ipsius ultoribus. TAT. Num ultores intra me sunt? TRIS. Nō pauci ô fili, sed horribiles ac multi. TAT. Ignoro pater. TRIS. Hem fili hæc una est ultrix ignorantia, secunda tristitia, tertia inconstantia, quarta cupiditas, iniustitia quinta, sexta luxuries, deceptio septima, octaua inuidia, fraus nona, decima ira,

undecima temeritas, duodecima uero malitia. Hæ quidē ſunt numero duodecim. Sub ijs plures aliæ continentur, quæ per corporis carcerē, incluſum intrinſecus hominem ſenſibus pati cogunt. Abſunt autem iſtæ ab eo, qui eſt dei fultus clementia. Atq; ita conſtat regenerationis modus ac ſermo. Deinceps ſileto mi fili, deū ſilendo laudato, eoq; pacto diuina clementia nunquā à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili, nam poteſtate diuina in cōtemplationē es ueritatis eleuatus. Deſcēdit in nos cognitio dei: hac accedente, repulſa eſt ignoratio. Deſcēdit in nos cognitio gaudij: hac præſente, triſtitia penitus aufugit, in eosq; ſe uertit, q̃ ad eam parati ſunt capiendam. Poteſtatem uoco ad gaudium perducentem conſtantiam, cuiuſuis procul dubio ſuauiſſima eſt. Complectamur igitur eam libētiſſime fili: ea enim cum primū aderit, mollitiem omnē prorſus expellet. Quartam uero nunc cōtinentiam uoco, uim uniuerſarū uictricem cupiditatū. Gradus hic ô fili iuſtitiæ fundamentū exiſtit. Aduerte autem quo pacto à creatis operibus iniuſtitiā expulit. Iuſti quidem effecti ſumus abſente iniuſtitia fili. Sextam uoco potentiam in nos

deſcen-

descendentem, cõmunionem scilicet aduersus excessum: hac discedente inuoco ueritatem: aufugit mox deceptio, ueritas adest. Vide quomodo absolutum est bonum ueritate præsente: liuor enim discessit à nobis, ueritati enim innatum est bonum, cum uita simul et lumine, nec ultra iræ uindex accessit: uerũ ultrices omnes repentino quodam impetu reiectæ sunt. Intellexisti fili regenerationis ipsius modũ. Denario præsente numero intellectualis generatio composita est, quæ duodenarium numerum reijcit: idq; ex ipsa speculati sumus generatione. Quicunq; igitur propter benignitatẽ generationis, quæ secundum deum est, sensum dimittit corporeum, seipsum cognoscit ex diuinis cõpositum, factusq; indecliuis diuina potẽtia tota mente lætatur. TAT. O pater cõcipio, non oculorũ intuitu, sed actu mentis, qui per uires intimas exercet. In cœlo sum, in terra, in aqua, in aëre, in animalib. sum, in arboribus, in corpore, ante corpus, atq; post corpus, & ubiq;. At id præterea mihi dicas uelim, quomodo ultrices tenebrarum numero duodecim à decẽ potestatib. repellunt: quis modus ô Trismegiste. TRIS. Tabernaculũ istud ô

fili est zodiaco circulo constitutum, qui ex duodenario numero cõstat illo: numeriq; ij sunt unus omniformisq; secundũ idæas naturæ ad hominis peruagationem atq; circuitum: Itaq; disiugatæ quodammodo sunt ab inuicem ultrices illæ, in agendo tamen quodammodo coniugatæ, ut ecce inseparabilis est ab ira temeritas. Meritò ergo secundum rectam rationem eatenus interuallum efficiunt, quatenus à potestatibus decem, id est à denario numero repelluntr. Denarius enim ô fili animę genitor est. Vita uero & lux ubi unitæ sunt, ubi unitatis ipsius numeri sunt, ex spiritu nati, ita unitas secundum rationẽ denarium complectitur, rursusq; denarius unitatem. TAT. Eia pater uniuersum uideo, meipsum in mẽte cõspicio. TRIS. At hæc est regeneratio fili, non adesse ulterius corpori quãtitate dimenso. Ob hanc profectò rationem regenerationis mysteriũ protuli, ne simus calumniatores totius, aduersus multos quos deus ipse uult. TAT. Respõde ad hoc pater: Corpus istud ex potentia constitutum, num aliquando dissoluetr? TRIS. Caue ne id ulterius audeas: impossibilia profers, ac penitus erras, mentisq; oculus

lus ista loquendo impietate nimia propha-
nabitur. Sensibile naturę corpus ab essentia-
li generatione procul admodum discrepat;
unũ quidẽ dissolubile, indissolubile alterũ;
illud mortale, hoc immortale. An ignoras
q̊d & deus & unus filius natus es? TAT.
O quam uellem ô pater analogiã illam per
hymnum, quem dixisti audisse te à potesta-
tibus, dum ipse in octonario essem. TRIS.
Octonariũ ô fili cecinit ipse Pymander, un-
de te decet umbraculũ soluere. Purus enim
ille Pymander, mens diuinæ potentiæ, non
plura mihi quàm scripta sint, aperuit, existi-
mans me reliqua scrutaturum: hortatus me
est ad decora officia, ex quo omnes quæ in
me sunt uires cõcinunt. TAT. Audire hęc
& intelligere uelim. TRIS. Quiesce fili,
quiesce inquam, audies iam harmonicã can
tilenam, regenerationis hymnum, quẽ nun
quam sic facile propalarem, nisi tibi condu-
cturum confiderem: non docetur hoc, sed
occulitur in silentio. Viden' me fili charissi-
me? obserua singula diligenter, sic enim te
quoque decet orantem sub diuo, occidente
sole ad Austrũ, oriente uero ad Eurum, fa-
ciem uertere. Vniuersa mũdi natura hunc

audiat hymnum: audi terra, audite turbines imbriũ: ô syluæ silete: Cantaturus sum creatorem omniũ, totumq́ʒ et unũ. Audite cœli, quiescite uenti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat: Cano iam creatorẽ omnium, terrarum distributorem, cœlum æquilibrãtem, iubentem ex oceano aquam undiqʒ diffluere dulcem, ad hominũ alimentum: iubentem ignem fulgêre superne ad actiones hominũ atqʒ deorum. Agamus illi omnes una uoce gratias, tranantí cœlos, naturamq́ʒ creãti. Hic mentis est oculus, hic potentiarũ benedictionẽ libenter excipiet. O meę uires laudate ipsum unũ, et omne. Cõsonate uolũtati meæ omnes animi uires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget: per te lumẽ intelligibile cãtans gaudio mẽtis exulto. Omnes potẽtię mecũ unà cõcinite. Constãtia cãta mecũ. Iustitia mea per me iustũ canat. Cõmunio mea totũ ipsum laudet. Per me canat ueritas ueritatem. Bonũ nostrum, bonũ deniqʒ cantet. O uita, ô lux, à uobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatum. Gratias habeo tibi deus, omniũ potestas actuum. Verbum tuũ per me te laudat, per me mundus

uerborum

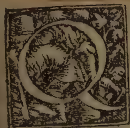
uerborũ recipit sacrificiũ: hæc meæ uires clamant, totũ cantant, uoluntatẽ tuã perficiũt. Tua uoluntas abs te in te totum, sacrificium uerborum ab omnibus excipe. O uita, totũ quod est in me salua. O lux, totum illumina. Spiritus deus. Verbũ tuum me agit spiritifer opifex. Tu solus es deus. Homo tuus hęc clamat per ignẽ, perq́ aërem, per aquã, perq́ terram, per spiritum, perq́ creata. Ab æternitate benedictionem inuèni, quod ue desidero in uoluntate tua quiescam. TAT. Noui pater hunc hymnum abs te ex uoluntatis affectu cantatum, unde mundum attigi meum. TRIS. Intelligibilem dic mundũ fili. TAT. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidẽ cãtilena illustrata mihi mens est, quò fit ut ipse quoque ardeam amore canendi. TRIS. O fili mi Tati, ne sine certo proposito laudes cantato diuinas. TAT. Ex mente cantabo mi pater. TRIS. Quæ speculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. TAT. Deo uerborum offero sacrificia. O deus, tu pater, tu dominus, tu mens, accipe sacrificia uerborũ quæ requiris à me. Te uolente perficiũtur omnia. TRIS. Offerto fili hostiã patri deo gratam, orationiq́

tuæ intentus esto. TAT. Gratias habeo tibi pater, quod ista mihi prædicare uolueris. TRIS. Gaudeo fili, quod te bona quamplurima ex ueritate uideam reportare: quæ sanè sunt immortalia opera. Id à me discens, silentium uirtutis annuncia, nulli communicans regenerationis mysteriũ, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim uterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est: ego quidẽ differens, tu uero perdiscens, ex quo teipsum patremq; nouisti.

ARGVMENTVM DECIMIQVARTI.

Quartusdecimus hæc asserit: Quæ sensu percipiũtur, facta esse omnia atq; continue fieri. Nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoq; ea continue sustinet, ne sua natura prona ad casum ruant in nihilum: cuius sola cognitio felicem facit atq; beatum: qui deus, omniũ factor, atq; pater est, et solus ipse genitor, & cætera omnia genita: interq; genitorem & genitum nullum intercipi potest medium: & hæc duo uniuersa sunt: sunt enim duo omnia genitor atq; genitum. Præterea hoc asserit, malum à deo non pendêre: ut neq; à ferrario fabro ferri rubigo: sed creata sequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinã artem cõcipiendam eleuat, & deum ipsum in cœlum immortalitatem serere, in terram mutationem, in totum uero mundum uitam atq; motum.

DECIMVS-

VONIAM filius meus Tatius te absente naturam omniũ discere uoluit, percõtari uero me uoluit utpote iunior, ac nuper accedẽs ad cuiusq; cognitionem, coactus sum plurima dicere, ut facilis illi foret atque expeditus intuitus: operæpreciũ esse censui, ut ex multis eligens potiora summatim nũc tibi præcedẽtem disputationem repetam: licet enim tecum, utpote rerum naturæ perito, per mysteria quædam percurrere. Quæ sensu percipiũtur facta sunt omnia, fiuntq; quotidie. Genita nõ à seipsis, sed ab altero fiũt. Multa sunt genita, sensu patentia singula, differentiaq;, nec omnino similia. Quęcũq; gignuntur, procedũt ab altero. Est ergo quis factor istorũ, atq; is ingenitus, ut genitis antiquior sit: genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis potest esse antiquius. Factor quippe potentior est, & unicus, solusq; reuera sapiẽs uniuersa, cum nihil omnino præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actionis continuitati, genitorumq; omniũ differentiæ. Præterea genita uisibilia sunt, inuisibilis ille: ob id uero facit, ut uisibilis fiat. Semp̃ igitur facit.

Dignum eſt intelligere, intelligendo mirari, admirando ſe beatum uocare, patrem legitimum recognoſcẽtem. Quid enim dulcius patre legitimo? Quis iſte? quomodo eum reperiemus? An illi appellationẽ Dei ſoli decens eſt attribuere, uel factoris, uel patris, an tria pariter cognomenta? Deum ergo cognominato propter potẽtiam, factorẽ propter actum, patrem deniq; propter bonum. Eſt enim poteſtas à genitis admodum differens: actus autem in productione cunctorum. Quamobrem ſermonis uarietate uanitateq; dimiſſa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem ſcilicet ac genitum. Horum nihil eſt medium, neq; quicquam præter hæc aliud. Cũ uero omnia intelligere uolueris, horũ recordare duorũ, eaq; eſſe uniuerſa memento: nihilq; tibi erit ambiguum, nec ſupernorum, nec inferorum, ſeu diuinorum, ſiue mutabilium, aut patentium, aut eorum quæ in tenebris deliteſcũt. Duo nempe cuncta ſunt, genitor ac genitum, nec ſecerni alterum poteſt ab altero. Neque enim factorem abſq; facto eſſe poſſibile eſt: utrunque illorum idipſum exiſtit: itaq; neutrum diſiungi ab altero licet, quemadmodum neu

trum à ſeipſo diuidi. Si enim ipſum faciẽs, nihil pręter ipſum quod facit eſt aliud, ſimplex enim eſt, ut ſemper eſt, ita ſemper eſt agens, idemq́ ſibiipſi & in exiſtendo pariter & in agendo. Nihil autẽ quod genitũ, à ſeipſo genitum eſt: nõ ergo ſeorſum factũ à faciente. Qui horũ unum ſubtrahit, perdit & alterũ, uniuſq́ quippe natura propriam naturam ſemper alterius reſpicit. Si itaq́ duo cõceſſa ſint, efficiens & factum, unita quidem ſunt inuicem, ſic tamẽ ut unum præcedat, alterũ uero ſequatᷣ: præcedens ſanè deus efficiens, ſequens uero id q̊d eſt effectũ, quicquid id deniq́ ſit. Neq́ diffidat quiſpiam iis quæ diximus, uarietate rerũ perterritus, quaſi tam diuerſorum cõſtructio uel ardua ſit, uel indigna maieſtate diuina. Vnica enim deo gloria omnium conſtitutio, atque id eſt uelut corpus dei effectio. Ab ipſo profectò factore nihil malum, nihilq́ turpe. Hæ ſiquidem paſſiões ſunt creata ſequẽtes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq́ faber ferrarius induxit rubiginem, neq́ animati corporis genitor cœnum ac ſordes. Eodemq́ modo nec deus etiã malum. Generationis autẽ perſeueratio malũ

ſubrepere cogit, eaq́ de cauſa mutationem rebus deus inſtituit, ceu quandã generationis ipſius purgationem. Præterea eidem pictori figurare licet cœlum, terrã, mare, deos, homines, bruta, arbores, ac uita carẽtia: deo uero uni talium deerit agendorũ facultas? O dementẽ, ô cæcũ, & totius diuinæ cognitionis expertẽ. Nihil eſt magis ô Aeſculapi ridiculũ, quàm quod huic accidit. Nam dum ſe deum uenerari fatetur, ex eo quod creandi negocio curaq́ liberet, deũ ipſum prorſus ignorat: quodq́ deterius eſt, mortalium illi paſſiones aſcribit, inuidiã, ſuperbiã, ignorantiam, imbecillitatẽ. Niſi enim faciat omnia, aut ſuperbus eſt, aut potius imbecillis: quorum utrunq́ nefariũ. Deus enim unicã propriamq́ naturam habet, idq́ ipſum bonum eſt. Bonus autẽ nec ſuperbus eſt, nec impotens. Ipſum uero bonũ deus eſt. Bonũ quippe ipſa uis omnium agendorũ. Quodcunq́ genitum, à deo genitũ, hoc eſt à bono, & ab eo quod omnia poteſt. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiã illa fiunt. Quod ſi cõprehendere uelis, licet imaginem perpulchrã ac ſimilimam intueri. Aſpice precor agricultorem ſemina in terræ gremium

diffundentem,

diffundẽtem, alibi quidem triticũ, hordeum alibi, alibi uero reliqui generis semina. Aspice eũdem uites, malosq́, & ficus repastinantem atq; amputantem. Eodem modo deus ipse in cœlum quidem serit immortalitatẽ, in terram uero mutationem, in totum denique mundum uitam ac motum. Hęc autem haud multa sunt, sed pauca, certoq́ numero terminata. Cũcta enim quatuor sunt, ac deus & generatio, quibus omnia cõprehenduntur.

PYMANDRI DIALOGI PRIMI FINIS.

HERMETIS TRISMEGISTI DIALOGVS, L. APVLEIO MAVDARENSI PHILOSOPHO PLATONICO INTERPRETE.

SCLEPIVS iste pro Sole mihi est deus. Deus te nobis ô Asclepi, ut diuino sermoni inter esses, adduxit, eiq; tali, qui meritò omniũ antea à nobis factorũ, uel nobis diuino munere inspiratorũ, uideatur esse religiosa pietate diuinior: quem si intelligens uideris, eris omniũ bonorũ tota mente plenissimus. Sed cũ multa sint bona, & non unum, in quo sunt omnia, alterum enim alterius, consentaneũ esse dignoscitur omnia unius esse, aut unum esse omnia. Ita enim unum alteri cõnexũ, ut separari alterum ab utroque non possit. Sed de futuro sermone hoc diligenti intentione cognosces. Tu uero ô Asclepi procede paululũ, atq; nobis, qui intersit, euoca. Quo ingresso, Asclepius etiã

Ammonem

Ammonē interesse suggessit. Trismegistus ait: Nulla inuidia Ammonē prohibet à nobis, etenim ad eius nomen multa meminimus à nobis esse scripta, sicut & ad amantissimum & bonum filium multa de physica, & ex ethica quamplurima: Tractatū hunc autem tuo ascribam nomini. Præter Ammonem uero nullum uoca alterū, ne tantæ rei religiosissimus sermo, multorum interuentu uenientium pręsentiaq; uioletur. Tractatum autem tota numinis maiestate plenissimum, irreligiosæ mentis est, multorum conscientiæ publicare. Ammone etiam adytum ingresso, sanctoq; illo, quatuor uirorū religione & diuino dei cōpleto præsentia, competēti uenerabiliter silentio ex ore Hermes, animis singulorū mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere:
O Asclepi, omis humana immortalis est anima: sed nō uniformiter cunctę, sed aliæ alio more, uel tēpore. ASCLEPIVS. Nō enim ô Trismegiste omnis unius qualitatis est anima? TRISMEGISTVS. O Asclepi, ut celeriter de uera rationis continentia decidisti. Non enim hoc dixi, omnia unum esse, & unū omnia, utpote quia in creatore fuerint

omnia, anteq̃ creasset omnia. Nec immerito dictus est omnia, cuius mẽbra sunt omnia. Huius itaq; qui est unus omnia, uel ipse est creator omniũ, in hac tota disputatiõe curato meminisse. De cœlo cuncta descendũt in terram & in aquam & in aëra. Ignis solum, quod sursum uersus fertur, uiuificat: quod deorsum ei deseruiens. At uero quicquid de alto descendit, generãs est: quod sursum uersus emanat: nutriens. Terra sola in seipsam cõsistens, omnium est receptrix, omniumq; generum quæ accipit, restitutrix. Hoc ergo totum, sicut meministi, quod est omniũ uel omnia. Anima & mundus à natura comprehensa agitantur, ita omniũ multiformi imaginum qualitate uariata, ut infinitæ qualitatum ex interuallo species esse noscãtur, adunatæ tamen ad hoc, ut totũ unum et ex uno omnia esse uideãtur. Totus itaq; quibus formatus est mundus, elementa sunt quatuor, scilicet ignis, aqua, terra, aër. Mũdus unus, anima una, deus unus. Nunc mihi adesto totus inquam quantum mente uales, quantũ calles astutia. Diuinitatis etenim ratio diuina sensus intentione noscenda torrenti simillima est fluuio, è summo in pronũ præcipiti

rapacitate currenti, quo efficitur ut intentio nem nostram non solum audientiũ, uerum etiam tractantium ipsorum celeri uelocitate prętereat. Cœlum ergo sensibilis deus administrator est omnium corporum, quorũ augmenta detrimẽtaq; Sol & luna sortiti sunt. Cœli uero & ipsius animæ & omnium quæ in mũdo insunt, ipse gubernator est, qui est omnium effector deus. A supradictis enim omnibus, quorum idem gubernator deus, omniũ frequentatio fertur fluẽs per mundum & per animam omnium generum & specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autem præparatus est à deo receptaculum omniformium specierum. Naturam autem per species imaginans, mũdum per quatuor elementa ad cœlum usq; perduxit, cũcta dei uisibus placitura. Omnia autem desuper pendentia in species diuiduntur, hoc quod dicturus sum genere. Genera rerum omnium suas species sequũtur, ut sit ita soliditas genus. Species generis particula. Genus ergo deorum, dæmonumq; genus æque & hominum, similiter uolucrum, & omnium quæ in se mundus habet, sui similes mundi species generat. Genus est &

aliud animal, genus ſine anima quidem, nec carens tamen ſenſibus. Vnde & beneficijs gaudet, & aduerſis minuitur atque uitiatur. Omniũ dico quæ in terra radicũ ſtirpiumq́ incolumitate uiuiſcunt, quorum ſpecies per totam terram ſparſæ ſunt. Ipſum cœlum plenum eſt deo. Supradicta autem genera inhabitant uſque ad loca ſpecierum, quarum omnium rerum immortales ſunt ſpecies. Species enim generis eſt pars, ut homo humanitatis, quam neceſſe eſt ſequi qualitatẽ ſui generis. Vnde efficit, ut quãuis omnia genera ſint immortalia, ſpecies tamen nõ omnes immortales. Diuinitatis enim genus & ipſum & ſpecies immortales ſunt. Reliquorum genera, quorum æternitas eſt genus, quamuis per ſpecies occidat, naſcendi tamen fœcũditate ſeruatur: ideoq́ ſpecies mortales ſunt, ut homo mortalis ſit, immortalis humanitas Omnibus tamen generibus omnium generum ſpecies miſcentur, quædam quæ antefactæ ſunt, quædam quæ de his factæ ſunt. Fiunt itaq́ quæ fiunt, aut à dijs, aut à dęmonibus, aut ab hominibus, omnes ſimilimę generibus ſuis ſpecies. Corpora enim impoſſibile eſt conformari ſine nutu diuino, ſpecies

figurari,

figurari sine adiutorio dæmonum, animalia instituí & coli sine hominibus non possunt. Quicunq; igitur dæmonũ à genere suo defluentes in speciem fortuitò coniuncti sunt, alicuius speciei generis diuini proximitate & cõsortio dijs similes habentur. Quorũ uero dæmonum species, qualitate sui generis perseuerant, hi amantes hominũ rationẽ, dęmones nuncupantur. Similis est enim hominum, aut eo amplior. Multiformis enim uariaq; humani generis species, & ipsa à prędicto desuper adueniens cõsortio, omniũ aliarum specierum multas & propè omniũ per necessitatẽ cõiunctiones facit: propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qua dijs iunctus est, diuina religione dijs iunxerit, & dæmones, qui ijs iunctus est. Humani uero qui medietate sui generis contenti sunt, & reliquæ omnium species ijs similes erunt, quorum se generis speciebus adiunxerunt. Propter hoc ô Asclepi magnũ miraculum est homo, animal adorandũ & honorandũ. Hoc enim in naturam dei transit, quasi ipse sit deus. Hoc dæmonũ genus nouit, utpote qui cum ijsdem ortũ se esse cognoscat. Hoc humanæ naturæ partem in seipso despicit,

alterius partis diuinitate confisus. O homi-
num quanta est natura, temperata felicius,
ac dijs cognata diuinitate coniunctus, partē
sui, qua terrenus est, despicit, cætera omnia
quibus se necessariū esse cœlesti dispositio-
ne cognoscit, nexu secū charitatis astringit,
sicq́ꝫ suspicit cœlū: Sic ergo feliciori loco me-
dietatis est positus, ut quæ infra se sunt, dili-
gat, ipse à superioribus diligatur: colit terrā,
elemētis uelocitate miscetur, acumine men-
tis in maris profunda descendit, omnia illi
licent, non cœlum uidetur altissimum, qua-
si enim è proximo sagacitate animi intue-
tur. Intentionem animi eius nulla aëris cali-
go confundit, non depressitas terræ opera
eius impedit, nō aquę altitudo profunda de-
spectum eius obtundit: omnia idem est, &
ubicꝫ idem est. Horum omnium generum,
quæ sunt animalia, desuper, deorsum radi-
ces peruenientes habent, animalia de imo
in superna uiua radice syluescūt. Quædam
duplicibus alūtur elementis, quædā autem
simplicibus. Alimenta autē sunt bina animę
& corporis, è quibus animalia cōstant. Ani-
ma mūdi inquieta semper agitatione nutrit̄.
Corpora ex aqua & terra inferioris mundi
alimentis

alimentis augeſcunt. Spiritus quoque ple= na ſunt omnia: permixtus cũctis cuncta ui= uificat, ſenſu addito ad hominis intelligen= tiam, quæ quinta pars ſola homini conceſſa eſt ex æthere. Sed de animalibus cunctis hu manos tantum ſenſus ad diuinę rationis in= telligẽtiam exornat, erigit atq; ſuſtollit. Sed quoniam de ſenſu commoneor, paulò poſt & huius rationem uobis exponã: Eſt enim ſanctiſſima & magna, & non minor, quàm ea, quæ eſt diuinitatis ipſius. Sed nunc uobis expediam quæ cœperam. Dicebam enim in ipſo initio rerũ de cõiunctione deorũ, quo= modo homines ſoli eorum dignatione per= fruuntur. Quicunq; etenim hominum tan tum felicitatis adepti ſunt, ut illũ intelligen= tię diuinum perciperent ſenſum, qui ſenſus eſt diuinior in ſolo deo, & in humana intelli gentia. ASCLE. Non enim omnium ho= minum ô Triſmegiſte uniformis eſt ſenſus? TRIS. Non omnes ô Aſclepi intelligentiã ueram adepti ſunt, ſed imaginem temera= rio impetu, nulla uera ratione inſpecta, ſe= quentes decipiuntur, quæ in mentibus ma litiam parit, & trãsformat optimum animal in naturam feræ, moresq; beſtiarũ. De ſen=

ſu autem & de omnibus ſenſualibus, quan do & de ſpiritu, tunc totam uobis pręſtabo rationem. Solũ enim animal homo, & eius una pars ſimplex eſt: quæ, ut græci aiunt, οὐσιώδης, aut quam uocamus diuinæ ſimilitudi nis formam. Eſt autem quadruplex: nos mũ danum dicimus, ex quo factum eſt corpus, quo circuntegitur illud, quod in homine di uinum eſſe iam diximus, in quo mentis diui nitas recta ſola cum cognatis ſuis, id eſt men tis puræ ſenſibus, ſecum ipſa cõquieſcat, tan quam muro corporis ſepta. ASCLE. Quid ergo oportuit ô Triſmegiſte hominẽ in mũ do conſtitui, & non in ea parte, qua deus eſt eum in ſumma beatitudine degere? TRIS. Recte quæris ô Aſclepi. Et nos enim roga= mus deum, ut tribuat nobis facultatem red= dendæ rationis iſtius. Cum enim omnia uo luntate eius dependeant, tum illa uel maxi= me, quæ de tota ſummitate tractantur, quã rationẽ pręſenti diſputatione conquirimus. Audi ergo Aſclepi. Dominus et omniũ con formator, quem recte deum dicimus, quẽ à ſe ſecundũ fecerit, qui uideri et ſentiri poſſit, eundem ſecundũ ſenſibilem ita dixerim, nõ ideo quod ipſe ſentiat (de hoc eñ an ipſe ſen

tiat, an nõ, alio dicemus tempore) ſed eo ꝙd uidentium ſenſus incurrit. Quoniam ergo hunc fecit ex ſe primum & à ſe ſecũdum, uiſusq; eſt ei pulcher, utpote qui ſit omniũ bonitate pleniſſimus, amauit eum ut diuinitatis ſuę partem. Ergo ut tantus & tam bonus eſſet, uoluit aliũ, qui illum, quem ex ſe fecerat, intueri potuiſſet: ſimulq; & rationis imitatorẽ & diligentiæ fecit hominẽ. Voluntas etenim dei ipſa ſumma eſt perfectio, utpote cum uoluiſſe & perfeciſſe, uno eodẽq; temporis puncto cõpleat. Quũ itaq; οὐσιώδη animaduerteret deus non poſſe omniũ rerum eſſe diligentem, niſi eum mundano integumento contegeret, texit eum corporea domo, talesq; omnes eſſe pręcepit, ex utraque natura in unũ cõfundens, miſcensq;, quantum ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hominẽ conformauit ex animi & corporis, id eſt ex æterna & mortali natura, ut animal ita conformatũ utriq; origini ſuę ſatisfacere poſſit, et mirari, atq; orare cœleſtia, & æterna, incolere atq; gubernare terrena. Modo autem dico mortalia non aquam, & terrã, quæ duo de quatuor elementis ſubiecit natura hominibus, ſed ea quæ ab hominib. aut in his, aut de his

fiunt, ut ipsius terræ cultus, pascua, ædificatio, portus, nauigationes, cõmunicationes, cõmodationes alternæ, qui est humanitatis firmissimus nexus, & pars mundi, quæ est aqua & terra, quæ pars terrena mundi artiũ disciplinarumq́ cognitione atq́ usu seruatˢ, sine quibus mundum deus noluit esse perfectum. Placitũ enim dei necessitas sequitur, uoluntatem comitatur effectus. Neq́ enim credibile est deo displiciturũ esse, quod placuit, cum & futurum id, & placiturũ, multo ante sciuerit. Sed ô Asclepi animaduerto, ut celeri mẽtis cupiditate festines audire, quomodo homo cœli, uel quæ in eo sunt, dilectum possit habere, uel cultum. Audi itaq́ ô Asclepi, dilectus dei cœli, cum his, quæ insunt omnibus, una est obsequiorũ frequẽtatio: hanc aliud animal nõ fecit, nec diuinorũ, nec animaliũ, nisi solus homo. Hominũ eñ admiratiõibus, adoratiõibus, laudibus, obsequijs, cœlũ, cœlestesq́ delectantˢ. Nec immeritò in hominũ cœtum Musarũ chorus est à summa diuinitate demissus, scilicet ne terrenus mundus uidereˢ incultior, si modulorũ dulcedine caruisset, sed potius inusitatis hominũ cãtilenis cõcelebrareˢ, et laudibus, qui

solus

ſolus omnia, aut pater eſt omnium: atq; ita cœleſtibus laudibus nec in terris harmoniæ ſuauitas defuiſſet. Aliqui autem, ipſiq; pauciſſimi, pura mente præditi, ſortiti ſunt cœli ſuſpiciendi uenerabilem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ ſuę confuſione interiorem intelligentiam mole corporis reſederunt, curandis elementis, hisq; inferioribus ſunt præpoſiti. Animal ergo homo, nō quidem eſt minor, quod ex parte mortalis ſit, ſed eo forte aptius efficaciusq; compoſitus ad certam rationem mortalitate auctus eſſe uideatur, ſcilicet quoniam utrunq; ubi ex utraque materia ſuſtinere nō potuiſſet, ex utraq; formatus eſt, ut et terrenorum cultum, & diuinitatis poſſet habere delectum. Rationē uero tractatus iſtius ô Aſclepi, non ſolum ſagaci intentione, uerumetiam cupio te animi uiuacitate percipere. Eſt enim ratio plurimis incredibilis. Integra autem & uera percipienda ſanctioribus mentibus: itaque hinc exordiar. Aeternitatis dominus deus primus eſt. Secundus eſt mūdus. Homo eſt tertius. Effector mundi deus, & eorum quę inſunt omnium, ſimul cuncta gubernādo, cum ipſo homine gubernatore compoſita,

quod totũ suscipiens homo, idem curã proprie efficit diligentię suę, ut sicut et ipse mundus uterque ornamento sibi, ut ex hac hominis diuina compositione, mundus græce rectius κόσμος dictus uideatur. Is nouit se, nouit & mundũ, ut meminerit quid partibus conueniat suis: quæ sibi utenda, quibus sibi inseruiendum sit, recognoscat. Laudes gratesque maximas agens deo, eius imaginẽ uenerans, non ignarus se secundam esse imaginem dei: cuius sunt imagines duæ, mundus scilicet & homo. Vnde efficitur, ut quoniam est ipsius una compago, parte qua ex anima & sensu & spiritu atque ratione diuinus est, uelut ex elementis superiorib. ascendere posse uideatur in cœlum: parte uero mundana, quę constat ex igni & aqua & aëre, mortalis resistat, in terram, ne curę suę omnia mandata uidua desertaque dimittat. Sic enim humanitas ex parte diuina, & ex parte mortalis est effecta in corpore cõsistens. Est autem mensura eius utriusque, id est hominis ante omnia religio, quam sequitur bonitas. Ea demũ tunc uidetur esse perfecta, si contrà cupiditatum omnium alienarũ rerum sit despiciens, uirtute munita. Sunt enim
ab

ab omnibus diuinę cognationis partibus a=
liena omnia, quæcũq; terrena corporali cu=
piditate poſſident, quæ meritò poſſeſſionũ
nomine nuncupant, quoniã nõ nata nobi=
ſcum, ſed poſtea à nobis poſſideri cœperũt.
Omnia ergo huiuſmodi ab homine aliena
ſunt, etiã corpus, ut & ea quę appetimus, &
illud ex quo appetentiæ nobis eſt uitiũ, de=
ſpiciamus. Vt enim meũ animũ rationis du
cit intentio, homo hactenus eſſe debuit, ut
contemplatione diuinitatis partem, quę ibi
iuncta mortalis eſt, mundi interioris neceſ=
itate ſeruandi deſpiciat atque contemnat.
Nam ut homo ex utraque parte poſſit eſſe
pleniſſimus, quaternis eum utriuſq; partis
elementis animaduerte eſſe formatũ: mani
bus et pedibus utriſque binis, aliјsq; corpo=
ris membris, quibus inferiori, id eſt terreno
mũdo deſeruiat: illis uero partibus quatuor
ſenſus animi, memorię, atque prouidentiæ,
quarũ ratione cuncta diuina norit atq; ſuſpi
ciat. Vnde efficit, ut rerũ diuerſitates, quali=
tates, effectus, quãtitates, ſuſpicioſa indagi=
ne homo ſectet. Retardatus ergo graui &
nimio corporis uitio, has naturę rerũ cauſas
quę uere ſunt proprię, prouidere nõ poteſt

Hunc ergo sic effectum conformatumq́, et tali ministerio obsequioq́ præpositũ, à summo deo, eumq́ competenter munde mundum seruando, deum pie colendo, digne & competenter in utroq; dei uoluntati parentem, talem quo munere credis esse munerandum? Siquidem cum dei opera sit mundus, eiusq́ pulchritudinẽ, qui diligentia seruat atq; auget, operamq́ suam cum dei uoluntate cõiungit, cum speciem quam ille intentiõe diuina formauit, adminiculo sui corporis, diuino opere curaq́ cõponit, quo munere credis esse munerandũ? nisi eo quo parentes nostri munerati sunt, quo etiam nos quoq; munerari, si fuerit diuinæ pietati complacitum, optamus pijssimis uotis, id est ut emeritos atq; exutos mundana custo dia, nexibus mortalibus absolut os, naturę superioris partis, id est diuinæ, puros sanctosq́ restituat. ASCLE. Iuste & uere dicis ô Trismegiste. Hæc est enim merces pie sub deo, diligenterq́ cum mũdo uiuentibus: secus enim impieq́ qui uixerint, & reditus denegatur in cœlum, & constituitur in corpora alia indigna sancto animo, et fœda cõmigratio. Vt iste rationis sermo processit ô Trismegiste, fu

turæ

turæ æternitatis ſpe animæ in humana uita periclitantur. Sed alijs incredibile, alijs fabuloſum, alijs forſitan uidetur eſſe deridendũ. Res enim dulcis eſt in hac corporali uita, qui capitur de poſſeſſionib. fructus. Quare animam obtorto, ut aiũt, detinet collo, ut in parte ſui, quę mortalis eſt, inhęreat, nec ſinit partem diuinitatis agnoſcere, inuidens immortalitati malignitas. Ego enim tibi quaſi prædiuinans dixero, nullum poſt nos habiturũ delectum ſimplicem, qui eſt philoſophiæ, quæ ſola eſt in cognoſcenda diuinitate frequens obtutus, et ſancta religio. Multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incõprehenſibilem philoſophiã afficiunt, aut quemadmodũ eam multifaria ratione cõfundũt? TRIS. O Aſclepi hoc modo in uarias diſciplinas, nec comprehenſibiles, eam callida cõmentatione miſcentes, Arithmeticã, Muſicam, Geometriam: Puram autem philoſophiam, eamq; tantum diuina religione pendentem, tantũ intendere in reliquas oportebit, ut apocataſtaſis aſtrorum ſtationes præfinitas, curſumq; cõmutationis numeris conſtare miretur. Terræ uero dimenſiones, qualitates, quantitates, ma-

ris profunda, & ignis uim, & horum omniũ effectus naturam cognoscens miretur, adoret atq; collaudet artem, diuinãq; mentem. Musicen uero nosse nihil aliud est, nisi cũctarum rerum ordinem scire, quæq; ratio diuina sortita est. Ordo enim rerum singularũ in unum omniũ artifici ratione collatus, concentum quendam melo diuino dulcisonũ uerissimumq; conficiet. ASCLE. Quid ergo homines post nos erunt? TRIS. Sophistarum calliditate decepti, à uera, pura, sanctaq; philosophia auertentur. Simplici enim mente & anima diuinitatem colere, eiusq; facta uenerari, agere etiã dei uoluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima. Hæc est nulla animi importuna curiositate uiolata philosophia. & de his sit hucusq; tractatum. De spiritu uero, & de his similibus, hic sumatur exordiũ. Fuit deus & hyle, quem credimus mundum, & mundo comitabatur spiritus, sed nõ similiter ut deo, nec deus sunt hęc de quibus mundus est: idcirco non erant quado nata non erant, sed in eo iam tunc erant unde nasci habuerũt. Non enim ea sola non nata dicuntur, quæ necdum nata sunt, sed ea quæ carent fœcunditate ge-

nerandi,

nerandi, ita ut ex eis nihil nasci potest. Quæcunque ergo sunt, quibus inest natura generandi, generabilia sunt, de quibus nasci potest, tametsi ea ex se nata sint. Neque enim dubitatur, ex his quæ ex se nata sunt, facile nasci posse, de quibus cuncta nascuntur. Deus ergo sempiternus, deus æternus, nec nasci potest nec potuit: hic est, hic fuit semper, hic erit. Hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura dei. Hyle autem, uel mundi natura, & spiritus, quamuis nata uideantur à principio, tamen ex se nascendi procreandique uim possident atque naturam fœcunditatis. Etenim initium in qualitate naturæ est, quæ conceptus & partus in se possidet uim atque materiam. Hæc itaque sine alieno conceptu est sola generabilis. At uero quæ uim solam concipiendi habeant, ex alterius connexione naturæ ita discernenda sunt, ut hic locus mundi cum his quæ in se sunt, uideatur esse non natus: qui utique in se uim totius naturæ habet. Locum autem dico, in quo sunt omnia. Neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus quæ fuerunt, præcauendum est loco: nec qualitates etem, nec quantitates, nec

positiones, nec effectus dignosci potuissent earum rerum quæ nusquã sunt. Sic ergo & mundus, quamuis natus nõ sit, in se tamen omnium naturam habet, utpote qui omnibus ijs ad concipiendũ sinus præstat fœcundissimos. Hoc ergo est totum qualitatis. Materiaq; creabilis est, tametsi creata non est. Sicut enim in natura materiæ qualitas fœcunda est, sic & malignitatis eadem est æque fœcunda. Nec ego dixi ô Asclepi, & Ammon, quod à multis dicitur, non poterat deus incidere atque auertere à rerum natura malitiã: quibus respondendũ nihil omnino est. Vnde tamen causa, & id prosequar quod cœperam, & rationem reddam: Dicunt enim ipsi deum debuisse omnifariam mundum à malitia liberare. Ita enim in mundo est, ut quasi membrũ ipsius uideatur esse prouisum cautumq; q; rationabiliter à summo deo, tunc cum disciplina, sensu, intelligentia, mentes hominũ est munerare dignatus. Hisce enim rebus quibus cæteris antestamus anĩalibus, soli possumus malitiæ fraudes, dolos, uitiaq; uitare. Ea enim qui anteq; ijs implicitus est, ex aspectu uitarit, is homo est diuina intelligentia prudentiaq; munitus. Fundamentũ

enim est disciplinæ in summa bonitate consi
stens. Spiritu autem ministrantur omnia, &
uegetantur in mundo, & quasi organũ uel
machina summi dei uoluntati subiectus est.
Itaq; hactenus intelligatur à nobis mente so
la intelligibilis, summus, qui dicitur deus re=
ctor, gubernatorq; sensibilis dei, eius qui in
se complectitur omnem locum, omnem re=
rum substantiam, totamq; gignentiũ crean=
tiumq; materiã, & omne quicquid est quan
tumcunq; est. Spiritu uero agitatur seu gu=
bernatur omnis in mũdo species, unaquęq;
secundum naturam suam à deo distributam
sibi. Hyle autem uel mundus omniũ est re=
ceptaculum, omniũq; agitatio atq; frequen
tatio, quorum deus gubernator, dispensans
oĩbus rebus humanis quantũ unicuique
necessarium. Spiritus autem implet omnia
cuiuscunq; naturæ qualitas est. Est enim ca=
ua mundi rotũditas in modum sphæræ, ipsa
sibi qualitatis uel formæ suæ causa, inuisibi=
lis tota. Quippe cum quencunq; in ea sum=
mum, subter despiciendi causa delegeris lo=
cum, ex eo in imo quid sit, uidere nõ possis:
propter quod multis locis instat, qualitatẽq;
habere creditur. Per formas enim sola specie

rum, quarũ imaginibus uidetur insculpta, quasi uisibilis creditur, cum depicta monstratur. Re autem uera est sibiipsi inuisibilis semper, ex quo eius unum uel pars locus est in sphæra græce, ἀδὴς dicitur. Siquidẽ ἰδεῖν gręce uidere dicitur, quod uisu primũ sphæræ careant, unde & ideo dicũtur species, quod sint inuisibilis formæ. Ab eo itaq; quod uisu priuantũ, gręce ἀδὴς, ab eo quod in imo sphæræ sunt, latine inferi nuncupantur. Hæc ergo sunt principalia et antiquiora & quasi initia, uel capita omniũ quæ sunt in his, aut per hæc, aut de his. ASCLE. Omnia ergo ipsa ut dicis, ô Trismegiste mundana, ut ita dixerim, specierũ omnium, quæ insunt in uniuscuiusque sicuti est tota substantia? TRIS. Mundus itaque nutrit corpora, spiritus animas, sensus autẽ quo dono cœlesti sola felix sit humanitas, alit mentem. Neq; em̃ omnes sed pauci quorum ita mens est, ut tanti beneficij capax esse possit. Vt enim Sole mundus, ita mens humana isto lumine clarescit, & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu interueniente nocte, eius priuatur lumine. Sensus autem cum semel fuerit animæ commixtus

humanę,

humanæ, fit una ex bene coaleſcente commixtione materia, ita ut nunquam eiuſmodi mentes caliginis impediantur erroribus. Vnde iuſte ſenſus deorũ animas eſſe dixerunt. Ergo nec eorum dico omniũ, ſed magnorum quorumcunq; & principalium. ASCLEP. Quos dicis rerum capita uel initia primordiorum ô Triſmegiſte? TRIS. Magna tibi pando, & diuina nudo myſteria, cuius rei initium facio ex optato fauore cœleſti. Deorũ genera multa ſunt, eorumq; omnium pars intelligibilis dicitur, alia uero ſenſibilis. Intelligibilis dicitur, nõ ideo quod putentur nõ ſubiacere ſenſibus noſtris: magis enim ſentimus eos, quàm quos uiſibiles nuncupamus, ſicut diſputatio perdocebit. Sublimis enim ratio, eoq; diuinior ultra hominum mentes intentionesq; conſiſtens, ſi non attentiore aurium obſequio uerba loquentium acceperit, tranſuolabit & tranſfluet, aut magis refluet, ſuiq; potis liquorib. miſcebit ſe. Sunt ergo omnium ſpecierum principes dij. Hos ſequuntur dij, quorũ eſt princeps οὐσία. Hi ſenſibiles utriuſq; originis ſuæ conſimiles, qui per ſenſibilem naturam

cõficiunt omnia, altera per alterum. Vnuſquiſque opus ſuũ illuminans cœli, uel quicquid eſt quod eo nomine comprehenditur οὐσιάρχης, eſt Iupiter. Per cœlum enim Iupiter omnibus præbet uitam. Solis οὐσία eſt lumen: Bonum enim luminis per orbem Solis nobis infunditur, trigintaſex (quorũ uocabulum eſt horoſcopij) in eodem loco ſemper defixorum ſyderum. Horum οὐσιάρχης uel princeps eſt, quem Pantomorphon uel Omniformem uocant, qui diuerſis ſpeciebus diuerſas formas facit. Septem ſphæræ habent Planetas ſui principes, & τύχην, quã fortunam dicunt, & εἱμαρμένην, quibus imitantur omnia lege naturæ ſtabilitate firmiſſima & ſempiterna agitatione uariata. Aër uero organum eſt uel machina omniũ, per quam omnia fiunt. Eſt autem οὐσιάρχης huius ſecundus mortalibus, & his ſimilia. His ergo ita ſe habentibus, ab imo ad ſummum ſe mouentibus, ſic ſibi connexa ſunt omnia pertinentia ad ſe naturaliter, ut mortalibus mortalia, ſenſibiliáque ſenſibilibus annexa ſint. Summa uero gubernationis ſummo illi domino paret, ut non multa, aut potius unum: ex uno etenim cuncta pendentia,

ex

ex eoq; potius defluentia cum distantia ui=dentur, creduntur esse plurima diuisim, a=dunata uero unum uel duo, unde fiunt o=mnia, & à quo fiunt omnia, id est de mate=ria, de qua fiunt, & ex eius uoluntate, cuius nutu efficiuntur alia. ASCLE. Hæc ite=rum ratio quæ est ô Trismegiste? TRIS. Talis ô Asclepi: deus etenim uel pater, uel dominus omnium, uel quocunq; nomine ab omnibus sanctius & religiosius nũcupe=tur, quod inter nos intellectus nostri causa debet esse sacratum, tanti eius numinis con tẽplatione nullo ex ijs nominibus eum de=finite nuncupamus. Si enim uox hæc est ex aëre percusso spiritu sonus declarans omnẽ hominis uoluntatem, uel sensum, quem for tè ex sensibus mẽte perceperit, cuius nomi=nis tota substãtia paucis composita syllabis, definita atq; circunscripta est, ut esset in ho=mine necessarium uocis auriumq; commer cium; similiter etiam sensus et spiritus, & aë ris & omnium in his, & per hęc, aut cum his nomen est totũ dei. Non enim spero totius maiestatis effectorem, omniumq; rerum pa trem uel dominũ uno posse, quamuis è mul tis composito nomine, nuncupari. Hunc ue

ro uno nomine uel potius omni nomine, siquidem sit unus, & omnia: ut sit necesse, aut omnia esse eius nomine, aut ipsum omniũ nominibus nuncupari. Hic ergo solus ut omnia, utriusque sexus fœcunditate plenissimus, semper uoluntatis suæ pręgnans, parit semper quicquid uoluerit procreare. Voluntas eius est bonitas omnis. Hęc eadẽ bonitas omniũ rerũ est ex diuinitate eius natura nata, ut sint omnia sicut sunt, & fuerunt, & futuris omnibus dehinc natura ex se nascendi sufficiat. Hec ergo ratio ô Asclepi tibi sit reddita, quare & quomodo fiant omnia utriusque sexus. ASCLE. Ergo deũ dicis ô Trismegiste? TRIS. Non solum deum ô Asclepi, sed animalia omnia et inanimalia. Impossibile enim est aliquid eorũ quæ sunt, infœcundum esse. Fœcunditate enim dempta ex omnibus quæ sunt, impossibile erit semper esse quæ sunt. Ego em̃ & naturã & sensum & mundũ dico in se cõtinere naturam, et nata omnia cõseruare. Procreatione em̃ uterque plenus est sexus, & eius utriusq; connexio: aut quod est uerius, ueritas incõprehensibilis est, quam siue Cupidinẽ, siue Venerẽ, siue utrũq; poteris recte nuncupare. Hoc er-

go omni uero uerius manifestius'que mēte percepto, q̊d ex omni illo totius naturæ deo hoc sit in æternū cunctis procreandi inuentum tributumq́ ministeriū, cui summa charitas, lætitia, hilaritas & cupiditas, amorq́ diuinus innatus est. Et dicendum foret, quanta sit eius ministerij uis atq́ necessitas, nisi ex sui contemplatione unicuiq́ ex intimo sensu nota esse potuisset. Si enim illud extremū temporis, quo ex cerebro ad ritum peruenimus, utraq́ in utranq́ fundat natura progeniem animaduertas, ut altera alterius auide rapiat semen, interiusq́ recōdat. Denique eo tempore ex connexione communi, uirtutem marium etiam fœminę adipiscuntur, & mares fœmineo corpore lassescunt. Effectus itaq́ huius tam blandi necessarijq́ mysterij in occulto perpetratur, ne uulgò irridentibus imperitis utriusque naturæ diuinitas ex commixtione sexus cogatur erubescere: multo magis etiam, si uisibus irreligiosorum hominum subijciatur. Sunt autem nō multi, aut admodum pauci, ita ut numerari etiā in mundo possint religiosi. Vnde cōtingit in multis remanere malitiā defectu prudentię scientiæq́ rerum omnium quæ sunt.

Ex intellectu enim religionis diuinę, qua cō stituta sunt omnia, cōtemptus, medelaq; nascitur uitiorum totius mundi. Perseuerante autem imperitia atq; inscitia, uitia omnia cōualescunt, et uulnerant animã insanabilem: uitijsq; infecta ijsdem atque uitiata quasi uenenis tumescit, nisi eorum, quorum animarũ disciplina & intellectus summa curatio est. Si ergo solis & paucis hoc proderit, dignum est hunc prosequi atq; expedire tractatum: Quare scilicet solis hominibus intelligentiam & disciplinã suam diuinitas sit impartiri dignata. Audi itaque: Deus pater & dominus, cum post deos homines efficeret, ex parte corruptiore mũdi, & ex diuina, pari lance componderans, contigit uitia mundi corporibus commixta remanere. Et alia propter cibos uictumq;, quē necessariò habemus cum omnibus animalibus communem, quibus de rebus necesse est cupiditatũ desideria, & reliqua mentis uitia animis humanis insidere. Dijs uero, utpote ex parte mundissima naturæ effectis, & nullis indigentibus rationis disciplinæq; adminiculis, quamuis immortalitas & unius semper ætatis uigor ipse sit eis prudentia et disciplina, tamen

men propter rationis unitatem pro ratione & intellectu, ne ab his essent alieni, ordinẽ necessitatis lege conscriptũ æterna lege constituit, hominem ex animalibus cunctis dẽ sola ratione disciplinaq; cognoscẽs, per quæ uitia corporũ homines auertere atq; abaliẽnare potuissent, ipsos ad intentionẽ spemq; immortalitatis prætendens. Deniq; et bonũ hominem, & qui posset immortalis esse, ex utraq; natura composuit, diuina atq; mortali, & sic compositum per uoluntatem dei hominem, constitutũ est esse meliorem dijs qui sunt ex sola immortali natura formati, & omniũ mortalium, propter quod homo dijs cognatione coniunctus, ipsos religione & sancta mente ueneratur, dijq; pio affectu humana omnia respiciũt atq; custodiũt. Sed de hominibus paucis istud dictũ est, pia mente præditis. De uitiosis uero nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo eorum contemplatione uioletur. Et quoniã de cognatione & consortio hominum deorumq; sermo nobis indicitur, potestatem hominis ô Asclepi uimq; cognosce. Domin9 & pater, uel, quod est summũ, Deus, ut effector est deorũ cœlestium, ita homo effector est deo-

rum qui in templis sunt, humana proximitate coniuncti: & non solum illuminantur, uerumetiã illuminant: nec solum ad deum proficit, uerumetiam confirmat deos. Miraris ô Asclepi, an nunquid diffidis, ut multi? ASCLE. Cõfundor ô Trismegiste, sed tuis uerbis libenter assensus, felicissimũ hominẽ iudico, qui sit tanta ui felicitatẽ consecutus. TRIS. Nec immeritò, miraculo enim dignus est, qui maximus est omniũ deorum. Genus enim omnium confusione manifestum est, de mundissima parte naturæ propagatum, signaq; eorum sola pro omnibus esse, quasi capita. Species uero deorũ quas conformat humanitas ex natura utraq; conformata est, ex diuina quę est prior, multoq; diuinior, & ex ea quæ intra homines est, id est, ex materia qua fuerunt procreatæ uel fabricatæ: & non solũ capitibus solis, sed membris omnibus, totóque corpore configurantur. Ita humanitas semper uicina naturæ, & origini suæ in illa diuinitatis imitatione perseuerat, ut sicut deus ac dominus, ut sui similes essent, deos fecit æternos, ita humanitas deos suos ex sui uultus similitudine figuraret. ASCLEPIVS. Statuas dicis ô Trismegiste?

megiste? TRISMEG. Statuas ô Asclepi. Videsne quatenus tuipse diffidas, statuas animatas sensu & spiritu plenas, tanta & talia facientes, statuas futurorũ præscias, easq; sorte uates omnes somnijs, multisq; alijs rebus prędicentes, imbecillitatesq; hominibus facientes, easque curantes, tristitiamq; pro meritis. An ignoras ô Asclepi, quod Aegyptus imago sit cœli, aut quod est uerius trãslatio & descensio omnium quæ gubernantur, atque exercentur in cœlo? Et si dicendum est, uerius terra nostra totius mũdi est templum. Et quoniam præscire cuncta prudentes decet, istud uos ignorare fas non est. Futurum tempus est, cum appareat Aegyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse, et omnis eorum sancta ueneratio in irritum casura frustrabitur. E terris enim ad cœlum est recursura diuinitas, linquetur Aegyptus, terráque quæ fuit diuinitatis sedes, religione uiduata, numinum præsentia destituet. Alienigenis enim regionem istam terrámque complentibus, non solum neglectus religionum, sed quod est durius, quasi de legibus à religione, pietate, cultuq; diuino statuet proscripta pœna,

prohibitio. Tunc terra ista sanctissima sedes delubrorum atque templorum, sepulchrorũ erit mortuorumque plenissima. O Aegypte Aegypte religionũ tuarum solæ supererũt fabulæ, & æque incredibiles posteris suis, solaque supererunt uerba lapidibus incisa, tua pia facta narrantibus, & inhabitabit Aegyptum Syrus aut Indus, aut aliquis talis. Diuinitas enim repetet cœlum, deserti homines toti morientur, atque ita Aegyptus deo & homine uiduata deseret. Te uero appello sanctissimum flumen, tibique futura prędico, torrenti sanguine plenus ad ripas usque erũpes, undæque diuinæ non solum polluentur sanguine, sed totæ rumpentur, & uiuis multo maior erit numerus sepultorũ, superstes uero qui erit, lingua sola cognoscet ægyptius, actibus uero uidebitur alienus. Quid fles ô Asclepi? & his amplius, multóque deterius ipsa Aegyptus suadebitur, imbueturque maioribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis et impietatis magistra erit, maximæ crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominũ non admirandus uidebitur mundus, neque adorandus.

dus. Hoc totũ bonum, quo melius nec est, nec fuit, nec erit, quod uideri possit, periclitabitur: Eritq; tædiũ omnibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus, dei opus immutabile, gloriosa constructio, bonum, multiformi imaginũ uarietate compositum, machina uoluntatis dei, in suo opere sine inuidia suffragantis omniũ in unum, quẽ uenerari, laudari, amari deniq; à uidentibus possunt, multiformis adunata congestio. Nam & tenebræ pręponentur lumini, et mors uita melior iudicabitur. Nemo suspiciet cœlum. Religiosus pro insano, irreligiosus putabit̃ prudens, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturã esse præsumit, secundum quod uobis exposui, nõ solum risus, sed etiam putabitur uanitas. Sed mihi credite, etiã periculum capitale cõstituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. Noua constituentur iura, lex noua, nihil sanctum, nihil religiosum, nec cœlo, nec cœlestibus dignum audietur, aut mente credetur. Fit deorum ab hominibus secessio dolenda, soli nocẽtes angeli remanent, qui hu-

manitati cõmixti ad omnia audaciæ mala miseros, manu iniecta compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quę sunt animarũ naturæ contraria. Tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare, nec cœlum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cœlo, omnis uox diuina necessaria taciturnitate mutescet, fructus terræ corrũpent, nec fœcũda erit tellus, et aër ipse mœsto torpore languescet. Hęc & talis senectus ueniet mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorũ hominum. Cum hæc cuncta contigerint ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater, deus primipotens, & unus gubernator mũdi, intuens in mores factaq́ uoluntaria uoluntate sua, quæ est dei benignitas, uitijs resistens, & corruptelæ omniũ, errorem reuocans, malignitatem omnem uel alluuione diluens, uel igne consumens, uel morbis pestilentibus ubiq́ per diuersa loca dispersis finiens, ad antiquã faciem mundũ reuocabit, ut & mundus ipse adorandus uideatur, & mirandus: & tanti operis effector & restitutor deus, ab om̃ibus qui tunc erũt, frequentibus laudum præconijs benedictio

nibusq́

nibusq; celebretur. Hæc enim mundi genitura, cunctarũ reformatio rerũ bonarũ, & naturę ipsius sanctissima & religiosissima restitutio, peracto temporis cursu, quæ est, & fuit sine initio, sempiterna. Volũtas etenim dei caret initio, quæ eadem est, & ubique est sempiterna. ASCLEP. Dei enim natura consilium est uoluntatis bonitas summa ô Trismegiste? TRIS. O Asclepi uoluntas consilio nascitur, et ipsum uelle est ex uoluntate. Neque enim impense aliquid uult, qui est omnium plenissimus, & ea quæ uult, habet. Vult autem omnia bona, & habet omnia quę uult: omnia autem bona & cogitat & uult: hic autem est deus, eius boni imago, mundus. ASCLE. Bonus ô Trismegiste? TRIS. Bonus ô Asclepi, ut ego te docebo. Sicuti enim deus omnibus speciebus, uel generibus, quæ in mundo sunt, distributor dispensatorq; est bonorũ, id est sensus, animæ & uitæ, sic & mundus præstitor est & tributor omniũ quæ mortalibus uidentur bona, id est alternationis partium, temporalium fructuum, natiuitatis, augmentorũ, & maturitatis, & horum similium. Ac per hoc deus supra uerticem summi cœli consistens,

ubiq; est, omniaq; circunspicit. Sic est enim ultra cœlum locus sine stellis ab omnibus rebus corpulentis alienus. Dispensator, qui est inter cœlum & terrā, locum obtinet, quem Iouem uocamus. Terræ uero & mari dominatur Iupiter Plutonius, & hic nutritor est animantiū mortalium, & fructiferarū. Horum omnium uiribus fructus, arbusta & terra uegetantur. Aliorum uero uires & effectus per omnia, quæ sunt, distribuuntur. Distribuentur uero, qui terræ dominantur, & collocabunt in ciuitate, in summo initij Aegypti, quæ à parte Solis occidentis cōdetur, ad quam terra mariq; festinabit omne mortale genus. ASCLE. Modo tamē hoc tempore ubi isti sunt ô Trismegiste? TRIS. Collocati sunt in maxima ciuitate, in monte Libyco. & hæc eousq; narrata sint. De immortali uero & mortali, modo differendum est. Multos enim spes timorq; mortis, ueræ rationis ignaros, excruciat. Mors igitur efficitur dissolutione corporis labore defessi, & numeri completi, quo corporis membra in unam machinam ad usus uitales aptantur. Moritur enim corpus, quādo hominis uitalia ferre posse destiterit. Hoc ergo est mors,

corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. De quo solicitudo superuacua est. Sed alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. Audi ergo ô Asclepi: Cum fuerit animæ à corpore facta discessio, tunc arbitriũ examenq́ meriti eius transiliet in summi dæmonis potestatẽ, isq́ eam cum piam iustamq́ prouiderit, in sui cõpetentibus locis manere permittet. Si autẽ delictorũ illitam maculis uitijsq́ oblitam uiderit, desuper ad ima deturbãs procellis turbinibusq́ aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet: atque inter cœlum & terram mundanis fluctibus in diuersa semper æternis pœnis agitata raptabitur: Vt in hoc obsit animæ æternitas, q̃d sit immortali sententia æterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, cauendum, uerendum, timendumq́ esse cognosce. Incredibiles eñ post delicta cogentur credere, nõ uerbis, sed exemplis, nec minis, sed ipsa passione pœnarũ. ASCLEP. Non ergo Trismegiste hominũ delicta sola humana lege puniũtur? TRIS. Primo enim ô Asclepi terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt: nunc omnia etiam quæ sunt rationi corporali uiuẽtia, & à uiuendo

eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro uitæ meritis aut delictis pœnis obnoxia tanto post mortem sæuioribus subijciūtur, quanto multa forsitan fuerunt celata dum uiuerent. Præscia etenim rerum omnium diuinitate, reddentur perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ. ASCLEP. Qui sunt digni maioribus pœnis ô Trismegiste? TRISMEGISTVS. Qui damnati humanis legibus uitam uiolenter amittunt, ut non naturæ animã debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse uideantur. Contrà iusto homini in dei religione & summa pietate præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omniũ & dominus, qui solus est omia, omnibus se libenter ostendit: non ubi sit loco, nec qualis qualitate, nec quãtus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans, qui discussis ab animo errorum tenebris, & ueritatis claritate percepta, toto se sensu intelligentiæ diuinæ cōmiscet, cuius amore à parte naturæ, qua mortalis est, liberatus, immortalitatis futuræ concipit fiduciam. Hoc ergo inter bonos malósque distabit. Vnusquisque

enim

enim pietate, religione, prudentia, cultu & ueneratione dei clarescit, quasi oculis uera ratione perspecta, & fiducia credulitatis suæ tantum inter homines præstans, quantum sol cæteris astris lumine suo antestat. Ipse em̄ sol non tam magnitudine numinis, quàm diuinitate & sanctitate cæteras stellas illuminat. Secundum enim deum hunc crede ô Asclepi, cætera gubernātem, omniaq́ mundana illuminatem animalia, siue animantia, siue inanimantia. Si enim animal mundus uiuens semper, & fuit, & est, & erit, nihil in mūdo mortale est. Viuentis etenim uniuscuiusq́ partis, quæ in ipso mundo, sicuti in uno eodemq́ animali, semper uiuente, nullus est mortalitatis locus. Ergo uitæ æternitatisq́ deus ipse esse debet plenissimus, si semper eum uiuere necesse est. Sol ergo sicut mundus sempiternus, sic & ipse semper gubernator uitalium, uel totius uiuacitatis eorum frequentator, & dispensator est. Deus ergo uiuentium, uel uitalium, quæ sunt in mundo, sempiternus gubernator est, ipsiús que uitę dispensator æternus. Semel autem dispensauit æterna lege, cunctis uitalibus uitam præstans, hoc more, quo dicam.

In ipsa uiuacitate æternitatis mundus agitatur, & ipsa uitali æternitate locus est mundi, propter quod non corrumpetur aliquãdo, stabili sempiternitate uiuendi circũuallatus, & quasi constrictus ipse mundus. Est igitur dispensator uitæ omnibus quæ in se sunt, & est locus omnium quæ sub sole gubernant͂, cuius mundi cõmotio ex duplici cõstat effectu. Viuificat͂ enim ipse extrinsecus ab æternitate, uiuificatq́ ea quę intra se sunt, omnia differens, numeris & temporibus statutis atq infixis, cuncta per Solis effectum, stellarumq́ discursum, omnia temporalia ratiõe diuinaq́ lege conscripta. Terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuumq́ frigorisq́ uarietate dignoscit͂. Cœleste uero, recursionibus syderũ ad eadem loca temporaria conuersione recurrentiũ: Et mũdus est receptaculum tẽporis, cuius cursu & agitatione uegetatur. Tempus autẽ ordine seruatur. Ordo & tempus innouationẽ omnium rerum quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt. Cũctis ergo ita se habentibus, nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascentium, nec cœlestium nec terrenorum. Solus enim deus, & meritò solus, ipse in se, & à se,

& circũ

& circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicuius impulsu loco moueri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus, nisi aliquis audeat dicere ipsius commotionem in æternitate esse, sed magis & ipsa immobilis æternitas, in quam omnium temporum agitatio remeat, et ex qua omnium temporum agitatio sumit exordiũ. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter æternitas cõsistit: Mundum uero non natum, quẽ recte sensibilẽ dicimus, intra se habens. Huius dei imago hic mundus effectus est æternitatis imitator. Habet autem tempus stabilitatis suæ uim atque naturam, quamuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necessitate. Itaque quamuis sit æternitas stabilis, immobilis, atque fixa, tamen quoniam quod mobile est tempus, in ęternitatem semper reuocatur agitatio, eaque mobilitas ratione temporis uertitur efficiturque, ut & ipsa ęternitas immobilis quidem sola per tempus in quo ipsa est, & est in eo, omnis agitatio uideatur agitari. Ergo sic efficitur, ut & æternitatis stabilitas moueatur, & temporis stabilis mobilitas fiat, fixa lege currendi. Sic & deũ agitari cre-

dibile est in seipsum eadem mobilitate stabilitatis. In magnitudine enim ipsius est immobilis agitatio. Hoc ergo quod est tale, quod non subijcitur sensibus, infinitum, incōprehensibile, inæstimabile est, nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest. Vnde eñ, & quô, & ubi, aut quomodo, aut quale sit, incertum est. Fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu uterque, seu alter in altero, seu uterque in utroq; sint. Propter quod æternitas sine definitione est temporis. Tempus autem quod definitur, potest uel numero uel alternatione, uel per alterius ambitudinē rediens æternum esse. Vtrunq; ergo infinitum, utrunq; uidetur æternum. Stabilitas enim utpote defixa, quò sustinere quæ agitabilia sunt, possit, beneficio firmitatis meritò obtinet principatum. Omnium enim quæ sunt, primordium deus est, & æternitas. Mundus autem quod sit mobilis, nō habet principatum. Præuenit enim mobilitas stabilitatē suam in legē agitationis sempiternæ, habendo immobilē firmitatē. Omnis ergo sensus diuinitatis immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet. Sanctus & incorruptus & sempiternus est,

& si quid

& si quid melius potest nuncupari, dei summi in ipsa uoluntate assistens æternitas, plenissimus omnium sensibilium, & totius disciplinæ cõsistens (ut ita dixerim) cum deo. Sensus uero mundanus receptaculum est omnium sensibilium, & specierum, & disciplinarum. Humanus uero ex memoriæ tenacitate, quod memor sit omniũ quas gesserit rerum. Vsque ad humanum tamen animal sensus diuinitatis descendendo peruenit. Deus enim sensum summum diuinúmque cunctis cõfundi noluit, ne erubesceret commixtione aliorum animantium. Intelligentia enim sensus humani qualis aut quanta sit, tota est in memoria præteritorum. Per eam enim memoriæ tenacitatem, gubernator effectus est terræ. Intellectus autem naturæ qualitate & sensus mundi ex omnibus quæ in mundo sensibilia sunt, poterit perui deri. Aeternitas, quæ secunda est ex sensibili mundo, sensus datus, qualitas'que dignoscitur: At intellectus qualitatis, qualitas'que sensus summi dei sola ueritas est, cuius ueritatis in mundo ne quidem extrema linea umbra dignoscitur: Vbi sunt mendacia, ubi genituræ, ubi errores uidentur.

Vides ergo ô Asclepi in quibus constituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus attingere. Sed tibi deus summe gratias ago, qui me uidendæ diuinitatis tuæ illuminasti lumine, & uos ô Tati & Asclepi & Ammon, intra secreta pectoris diuina mysteria silentio tegite, & taciturnitate seruate. Hoc enim differt intellectus à sensu, quod intellectus noster ad qualitatem sensus mundi intelligendam & dignoscendam, mentis prȩuenit intentionem. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noscendos, qui supra se sunt, & sic contingit hominibus, ut quasi per caliginem, quæ in cœlo sunt uideamus, quantum possibile est per conditionem sensus humani. Hæc autem intentio angustissima est peruidēdis tantis bonis: Latissima uero cum uiderit felicitate conscientiæ. De inani uero, quod etiam magnum uidetur esse quamplurimis, sic sentio: Inane nec esse aliquid, nec esse potuisse, nec futurū unquā. Omnia enim mundi sunt membra plenissima, ut ipse mundus plenus sit atque perfectus corporibus, qualitate formaq; diuersis, speciem suam habentibus, & magnitudinē: quorū unum est alio maius, aut alio minus

& ualetudine & tenuitate diuersa. Nam & quædam eorum ualidiora uidentur, ſicuti et maiora: minora autem & tenuiora, aut uix, aut omnino uideri nõ poſſunt, quas ſolum eſſe attrectatione cognoſcimus. Vnde contingit multis credere, hic non eſſe corpora, ſed inanes locos: quod eſt impoſſibile. Sicuti enim quod dicitur eſt extra mundum, ſi tamen eſt aliquid (nec enim iſtud credo) ſic ab eo plenum eſſe intelligibilium rerum, id eſt diuinitatis ſuæ ſimilium, ut hic etiam ſenſibilis mundus qui dicitur, pleniſſimus ſit corporum & animalium, naturæ ſuæ & qualitati conuenientium: quorum facies non omnis uidemus, ſed quaſdam ultra modum grandes, quaſdam breuiſſimas, aut propter ſpacij interiecti longitudinem, aut quod acie ſumus obtuſi, tales nobis eſſe uideantur, aut omnino propter nimiam breuitatem à multis non eſſe credãtur. Dico nunc dæmonas, quos credo cõmorari nobiſcum: & heroas, quos inter aëris puriſſimã partem ſupra nos & terrã, ubi nec nebulis locus, nec ex ſignorum aliquorum agitatione commotio. Propter quod ô Aſclepi, inane nihil eſſe dixeris, niſi cuius rei inane ſit hoc quod dicis inane,

prædixeris, ut inane ab igne, & ab aqua, & ab his similibus. Quod etsi contigerit uideri, quid inane possit esse à rebus huiuscemodi, quamuis breue sit, uel magnũ, quod inane uidetur, spiritu tamen & aëre uacuũ esse nõ possit. Similiter uero de loco dicendum, quod uocabulum solum intellectu caret. Locus enim ex eo cuius est, quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto, significatio mutatur: Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiũ recte dicimus. Sicut enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus quid sit, dinosci non potest. Nam si posueris locum sine eo cuius est, inanis uidebitur locus: quem in mundo esse non credo. Quod si inane nihil est, nec per se quid sit, locus, apparet, nisi ei aut longitudines aut latitudines, aut altitudines addideris, ut corporibus hominum signa. His uero sic se habentibus ô Asclepi, & uos qui adestis, scitote intelligibilem mundũ & deũ, qui mentis solo obtuitu dignoscitur esse incorporalem, nec eius naturæ misceri posse aliquid corporale, id est quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci. In ipso enim nihil tale consistit. Hic ergo mundus, qui dicitur sensi

bilis,

bilis, receptaculum est omnium sensibilium specierum, qualitatum, uel corporum, quæ omnia sine deo uegetari nõ possunt. Omĩa enim deus, & à deo omnia, & eius uolũtatis omnia. Quod totũ est bonũ, decens, immutabile & prudẽs, & ipsi soli sensibile atque intelligibile, & sine hoc nec fuit aliqd, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, et in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnę quãtitates, & omnẽ mensurã excedẽtes magnitudines, & uniformes species, quas si intellexeris ô Asclepi, gratias acturus es deo. Si totum animaduertes, uera ratione perdisces, mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt, omnia à superiore illo mundo quasi ex uestimento eius contecta. Vnũquodque enim genus animalium ô Asclepi, cuiuscunque uel mortalis uel immortalis uel rationalis, siue sit animans, siue sine anima sit, prout cuique est genus, sic singula sui generis imagines habent. Et quamuis unumquodque animalis genus omnẽ sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt. Species enim quæ diuina est, incorporalis est, et quicquid mẽte cõprehenditur. Cum itaque hæc duo ex quibus constat

forma & corpus incorporalia sint, impossibile est unamquãq; formam alteri similimam nasci, horarũ & climatum distantibus punctis: sed immutantur toties quot hora momenta habet circuli circumcurrentis, in quo est ille omniformis quẽ diximus deus. Species ergo permanet, ex se toties pariens imagines tantas tamq; diuersas, quanta habet conuersio mundi momenta: qui mũdus in conuersione mutatur. Species uero nec mutatur, nec conuertitur. Sic generum singulorum formæ sunt permanentes in eadem forma sua dissimiles. ASCLEP. Et mũdus speciem mutat ô Trismegiste? TRIS. Vides ergo ô Asclepi, tibi omnia quasi dormienti esse narrata? Quid est enim mundus, aut ex quibus constat, nisi ex omnibus natis? Ergo uis dicere de cœlo, terra, & elementis: nanque alia magis frequenter mutantur in species, cœlum humescens, uel arescens, uel frigescens, uel ignescẽs, uel clarescens, uel sordescens: in una cœli specie hæ sunt quæ sępe alternantur species. Terra uero suæ speciei multas immutationes semper habet, et cum parturit fruges, et cum eadem partu nutriat suo, tum reddit omnium fructuũ uarias di-
uersasq;

uersasq́ qualitates & quantitates, ac statio-
nes, & cursus, ad omnes arborũ, florũ, bac-
carum qualitates, odores, sapores, species.
Ignis etiam facit conuersiones plurimas atq́
diuersas. Solis em̃ & lunę omniformes ima-
gines. Sunt autem quasi speculorũ nostro-
rum similes, imaginum similitudines æmu-
lo splendore reddentiũ. Sed iam de talibus
sint satis dicta talia. Iterum ad hominem, ra-
tionẽq́ redeamus, ex quo diuino dono ho-
mo animal dictum est rationale. Minus au-
tem miranda, etsi miranda sunt, quæ de ho-
mine dicta sunt: sed omnium mirabiliũ uin-
cit admirationem, quod homo potuit inue-
nire naturam, eamq́ efficere. Quoniam er
go proaui nostri multum errabant cõtra ra-
tionem deorũ increduli, & non animaduer
tentes ad cultum religionemq́ diuinã, inue
nerunt artem, qua deos efficerẽt: cui inuen-
tæ adiunxerunt uirtutem de mundi natura
conuenientẽ, eamq́ miscẽtes, & quoniã ani
mas facere non poterant, euocantes animas
dæmonũ, uel angelorũ, eas indiderunt ima
ginibus suis, diuinisq́ mysterijs, per quas so
la idola & benefaciẽdi & malefaciendi uires
habere potuissent. Auus em̃ tuus ô Asclepi

medicinæ primus inuentor, cui templũ con secratum est in monte Libyæ, circa littus crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est corpus, reliquus enim uel potius totus, si est homo totus in sensu uitę melior, remeauit in cœlum, omnia etiam nunc adiumenta hominibus præstans infirmis numine suo, quæ ante solebat medicinæ arte prębere. Hermes, cuius nomine auitũ mihi nomen est, sibi cognomen patrium consistens, omnes mortales undiq; uenientes adiuuat atq; cõseruat. Isim uero & Osirim q̃ multa bona præstare propitia, tantum obesse scimus irata. Terrenis enim dijs atq; mũdanis facile est irasci, utpote qui sint ab hominibus facti atq; compositi, extraq; naturam. Vnde contingit ab Aegyptijs hęc sancta animalia nuncupari, & per singulas ciuitates coli eorum animas, quorum sunt cõsecratæ uiuentes, ita ut eorũ legibus incolant̃, & eorũ nominibus nuncupentur. Per hanc causam ô Asclepi quæ alijs colenda uident̃ atq; uenerãda, apud alios dissimiliter habent̃, ac propterea bellis se lacessere Aegyptiorũ ciuitates solent. ASCLEP. Et horũ Trismegiste deorũ, qui terreni habentur, cuiusmodi est

qualitas?

qualitas? TRIS. Constat ô Asclepi de herbis, de lapidibus, & de aromatibus, uim diuinitatis naturalem habentibus in se, & propter hanc causam sacrificijs frequẽtibus oblectant̃, hymnis, & laudibus, & dulcissimis sonis, in modum cœlestis harmoniæ concinentibus, ut istud quod est cœlesti usu & frequentatione illectum, in idola possit lætum humanitas patiens longa durare per tempora, sic deorum autor est homo. Et ne putes fortuitos effectus esse terrenorum deorum ô Asclepi, dij cœlestes inhabitãt summa cœlestia, unusquisque per ordinem quem accepit complens, atque custodiens. Hi uero nostri sigillatim quædam curãtes, quædã præuidentes, quædam sortibus & diuinatione prędicentes, his pro modo subuenientes humanis, quasi amica cognatione auxiliantur. ASCLEPIVS. Quam ergo partem rationis εἱμαρμένη, uel fata incolunt ô Trismegiste, si cœlestes dij dominantur, terreni incolunt singula, quam εἱμαρμένη nũcupamus? TRISMEGIST. O Asclepi, ea est necessitas omniũ quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta. Hęc itaq; est aut effectrix rerũ, aut summus deus, aut ab ipso deo, qui

secundus effectus est deus, aut omnium cœlestium terrenarũq; rerum firmata diuinis legibus disciplina. Hæc itaq; εἱμαρμένη & necessitas, ambæ sibi inuicem indiuiduo cõnexæ sunt glutino, quarum prior εἱμαρμένη rerum omniũ parit initia. Necessitas uero cogit ad effectum, quę ex illius primordijs dependent. Has ordo consequitur, id est contextus, & distinctio temporis, rerum perficiendarum. Nihil est enim sine ordinis compositione. In omnibus istis mũdus iste perfectus est. Ipse enim mũdus ordine gestatũ, uel totus constat ex ordine. Hæc ergo tria, εἱμαρμένη, id est fatũ, necessitas, ordo, uel maxime dei nutu sunt effecta, qui mundũ gubernat sua lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne uelle & nolle diuinitus auersum est totum. Nec ira etenim cõmouentur, nec flectũtur gratia, sed seruiunt necessitati rationis æternæ, quæ æternitas inauersibilis, immobilis, insolubilis est. Prima ergo εἱμαρμένη est, quæ uelut iacto semine futurorũ omnium suscipit prolem. Sequitur necessitas, qua ad effectum coguntur omnia. Tertius ordo, textũ seruans earũ rerum quas εἱμαρμένη, necessitasq; disponit. Hæc ergo æternitas, quæ nec

cœpit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi sempiterna cõmotione seruatur, oriturq; & occidit alterna sępe per membra, ita ut uariatis tẽporibus, ijsdem quibus occiderat membris, oriat̃: sic enim & rotũditatis uolubilis ratio, ut ita sint sibi coarctata cuncta, ut quid sit uolubilitatis initium ignores, cum omnia se semper & præcedere, & sequi uideãtur. Euentus autem uel sors insunt omnibus permixta mundanis. Dictũ est nobis de singulis, ut humanitas potuit, ut uoluit, permisitq; diuinitas. Restat hoc solũ nobis, ut benedicentes deum, orantesq;, ad curam corporis redeamus. Satis enim de diuinis rebus tractãtes, mentẽ uelut animi pabulis saturauimus. De adyto uero egressi, cum deum orare cœpissent, in austrũ respicientes erãt. Sole etenim occidente, cũ quis deum orare uoluerit, illuc debet respicere: sicut & Sole oriente, in eum qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus precationem, Asclepius ait: Submissa uoce oranti suggeramus patri, quod iusserit, ut thure addito & pigmentis precem dicamus deo. Quẽ Trismegistus audiens, atq; cõmotus ait: Melius melius ominare ô Asclepi; hoc enim sacrile

giis simile est, cum deū roges thus atq; cætera incendere. Nihil em̄ deest ei, qui ipse est omnia. Sed nos agentes gratias adoremus. Hę enim sunt summæ incensiones dei, cum aguntur grates à mortalibus.
Gratias tibi agimus summe & exuperantissime. Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tuæ lumen cōsecuti. Nomen sanctū, & honorandū nomen unū, quo solus deus est benedicendus religione paterna, quoniā omnibus paternā pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunq; est dulcior efficacia præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, intelligētia. Sensu ut te cognoscamus. Ratione, ut te suspicionibus indagemus. Intelligentia, ut te cognitione cognoscentes gaudeamus: ac numine saluati tuo, gaudeamus: quod nobis te ostenderis totū gaudeamus: quod nos in corporibus sitos, & æternitate fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio maiestatis tuæ. Cognouimus te & lumen maximū, solo intellectu sensibili. Intelleximus te ô uitæ uera uia, ô natorum omnium fœcunda generatio. Cognouimus te totius naturæ tuo conceptu plenissime: cognouimus
te æterna

te æterna perſeueratio. In omni em̄ iſta oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos uelis ſeruare perſeuerantes in amore cognitionis tuæ, & nūquam ab hoc genere uitæ ſeparari. Hoc optantes conuertimus nos ad puram, & ſine animalibus cœnam.

HERMETIS TRISMEGISTI DIALOGORVM FINIS.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI, D. IOANNI MEDICI, *sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali,* MARSILIVS FICINVS *Florentinus suppliciter se commendat.*

VM epistolam ad te scribere statuissem, in cardinea dignitate nuper tibi collata gratulaturam, cogitaremq; cui potissimũ eam darem tibi reddendam, qui congratulationem nostram efficeret admodum gratiorem, in Academiã me subitò cõtuli, sperans in eius saltem penetralibus salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum nõ defuturũ. Illic ergo diuina quadam sorte, primus occurrit Iamblichus, inter academicos cognomento diuinus, & magnus ibi sacerdos. Cui quidẽ salue inquam Iambliche sacerdos magne: In presentia (ut uides) Ioãni Medici, nouo christianę religiõis antistiti cõgratulaturus sum: Tu precor, si iusta peto, congratulationẽ nostram alioquin ieiunam, diuinis uerbis mysterijsq; tuis efficies pleniorem. Annuit ille precibus, atq; hac ad te sententia Ioannes sacerdos magne, uenit Magnus ille sacerdos.

Tu

Tu igitur salutatorē tantū lætus excipe, atq; post salutationē primā, post lectā epistolam, quid diuinus ille loquat̄, si placet, attentius audi: Promisit em̄, ut sua tuaq; persona pariter digna diceret: se tibi breuibus quid Aegyptij, quid Assyrij sacerdotes, de religione rebusq; diuinis senserint, expressurum.

ARGVMENTVM IN LIBRVM IAMBLICHI.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiā philosophus appellatur, longam in Aegyptum misit epistolam ab Anebonem sacerdotem, uariarum & grauium quæstionū plenam, ad omnes philosophiæ partes spectantium, præsertim ad deum atq; angelos, dæmonesq; & animas, ad prouidentiam, ad fatum, uaticinia, magicen, miracula, sacrificia, uota. Porphyrij quæstionibus respondit Iamblichus eius auditor. Introducit uero Porphyrio respondentem Abamonem Aegyptiū sacerdotem, pro Anebone discipulo suo, ad quem Porphyrius misit epistolam. Huius ergo quæstionis totius, atq; respōsionis profectò diuinæ, tanquam in Plotino nimium occupatus, singula fermè non uerba sed sensa traduxi, ut non mirum putari debeat, sicubi diuulsa uideatur oratio: præsertim inter ipsa disputandi principia, ubi leuior iactura uerborū. Iam deinceps uerborum etiam contextus magis perpetuus appa

rebit. Coactus uero ſum interdum meum aliquod uerbum uel continuationis, uel intelligentiæ gratia interſerere. Velocioris autem æditionis etiam in cauſa fuit Pierleonus uir omnium cupidiſsimus ſecretorum. Verum id quod in primis admiror, hic ſemper affectare uidetur, quæ iam poſsidet. Nam diuinitate quadam ingenij philoſophorum arcana & græcorũ & barbarorum, nondum lecta conſequitur.

De cognitione diuinorum.

AEGYPTII ſcriptores putãtes omnia inuenta eſſe à Mercurio, ſuos libros Mercurio inſcribebant. Mercurius præeſt ſapiẽtiæ & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi alij, ad ſacerdotes Aegyptios acceſſerũt. Dogmata huius libri ſunt Aſſyriorum, & Aegyptiorũ, & ex colũnis Mercurij. Pythagoras & Plato didicerunt philoſophiam ex columnis Mercurij in Aegypto. Columnæ Mercurij plenę doctrinis. Ante omnem rationis uſum ineſt naturaliter inſita deorum notio. Imò tactus quidam diuinitatis melior, quàm notitia: ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio atque iudicium. Eſſentialis cognitio diuinorum, quæ anima eſt perpetua, ac reuera non eſt cognitio hæc, qua deo fruimur. In cognitione enim eſt alteritas, ſed contactus quidam eſſentialis & ſimplex.

Nõ ẽm possumus attingere unitatẽ ipsam, nisi unitissimo quodã & unitate mentis, quę super animæ mentisq; proprietatem extat. Vnitas ipsa deorũ unit sibi animas ab æterno per unitates earum secundum contiguitatem, tam propriã & efficacem, ut esse continuitas uideat. Intellectus diuinus dat esse animę, per intelligere suum essentiale: Ergo esse animæ est quoddam intelligere scilicet deum unde dependet. Esse nostrũ est deum cognoscere: quia præcipuum esse animę, est intellectus suus: in quo idem est esse, quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autem esse præcipuo, deriuantur potentiæ animæ discurrẽtes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorum. Non possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorũ pedissequos dæmones, heroës animos puros: Sed necesse est cõsurgere ad essentialem intelligentiam & ęternam. Sicut dÿ semper attingũtur notione innata, sic numina deorum pedissequa tunc primum attingũtur, quando anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalẽ, quæ intellectu intelligentiaq; formatur,

formatur, quem uocãt intellectum adeptũ. Nam prima notitia in agente intellectu con ſiſtit. Cum cognitio per adæquationẽ fiat, ſequit̃ ut numina ſempiterna, & immobilia attingamus, notione ſempiterna, immobili, ſimplici. Cognitio qua cognoſcimus ſubſtantias ſeparatas, eſt in alia ſpecie quàm illa, qua cognoſcimus alia. Cognitio diuinorũ fuit ſemper in anima per ſimplicem intuitũ uel contactum. Aliqui putant ſe aſſecutu. ros ſeparata per quendam oppoſitionis mo dum, ſcilicet, materialia ſunt mobilia, localia, patibilia, &c. ergo ſeparata ſunt immobilia. &c. Sic utique cognoſcitur quid non ſint: quid uero ſint, adæquatione cognitionis ad illud quod animo naturaliter per intellectũ ineſt. Acquirit̃ autem in rationali potentia ſtudio quodã, nec tam cõparationis & coniecturæ, quàm ſeparationis & purificationis officio. Erat & modus diſiunctionis, ſcilicet dij & diuina uel ſunt tẽporalia, uel æterna: Nõ temporalia, ergo &c. Hic etiam modus ſua mobilitate non congruit immobilibus.

De proprietatibus uniuſcuiuſq; ſuperiorum.

SI qua compoſitio cõtrà ſubſtantijs ſeparatis & ſeparabilibus ineſt, nõ eſt, ex ge-

nere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substãtiæ sunt completæ species undiq; in actu determinato atq; completo. Si substantię separabiles tanq; simplices non differũt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per indiuiduales sub eadẽ specie discrepant. Quælibet igitᷓ est quasi unũ genus uel species per se existẽs: differũt uero seipsis, & ordine graduum, & quoniã ad primũ aliter referũtur. Intelligentię inter se nõ cõueniunt, uel differunt genere, et differẽtijs ullis, simplicissima enim sunt: sed quatenus uel eadẽ, uel diuersa ratione referunᷓt ad primũ, & alię in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentię rerũ inter se in actionibus passionibusq; resoluẽdę ubiq; sunt in uiriũ differentias, atq; hæ in differentias essentiarũ: neq; alicubi quiescendũ est in sequentibus, sed ad priora proficiscendum. Neq; in substantijs superioribus anima nostra, neq; in hac est motio ulla passiua, sed totum est actus efficax. Motus animæ quo ex se mouetᷓ, non diuiditur in motorẽ & motũ, uel mouere atque moueri: sed est essentialis actus progrediens temporaliter. Cõpositis

& for-

& formis quæ sunt in subiecto, cōpetunt accidentia: formis immaterialibus non conueniunt. Quicquid est in formis separabilibus, est esse & essentiale, præcipua quadā æqualiq; sorte: Neq; aliquid ibi accidens aut cōsequens reperit. Motus & actiones sunt differentes ꝓpter differentias naturarū, nō econuerso. Si dicamus unū esse genus separatorum, cōfundimus theologiā. Substātiæ separabiles non cōueniunt uno quodā genere, in quo per differentias distinguātur, sed seipsis, & ordine graduū distinguūtur: quatenus per alios perfectionis gradus referūtur ad primum. Cōueniunt autem magis inter se quæ per similiorem modum referūtur ad primum atque ultimum. Bonum duplex: quod super essentiam, quod secūdum essentiam. Essentia est proprietas deorū omniū. Ipsum uero bonum super essentiam: & dicitur causa boni, scilicet essentialis boni principium: proinde secundum gradus essentiæ, gradus deorum inter se distinguuntur. Animabus rationalibus ultimis non inest essentiale bonum sicut dijs, sed participatio boni secundū pulchritudinē intellectualem. Sed hæc immobiliter inest.

De ordine superiorum.

ANimę nostrę in diuinorum generibus cōputantur. Heroës sunt maiores hominibus, ergo multo grandiores sunt dęmones. Primum diuinorum est ipsum bonum, dijq́ꝫ sequentes, ultimũ particulares animæ rationales. Horum media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dæmones prope deos: sicut inter ignẽ ac terrã est aër & aqua. Heroës etsi potentia, uirtute, pulchritudine magnitudine nobis præstant, tamẽ cum anima nostra & uita eius multum congruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorum, tanquam architectorũ in opificio mundano. Quæ sunt in dijs ineffabilia & occulta, dæmones exprimunt atqꝫ patefaciunt. Dæmones & heroës accommodant inferioribus uniuersales, simplices, immobiles deorum dotes, et conciliant omnia, atque harmonici cōsensus & compassionis omnium inuicem sunt autores: Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt: præterea gradus in donis superiorũ, & in pręparatione suscipientiũ æque disponunt. Diuersa diuinorũ genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum,

tatum, ſcilicet quantum ad eſſentias & uir-
tutes & actiones pertinet. Proprietas deo-
rum eſt, unitas, permanētia in ſeipſis immo-
bilis, motionū cauſæ, prouidentia eminens,
nihilq; cōmune habens cum his quibus pro
uidet: atq; hæc proprietas in eis ſecundum
eſſentiam, & uirtutē, actionemq; ſeruatur.
Animarū proprietas eſt, declinatio ad multi
tudinem, & motum coniunctionemq; cum
dijs, atq; ad accipiendum ab alijs aliquid, &
ea motu uitali replenda, & congruendū ubi
que cum omnibus, partim manentibus, par
tim uero fluentibus: & ad omnia in ſe & per
ſeipſam contemperanda. Hæc uero proprie
tas in eis ſecundum eſſentiam & uirtutem,
actionemq; ſeruat. Proprietates dæmonū
ſunt, continere in ſe dotes deorum, inferiori
quidem modo quàm dij, ſed ſub idea, ratio-
neque earum continere deteriorum condi-
tiones, dum ſcilicet multiplicatur quidē, ſed
unite: miſcetur quoq;, ſed impermixte: mo-
uetur deniq;, ſed ſtabiliter. Heroës cōtrà ſub
conditione multitudinis & motus permiſtio
nisq; unitatem, identitatē, ſtatum, excellen-
tiam habent. Dæmones & heroës ſunt pro
ximi extremis, illi quidem dijs, hi animabus.

Differentiæ dęmonum ad heroës pręcipue: quoniam heroës magis aliquãdo declinant ad particularia mobiliaq́ quàm dæmones. Duo media, ſcilicet dæmones heroësq́, componuntur ex proprietatibus extremorũ ſcilicet deorum atq́ animarũ: ſed in dæmonib. plus eſt diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo ſuperiorũ actiones inter ſe diſtinguantur.

DIi tenent entiũ ſummũ, animę infimũ. Dij poſſunt omnia, momento uniti: animę contrà nec omnia, neque momento, neq́ unitæ. Dij faciunt curantq́ omnia nõ inclinati, animę cum inclinatione & conuerſione quadã agunt. Dij ſunt præcipuæ cauſæ, animę ex illorũ uoluntate perpetuo pendent. dij uigore celerrimo fines ſuos intimos unà cum principijs comprehendunt, animę ab alijs in alia, ab imperfecto ad perfectũ pergunt. Dij comprehendi nequeunt aliqua menſura uel forma, animę inclinatione & habitudine & nutu detinentur atque ſuperantur, & appetitu deteriorum, familiaritate que tanguntur, & certas inde contrahunt qualitates.

De intel

De intellectu & anima.

INtellectus omniũ opifex, adeſt ſemper omnibus dijs pleniſſime, per actũ unũ in ſeipſo manentẽ. Anima eſt particeps intellectus magis partibilis multiformisq; ad gubernationẽ accõmodati, ac naturaliter inanimatis ꝓuidet, aliâs alijs figuris affecta. Item dijs adeſt à cauſis ſuperioribus ordo, ipſaq; pulchritudo, uel cauſę utriuſq;: animæ uero adeſt ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itẽ in dijs eſt menſura in omnia potens: anima uero menſurã illam determinat, ac per eam agit in aliqua. Demones & heroës tanquã medij inter deos & animas, cõpetenti proportione, quod ad extrema & ſeipſos pertinet, cõponuntur ex proprietatibus tam animarum quàm deorũ, quas in ſuperioribus enarrauimus. Si uis ergo deorum ſpeciem apprehendere, proprietates animæ rationalis ultimę cogita, & oppoſitas in perfectione dijs attribue. Si ſpeciem dæmonis cõponere placet, ex utriſq; compone, plus interim diuinitatis attribuens. Si deniq; ſpecies herois, uerum ex ambobus, plus tamen de animæ cõditionibus inſerens. Carpit Porphyrium ſeparata per habitudines ad corpora

diſtinguentē, ſcilicet deos per habitudinem
ad corpora ætherea, dæmones ad aëria, ani-
mas ad terrena, quia uidelicet non debeant
priora & cauſæ, per poſteriora effectusꝗ di
ſtingui. Incorporeæ ſubſtantiæ non ſunt in
corporibus, ſed extrinſecus ea ducūt, dātꝗ
eis aliquid, nō accipiunt: Igitur nec unà cum
his commutantur, neꝗ ad eorum diſtribu-
tionem diſtribuuntur. Non enim ſunt habi
tus corporū uel materiales formæ, ſed ſubſi-
ſtentes, ſeparabilesꝗ: imò iam ſeparatæ, &
ante corpora uiuunt. Subſtantiæ ſeparatæ,
ſeparabilesꝗ, nō tales euadunt, quia talem
ſortem, prouinciamꝗ elegerint, uel ſortitæ
ſint: imò uiciſſim, qualem anima ante cor-
poris ingreſſum, uitam ſpeciemꝗ in actum
in ſe eduxit, tale corpus ſortitur organicum,
talemꝗ conſequentem ſibi naturā, quæ qui
dem uitæ ipſius animæ perfectiori ſubijcit.
Anima rationalis in corpus iam uiuum ue-
nit, ſed imperfecte uiuum. Diuina proge-
nerant in ſeipſis naturaliter totū opus ſuum
diſtinctū antequam pariant. Penes illa quę
rationem uniuerſalis principij habent, infe
riora in ſuperioribus, corporea in corporeis,
opificia in opificibus producuntur, in eisꝗ

circulari-

circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cœlestes, ad circuitum cœlestiũ animarum redigũtur: animæ uero mundorum, id est sphærarum syderumq́; in intellectum suum accedentes comprehenduntur ab ipso penitus, atq; in ipso primum progenerãtur: Intellectus particularis in uniuersalem, ac ille in superiora similiter. Cum ergo semper sequentia cõuertantur in prima, & superiora tanquã exẽplaria ducãt inferiora, certe à superioribus producitur, adestq́; inferioribus essentia simul & species: & omnino in melioribus primo sequentia producuntur: Ideoq́; ab illis ordo & mensura in sequentibus, non econuerso dependet. Nõ sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates. Essentia igitur incorporea & per corporea qualia, quibus cum nihil habeat commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis nõ solũ essentiam tribuũt, sed totam distinctionem, ordinemq́; formalem. Essentia quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis nõ distinguit: & quæ non cohibetur particularibus circũscriptionibus subiectorum, eadem particulariter à mundi partibus minime continetur. Natu

ra incorporea ſubitò ubicũq; uult adeſt, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum & incorporeum ubiq;.

MVlto magis diuinitas quo minus ſit ubiq;, nullo limite coërcet. Item quæ apud nos ſunt fieri formariq; nequeunt, niſi una quædam uirtus opifex, & ſpecierũ participatio, per omnia diffundatur. Deniq; niſi diuina ſint, ubiq; tollitur ſacrificij uirtus: quę in quadam deorũ ad homines cõmunione cõſiſtit. Dij ex hoc maxime omnia cõtinent, quod nuſquam cõtinentur. Terrena quoniam facta ſunt & conſtant munere diuinorum, quoties paratiora ad diuina reddũtur deos ſubitò ſortiunt, exiſtentis hic etiam ante naturas proprias terrenorum. Præterea cum in quolibet deo potẽtia ſit infinita & natura indiuidua incõprehenſibiliſq;, meritò certis alicubi locis cohiberi nõ poſſunt. Item non eſſet uera inter deos uniuerſalis prouidentiæ unio, niſi omnes pariter eſſent ubiq; præſentes. Dicitur etiã, deorũ alij quidẽ aërei, alij uero aquei, non quia ibi ſolũ ſint, ſed quia ibi maxime regnant. Sacerdotes deos terrenos & ſubterraneos aduocabant: qui certe dicuntur tales, nõ quia ibi ſint ſolum,

(ſunt

(sunt enim ubiq; omnes) sed quoniã alij alibi potissimũ operant̃. Nam & anima cuiuslibet stellæ est ubiq;, quamuis ibi potius agat. Statuis, diuina quædam illustratio capitur.

De prouidentia, & quomodo dij sint ubiq;.

QVando dij uarias mũdi partes, urbes, ædes, statuas proprie sortiri dicuntur, intellige essentiam potentiamq; illorũ ubiq; in se uigentem, hoc aut illud potissimum illustrare: atq; sicut lumen in se manens, sine mixtione diuisioneq; sui diuersa passim illuminat, ita dij. Sicut lumen Solis idem totum continuũ est ubiq;, neq; potest in partes diuidi, neq; alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit: quippe cum nihil relinquat luminis, calore tamen à calefaciente relicta: Ita cuiusq; dei lumen totũ indiuidue, toti mũdo penitus adest: licet parti cuidã præcipue uim suã maxime sibi accõmodatæ cõcedat. Interea tamen quodãmodo implet omnia, ob potentiã pfectam, et excessum causalem prorsus immensum, unde perficit omnia, unitq; cum extremis extrema, per media cõprehendens in se õmia & se, ad sic reflectẽs sibi prorsus unitũ.

Quod quidem munus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in unum connexione & conciliatione quadam, transferente elementa uicissim in elementa, atq; uirtutem superiorū ad inferiora mittente. Qui manifestam hanc suscipit deorū statuā ubique prorsus unitā, uereri debet omnino de dijs mūdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter, ut ita dixerim, separatos. Si enim nulla est communio mūdi ad numina, quod ad essentiam, uim, actionē spectat, nullaq; con distributio, uel consortium: nulla nimirum nec coextensio & condistributio secundum locum, atq; determinans quantum ad illud pertinet specie uel genere cogitata sunt mutua comprehensio & permixtio esse potest. Quæ uero se totis omnino differūt, reciprocam inter se condistributionem uel mixtionem uel cōprehensionem nullam prorsus admittunt. Quando per diuersas mūdi plagas fit numinū distributio, intellige alias plagas aliter munera deorū pro sua proprietate suscipere. Quod quidem cōsiderans ars sacrorum operum, proprijs inuocationibus utitur, quæ eiusmodi distributioni proprietatiq; numinū cōsentaneæ uideātur. Quælibet

bet mũdi pars accipit aliquid à quolibet deo: quilibet enim deus cuilibet parti mundi totus adest: ſed partes aliæ aliter hinc accipiũt: æther quidẽ ætherea, aër autẽ aëria ſuſcipit ratione. Certis nanq; materijs inuocationibusq;, munera deorũ naturaliter attrahũt.

Quod omne diuinum ſit à paßionibus alienum.

NVmina nobis ſuperiora, nihil habent in ſe paſſibile: atq; hanc (ut ita dicã) impaſſibilitatem, nõ habent acquiſita uirtute, ſed natura. Neq; etiam anima, quæ eſt ultima diuinorum, paſſibile quicquã habet: animam dico à corporibus puram, quæ neque etiam tangiť perturbatione uoluptatis eius, quæ eſt reſtitutio in naturam, cum ſit uita ſupernaturalis ingenita: neq; dolore quopiã diſſoluente, cum ſit extra omne corpus naturamq; circa corpus diuiſam & harmoniã deſcendentem in corpus ab harmonia animę principali: neq; etiã paſſionibus ſenſum præcedentibus eget. Nõ enim corpore continetur, neq; per inſtrumenta exteriora corpora percipere cogitur. Iam uero cum ſit indiuidua & uniformis eſſentia, ſecundum ſe incorporea permanens, cum corpore nihil

communicans: nimirum passiones diuisionis, uel alterationis, uel mutationis alicuius nullas admittit.

Loquitur de anima separata à corpore.

Anima neque etiam dum adest corpori, patitur uel ipsa quicquam, uel rationes seminales, quas ipsa corpori tradit. Species enim sunt simplices uniformesque, nullam turbationem uel exitum à seipsis suscipientes. Passiones qualescunque sint in animali, non sunt in anima, qualiscunque sit, sed in corpore, quod sub anima certam possidet qualitatem, qua & patiatur & agat. Nulla est in anima passio, uel peremptoria uel turbatoria. Atque hanc impassibilitatem anima non solum acquirit electione, sed possidet ipsa natura admodum superiore corporibus. Dęmones & heroës sunt impassibiles atque sempiterni: Semper enim sequuntur deos in mundi ordine conseruando: Vbi uero passio est, ordo perpetuus nõ seruatur. Porphyrius suspicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo esse passibiles, per ea quæ adhibebantur illis in sacris. Iamblichus negat, quia ubi est ordo perpetuus, nõ est passio, quam essentia incorporea per sempiterna nequit accipere.

accipere. Forte uero concederet dæmones infimos malosq; & gubernatione priuatos, tangi passionibus effectius: nõ quidẽ in anima, sed in corpore tali per animæ præsentiã cõstituto. Sicut natura ex occultis rationib. manifesta facit, ita sacerdos adhibet manifesta, ut occulta significet. Sacerdos operatũ sępe multa, quibus aliquid simile propriumq; diuinis efficiat, qua quidem cognatione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur et multa ꝑ quæ purificet animã ac mala nobis auertat. Dæmones q sunt nobis præstãtiores, nullã naturalẽ utilitatẽ à nobis accipiũt: aut eñ nõ indigent, aut ipsimet sibi abunde ubiq; suppeditant. Nullã uero ex rebus corporalibus mutationẽ aliquãdo patiunt. Insunt nobis perturbationũ principia quædã, quæ si uiolentius à principio & subitò cohibent, tandẽ acriores erũpũt instar flãmę cõpressæ, risusq; cohibiti: sunt ergo remissius corrigẽda. Heraclitus sacrificia medicamẽta noĩat, qa purgẽt animã à morbis in hac generatione cõcretis. Porph. suspicabat nõ modo dęmones, sed etiã deos aliqua passione tãgi, qm̃ inuocationib. moueãtur. Volũtas boni in deo diisq; q sunt bonitates excellẽtior est,

ideoq́ liberior quàm uita nostra electiua circa bonum. Itaq; dij non quia inuocantur, mouentur ad bonum hominibus adhibendum, sed sponte nos ad bonum prouocant, nobisq́ inuocando conuersis occurrunt ultro, ostenduntq́ aliquid atq; largiuntur. Putant quidē homines se esse liberos ad petendum: Esto: ergo dij liberiores ad dandū. Dij propter liberā uoluntatē boni actionemq́ perennem atq; perfectam, omnibus benefaciunt, cum primum ad illos sunt inuocando cōuersi. Anima in supplicationibus ad contemplationem perueniens diuinorū, uitam priorem obnoxiam passionibus transmutat in uitā passionis expertem, dum subit actionem uitamq́ deorū. Quomodo igitur supplicationes nostræ passionibus deos tangūt, cum & animas antè passiuas, reddant à passionibus liberas? Supplicationes animū influxui deorum aptum efficiunt, qui & ultro facile peruenit, propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira deorum.

QVando à benefica cura deorum quasi à lumine solis nos diuertimus, in tenebris

bris statim sumus, diciturq; deus nobis iratus. Placare igitur deorum iram, est ad illos supplicando redire. Placatio eiusmodi non affert passionem deo, imò & animum à prioribus liberat passionibus. Dij dæmonesq; diuini suppliciter adorati cultiq;, mala multa repellunt, quæ alioqui naturaliter euenirẽt.

De necessitate & libertate deorum.

NEcesse est deos ita se habere, ut sunt: non necessitate extrinsecus illata, sed naturali sibi optimaq; sibi, ideóque maxime uoluntaria, quam & nollent unquã optione proposita aliter se habere. Porphyrius multiq; philosophi dicunt deos quidem esse intellectus puros, dæmones autem intellectus uel participationes intellectus aliquos animales. Sed Iamblichus non ita recte poni dęmonum proprietatem obijcit. Nam & animæ intellectus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam. Neque rursum deorum proprietatem recte poni, nam puris intellectibus dij præsunt.

De differentia deorum ad dæmonas apud Græcos, atq; deuotißimos.

DIi non secũdum rationem intellectus ipsius, sed unitatis & bonitatis & intel

ligibilis obiecti rite definiuntur. Porphyrius suspicatur intellectus puros separatosq; habitudinẽ ad sensibilia non habere, neq; preces audire. Principalis cultus, separatis substantijs tamẽ est adhibẽdus: in hoc utiq; cultu excitat animæ summũ, summisq; coniungitur. Supremi in uno omnia nostra cõprehendunt atque cognoscunt, actionesq; orationum religiosarũ in seipsis cõprehendunt: neq; à se discedũt, sed in se stantes orantium intẽtioni prorsus intersunt. Supplicare uero humilime cõuenit: agnoscere em̃ uilitatẽ nostrã si superis conferamur efficit, ut maxime supplicemus, conuertamurq; ad illos omnino, & assidua cõsuetudine similes euadam9. Apprime uero cõferunt orationes missæ diuiniter, quibus diuina uis inest. Hæc contra Porphyriũ, opinantem colendos nobis esse proprie mundanos deos, quia sentiãt. Item supplicationes diuinarũ mentiũ puritati minime cõuenire. Iamblichus cõuenire putat ꝓpter sensum intimũ, qui supplicationibus inest: presertim quæ sunt datę diuinitus. Intellectus puri sine sensu sensibilia noscunt.

Iterum de supplicationibus.

PORPHYRIUS ait materialia quædã in supplicationibus

plicatiōibus adhiberi;ideo adhiberi dijs tantum illis, qui ſint animalia. Reſpōdit Iamblichus, in ijs materialibus ultra corporeas qualitates latêre etiā rationes, & ſpecies, & menſuras incorporeas atq; diuinas, per quas quę adhibentur ſunt cōgrua dijs. Profectò quicquid admouetur, quomodocunq; conſentaneum & ſimile dijs, mox dij adſunt, coniunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædā cōgruitas rerū noſtrarū ad deos nobis ſufficit, ut aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc ſemper promptiſſimi ſunt, propter bonitatem naturalem mirabilemq; potentiā. Cauſa uero præpotens agit in materiam uel exiliter præparatam. Porphyrius ex eo diſtinguit dæmones à dijs, q̃d illi ſunt incorporei, hi uero corporei: Iamblichus ait, per hæc ſubſtantias & proprietates eorum diſcerni non poſſe.

De differentia inter deos & dæmones, atq; de cœleſtibus.

Dii cœleſtes dici incorporei poſſunt, q̃m ad ſuam excellentiorē actionē & uitæ felicitatem, nihil impedimenti à corporibus contingit. Sed quatenus dij ad ipſum unum tendūt, corpora ſponte contendūt eôdem,

neq; continent animas, ſed excellentiſſime cõtinentur. Cœleſte corpus rebus eſt incorporeis cognatiſſimũ, propter naturam ſimplicem, indiuiſam, conſtantem, & actionem unam, id eſt circuitũ & uitam ſibi congenitã atq; lucem. Non fit in cœlo cõpoſitio ex anima & corpore, in tertiam naturã unam, ſed prorſus ad naturam animę trahitur, atq; eſt quaſi uiſibilis quædam anima. Forte cœlum eſt lumen ipſum ſine materia & ſine dimenſione. Dimenſio enim ibi propter amplam præſentiã eius apparet. Vnde cœlum eſt anima cœli ſeipſam accõmodãs oculis rebusq; caducis: atq; circulus ille eſt circuitus animę: lumen eſt intellectus eiuſdem. Sicut in infimo corporũ forma fit materialis, ſic in ſummo materia fit formalis, & corpus animale, non anima corporalis, ſiqua modò eſt in cœlo materia. Sicut ſummus aër fit igneus, ita cœleſtis ignis fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficit. Cœleſtia animalia dici incorporea poſſunt. Omnes cœleſtes boni ſunt atq; benefici, ſuſpicientes tantum ipſum bonum, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inextimabiles compertę ſunt, tum in animalibus cœle-

ſtibus

ſtibus, tum in earum corporibus inſitæ, tum per defluxus in omnia ſine impedimento uſque ad infima deſcendentes, communicatæ tam diuiduis quàm in ſpeciebus: immutabiles ubiq;, quãuis in materia mutabili regentes generationem perpetuo quodam ordine ſemperq; beneficę. Inde per fluxum cœli in materiam diſcordibus plenam reſultat aliquid nobis diſſonum. Temporalia temporaliter æterna capiũt: Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cœlorum uires mutabiliter & inordinate ſuſcipiunt. Quæ ſunt in mundo diuino figurata nõ ſunt, quamuis ut figurata recipiantur in cœlo, ſic cœleſtia nõ ſunt mala, quamuis hic ſuſcipiantur ut mala. Vires cœleſtiũ omnes inde bonę deſcendũt, in hac autẽ contrariorum permixtione mutãtur: ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia iam eſt præter illam quę cœlitus huc uſq; peruenerat. Primo q̃d datur, aliud quidẽ eſt in datore, aliud aũt extrà, etiã ſi in ſeipſo permaneat: præterea eſt & minus. Secundo, dum in ſubiecto uiliori ſuſcipitur, fit & uilius. Tertio, propter naturam ſuſcipientis diuerſam, ſuſcipitur modo diuerſo. Quarto, qualitatibus inter ſe diffe

rentibus, quæ à subiecto eodem pariter capiuntur. Quinto, patiente subiecto patitur. Sexto, ex omnibus subiecto comprehensis, aliud quiddam postremo resultat. Influxus cœlestes in materiales extendunt. Saturni quidem uis contentiua est: Martis uero motrix. Illa uero per accidens frequẽter obest, quãdo materia frigidiore suscipitur: hæc autem quãdo feruẽtiore. Item illa nocet quando per modum congelationis accipitur: hęc quãdo per æstum: quod quidem fit pro dispositione materiæ, id est quãdo uidelicet materia illa neq; satis calida est, atque est interea densior: hæc autem per se est calidior atque subtilior. Lux colorq; Solis, quamuis offendere languidũ uideantur, necessaria tamen sunt ad uitã. Similiter omnes cœlestiũ influxus ueniunt salutares, quamuis subiecti uel peruersitas peruerse recipiat, uel debilitas facile tolerare nõ possit efficaciam superorũ. Omnes motus cõferunt & uniuerso, & necessarijs partibus uniuersi: quamuis interim inter particulas minimas sub hoc motu, uel alia lædatur ab alia, uel tales particulæ nõ facile motũ uniuersi sustineãt: Sicut in chorea, dum singuli harmonice saltant, cõgruuntq;

gesti

gestibus inter se & toti choro, digitus & pes premitur & offenditur: & si quid debile incesserit, pessundatur.

De uicinitate cœlestiũ corporum ad species incorporeas.

DIi cœlestes principium suum habẽtes in mũdo intelligibili, dum ideas sui cõtemplant̃, in eo mouẽt cœlos hoc ipso actu intelligentię uoluntatisq; efficaci admodum & perpetuo: Ideoq; sine labore regũt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet: Ita uero affectis dijs separatis coniuncti sunt potius q̃ corporibus. Regimẽ circa cœlos nõ potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere: cum eo potentius faciliusq; regant, quo illic attentius speculantur: Ex hoc em̃ procedit et illud. Idem quoq; nostris accideret animalibus, si causam suam cõtemplarentur, unde est & uegetandi facultas.

Confirmatio superiorum.

MEns diuina per ideas suas deorũ cœlestium animas procreat, atq; p eas cœlestia corpora, et utraq; sibi cõiuncta ꝑpetuò retinet. Dij mundani, q & intellectuales species noiant̃, inter se uniti sunt: tum quia cuncti idem exemplar in quo sunt species intelli

gibiles cōtuentur, tum quia exemplar illud in quolibet deo mūdano uiget ubiq; totum. Nō ſpaciū, non ſubiecta diuerſa prohibent, quin quælibet eſſentiæ incorporeæ ubique ſibi inuicem inſint. Dij mundani in ſe inuicem ſunt, ſuisq; ideis: tum quia ſunt ab uno & referuntur ad unū: tum quia diuina unitas ubiq; præualens unit eos: tum quia procedunt inter ſe & cōuertuntur, mutuoq; accipiunt. In cōpoſitis naturalibus unitas aduentitia eſt, dependens à ſuperioribus, & à multitudine uincitur. In formis ſeparabilibus unitas ſuperat multitudinem, & in dijs adeò ſuperat, ut illorū eſſe ſit unitas quædā. Dico aūt quædā, quia primū principium eſt ipſa ſimpliciter unitas. Cum igitur unitas in dijs intrinſecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in ſequentes: ita ut ij in illorum unitate conſiſtant, qua unitate quaſi omnibus communi, cuncti ſunt unum actu quodā, ſicut corpora inter ſe potentia quadam materiali ſunt unū. Dij cœleſtes inuiſibilibus dijs penitus ſunt uniti: tum quia cœleſtes animæ ſunt extra corpora, tum quia dij ſuperiores, id eſt ideæ unitatē infinitam habent, prout omnes ſunt in quolibet: per

quam unitatem, sibi & inter se deos sequentes uniunt. Cum enim omnes dij definiantur per unitatem, una cõmunis unitas dilatatur in omnes: per quã sunt unũ actu cunctorum uno ad unum prorsus obiectum, et principiũ atque finem, in eodem omnes puncto simul atque momento.

De prouidentia, & de dijs, atque dæmonibus.

DEorũ prouidentia uniuersalis est, dæmonũ uero particularis. Deus primus dat omnibus omnia: dij sequentes omnibus aliqua largiunt: dæmones atque animę aliquibus solum, & aliqua tantum. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cœlo uisibiles: sunt & dæmones. Dij quidẽ in cœlo cõspicui in ipsa unione ad deos occultos existunt: dæmones autem longe ab illis distant, uelut à contemplatoribus puris, ipsi in agendo propensius occupati: ideo & à dijs cõspicuis longe distant. Item essentia utrorunque deorum, & potentia, prouidentiaque uniuersalis est per omnia tendens: dæmonum uero natura prouidentia particularis, circa res quasdam atque prouincias. Item dij corpora sua adeò supereminent, & corpora adeò his obsequuntur, ut à corporibus separati dicãtur: dæmones uero

contraria ratione magis affecti sunt & copulati corporibus. Item dij sunt architecti, dæmones uero ministri. Demones quod occulti sunt sensibus, dij rationi quoq; humanæ. Quod si fortè aliquãdo dij appareãt circa terram, adhuc dæmonibus aëris erunt præstantiores: Mutatio enim loci uel officij, naturã non mutat diuinam. Deniq; dij à potentijs fluentibus in generationẽ liberi sunt: dæmones uero nequaq;. Cõfutat quę ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos, quasi passibiles essent: Quia lex sacrorum iubet à passionibus esse inter sacrificia liberum: quæ quidẽ lex est data diuinitus, etiã à primo patre mũdi, à quo & omnia symbola in sacrificijs significantia aliquid occultissimum. Deniq; quæ in sacris rite fiunt, habent causam diuinam, adeò à passione remotam, ut nec ratio possit eam attingere. Vulgus rationẽ cerimoniarũ diuiniter institutã attingere nequit, uerũtamen assignare conat̃. Ex suis igitur passionibus assignãdo, dijs passiones attribuit. Vulgus erga potẽtes utit̃ gestibus ueneratiõis, & donis utit̃ ad deos eisdẽ: Sed erga homines id agit tum passionibus suis, tum ꝓpter passiones maioris. Putat aũt

& simi-

& similes passiones dijs inesse, quæ homini bus potentibus insunt: atq; propter similes passiones in subditis adoratoribusq; dijs talia exhiberi. Sed reuera cerimoniæ diuinitus institutæ, nō passione agũtur ulla, sed admiratione potius & ueneratione, & constante prorsus intelligentia gaudioq; persimili.

Quo differant dæmones, heroës, animæ.

SVnt in dijs uires generatiuæ opificesq;, sunt & uiuificę, quę & in prioribus sublimius continentur. Primæ latius diffunduntur quàm secundæ: secundæ per primas definiuntur. Dæmones post longum earũ processum exordiũtur, ubi iam ad partitionem plurimã deriuantur. Heroës definiunt per secundas, id est uiuificas, anteq; deueniant ad postremũ: Nam in postremo earũ exordiũtur animæ. Officiũ ergo dæmonũ est opificium circa naturas mũdanas, usq; ad singula trãsigere simulatq; perficere, & animas ligare corporibus. Heroũ uero est uiuificare, ratiocinariq;, et animas custodire, easq; à corporibus soluere. Dęmonũ officiũ latius est q̃ heroũ. Illi circa uniuersum magis, hi circa animas potius operant. Nō dicimus animas fieri, sed accipe à dęmonib. heroibusq; nõnihil,

& ex se multa insuper adhibere, exordiriq́ suum officium circa diuinorum finem. Nõ quia diuina nõ ulterius agant, sed quoniam animæ in ultimis diuinorũ officijs adsciscuntur. Item anima ex se tam uarias uiuendi formas promere potest, ut pro earum congruitate singulas habitet mũdi plagas. Potest & cõgredi quibus uult, iterumq́ regredi in seipsam, & tam dijs quàm inferioribus se coniungere, quatenus rationes diuinorũ sicut inferior promit: & si sæpe per dæmones heroësq́ iungatur dijs, potest tam pro sua quædam media ab illis differentia, se coniungere dijs. Anima nonnunquam conciliat se diuinis per alias harmonias essentiæ actionũq́ suârum, quàm sint illę, quas dæmones superis se coniungunt. Etsi anima non seruet uitæ tenorẽ adeò similem, tamen sæpe benefica uoluntate deorum illuminata, dæmones supergreditur ad uitam angelicam potius q̃ animalem. Anima quãuis uideatur omnes rationes, & totas in se species exhibere, tamen determinata semper est secundum aliquid unũ, id est unam speciem: atq́ interim ex causis pręcedẽtibus aliâs alijs seipsam coordinat, ipsa se mouens.

Quando

Quando alia numina aliter appareant atq; agant.

OMnes superi inuocati, ueniunt in conspectum: sed alij sub alijs formis uiribusq; occurrunt. Animæ quoq; stellarũ, nouis quibusdam modis aspectum mouent. Deorum uisa occurrunt uniformia simplicissimaq;: archangelorum aliquanto minus uniformia uel simplicia: angelorũ quoq; minus: dæmonum uaria, iam principatuũ magis uaria, sed ordine uarietatis miro: heroum his quasi similia: principum uaria admodũ, ordinata parum, animarum scilicet particularium uniformia. Cum enim diuersi sint superi, naturis actionibusq;, & modo suo appareant singulis, meritò diuersi diuersis modis occurrunt. Dij in aspectum ueniũt admodũ salutares: archangeli horribiles simul & mansueti: mitiores angeli, dæmones metuendi, heroës uerendi minus, principatus stupẽdi, principes noxij & infesti, animæ similes heroibus, quamuis inferiores. Deorũ imagines apparẽt penitus immutabiles, magnitudine, forma, figura, actione: Archãgelorum & angelorũ gradatim minus immutabiles, sed prope deos: Dæmonum mutabiles quidẽ magnitudine atq; forma, his enim

aliâs aliter apparent, sed eædem agnoscunt. Principatuum immutabiles: heroum fermè sicut dæmonum: principũ multiformiter uariãtur: animarum mutabiliores longe quàm dæmonũ. Dij apparent cum quiete quadã & ordine: archãgeli cum eisdem, sed his adhibent efficaciam: angeli eisdem, scilicet qui eti & ordini adhibent motum ordinatum et moderatum: dæmones cum turbatione ordinem transgrediente: principatus cum stabilitate cõstantiaq; in seipsis: heroës cum motu atq; festinantia: principes cum tumultu: animæ fermè sicut heroës, sed minori cum stabilitate & ordine. Deorum pulchritudo occurrit inæstimabilis, incomparabilis, admiranda, supra modum delectans, archangelorum, angelorumq; cõsimilis: sed gradatim inæqualis. Dæmon & heroum spiritus per se apparentes, pulchritudinem in speciebus determinatis habent: sed illi secundum rationes essentiæ, hi secundum fortitudinis actũ. Principatuũ pulchritudo principalis est & natiua: principum ficta, adornata, elaborata. Animarũ pulchritudo in rationibus consistit determinatis quidem, sed diuisis magis quàm in heroum forma, sub una tamẽ specie

cie

de cõprehensis. Deorũ actiones effectusq́ uelociores sunt quàm intelligẽtia deprehendere possit, sed interea penitus stabiles. Archangelorũ celeritas mixta est quodammodo efficacibus actionibus: Angelorum cum motu: neq́ pariter habẽt, ut unà cum dicto perficiãt. Dæmonũ actiones celeriores apparent, q̃ sint effectu & ueritate. Heroës magnifice quidẽ incedũt ad actionẽ, tardius tamen q̃ dæmones peragũt. Principatus cum autoritate & imperio ueniũt ad agendum. Principum conatus plurimã quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. Animarũ actiones mobiliores sunt, quàm heroũ, sed debiliores. Deorũ apparentium magnitudo totum cœlum occupare uidetur: quam incedentem nec terra putat̃ sustinere posse. Archangelis apparentibus, partes mũdi quædam cõmouentur, & lumen præcedit in se diuisum: ipsi uero pro magnitudine dominationis suæ, magnitudinẽ lucis & figuræ præ se ferunt. Angelica forma & lux, & minor est, & diuisa magis. Dæmonum magnitudo formaq́ diuisa magis & minor. Heroica rursus angustior, aspectusq́ magnanimus. Principatus prægrãdes & uasti: principes inflati

ſuperbięq; & inſolentes apparent: Animarũ effigies inæquales, heroibusq; minores. Deniq; quilibet pro magnitudine potentię ſuę, & imperij latitudine: magnitudinem formę luciſq; præfert. Deorum ſpectacula prælucida nobis occurrunt, fulgentiaq; ad ſummũ & ſplendore dearticulata mirifice & lucidiora q̃ ſint re uera: Archangelorum uera perfectaq;. Angelorum effigies ſpeciem eandem ſeruant, præterquã quod à notitię plenitudine, agnitionis diſcretione deficiunt. Dæmonum exilia & quaſi caduca: heroum exiliora: principatuũ perſpicua: principum obſcura, ſed utraq; imperioſa: animarũ umbroſa. Deorũ imagines quãplurimo ſplendore coruſcant. Archangelorum quoque præfulgidę: fulgidæ inſuper angelorũ. Dæmones turbidus ignis apparent. Heroës miſtum lumen ex pluribus habent: principatus quidem purius: principes autem ex diſſimilibus contrarijsq; confuſum oſtendunt. Animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admiſtionibus atque diuiſum. Deorũ imagines occurrũt tanquã ignis indiuiduus ineffabiliſq;, implens uniuerſum mundi profundum. Archangelorum ignis

etiam

etiam indiuisus, habens circa se, uel ante uel retro, quamplurimã multitudinem. Angelorũ diuisus ignis, sed in ideis absolutissimis. Dæmonũ magis quoque diuisus, sed angustius circũscriptus, facile exprimendus, & apud illos qui superiora uiderũt, facile cõtemnendus. Heroicus ignis habet quod horum consimilia, sed nõ æqualia. Principatuum ignis apprime lucidus: principum aliquid habet opaci: animarum ualde diuisus & multiformis, atque ex multis mundi naturis admistus. Deorũ ignis omnino stabilis est aspectu: archangelorum stabilitatis particeps: angelorum stabiliter mouetur: dæmonum instabilis: heroum properantior: principatuũ quietus aduenit: principum uero tumultuosus: animarum ignis multis motibus transmutatur. Dij animas perfectissime purgant: archangeli sursum reuocãt, angeli tantum soluunt à materiæ uinculis. Dæmones ad naturam trahũt, heroës ad curam sensibilium operum deducũt: principatus quidem præsidentiam mũdanorum: principes uero materialium studiũ exhibent. Animæ cum apparent contendũt, trahũtque in generationẽ. Quicquid purum firmumque est, in imagine

nobis occurrente, superioribus attributo generibus. Iam uero præfulgidũ eius, quod ue in seipso firmiter permaneat, dijs attribue: quod uero fulget atque permanet quidem, sed quasi in alio, archangelis: quod in alio permanens, angelis. Item quod mobile est & uagabũdum, & alienis plenum naturis, ubiq; inferioribus ordinibus attributo. Dæmones mixtos in se habent mundi uapores, feruntur q; instabiliter pręter uel iuxta mundi motum. Heroibus generatiuæ spirituum cõpositiones admiscentur, circa quas & ipsi cõmouentur. Principatus eodẽ modo permanent, mundanũ quod habent ostendentes. Principes materialibus liquoribus pleni sunt. Animę superfluis maculis & alienis spiritibus sunt repletæ: quibus cum quoties apparent, unumquodq; horũ generũ se ostendit. Dij materiã repente cõsumunt: archangeli paulatim: angeli soluũt ab ea & ad sublimia reuocant: dæmones diligenter exornãt eam: heroës coaptant ad eam, competentibus ubique mensuris eam strenue commodeq; curantes. Principatus adstant ei supereminentes, & hoc pacto seipsos ostendunt: Principes impletos se penitus materia monstrant.

ſtrant. Animæ puræ quidem ſeorſum à materia ueniunt: impure uero materia inuolutas ſe nobis oſtendunt. Exhibent inſuper alij nobis alia. Dij præſentes dant corpori ſanitatem, uirtutẽ animæ, menti ſynceritatẽ: Omnia noſtra in propria principia reuocãt. Quod in nobis eſt frigidum letiferum'que, delent: calorem fouent, efficacioremq́ reddunt ad uitam. Faciunt quoq; ut omnia animæ mentiq́ cõgruant & menſurentur eiſdem, harmoniaq́ intelligibili lumen effundunt: Quod'ue non eſt corpus, oſtendunt tanquam corpus ipſis animæ oculis, per corporis oculos. Archangeli eadem agunt, ſed nõ adeò ſufficientia uel permanentia, uel extra proportionẽ noſtrã. Angeli bona etiam magis particularia diuiſe diſtribuunt, effectumq́ agunt ualde ab intimo eorum uigore deficientẽ. Dæmones præſentia ſua corpus grauant, morbis affligunt, aliter puniunt, animas'quoque ad naturam trahunt, & à corporibus cognatóque eorum ſenſu non diſcedunt: atque eos qui ad ignem cœleſtem diuinum'ue cõtendunt, circa locum inferiorem detinent, nec à fati uinculis ſoluunt. Heroës alia dæmonibus ſimilia faciũt:

propriũ uero id habent, quod ad opera quædam generoſa magnaq́ꝫ nos ſuſcitant. Principatus apparentes bona largiunt̃ mundana, resq́ꝫ uitæ huius omnes ſuppeditãt: Principes materialia terrenaq́ꝫ bona. Animę cũ apparent, ſi animæ ſunt purę, in ordine angelico conſtitutæ, ſurſum reuocant, ſalutem animo præbent, ſpemq́ꝫ ſacram, ſacraq́ꝫ dona quæ ſperantur. Animæ impurę ad generationem detorquent, ſpem fruſtrãtur, eius fructus auferentes, paſſionibusq́ꝫ intuentes implent, animã corpori copulantibus. Ordinem quoq́ꝫ quem unuſquiſq́ꝫ obtinet in apparendo, deſignat. Dĳ oſtendunt deos uel angelos circa ſe aſtantes: archangeli angelos præferunt uel præcurrentes uel circumſtantes, uel ſequentes, ſiue aliam quandam turbam angelorum quaſi ſtipatorum circũuallantium: angeli opera ordini ſuo congrua præferunt. Boni dęmones opificia ſua et bona quæ tribuunt, in conſpectum adducunt: dæmones ultores oſtendunt ſuppliciorum ſpecies: dæmones alĳ quomodocunq́ꝫ praui occurrunt circundati feris letiferis uoracibusq́ꝫ: principatus prouincias mũdi quaſdam ſecum demonſtrant: principes condi-
tionem

tionem materiæ ordine carentẽ errantemq́
secum afferunt in conspectum. Anima quidem tota in nulla particulariũ specie detenta, ignem ostẽdit sine certa specie circa mundum totum: quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & una, & nulli addicta speciei. Anima purificata, igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simulq́ stabile, & ipsa unà cum duce sublimi sequitur bona uoluntate gaudens, atque ita in operibus suis ordinem quem obtinet patefaciẽs. Anima uero quæ deorsum labitur, occurrit trahens secum signa uinculorum atq; pœnarum, materialiumq́ spirituũ compositione se grauatam ostendit, turbationibusq́ materiæ dissimilibus occupatam: seq́ subdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli cum apparent, ostendunt prouincias sortesq́, quas sortiti inhabitant: aërei quidem ignem aëreũ, terreni uero terrenum atque nigrum, cœlestes autem ignem splendidiorem: atq; in his tribus terminis, omnes distributi sunt eorũ ordines.
Dij demonstrant omnium ordinum principia in se cũ apparent: angeli declarant se ab archangelis dependere; dæmones heroësq́

patefaciunt se superioribus ministrare: quāuis aliter hi ꝗ illi. Principatus principésque, præfecturam ostendunt: illi circa mundum, hi circa materiam. Animæ declarant se superiorum postrema tenere, unde unà cum seipsis primi quidem prima loca designant, secundi secunda, tertij tertia, cæteriꝗ deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, ut corporis oculi non possint capere, atꝗ perinde afficiātur, ut pisces ab aqua turbida pinguiꝗ tracti in aërem tenuissimū. Qui enim diuinū spectant ignem, non potentes ignis diuini respirare subtilitatem, cum primum spectare uidentur uirtute deficiunt, atque innato spiritu prorsus intercluduntur. Archangeli quoque splendorem emittūt subtiliorem purioremꝗ quàm tolerari queat: non tamen adeò intolerabilem sicut dij. Angeli occurrentes tolerabilem perficiunt aëris mixtionem, ut sacerdotes eam attingere possint. Dæmones cum apparent, nihil totus aër compatitur, nec eis circumfusus aër fit subtilior, neque præcurrit lumē, in quod eorum species emicat, aërem anticipans: neꝗ circa illos circumlucet aër undiꝗ. Heroibus apparentibus, plagæ

quædam terræ commouentur, ſonitusq; circunſonant: Totus uero aër non fit ſubtilior, neq; adeò ineptus ſacerdotibus ut ſuſtinere non poſſint. Sub principatibus circuncurrit eos uiſorũ circumuolutio plurimorum, difficilis toleratu: & uolumẽ eiuſmodi circa eos eſt mundanũ, circa principes uero terrenũ, neq; tamen ſuper mundana ſubtilitas, neq; ſupremorum elementorum. Animis apparentibus aër apparens magis cõnatus eſt eis, earumq; deſcriptionẽ ſuſcipit coaptatus eis. Affectiones inuocantiũ animorũ occurrentibus dijs excedentẽ reportant perfectionẽ actionemq;, & amorẽ diuinũ, incredibileq; lætitiam: archangelis, contemplationem intellectualem ſummopere purã, immutabilemq; potentiam: angelis, rationalem cognitionem uirtutemq; in ordine poſitã ad ſummum: dæmonibus appetitum generationis: atq; heroibus talia quædã, & in ſuper ſtudia ciuilis gubernationis: principatibus uel principibus, motus mundanos uel materiales agunt animo, naturæ operum que fatalium expletionẽ: animis, appetitus generationis, & ſtudia corporum curandorũ. Deorum apparitio ueritatem, poteſtatem, actiones

ad summũ corroborat, & bona præbet amplissima. Archãgelorum similia, sed particularia magis, & cognitionẽ potentiãq; nõ simpliciter, sed ad hoc, & ibi, & tunc, & hoc pacto. Angelorum etiam determinata magis. Dæmonum, non animæ bona, sed corporis corporeaq́; quando mundanus ordo cõcedit. Heroum, dona reipublicæ mundanæ siue terrenæ. Principatuũ mũdana, & omnia uitę commoda. Principũ, inferiora, id est magis materialium copiam. Animarũ, quæ ad humanam uitam conferunt, familiari prorsus occursu. Porphyrius narrauit opinionem dicentem, commune hoc est dijs, angelis, dæmonibus, omnibus deniq; superis, cum apparent, ostentare se, & iactare mirifice, & imaginariam similitudinem ex se producere. Iamblichus utranq; cõfutat. Deus, angelus, dæmon bonus, docent hominem cum apparent, quæ, qualis ue reuera sit eorum essentia, nihil ultra uel citra ueritatẽ loquentes. Sicut enim lumẽ naturaliter & assidue Solem sequitur, sic ueritas deum eiusq́; pedissequos, pręsertim cum perfecti plenią; sint, neque egent, neque possunt sibi ultra q; sint, arrogare. Quando in theurgia, id est

deifica

deifica & sacerdotia facultate delinquunt, tunc non bona quidem numina quæ optantur, sed deteriora malaq; nobis occurrunt, sub prætextu bonorum. Mali enim spiritus in similitudinem bonorum se sæpe transformant, iactabundiq; ueniunt, & suprà quàm sunt, sibi arrogant. Nempe ubi initium primum adulteratum suboritur, mendaciũ plurimum ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum, regula ordinis totius examinare, & meminisse arrogantiam iactabundam non esse ullo modo propriam ueris spiritibus atq; bonis: & cauere ne à ritu sacrorũ aberretur unquam. Ac si in errore apparitionis quidam repente insolentes aduentent, nõ decet ex earum conditione cõmunem omnẽq; numinũ naturã cõditionemq; perpendere. Quæ enim multis seculis, & operoso labore in sacris cõprobata sunt, nefas est ex nonnullis repente incidentibus temere iudicando mutare. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignem ueridici sunt atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primum à seipsis exordiũtur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibent; idq; fit in essentia, uita, motu:

Similiter superi ueritatē omnibus exhibentes, primo de seipsis uera prædicant, ipsamq; eorum essentiā præcipue contemplantibus patefaciunt: Ideoq; ignem per se, propriaq; forma spectandum sacerdotibus rite demōstrant. Non enim est caloris frigefacere, uel luminis obtenebrare atque occultare, uel ullius per essentiam aliquid facientis, aliquando contraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura eius, sed solum per modum idoli specularis, uanè trahit animū intuentis: fallitq; dum simulat se esse aliquid, de cuius natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis: quod nullo modo competit alicui essentiæ ueræ: ideo neq; dijs: sed hi eorūq; sectatores, nō exiles inanesq;, sed naturales et ueras sui reuelant imagines: nō quidem speculares (ut dixi) uanas. Cur eñ eas mitterent? Non ut demonstrent essentiam suam atque potentiam: Nam illæ ab hac, ex tota natura deficiunt. Non etiam ad intuentium utilitatem: Quæ enim utilitas est ex mendacio simulatq; deceptione? Nō denique ob hoc mittūt, quia natura eorum sit, ita ex se idolum mittere: nempe essentia firma in seipsa cōsistens: & ita reliquis essen

tiæ

tiæ ueritatis'que causa nullo modo in aliud mittit imitamen sui ullum fallax & deceptorium, quod simulet se esse aliquid, de cuius natura nihil habeat. Neque igitur dij, neque sequaces eorum, uel transformant naturam suam in aliqua simulacra, neq; hęc in aliud ex se producunt: sed ueras sui formas in ueris animæ moribus illustrant atque demonstrant. Nota: huic simile illud, quod in patria mens beata diuinam essentiam uidet, non per imaginem ab ea creatam prorsus deficientem, sed per eandem essentiam: sicut is, qui lumen uidet per lumen in lumine; non sicut qui colorem per lumen, uel qui corpus speculo. Substantiæ separatæ non habent ullum sibi commune genus.
Item dij, angeli, dæmones boni, non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus & uero: Spiritus uero mali phantastico fallacique. Neque decet ex conditione qua hi apparent, nobis reputare modũ quo boni sua præsentia formant animam. Porphyrius ait cognitionem quidem diuinorum esse rem sacram, ignorãtiam uero prophanã. Hæc Iamblichus comprobat: Quia cum dij per intelligentiã agant entia, meritò nos per

intelligentiam entium placere dijs atq; probari: Sed operationem religiosam anteponit intelligentiæ, tanquam quæ sola sit efficax ad acquirendam animæ cum deo deificam unitatem. Tanta est uirtus sacrorum rite deo factorum, ut etiam si hæc ignores, pie tamen obserues, non minorem habeant efficaciam: Non enim intelligentia cõiungit sacrificatores deo, alioquin philosophi unionẽ deificam reportarent.

De uirtute sacramentorum.

OBseruantia decens præceptorum operumq; diuinorum, quæ omnem excedunt intelligentiam, atque symbolorum sacramentorumq; potestas mira, solis uota numinibus præstat nobis deificam unionem. Quãdo operamur in sacris, non cõficimus per intelligentiam sacramenta, alioquin & actio eorum intellectualis foret, & daretur à nobis: Cõtrà uero & nobis non intelligentibus, hæc proprium opus peragunt, & deorum potestas quô hæc referuntur, ineffabiles ex seipsa proprias agnoscit imagines, nõ à nostris intelligentijs excitata. Vniuersales enim causæ à particularibus effectibus non mouentᷓ, unde nec ab intelligentijs nostris

diuina

diuina principaliter mouentur ad operandum: sed intelligentias & affectionem optimam puritatemq́ꝫ præcedere necessariũ est, tanquã cõcausas quasdam. Quæ uero principaliter diuinã prouocãt uoluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atqꝫ ita diuina à seipsis incitantur, neqꝫ ab ullo subdito principium actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis autoritatem esse efficacis rationis in sacramẽtis, neqꝫ in ueritate intelligentiæ nostræ uerum eorum opus absolui, uel hæc ex nostra deceptiõe mentiri: Nam nec etiã si nouerimus, quæ genus quodlibet propriè consequũtur, subitò cõsequimur ipsam eorum in opere ueritatem. Absqꝫ cognitione quidem nũquam aduenit efficax unitas ad diuina, neqꝫ tamẽ idem est om̃ino: Quapropter neqꝫ diuina puritas per rectam cognitionẽ efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem: sed super cognitionem unita est, & purificata puritas, id est per potestatem cognitione superiorem. Neque igitur aliud quicquam in nobis humanum, ad diuinarũ actionem finem aliquid confert. Cõclude sententiam Iamblichi, Aegyptiorũ, Assyriorum. Sicut in agricultura, medicina, arte ima

ginũ, coitu humano, homo materiã opportune coaptat, causa uero superior uniuersalisq; adhibet formam: sic in sacrificio quando fiunt symbola atq; synthemata, id est signacula & sacramẽta, sacerdos adhibet materialia quædam, quo ordine decus instituit: deus aũt uim efficacẽ imprimit sacramentis.

Vaticinium quid & unde.

VAticinium ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus uel animalibus rationibus motibus'ue efficitur: neq; fit ullo modo: sed utiq; sempiternũ est, missum ad nos usq; diuinitus: totaq; potestas præsaga refert ad deos, & omnis huius autoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus signis'ue perficitur: Spectacula quidem habet diuina & cõtemplationes, uera scientia præditas. Cætera uero cũcta uelut instrumenta subijciũtur, misso diuinitus præsagij dono, quæcunq; ad animam pertinent aut corpus, uel in totius natura sunt, siue naturis. Loca uero & talia quædam ad uaticiniũ exiguntur uice materiæ. Nõ decet uaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam: sed à dijs continentibus in se terminos totius scientiæ:

rerum, contemplari decet uaticiniũ distributum circa totum mundũ, & circa omnes diuisas in mundo naturas. Sic utiq; causa uaticinij præcipua est & communissima, possidensq; in seipsa quæcũq; sui participantibus exhibet: præcipue præbens ueritatem, qua opus est uaticinio: & in primis essentiã causamq; eorum quæ fiunt obtinens in seipsa, à quibus necessariò ꝓcedit perpetua præsagij consecutio. Porphyrius ait: Quando dormimus aliquando præsentire futura absq; ulla præsentis status animaduersione, etiam si in extasin minime concitemur: uolens arbitror non tam externo influxu, tunc diuinitus influente, quàm ex ipsa natura animæ mentisq; præsagire. Iamblichus ait: Somnia quæ humanis proueniũt causis, siue per naturam nostrã, siue per affectus & cogitationes & actus, raro admodum & obscure nimium, & sepius casu quodã attingere uerũ.

De somnijs.

SOmnia quãdoq; incitant̃ in nobis ab innatis intelligẽtijs ratiõibus ue, uel ab imaginationib. curisq; diurnis, quę aliquãdo uerũ assequunt̃, plurimũ uero fallunt̃: atq; hęc humanis principijs oriunt̃, dormientibusq;

cõtingunt uigiliæ nihil habentibus. Somnia uero missa diuinitus non ita cõtingunt; sed ueniũt uel inter uigiliam atq; somnum, uel inter somnum atq; uigiliam, uel in ipsa uigilia: tunc breues audiuntur uoces, quid agendum sit admonentes: Et aliquando spiritus quidam non corpulentus, nõ tractabililis se iacentibus circũfundit, qui tamen nõ perspicitur, sed alio quodam sensu & animaduersione, quæ in cõsensu percipit̃, impetu quodam ingrediens, & se undiq; circũfundens absq; contactu, atq; mirifice passiones animi corporisq; expellit. Aliquando uero lumen syncerum quietumq; fulget, sub quo uisus clauditur, anima patens: sed alij sensus interim peruigiles sunt, persentiuntq; quomodo dij in lumine se ostendunt, & quæ illi loquuntur aguntq;, cõtinuata animaduersione percipiunt. Perfectius uero id totũ discernitur, quando uisus quoq; perspicit, atq; intellectus corroboratus quæ fiunt assequit̃, & qui spectant similiter cõmouentur. Tanta tamq; differentia qualia diximus, nõ sunt humana: cõtingunt uero, quando somnus noster est grauedo quædam capitis, uel inclinatio & occupatio uisus, uel mediũ quiddã

inter

inter uigiliam atque somnū, uel excitatio subita, uel ipsa uigilia: quę omnia diuina sunt, ad deos suscipiendos idonea, diuinitusque missa: atqui talia quædam præcedunt, quasi apparitionis diuinæ partes. Somnia humanis caussis procedētia, defectus patiunt duos: Nam & in ipso somno omnino dormientibus accidunt, & nos tunc non distincte uel plene animaduertimus aut quæ occurrūt, aut statum ibi nostrū. Quando uero diuinitus mittūtur somnia, neque reuera dormimus, et assequimur animaduertimusque clarius, quam consueuerimus uigilantes: ideoque in eiusmodi somnijs maxime ponitur uaticinium. Anima duplicem habet uitam: Vnam quidē simul cum corpore, alteram uero ab omni corpore separabilem. Quando uigilamus utimur plurimum uita, quę communis est cum corpore, præterquam si quando penitus separamur ab eo, propterea quod uel intelligamus, uel puris rationibus cogitemus. Sed in dormiendo penitus solui possumus, uelut à uinculis adhibitis animo, atque uita à generatione separata tunc uti. Quando quodāmodo dormientibus animus à corpore soluit, tunc illa uitæ species secūdum seipsam per-

manens ſeparabilis ſeparataq́; ſiue intelle-ctualis, ſiue etiam ſit diuina: protinus expergiſcitur in nobis, agitq́ quemadmodũ ſua fert natura. Quoniam uero & intellectus entiam contemplatur, & anima generabilium rationes in ſe complectitur: meritò ſecundum cauſam comprehendentem futura in præcedentibus ſui rationibus ordinata prænoſcit. Dictum eſt de præſagijs animæ redeuntis in ſe, in ſtatu ſimili ſomno: In ſe inquam, id eſt in rationes ſeminales & intellectuales: ſed hactenus ſub forma quadã propria præſenti uitæ, id eſt ſub forma particularis actionis huius & uitæ. Sed ſi mox explicet uniuerſam rationũ cogitationumq́ formam, ſecundum quam uixit aliquando, tunc reportabit præſagia pertinentia magis ad uniuerſalem mundanarum rerum conditionem, ſub qua et particularia paſſim conſpicere poterit. Si rurſum per formã uniuerſalem eiuſmodi ſuam, ipſis deorũ mentibus copuletur, uidebit inſuper quæ ad mũdum ſpectant ſuperiorem, & quæ ad hunc: item per illa tanquam pręcipuas cauſas intelliget abſolutius in quo ſtatu non ſolum cogitatio erit perfecta, ſed imaginatio quoq; habebit

imagina-

imaginamenta ſyncera de rebus corporeis atq; diuinis. Quoniã uero ſunt in anima rationes generabilium penes potentiam eius, tum effectiuam, tum etiam cognitiuam: atque hæ rationes dependẽt à rationibus quæ ſunt in dijs: Ideo anima his coniuncta, rationes in ſe ſuſcitat in actum ſaltem cognitionis ampliſſimũ, & ſub diuinę prouidentiæ modo: per quem, & per quas reputat præterita futuraq; & temporalia omnia, eorũq; actiones & paſſiones, paſſionũq; remedia, & curationes morborũ uitiorumq; animi, & ſtatuta legum & artes generi hominum neceſſarias. Sic in Aeſculapij templo accipiuntur ſomnia, quibus morbi curant̃, ipſaq; ars medendi, ſomnijs eſt comparata diuinis. Exercitus Alexãdri, morbi mox deperiturus euaſit diſcrimen, remedijs adhibitis in ſomno â Dionyſio deo. Lyſander rex Aphutim urbẽ obſederat, & in ſomno iuſſus ab Ammone, ſoluit obſidionẽ. Multa quotidie ſimilia fiũt ſupra orationem rationemq; humanam.

De inſpiratione diuina quæ fit in uigilia.

Porphyrius duas diuinas afflationes tetigit: unam quæ cõmuniter dicitur in ſomno fieri, alterã quæ in uigilia ubi afflati &

perciti pręſagiunt, ita uigilantes ut etiã utantur ſenſibus, necp tamen interim ſunt humanæ rationis cõpotes. Iamblichus ait animos uere præſagientes afflatosq́, & cũ dormire uidentur, nõ dormire: & cum uigilare, non proprie uigilare, necp more hominum ſenſibus uti. Animi diuinitus afflati percitiq́, ſubiecerũt uitam ſuam penitus afflanti deo: Ideo ſiue ut uehiculum, ſiue ut inſtrumentũ ſe ſubiecerint, priorem uitæ modum depoſuere, atcp uel uitam propriam in uitam diuinam cõmutauere, uel uitã ſuam penitus ad deum agunt. Ideo necp utũtur ſenſibus, neque ita uigilant, ut qui uigiles habẽt ſenſus, necp ipſi pręſagiunt uel mouentur humano quodam impetu atcp more, necp ſuum ſtatum animaduertũt, necp ullam ędunt cognitionem actionemq́ propriam, ſed totum illic agitur ſub forma, actioneq́ diuina.

Miracula multa fiunt à prophetis.

QVod autẽ afflati diuinitus nõ uiuant tunc ipſa animali uita, patet, quia multi eorum admoto igne non uruntur, ignem uidelicet repellente deo intus afflãte: Vel ſi urunt̃ non perſentiũt, necp pungentia percipiũt, uel radentia, uel ulla tormenta. Item

quod

quod actiones eorum nõ sint humanæ, constat, quoniã per inuia uadunt, perq; ignem feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter: quod & ipsa sacerdos agit in Catabal lis. Per hæc patet illos nõ uiuere uitã humanam nec animalem sensibus impetuq; utentem, sed diuinam, quasi anima eorũ ocietur, et deus ibi sit pro anima, moueatq; tanq̃ excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorũ species, tum pro uarietate deorũ qui alij aliter inspirant, tum pro differentia modorum inspirationibus. Hi modi sunt tales: Aut enim deus ipse nos occupat, aut ei nos addicimus totiq; illius efficimur, aut cõmunem agimus ad deum actionẽ. Item uel ultimæ diuinæ potentiæ euadimus cõpotes, uel medię uel supremæ. Item aliquando nuda est dei præsentia: aliquando ultra præsentiam fit cõmunio: interdum ultra hanc conficitur unio. Rursum inspirationis uel anima sola fit compos, uel etiam corpus subinde fit quodammodo particeps, uel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundũ horum diuersitatũ differentiam sunt inspiratorum signa, & effectus & opera. Secundum prædictam inspirantium inspirationis ue di

uersitatem, inspirati alij mouentur uel toto corpore, uel quibusdam membris, uel contrà quiescunt. Item choreas, cantilenasq; cõcinnas agũt, aut cõtrà. Rursum corpus eorum uel excrescere uidet̃ in altũ, uel in amplum, uel per sublimia ferri, atq; cõtrà. Item uoces ędunt, uel æquales perpetuas'ue, uel inæquales & silentio interruptas: & tum remittunt tonos, tum intendunt.

Inspiratus uacat ab actione propria, ac deum habet pro anima.

MAximũ uero afflationis diuinæ signũ est, quod ille qui numen deducit insinuatq;, prospicit spiritum descendentem, & quãtus sit & qualis, atq; ab eo mystice docet̃ & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandã ignis speciem. Interdũ uero hæc conspicitur & à præsentibus, siue aduenięte siue recedente deo: Quo ex signo in his rebus periti uerissime discernunt, quę sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus uera loquat̃, & quæ perficiat. Sed qui absque huiusmodi spectaculis clàm spiritus introducent, uelut in tenebris latitantes cæcutiunt, neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quędam, id est signa nõnul

la in ipſo afflati corpore. Cum igitur ignis diuini præſtantia & luminis ſpecies quædã ineffabilis, extrinſecus incubet occupato, impleatq́ ipſum totum, & penitus dominetur & circum undiq́ in ſe cõplectatur, adeò ut nec ullam queat actionẽ peragere propriã, quiſnam ſenſus perceptioue & animaduerſio propria poteſt adeſſe animo diuinũ ignẽ ſuſcipienti, uel humana motio, paſſio, peruerſio phantaſiæ & alienatio, qualem aliqui ſuſpicãtur? Porphyrius afflationem diuinã definit ita: Motio mentis unà cum inſpiratione dęmonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem cogitationémue humanã ferri, ſi reuera continetur à deo: neq́ dæmonum, ſed deorum fit inſpiratio: neq́ rurſum definiri debet exitus & alienatio, hæc enim lapſum ſignificant in deterius: ſed potius dici debet reductio reſtitutioq́ in melius. Eſt igitur afflatio nihil aliud quàm totos à deo animos occupari atque contineri. Hinc uero poſterius ſequit̃ extaſis, id eſt exitus uel alienatio quædam, tanquam conſequens ad afflationẽ accidens. Plato in Phædro dicit antiquos uaticinium nominauiſſe maniam, id eſt furorem, quoniã ſoli diuino

furore correpti, uere uaticinantur. Posterio-
res autem adiuncto t, nominasse mantiam.
Item sacerdotes, sibyllas, prophetas, quãdiu
prudentes sunt, uel paulum admodũ et ob-
scure presagire uel nihil: quãdo uero rapiun
tur à deo, uere uaticinari: unde præuidisse
apud multas gẽtes pericula diuinitus immi-
nentia, admonuisse populos, & per sacrifi-
cia diuinã Nemesim placauisse. Item ait præ
sagium arte factum appellari putationẽ con
iecturalem, nec ullius esse momenti si cum
diuina inspiratione & uaticinio cõparetur.
Iamblichus ait, diuinũ afflatum uaticiniũq;
non esse in mente uel anima, siue ut quali-
tas in subiecto, siue ut actio in agente, sed to
tum esse actum ipsius dei, ex deo simpliciter
dependentem. Actũ dico à deo peractum
in mẽte uel anima simpliciter, ut instrumen-
tis ab omni proprio motu uacantibus, atq;
ita uera præsagia dari. At si quis motus ex
corpore uel anima, uel qualitas talis interim
inseratur, uel præcedat, cõfundi uisa: neque
uera uaticinia fore, neq; legitimam esse ibi di
uinam afflationem, ubi aliquid miscetur hu
manum. Tres generatim opiniones erant
de afflatu uaticinioq; diuino. Prima causam
eius

eius referebat ad animã, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu in quo anima tota est redacta in diuinũ spiritũ, uel in mentẽ, aut quando eius actio facta est uehemẽtior, siue amplior: aut quando cogitatio facta est acuta motuq; uelocissima, aut cum mens incaluerit. Secũda ponit illius causam in corpore, quando certam habet cõplexionem, scilicet uel melancholicam, uel temperatam, siue qualitatem quandam elementalem, siue præterea specialem, siue certum spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus & anima inuicem sunt cõpacta. Iamblichus ait, ipsum nõ esse opus animæ uel corporis uel cõpositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus agit tum in prædicẽdo, tum in efficiendo, super omnem humanæ naturæ consuetudinem. Non potest autem homo, uel aliquid hominis ultra terminos suos ad diuinos progredi terminos: neq; possunt pręstantiora à deterioribus generari. Causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à dijs descendunt in nos lumina, spiritusq; traduntur ab eis, adestq; nobis dominatio potestasque illinc

absoluta comprehendens omnia quæ sunt in nobis, & exterminans penitus propriam nobis animaduersionem & motionem, proferensq; sermones, per hominem quidem, sed non cum ipsa cogitatione hominis, imò pronuncians ipsa per os furentis extra se positi, dum uidelicet quæcunque sunt in nobis seruiunt tota numini, cedunt'que soli dominanti actioni diuinæ. Porphyrius ait, musicam passiones inferre animo, item'que sedare, & alios sonos aliis animis & moribus cōuenire. Item complexiones affectionesq; corporis permutare, furorem mouere, cohibere furorem. Iamblichus ista concedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquam in se diuinum habent. Quod uidetur suspicari Porphyrius, dicens aliquos afflari cum audiunt tibias, uel cymbala, aut tympana, alios uero cum alias melodias. Variis deorum ordinibus respondent in mundo uariæ motionum species, certæq; certis. Ex his uero uariæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos quæq; motus certis ordine diis principiis motionū. Hi cum ubiq; sint,

& sua potissimum suis impartiant, melodijs sibi præcipue congruentibus adsunt præcipue, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia & potestate penitus implent. Cuius afflationis causa est non tam passio hominis excitata per musicam, quàm ipsa ad deũ musicę congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad uisum ueniunt nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potius referũt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis: quæ ad auditum, media, & animæ congruunt, spirituique insinuata cum motu, affectu, significatione, uehementer afficiũt, animam quidem hinc, & inde corpus: unde totus homo secundum proprietates melodiarum, euadit susceptaculum huius numinis aut illius: & qui afflati sunt, aliter aliterq; se habent in motu & quiete alijsq; habitibus, pro diuersitate numinũ quibus afflanť principalius, quàm pro differentia Musicæ. Cessauit enim iam hic affectus soni quãdo deus agit. Anima in mũdo intelligibili audiuit harmoniã diuinã, cuius hic reminiscit̃, quãdo audit melodias habẽtes diuinæ uestigiũ: reminiscens uero ad eam uehemẽter afficiť, si est è

numero animarum, quæ ipſam harmoniæ ideam præcipue cõtemplatæ ſunt in patria. Eiuſmodi uero affectu facta familiaris deo, iam afflatur ſingulari quadam preſentia dei, unde mirabilia facit. Huius ergo afflationis miraculiq; cauſa eſt non paſſio ex ſonis illata, non animæ natura ex harmonia compoſita, ſed ſimilitudo ad deum, deiq; preſentia. Multo quoq; minus dicendum eſt afflationem in eo conſiſtere, quod per muſicam & afflationem ipſam ſuperflua quædam in anima corporeq; concreta purgentur. Vaticinij uis non eſt ex certa cõplexione: deorum enim dona non uarie ſpirantur ſecundum corpoream uarietatem. Munus enim diuinum impatibile eſt, & ſuper naturæ uim datur per propriam dei actionem. Neq; aqua, neq; aër, aut corporeum aliud præbet uaticinium: ſed ſacra quę fiunt circa hęc, imò mentis purificatio unà cum purificatione uehiculi, intentioq; in deum ſuſcipit uim diuinam ubiq;, ſemperq; promptiſſimã. Cũ afflatus animus & dicat & agat ſupra & cõtra naturæ morẽ, cauſa afflationis huiuſmodi nõ eſt naturalis, uel ex corpore noſtro, uel qualitate loci, uel diſpoſitione cœleſti naſcente homine,

mine, uel operante: ſed ex dei præſentia iſta fiunt. Vnde & uariȩ afflatorum ſpecies non ſequuntur naturales uarietates in nobis, ſed differētes ſpecies tum numinum afflantiū, tum modorū quibus diuinæ præſentiæ participes ſumus. Quod igitur homines afflati diuinitus alij conquieſcant, alij cōcitentur, alij montes & deſerta petant, aliterq; alij ſe habeant: non procedit ex differentijs naturalium in nobis cauſarum uel locorum, uel muſicarū, quas nuper audiuerint, audiāt ue: ſed ex uarijs deorū proprietatibus quibus afflati reguntur, atq; ex uarijs afflandi modis. Porphyrius tria è multis in medium adducit oracula, unum Colophoniū, ubi aqua bibita uaticinium ueniebat: alterum Delphicum, ubi ſedens ad os antri uaticinabať. Tertium Branchidicū, ubi haurientes uaporem ex aqua prophetabant. Vnūquodq; ſecundum naturæ ſuæ modū agit circa ſe effectus & opera: ideo ſpiritus ipſi qui à dijs pendentes ſuſcitant homines atq; concitant, in hoc ipſo opere excedunt omnem naturalem humanumq; motum. Atq; hæc ipſa eorū actio nulla conditione ſimilis eſt conſuetis actionibus homini notis. Erat in Colophone ſub-

terraneus locus in quo fons erat: Sacerdos igitur statutis noctibus sacrificabat, postea gustabat aquam, tandem uaticinabatur ibi, factus presentibus inuisibilis. Videri potest alicui spiritus diuinus transisse per aquam in sacerdotem: neque tamen est ita. Ipsum nanque diuinum non ita secundum distantiam diuisionemque transcurrit per ea quę participant, sed extrinsecus comprehendit, penitusque illustrat, & implet aquam uirtute quadam ad uaticinium conferente, scilicet purgatoria: ita quod quando sacerdos bibit, ipsa purificat luminosum spiritum nobis insitum, & accomodat ipsum deo: qua purificatione accomodationeque deum capere possumus. Sed extat præterea alia dei præsentia præter uirtutem infusam aquę, ac prior, & desuper, circum & intus illustrãs: quæ à nullo abest, modo propter cõgruitatem contingere possit. Adest itaque subitò, utiturque propheta ut instrumento: qui interim neque sui iuris est, neque animaduertit quæ loquitur, sed & ubi sit ignorat, unde & post respõsum uix seipsum recipit, quinetiã ante potũ aquę, diem noctemque cibis abstinet, & ad sacra quædã se reuocat inaccessibilia uulgo. Itaque propter sequestrationẽ

à rebus

à rebus humanis, syncerũ se reddit aptumq́ʒ ad deũ suscipiendũ. Ex quibus colligit̃ duobus modis hic ad deum hominẽ præparari: uno per purgatoriã aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritũ: Altero ꝑ sobrietatem, solitudinẽ, separationẽ mentis à corpore, intentionemq́ʒ ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deũ: uel per spiritũ quendã tenuem igneumq́ʒ, qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiusdã: uel sedẽs in adyto super sedem æneam, habentẽ tres aut quatuor pedes, & deo dicatam: & utrobiqʒ exponebat se spiritui diuino, unde radio diuini ignis illustrabatur. Itaqʒ aliquãdo ignis plurimus simul totus ex antro euolãs undiqʒ circunfunditur ei, repletq́ʒ splendore diuino: aliquando dum inhęret sedi sacratæ deo, per quam accommodatur deo, coaptatur stabili uaticinio dei: Vtrobique uero per hæc sibylla fit tota dei, unde subitò deus adest, sed interim separatus, existens alter præter ignem & spiritum sedem'que propriam, & omnem eius loci apparatũ uel artificiosum, uel naturalem. Fœmina quinetiã in Brancis fatidica, uel sedet in axe, uel manu tenet uirgam ab aliquo deo datam,

uel pedes aut limbũ tingit in aquam, uel ex aqua quadam uaporem haurit, & his modis implet̃ splendore diuino, deumq; nacta uaticinatur. Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quẽ extrinsecus accipit. Quod aũt ex nulla uirtute corporea uel animali propria, uel locorum instrumentorum ue uaticiniũ fiat, sed ex præsentia dei uenientis extrinsecus, patet ex eo, quod ipsa sacerdos antequam det oracula, multa rite peragit sacrificia, obseruat sanctimoniã, lauatur, triduũ prorsus astinet cibo, habitat in secessu, iamq; incipit paulatim illuminari mirificeq; gaudere: per quæ patet prouocari deum extrinsecus ut adueniat, & forinsecus aduenire, & priusquam sacerdos ad locum aquæ ueniat quodammodo inspirari, et in ipso loco, dum spiritus quidam ex aqua euolat fontis. Constat aliud quiddã præter hęc esse deum, separatũ ab his omnibus, causamq; loci & fontis eiusmodi totiusq; uaticinij. Virtus quæ inspirat nobis uaticiniũ, est absoluta à locis & tẽporibus, alioquin non posset omnia simul loca tẽporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhęreat naturę locorũ materiarũ ue, uel procedat secundum motum determina

tum

tum numero, nõ poterit, quæ ubiq; semper ue sunt, nec ipsa ubiq;, & semper æque pręnoscere. Sin aũt ab his fuerit absoluta, tanq; præstantioribus quæ tempore fiunt uel continentur loco, omnibus ubicunq; sint æque adest, & ijs quæ tempore fiunt undique simul adest, atq; in uno simul comprehendit omnium ueritatem, propter essentiam eius separatam prorsus & omnia superantẽ. Vis diuina uaticinij origo, est ubiq; tota & semper tota. Ea uis nõ est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis deoq;, qui sunt ubiq;: Vel saltẽ uis ipsa est, ubicũq; est aliquis angelorum, qui sunt ubiq;: ipsaq; ab omibus separata corporeis, præsens omnibus, nõ cõprehensa loco uel corpore uel anima, quæ in aliqua specie particularium sit addicta: Sed hæc ipsa fatidica deorum potestas & separata est ab omibus, & ideo tota simul ubiq; adest subitò participare potẽtibus: illustrãs forinsecus, et omnia replens, perq; omnia elementa discurrens, nec relinquens animal aliquod, uel naturã, cui pro capacitate sua nõ imprimat ex se aliquid cõferens ad presagium. Ipsa uero propterea implere se omnibus æque potest, q̊d

pariter eſt ab omnibus abſoluta. Porphyrius propter uaticinia publice celebrata, cõmemorat aliquod priuatum, eorum ſcilicet qui profitentur per certos charactêres ſe ſpiritus attracturos ad uaticinium. Quod Iamblichus reprobat: Quia cum totam religionem ſanctimoniamq́ negligant, ſoli confiſi characteribus, nequeunt ipſam alicuius dei boniq́ numinis præſentiam adipiſci, qua ſolent uera uaticinia dari: Sed in eo falluntur, quod per charactêres quidẽ dijs cõgruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quãdam à ſuperis apparitionẽ exiguam & obſcurã. Et quoniã interim ſanctimoniam negligunt, ueniunt ſub malorum dæmonũ poteſtatẽ, qui mentiũtur & fallunt: & quantulumcunque indiciorum apparitionumq́ à dijs cõtigerit, peruertunt atq́ confundũt. Sed qui ueram deorum præſentiam ſortiuntur, præſagium reportant uerum & immutabile, quod à malis ſpiritibus deturbari non poſſit. Sicut eñ ueniente Sole tenebræ eius præſentiam ſuſtinere non poſſunt, ſed ſubitò ſubterfugiunt, nihil ſolem impedientes: ſic undiq́ refulgente poteſtate deorũ, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis quę

ſolet à ſpiritibus malis accidere, nullũ habet locũ, ſed repente diſperdit. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcũt, neq; mouere ſe ualẽt, neq; ſplendorem obfuſcare diuinum. Damnat eos qui omnem cõtemplationẽ ſanctimoniãq; religioſam negligũt, ſolis confiſi characteribus, quibus ſperãt ſe incluſuros ſubſtantiã ipſam alicuius dei, quo præſente uaticinentˉ. Horũ quoq; confidentiã Porphyrius improbabat. Qui etiã narrat præter hos, eſſe alios, in quibus phantaſia aliquando cõcitatur, quando certa quædam adhibuerint: etſi alioquin in aliȷs mentis cõpotes ſint, dum ſunt phantaſia furentes in ſacris: Quãdo ſcilicet uel in tenebris latuerint, uel certa pocula biberint, uel cantibus, uel conſtructionibus quibuſdam uſi ſint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta futuraq;, aliȷ quidem in aqua uidentes, aliȷ in muro, aliȷ ſub dio, id eſt ſereno aẽre, aliȷ in Sole, aliȷ in ſtellis aliȷs. Lumen hoc diuinum uenit in phantaſiam proprie, ac ſi quid extrà uidemus mirabile, fit per uiſum phantaſiæ pediſſequum. Dȷ uel præſentia tantum ſine medio mouent animum quoties uolunt, paratum ſcilicet, uel lumen

aliquod ex se fundunt in æthereũ animæ uehiculum, quo imaginationes mouentur in phantasia, quales ipsi uolunt, & utrobiq; diuitas nusquam includitur. Cum adhibentur prædicta uaticinio cõgrua, attentio quidem animi & cogitatio animaduertit quę fiunt, quando diuinũ lumen nõ attingit proprie ad hęc, scilicet ad rationales potẽtias, sed interim imaginatio furit alienata, quia supra morem humanum desuper incitatur. Tenent aliquando in tenebris hominẽ diuinantem, nihil enim in eis obsistit uenturo lumini. Aliquãdo tenent in lumine quãdo eum præparant, ut maior sit ad lumen diuinũ similitudo, & tunc accipit illud in lumine Solis, uel lunæ, uel serenæ noctis, uel in aqua propter diaphanon parata, uel in pariete sacris characteribus præparato: hic enim propter soliditatem, quod diuinitus semel accipitur diutius retinetur. Admouent præterea quædã cognata dijs insinuãdis, & exhibent diuinaturo potiones & compositiones quasdã & cantilenas uel excãtationes cõuenientes ad præparandũ susceptaculũ & accõmodandam præsentiam apparentiamq; deorũ, scilicet quod lumen eorũ occultũ ali-

cubi

cubi pateat ſenſui, ſed ſemper pro uolunta-
te deorũ, ſiue deducatur ex æthere, ſiue aē-
re, uel Sole, uel luna, uel alia ſphæra cœleſti,
quatenus placet dijs qui liberi dant, & ut
præcipui autores, et mouent imaginationē,
& per eam quandoq; ſenſum in obiectis ac-
commodatis, & aliquãdo eam per ſenſum.
Imagines magicę factę ex materia ſolida diu
tius uirtutem ſeruant. Superi dant dona pa
ratis, non ſolum naturaliter, ſed per intelle-
ctum & liberam uoluntatem ipſorum deo-
rum. Dij dant futurorũ oſtenta in extis aui-
busq;, & ſtellarum nouis prodigijs, ex qui-
bus humana ſagacitas conijcit euentus per
proportionem ſignorum aduentus: ut ex ca
ſu auis, caſum uiri: ex defectu membrorum
in extis defectionē: ſtellá ue cadēte, deiectio-
nem eorũ. Dij imprimunt futurorũ ſigna in
rebus miniſterio naturæ uniuerſalis & natu
rarũ uel obſequia dęmonũ ſeruientium dijs,
& dominantiũ elementis animalibusq;, ſimi
libusq; cunctis, quæ agunt facile pro uolun
tate deorum. Et ſi ſymbolice declarant in ſi-
gnis uoluntatē dei & futuros euētus, ut in-
quit Heraclitus, reprę ſentant interim opifi-
cij modum. Sicut enim per imagines firmas

faciũt res, & euentus præsignant, sic per noua ostenta & qualiacunq; signa: & interim acuunt ex eadem causa & occasione sagacitatem nostram. Viscera in ostentis transmutantur cõtra naturam in animalibus ab anima eorum, & à dæmone eis præsidente, & à motu aëris, motuq; cœli, prẹter naturam, & pro uoluntate deorũ ad homines admonendos. Quod autem diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad uitam necessaria, quæ repente miraculo auferuntur, cum necesse sit ea pauloante non defuisse. In augurijs captandis aues miraculose mouentur ab anima sua, & dæmone præside, motuq; aëris atq; cœli, à quo cœlo descendit uirtus per totum aërem cõformans & cõmouens illum ad deorũ sententiã, pro signis efficiendis: Sententiam dico ab initio præsignatam atq; decretam. Sic aues sæpe seipsas præcipitant, uel allidũt, uel aliter se necant, dum ad significandum conferunt: quod non sponte faciunt, sed tractæ diuinitus. Flammæ quędam stellarũ instar, factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorũ in aëre facilime fiunt ad nutum deorũ cœlestiũ, accenso illic aëte

summo, qui ductu formatuq; facilimus est, presertim à dijs, atq; in ignẽ. Descendũt interim in hunc aërem corporũ cœlestiũ influxus quidam, conducentes ad creandas mouẽdasq; stellas eiusmodi similes cœlestibus, luce, uirtute, motu. Mundanum animal est adeò secum unitum, ut membra eius cõpatiantur inuicem, cõmoueanturq; etiã quæ remota inter se uident, quasi sint proxima, tanq; eiusdem animalis membra. Atq; hæc unio & compassio cõfert dijs ad exhibenda signa hominibus, primo per cœlũ, subinde per aërem. Dij nõ immediate, sed per media instrumenta, scilicet dęmones, animas, naturas, & omnia hinc dependentia, faciũt hominibus signa, exordientes secundũ principiũ unũ, & inde diffundẽtes deinceps motionẽ ab ipsis descendentem, quocũq; uolunt ipsi: ideoq; sine habitudine et coordinatione eorum ad generabilia, regũt eiusmodi singula: & sicut in opificio & prouidentia, ita in exhibendis signis nõ deflectitur eorũ intellectus ad nostra: sed dum ille in se permanet, signa omnia uaticiniumq; cõuertit ad se, eaq; animaduertit à seipso procedere. Vates omnes cõfitentur, per deos uel dæmones uaticiniũ

nanciſci, quia nequeāt futura uidere, niſi qui ſint cauſæ & domini futurorũ, per quos & alij uideant. Porphyrius admiratur quod dij adeò inſeruiant hominibus, ut uates aliqui etiam per farinā uaticinentur. Reſpondet Iamblichus, deos non obſequio id præſtare ſuo, ſed exceſſu poteſtatis & bonitatis, & cauſa omnia in ſe continente, dum in ſeipſis manent abſque cōuerſione ad ſubdita, eis pro gradu præparationis dona & ſigna largiri, ſicut ſol diaphanis, oculiſq; lumen, atq; hoc colorē. Quia uidemus homīes ſubiecta curare cōuerſione quadam ad opera, & diſtractiōe ad diuerſa, & diſtrahi à ſeipſis, & laborare: ideo ſimiliter ſuſpicamur prouidere deos, qui contrà, quatenus ad ſe cōuertuntur, unamq; ſui formam, quæ eſt inferiorum cauſa, eatenus agunt, mouent, regunt omnia, non diſtracti per diuerſa, ſed ab uno principio nutuq; ſimplici uibrantes cuncta, ſucceſſione quadam inde pendentia: neque ipſi ad ſubiecta flectũtur, ſed ſtatu & pleniſſime ſua reddunt ſibi cuncta ſimilia. Deus diuerſos ſuppeditat uaticinij modos, nō quidem diſtractus ipſe, ſed indiuiduo nutu formáque ſimplici ſuggerit omnes, & diuerſis

temporibus

temporibus ſuggerit diuerſos, non ipſe per tempora uarius, ſed æterno eodemq́ꝫ mentis & uoluntatis ictu omnes inſpirat: quamuis hi temporibus uarijs explicentur: Neqꝫ in oſtentis continetur diſtrahitur ue, ſed in una ſui forma cōplectens omnia ſigna ex ea exprimit in ſeipſo cōſiſtēs, dum uno uoluntatis actu omnia tradit. Tanta eſt exuberantia prouidentiæ ad oſtendenda nobis ſigna, ut etiam in calculis, uirgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorū, ubi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motū, ratione carentibus intelligentiam quandam præſtare uidetur, quaſi hæc cognoſcere uideantur, ubi nobis futura portendunt. Et ſicut deus ſæpe per fatuos homines loquitur ſapientiam, declarans non hominem ibi loqui, ſed deum: ſic per uiliſſima quæqꝫ portendit futura, his ipſe admodum ſupereminens, & per omnia noſtrū inſtruens intellectum. Deus per infima quæque cognitione carentia, patefacit quædam cognitione ſuperiora, ubi teſtať ſe lōge ſupereminere naturam. Qui dum diuerſa porrigit ſigna non coërcetur in eis, neqꝫ per illa diſtrahitur, ſed ſtans in una indiuiduaq́ꝫ ſui for

ma, comprehendit illic omnia ſigna, & illinc unico ſimplicicꝫ nutu explicat omnia, præbetcꝫ nobis argumenta paſſim præteritorũ, præſentium, futurorum.

Non fit in ſacris opus alicuius efficaciæ niſi per potentiam, imò & præſentiam numinis alicuius.

IN religione non poteſt fieri opus ullum alicuius mirabilis efficaciȩ, niſi adſit illic ſuperorum aliquis, ſpectator operis & impletor. Opera quidem abſoluta ducũt dij, media angeli, tertia dæmones. Natura quidem humana nec rationem quidẽ orationem ue de dijs ſuſcipere poteſt ſine dijs, nedum diuina opera facere ualeat ſine illis. Eſt enim imbecillis & hebes uſcꝫ adeò, ut nullum nullitatis remedium habeat, niſi quandam diuini luminis portionem deſuper accedẽtem, ſine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur qui confidunt ex inanimatis animã, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & ſine dijs propria deorum opera, qualia ſunt uaticinia, & miracula, & ſimilia, ut apparitiones & expiationes.

Numina inuocata nobis adsunt, non coacta, sed uolentia.

Confessum est, efficacia religionis opera perfici, præsentia deorũ, angelorũ, dæmonũ. Porphyrius quidẽ suspicatur numina ad hæc trahi quadam inuocationis necessitate. Iamblichus negat necessitatẽ inferri uel ab homine, uel à mundo, numinibus: quæ cum sint immaterialia, nõ suscipiũt ordinem aduentitium aliunde. Item inuocatio & operatio sacra, admouet quidem sacerdotes ad numina assimilatione & familiaritate quadã, non uiolentia sacerdotibus illata, nedum numinibus inferatẽ. Deus, omnisq; chorus numinum deo cõiunctus, est supra omnem necessitatem extrinsecus uenientẽ. Vaticinium perficitur dum sacerdos operatur sacra, neq; tunc passio cadit in sacerdotẽ uel in diuinantẽ, quãdo diuinitus inspirantẽ: multo minus in numina, quæ non illabuntur in animos, nisi uacuos passione. Neq; dicendum est fatidicũ animũ esse instrumentum medium & efficax diuinorum: sacerdotem uero inuocantẽ esse uelut causam efficacem operum diuinorum: immo deus est omnia, potest omnia, implet omnia semet-

ipſo. Humana uero natura nullã in his efficaciam habet, eſt enim ad diuinitatẽ ludus. Deridemus eos qui dicunt deũ ſorte quadã aliquibus adeſſe, potẽtia figuræ cœleſtis in geneſi. Nõ enim decet ingenitos & uniuerſales cauſas mancipari alicui per generationem, eius ue periodũ, & per cauſas alienas. Quidã cum et nollent curis onerare deũ, & nõ perciperent modum aliquẽ opificij prouidentiæq́, præter eum qui ſolicitudine fit humana, negauerũt deos facere atq; prouidere: ſimiliter negarent deos intereſſe uaticinijs & miraculis, qui non uiderent modum excellentẽ, quo dij adſunt ſine labore, et mutatione ſui. Modus autẽ per hæc omnia dijs proprius eiſdẽ duntaxat eſt notus. Porphyrius ait opera diuina, qualia ſunt uaticinia et miracula, eſſe aliquãdo paſſiones quaſdam animæ ex paruis ſcintillis excitatas, & animam ſua uirtute poſſe hęc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit opus diuinum, neq; fortuitò fieri cum ſit ordinatum, neq; ab homine lõge inferiore: oporteret enim diuinũ opus à diuinitate fieri. Omnia igiẽ opera diuinitati ſimilia, nõ ab humana ſed diuina pullulare natura.

Opera

Opera miraculorum & prophetiæ non fiunt aliqua uirtute ſtellarum, corporis, animæ, ſed mera & libera poteſtate dei.

ANima humana & una ſpecie comprehenſa eſt, & à caduco corpore nimium obumbrata: ideo nullam habet ad diuinum opus potentiam efficacem. Si quando uero uidemur tale aliquid quodãmodo poſſe, ſolum id agimus illuſtratione diuina deſuper influente, per quam & actionis diuinæ uidemur eſſe particeps. Si opera diuina fierẽt ab anima, ipſa natura animę & uirtute propria anima uirtutis & prudẽtiæ cõpos, uel etiam omnis anima talia faceret. Nunc uero nec omnis anima facit: & quæ perfecta uidetur anima, ad diuina adhuc eſt imperfecta. Non igitur anima, ſed diuinitas ipſa cauſa eſt operum diuinorum: alioquin nõ eſſet nobis ad hæc religio neceſſaria, ſed abſq; deorum cultu compotes eſſemus operum diuinorum, ſi hæc ipſa animę fierent poteſtate. Denique ſi anima ſua poteſtate diuina perageret, uel omnis anima faceret, uel quæ haberet uirtutem & perfectionem animę propriam, ſcilicet ſcientiam, artem, prudẽtiam, mores qui per prudentiam acquiruntur. Nunc autem

non tales hæc faciunt, ſed concitati quidam potius & abſtracti. Tria propoſuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primũ, ad hæc animam eſſe cauſam inſtrumentalem: Secũdum, animam quandoq; eſſe cauſam principalem: Tertium, animam poſſe ita eſſe ex æquo concauſam, ut ex ea ſpirituq; diuino, tertia quædam ſpecies ſubſtantiæ uel ſubſiſtentiæ fiat. Iamblichus dicit, quando unum aliquid fit ex pluribus, illa plura & eſſe cognata & mutabilia ex eo q́d ſunt, in aliud: Sic commiſceri in unum quintum, quatuor elementa: & animas plures in unam totam: forte uegetalem, ſenſualem, motiuã, in nobis concedere intellectuali, & in eius actum redigi: Vel forte ex illis omnibus harmoniã uitalem in corpore reſultare: Vel forte animas in patria conſpirare in unam ideam omnium animarum. Diuinitas uero uelut à cunctis exempta, nõ coit in unum tertium cum anima, præſertim è ſuo ſtatu iam lapſa: & quia diuinitas uelut longe diuerſa, nõ cadit in miſturam: & quoniã immutabilis non commutatur in aliud commune duobus.

Prius quidem dictũ fuerat, ſcintillis exiguis ſuſcitari

ſuſcitari in anima ſpecies diuinas: Eſto, ſed hę non traducerent ad ſpecies ſimpliciter diuinas, ſi corporales & naturales eſſent. Nūc deniq; ubi dicitur animam cum diuinitate in unum tertiū congredi, æquatur anima deo, & cōceditur deum ibi ita mutari accipereq; ab anima, ſicut mutari animam, & aliquid à deo ſuſcipere: quod eſt abſurdum: præſertim quia hinc admittitur quod dij elementorum inſtar coibunt in effectibus ſuis in unam formā temporaliter factam & ex ſempiternis, & in re temporali continebuntur. Quādo dicitur ex anima & deo, uel ex dijs inuicem unū aliquid fieri temporale, quærimus utrum præter congredientia reſultet aliquid nec ne: Si non reſultat, tunc non fiet uera unio, neq; uere unum, ſicut neq; in artificio ſola arte pendente: Si reſultat, res ſempiternæ è ſuo ſtatu cadēt, ut fiat aliquid temporale: niſi enim mutentur, tertiū non reſultat. Omnino uero abſurdum eſt hoc ipſum quod generatione quadā fit tēporali, ponere ſempiternū: neq; tamē decet ponere temporale, ne ſempiterna ſeruiant temporali: nec decet ponere hoc eſſe ſolubile, utrinque

factum ex sempiternis. Et tamẽ per nouam generationem uidetũ esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait animã quãdoq; generare potestatem essentiamq́; dæmonicã, imaginantem futura per motiones eiusmodi: Generare inquam, dum conducit in unum materias quasdam habentes in se uires eiusmodi, pręcipue uero materias acceptas ex animantibus. Iamblichus negat generari dæmones & corrũpi. Negat enim ab anima ex uiribus corporeis generari dæmones corporibus animaq́; superiores. Negat & actiões animę particularis clausęq́; in corpore ꝑcedere in essentias, in se extra animam subsistẽtes. Negat uires corporũ materiæ prorsus addictas, solui ab eis ad dæmones generandos. Præterea quærit quænam sit potestas, quæ uires materiales à materijs soluit, rursumq́; conflat in unũ ad dæmonẽ generandum: ubi uidetur potestas hæc esse dæmonica, atque ita existere dæmon etiam antequam generetur. Non potest ex rebus carentibus anima uaticinioq; generari anima, præsertim fatidica. Nequit ex deteriore præstantius procreari. Nequit essentia ulla substantiaq; cõstitui ex motionibus animæ,

uiribusq;

uiribusq; corporeis, quę nec substãtiæ sunt, neq; essentiæ. Item nullum eorum quæ per generationem seminãtur, maius aliquid habet quàm quod ei traditur à causa principaliter generante. Cum ergo nec corpus, nec anima per se habeat uaticinium, non potest anima ex suis motibus atq; corporibus uaticinantem dæmonẽ procreare. Dicet forsan aliquis, non generari à nobis dæmones, sed eos animãtibus ordine pręsidere: itaq; quando materiæ ex animalibus huic dæmoni cõmendatis opportune adhibent, huc dæmonem quasi cõpatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui usqueadeò compatiantur, uera uaticinari nõ posse. Verum nanque uaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tẽpore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, ut queat quocunq; in loco uel tempore facta, pariter simpliciterq; prospicere.

De somnijs diuinis & humanis.

POrphyrius ait, præsagia somniorũ partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait solum extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusq; nonnulla ad hoc præsagium aucupandum, neq; tamen

datur: & sæpe id non quærentibus datur. Quod si somnialis effect⁹ esset ex nostra natura arbitrioq́ humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à dijs pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo uolunt, benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, uaticinij causam esse quandã animi passionẽ. Iamblichus negat, dicens passionem esse suapte natura instabilem inordinatamq́, atq́ perturbatã: uaticinium uero esse debere stabile prorsus & ordinatũ, ideoq́ nõ posse in passione uersari. Item quando anima prudens est & constans, agitq́ secundũ uires eius pręstãtiores, scilicet intellectuales rationalesq́, futura nõ prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur quãdo patitur secundũ inordinatos motus atq́ pturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium ueritatisq́ contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadam has attingeret. Cũ uero rationibus speciebusq́ constitutæ sint & agantur, certe alia quædam prænotio est, ab omnibus passiõibus aliena.

Rursum passio præsentia tantũ sentit. Cum igitur uaticinium futurũ etiam assequatur, non uersatur in passione. Porphyrius ait, uaticinium esse passionem quandam phantasiæ, subortam uel ex cogitationibus nostris, uel instinctu corporalis in nobis naturæ, uel similiter incidentem ut & phreneticis contingit uaticinari. Ad hoc autem adhibet signa, quod in statu uaticinij agit quidẽ imaginatio uehementer, sensus autem interim occupantur & cohibentur. Item quod suffumigationes adhibentur diuinaturo, uidelicet ad phantasiam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quod nõ omnes, sed iuuenes simpliciores que ad hoc idonei sunt. Iamblichus ait, occupationẽ sensuũ esse signum, quod phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare uel cogitationes, uel corporeas passiones in nobis: nam nobis incognitæ sunt, soli deo qui inuocatur cognitæ. Solos simpliciores esse expositos diuino spiritui extrinsecus uenienti. Quod Porphyrius ait, uaticinium

esse passionem phantasiæ talem, qualis accidit melancholicis & desipientibus sæpe fatidicis: abutit̃ diuino uaticinij munere, dum alienationẽ diuinitus factam in melius, comparat alienationi à morbis, ebrietate, rabie, in deterius accidẽti. Alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanũ statum deijcit animum: sed à deo facta, attollit hominem super hominem, deoq́ꝫ coniungit. Illa reddit instabilem, & in materiã prorsus immergit: hæc cõstantem ordinisq́ꝫ compotem, & à materia soluit. Nullo modo dicendum, afflationem diuinã habere aliquid simile cum alienatione facta ab humoribus, ebrietate, rabie: Nam hęc à deo suprà quàm cogitari possit, distantia sunt. Tantũdem ergo distat insania eiusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile uel cõmune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate cõtingens: facta uero diuinitus, est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem dum animo suas operationes aggreditur, eas ędit peruersas atqꝫ turbulentas: in hac autẽ dum secũdum propriam uitam intelligentiamq́ꝫ uacat, superiori se exponit utendã. Deniqꝫ

quanto

quãto diſtant diuina ab infimis naturalibus, tanto illorum actiones, effectusq; ab effectibus naturaliũ. Alienatio itaq; inducta diuinitus, nihil habet ſimile cum ea quæ fit humanitus. Cũ igitur illã cogitas, ſepara prorſus ab illa omnes huius defectus accidentia omnia. Quinetiam quando ſobrietatem uigilantiamq; ſacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum ſobrietate hominũ comparare. Et utrobiq; ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo, remoue quicquid ullo modo ſimile eſt imaginationibus ullis quas humores ſimilesq; cauſæ ſuſcitant. Item ambiguum hominis ſtatum inter ſobrium animum, alienatumq; mediũ, ne ſimilem putes ſtatui animi ſacri, uno intuitu ſpectãtis deũ. Nec certiſſimos intuitus diuinorum ſimiles eſſe credas imaginatiõibus arte uenefica ſuſcitatis. Nã quæ faſcinati imaginamur, præter imaginamẽta nullam habent actionis & eſſentiæ ueritatẽ. Eiuſmodi nanq; magicę finis eſt, nõ facere ſimpliciter aliquid, ſed uſq; ad apparendum imaginamenta porrigere. Non eſt putandum diuinum uatem incidere in ueritatẽ caſu, ſicut inſani ſolẽt aliquando: nec etiam paſſione quadã naturali, ſicut

& animalia solent pati sæpe à partibus uiribusq; quibusdam, mundi futurū aliquid inchoantibus, & iam in aëre quodammodo facientibus priusq; in terra: Atq; ita patiendo nonnunq̄ futuras præsentiunt terræ cōcussiones atq; ꝓcellas, præsertim animalia quæ uel facile patiunt̄, uel acute pręsentiūt. Prænotio enim uel casu uel eiusmodi passione proueniens, rara fit, inordinata, non continuata, prorsus obscura. Vaticinium uero diuinum uniuersi ordinem continuata & firma connexaq; conspicit ratione. Si qua nobis innata sit facultas ad futurum percipiendum, non est propterea uaticiniū: hęc enim nec semper, sed aliquando ueridica est: nec in omnibus, sed quibusdam. Vaticiniū uero & semper, & in omnibus est ueridicum. Item prænotio arte facta, ex signis aucupatur futurum non omnino fidelibus, quia nō semper sibi coniunctum habent euentum, sed diuina prouidentia factū: Effectus à causis cōspicit intuitu firmo præsentiq; & prorsus continuato, connectens omnia mutabilia temporaliaq; & inter se distantia, futura anticipans ut præsentia. Dicet aliquis, posse prænunciari futurum, ex quatuor donis

simul iunctis, scilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter se compassione, tanquam animalis eiusdem partiū, atq; ex ea corporū dispositione, qua alij alijs indicia subministrent. Sed reuera quando his concurrentibus indicia manifeste percipiunt, habet & hæc perceptio aliquid simile uaticinio, & in uniuersum uestigia uaticinij habet ubiq;, sed non ubique clara: Tametsi sicut imago ipsius boni in omnibus deum præfert, sic in cunctis est uestigium aliquod uaticinij: Neq; tamen uaticinij species una diuina, immixta, definienda est per simulacra eius in generationem demissa, & multo minus per imaginamenta delirātium. Hæc enim omnia fallacia sunt. Vaticinium ipsum definiendū est per unam rationē, ordinemq; unum, & unam speciem diuinā, unamq; intelligibilem et immutabilem ueritatē: Cōtrà uero omnis perceptio mutabilis inde segreganda uelut indefinita, & deis diuinisq; nullo modo cōuenies. Quādo fit à nobis aliq̄d opus nobis naturale, certe ad hoc sunt ab initio tributa semina & præparamenta ab ipsa natura, quæ est operis eiusmodi causa. Nulla ergo sunt

data præparamenta seminaq́ꝫ à natura, uel communi uel humana, ad uaticiniũ illud q̃d est supra naturam consuetudinemq́ꝫ humanam: natura enim et intelligentia caret. Nec est præcipuus autor eorum quæ fiunt, præsertim quatenus in nobis est natura: sed uaticinium plusquã intellectuale est, et causas attingit euentuũ, & uno subitoq́ꝫ intuitu complectitur ordinem uniuersi. Opus eiusmodi dei proprium est agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione uacantibus. Præsagium si quod nobis incidit, instinctu naturę uel arte peragitur: potest utiq́ꝫ in nostra natura pręparationem aptitudinemq́ꝫ habere. Sed hoc pręsagiũ ualde angustũ est & obscurum, & magis minus ue suscipit. Vaticiniũ uero diuinum amplissimũ est & certum, & unum stabilemq́ꝫ, id est summum ubiq́ꝫ gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius coniectabat affectionem quandam nostrę naturę uel corporalem, uel animalem, ad uaticinium conferre: præcipue ex eo, quod qui aduocabant in hominem uaticiniũ, gestabãt lapillos quosdam & herbas, ligabantq́ꝫ nodos sacros, iterumq́ꝫ ligata soluebãt: mutabãt quoq́ꝫ pro-

posita

posita in eis qui talia ab illis acceperãt, & ex malis meliora reddebãt. Sed Iamblichus obseruatiões effectusq́; huiusmodi retorquet in coniecturam, quod inspiratio uaticinij forinsecus desuperq́; proueniat. Talia em̃ certis numinibus cõsentanea cum adhibentur nobis, ad eorũ inspirationem suscipiendam nos accõmodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis uaporibus ad ignem sub opportunis stellarũ influxibus facit deorum idola in aëre protinus apparentia, similia quodammodo dijs, & habentia similem aliquã efficaciã. Iamblichus ait hęc idola paruipendi à sacerdotibus, qui ueras deorũ species peruiderũt, neq; posse excellens aliquod bonũ reperiri in eo quod pullulat ex materia formis'que in ea, formarumq́; eiusmodi uiribus, & arte simul humana: Nam q̃d fit ab homine, est deterius homine: & quod fit ita ut idolũ, est adumbratio quædã apparens potius q̃ existens, ac dum fit, protinus euanescens. Neq; fit arte opificia, quæ ueras essentias fabricat, sed imitatoria, quæ potius essentiarũ reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cœlestes motus, nõ particularem materiam, non

per potentias ita diuisas fabricat omnia, sed intelligentijs uoluntatibusq; & immaterialibus speciebus, ac per animam sempiternam supermũdanam, simulatq; mundanã mundos efficit. Factor quidem eiusmodi idolorũ dicitur per stellas efficere: nõ tamen eo modo per ipsas efficit stellas, quo fortè uidetur. Cum enim innumerę sint in dijs cœlestibus uires, omnium infima est potentia naturalis. In ipsa potentia deorum cœlestium naturali sunt rationes tum seminales, id est formarum generatiuæ, tum aliæ quædam immobiles seminalibus præcedẽtes ibidem, id est coordinatiuæ formarum. Vtrarumq; igitur rationum autoritas generationem uniuersam præcedit. Post eas sunt in corporibus cœlestibus qualitates, uires, motus, atque ex eis defluxus dominantes sub rationibus toti rerum mundanarum exordinationi. Infima uero potestas cœlestium, quas dixi uirium, generationem terrenorum ducit. Multæ artes, ut medicina, gymnastica, agricultura, quæcunque uidelicet in operatione sua communicant cum operatione naturę, utunt̃ qualitatibus uiribusq; per defluxus cœlestes ad inferiora traiectis. Atqui &

idolosicus

idolosicus ipse trahit à cœlestibus defluxib⁹ portionẽ aliquã genitalẽ, quãuis exiguã atq; debilem. Nõ enim utitur ipsis cœlorũ motibus aut uiribus ipsis quæ illis insunt, aut uiribus quæ naturaliter fundantur circa cœlestes motus: nec potest eas attingere, sed occupatur circa uires quasdam, quæ ab illorũ natura ad ultimũ defluxerunt prolapsæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is arte quadam, sed non pia atq; deifica. Hę quidem infimæ cœlestium uires conspirantes, circa materiam quãdam particularem, possunt eam transmutare, transfigurare, transformare, aliâs aliter. Iam uero & transpositionem ab alijs in alia suscipiunt potentiarũ earum quæ particularibus insunt. Quando aliquis eiusmodi fabricat idola ex multis materijs & sub cœlestibus influxibus, tunc uarietas illinc quidẽ cœlestiũ actionũ, hinc uero potẽtiarũ materialiũ cõgregata, facit quidem aliquid, sed actio hæc longe degenerat nõ solũ ab opificio diuino, sed etiã ab effectione naturali: Natura em̃ & uno simul tenore & actione simplici propriũ peragit opus. Hæc igit̃ idolorũ fabrica est artificiosa cõmixtio circa defluxũ cœlestiũ ultimũ, & circa illa

quæ ad postremũ à cœlesti natura mouentur atq; recedunt. Homo cum sit melior & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ nõ sunt animata, sed ostentamẽto quodam uitæ sunt inflata: nec intima ueraq;, sed externa fictáque harmonia continent prorsus ad breue mansura: nec habent uerum aliquid & legitimũ, cum sint arte solum humana conficta: Solũ uero quod simplex & uniforme est actionis uel compositionis in eis prævalet, ideoq; ualde deficiunt: quoniam ex qualitatibus longe diuersis contrarijsq; congesta sunt. Neq; potentiam aliquam perfectam habent, quoniam eiusmodi defluxuũ multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiscetur exile penitus & infirmum. Nec stabilitatem ullam habent hæc idola, immo uelocius quàm quæ apparent in speculis euanescunt. Quando enim admouet̃ suffumigatio uaporibus exhalantibus, protinus cõponuntur: at cum per totum aẽrem fumus uaporq; se fundit, subitò dissoluuntur. Prodigiorum eiusmodi fabrica idolaris est omnino cõtemplatore ueritatis indigna. Qui em̃ hæc machinatur, siue eorum utilitatẽ agnoscens,

ſcens, delectatur tamen, ſimilis illis euadit: ſi-
ue colat ut deos, pecati reus eſt factu dictuq;
nefandi: nec lux ulla in animam diuina ſub-
rutilat, circa tenebroſa idolorũ phantaſmata
occupatam. Porphyrius ait, idolorum facto
res in fabrica obſeruare cœleſtiũ curſum, di
centes quo potiſſimum cœleſtiũ currente,
& cum quo uel quibus concurrente, uatici-
nia uera prouenient aut falſa. Item quæ ibi
fiunt, utrũ ſignificatiua ſint, effectiuáue, uel
contrà ſignificationis efficaciæ uacua. Quã-
uis ex materijs electis idola cõſtruant obſer-
uatione ſyderum, nihil tamen hæc inde ha-
bent in ſe diuinũ. Nam materiæ quæ hic mo
uentur cœlitus in generatione ſunt poſtre-
mæ, atq; ad ultimos è cœlo defluxus compa
tiuntur. Quæ enim tam facile permutantur
eiuſmodi phantaſmata, ut ad minimum nu-
tum uel inertia ſint, uel contrà ſcilicet fatidi-
ca ſiue ſignificatiua, ſiue effectiua, certe paſ-
ſio tam facilis & mutabilitas adeò uelox de-
clarat, ea diuinę potentiæ nihil habere. Non
ſunt in materijs ullæ potentiæ quæ ſint ele-
menta dæmonum. Neq; hi poſſunt ex parti
cularibus corporibus generari: immo ab eis
hæc generãtur atque cuſtodiuntur. Neque

potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare: Imò nos secundum corpus à dæmonibus formati sumus. Nō est putandum ex elementorū coitu confluere aliquam multitudinē siue cōpositionem in se propriam dęmonibus uim habentem: Nam ipse dæmon simpliciter uniformiterq; & in se consistens, in unum diuersa cōgregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseuerantiæ ipse largitur. Neq; decet idola dæmones appellare: Nam & aliud est idolorū autor, aliud dæmon magnus dux dæmonum. Ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorū, quibus, et tu Porphyri cōfiteris, neq; deum neque dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, cum dei dæmonisq; sit expers, neque uaticinium neque sacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum mysteria de sacerdotio, deo, dæmonibus bonis & malis.

PORPHYRIUS commemorat opinionem dicentium omnia uaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola omniformisq; atque uersatilis, qui deos & sublimes dęmones & animas defunctorum

ctorum simulent: & hac fallacia nobis occur rentes presagia prebeant. Horũ opinionem Porphyrius etsi non probat, cõmemorat tamen, de hac quoq; Aegyptiũ cõsulens. Iamblichus hoc damnat, inter sacra cõmemorare prophana, atq; subinde narrat mysteria, quæ audiuit Aegyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij uera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibus cum & uersantur, suoq; cõmercio prauitatẽ passionẽq; ab eis lõge propulsant, suoq; splẽdore tenebrosos inde spiritus arcẽt. Mali enim spiritus intrante deorũ lumine uelut Sole, tanquã tenebre subterfugiũt, neq; turbare ulterius pium sacrificatorẽ possunt, omni prauitate & peruersitate passioneq; liberũ. Qui uero perniciosi sunt, & interim contra ritus ordinemq; sacrorum sacra insolenter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatẽ potentiæq; defectũ deos assequi nequeũt: sed propter inquinamenta quædã tum à dijs arcent̃, tum demonibus malis accõmodantur, quorũ flatu prorsus implent̃ pessimo, pessimiq; illinc euadũt, profani scilicet atq; dissoluti pariter et iniqui, desiderio dissimili dijs, atq; in omnibus similimi dæmonibus improbis qbus cũ

uersant assidue. Hi igitur passionibus et prauitate pleni, per ipsam cognationem malos ad se trahunt spiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, ubi alter alterum ad hoc ipsum uicissim adiuuat & corroborat, sicut circulus aliquis principiū cum fine coaptās, reddensq́; ęqualem eodem pacto uicissitudinem. Hucusq́; Chaldæi. Quando prophani cōtra ritus tractant sacra, frustratur euentus: Nam & pro dijs alijs alij celebrantur, & pro bonis spiritibus insinuātur mali. Horum ergo errata nō debent ubi de legitimis sacris agitur commemorari, neq́; quę accidunt illis pro lege putari. Sicut sacrilegium diuino cultui contrariū est, ita malis dæmonibus intemperantiæ autoribus fallacibusq́; occupati, contrarij sunt legitimis sacerdotibus, à quibus procul abest spiritus omnis iniquus & prauitas atq́; passio. Adest uero bonorū præsentia numinū, atq́; desuper ab igne diuino ueritate replentur. His ergo mali spiritus impedimēti nihil afferunt ad animæ bona, nec inde suggerit superbiæ fumus, uel adulatio mollis, neque suffumigatione falluntur, neque ui ulla turbantur: sed hæc omnia mala, tunc boni præ-

sentia

ſentia numinis, uelut fulguris ictu percuſſa diſperduntur ſtatim & euaneſcunt. Talibus ergo ueridicum prouenit uaticinium, cum quo nulla ex parte aliud eſt conferendum: cui rite ſtudendum eſt, ea qua diximus ſanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur et in uaticinando ueritas inconcuſſa, et in anima uirtus penitus abſoluta: quibus ſanè duobus ſacerdos ad ignem aſcēdit intelligibilem, quod tanquā finis omni præſagio ſacrificioq́ debet eſſe propoſitum. Temere nimium ô Porphyri, ubi de diuino agitur uaticinio, opinionem eorum cōmemorandam exiſtimaſti, qui omne præſagium arbitrantẽ à malo dæmone tribui. Hi nanq in tenebris ab initio ſemperq́ uerſati, nec uerum à falſo diſcernere poſſunt, neque principia quibus hæc adueniunt intelligere.

Inuocationes & imperia hominum aduerſum ſpiritus.

POrphyrius dubitat quare ſpiritus tum ſuppliciter inuocamus tanq nobis ſuperiores, tum quaſi cogimus imperādo tanquam inferiores. Iamblichus ita diſtinguit. Dij quidē & omnes noſtra natura ſuperio-

res, plenitudine bonitatis & uolũtate bonorum et benignitate quadã dignis animis cõuenientia tribuunt. Deligũt religiosos tanq̃ genituras suas & alumnos atq; discipulos, & laborantium miserentur. Sunt præterea media quædam genera numinũ, qui ephori præsidesq; sunt discretionis atq; iudicij, consulunt quæ facere deceat, quę declinare: Ad iusta quidem adiuuant, reuocãt ab iniustis: et sępe in homines iniquos iniurias quas inferre conantur iuste retorquent, ut quæ agere moliebant̃, patiant̃ ipsi. Est rursum aliud genus spirituum nobis circumstantium indiscretum & inconsideratũ, quod unam numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis uniuersi partibus distributionem: unde unum uni tantum operi est addictũ. Sicut enim gladius solum diuidit, nec aliud efficit: sic spirituum in mundo distributorum, propter ipsam partibilem naturæ necessitatem, hic quidem solum diuidit, ille uero solum colligit, quę fiunt atq; generantur. Quidã igitur occulti spiritus alius aliam sortiti potentiam, illud tantum singuli ad quod ordinati sunt, peragunt. Si quis igitur accipiens illa quæ ordine distributo ad totũ con
ferunt

ferunt deflexerit aliorsum, & aliquid quasi præuaricando transegerit, hoc ipsum quod fit sequit̃ ue, ipsius male utentis est damnũ. Sed redeamus ad quæstionem. Vt ad quæstionem respondeam, iussa & imperia uiolenta dirigunt̃ ad spiritus nec utentes propria ratione, nec iudicij discretionisq; principium possidentes. Cum enim cogitatio nostra habeat ratiocinandi naturam, atque discernendi, qua res conditione se habẽt, multas quoq; in se uitę potentias complectatur, spiritibus imperare solet nõ utentibus ratione, & ad unam dũtaxat actionẽ determinatis. Inuocat eos igitur tanq; superiores, quoniam ab uniuerso mũdo nos cõtinente, quę ad tota cõferunt trahere conatur circa quædam quæ in particularibus diuiduisq; continentur. Imperat rursum tanquam inferioribus, quia natura nostra intellectualis præstantior est quàm intellectu carens, etsi illa latiorem in mundo habeat actionem. Item duplex est in sacerdote figura siue prætexta: Vna quidem humana, altera uero diuina, quam ex sacramentis induit, in quibus latet diuina potestas, sursum ad diuinitatem animum eleuans, deóque coniungens. Ideoq;

figuram diuinã adhibens animo, quam indutus poteſt ſub prætextu dei, tanquã ſuperior, eiuſmodi ſpiritibus imperare: tametſi tanquã homo rogare ſolet inuocans eos, eatenus ſuperiores, quatenus ab uniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita uerius ſoluimus quæſtionem: Cõmunio quædam cõſentientis beneuolentię & complexio indiſſolubilis unitatis, omnem ſacrorũ expeditionem continet, ut hæc effectio ſit diuina, & excedens omnẽ expeditionis humanæ modũ: ideoq; hũc omnem illinc auferre debemus. Nõ igitur ſacerdos numen accerſit uelut abſens, nec mãdat aliquid ſegregato perficiendum, quod homines inter ſe ſolent: Imò una quędam eademq; cõmuniter diuini ignis actio ſponte ſua per ſe prompta præſensq; ex ſe agens refulget, agitq; eodẽ modo per oẽia ſimul, tum quæ deinceps inde tradunt alijs, tum quæ poſſunt accipere inde nõnihil. Diuina igitur opera quæ in ſacris explent, non per contrarietatem huius ad illud ut generabilia, non per differentiam uocantis mouentis'ue aduocatum atq; motum tranſigũtur, ſicut humana ſolent, ſed identitate, unione cõſenſione id totum expletur: & ſublata diſcrepantia,

ſcrepantia, hoc ipſum quod agit, & cuius uirtute agitur, eſt commune ubiq; aliquid atq; ſimplex. Porphyrius quærit, cur nam ſuperi ſæpe iubeant ſuos cultores eſſe iuſtos, aliquãdo tamen obſecrati inferre iniuriam, inferant. Reſpondet Iamblichus, non inferre iniurias, ſed iuſta ſupplicia: ac ſi forte iniuſta, non eſſe deos, ſed dæmones improbos. Dij non partem quandam huius uitæ tantũ, ſed totã: nec hanc ſolam ſed uniuerſam ab æuo in æuum conſpiciunt animæ uitam: atq; ita pro meritis in antecedente uita cõtractis ſæpe puniũt in ſequenti, ſiue rogati punire, ſiue nõ rogati. Interea nos qui nihil uidemus ultra præſens, opinamur aduerſa nonnunquam nobis cõtingere præter meritũ: dum tamen ſæpe in hac uita patimur, quæ in alia iam intulimus, & quæ nũc facimus aliquando patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minime latent. Item nos iuſtitiam definimus, ut ſuum quiſque officium faciat, ſecundum pręſentes patriæ leges. Dij uero definiunt eam latius admodum ſpectantes, uidelicet ad totum ordinem uniuerſi, atq; ſpectantes eam pręcipue rationem, qua animæ dijs cõducant iudiciũ

peragũt. Tantaq; diuersitas est inter iudiciũ diuinum de ipso iure, atque nostrum, ut ad illud attingere nõ possimus. Iam uero & ipsi dij quid iustũ sit aliter perpendunt ad unam spectantes animam, aliter ad totam animarum cognationem. Si enim eiusdem naturæ communio existens inter animas tum in corpore uiuentes, tum extra corpus positas, complexionem quandam eandem atq; communem cunctis efficit ad totam mundi uitam ordinemq; mũdanum, necessarium est expeditionem iudicij à totis exigere, scilicet ab ordine uniuersali, & à necessitudine animaru minter se requirere, pręsertim ubi scelerum magnitudo ab una anima cõmissorum, excedit suppliciũ cõsequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obsecrati inferũt supplicia, nisi iusta. Cum enim secundũ essentiam bonum habeant, mali iniustiq; causa esse non possunt. Verũ si quis fortè cõuicerit ex imprecationibus ad superos factis, aduersa quædam aliquibus iniuste contingere, alias quasdam præter deos bonaq; numina causas inquirere compellemur, quas si fortè non inuenerimus, nõ tamen ob hoc suspicari aliquid debemus de dijs indignum

diuina natura, eaq; scientia certa quæ de bonitate deorũ nostris intelligentijs est innata, in qua proculdubio Greci omnes barbariq; cõsentiunt. Proinde cum malorũ species diuersæ sint atq; dissidentes, non in unã, sed in diuersas referendę sunt causas: si uerũ est q̃d de idolis dicebam⁹ improbisq; dęmonibus. Hinc sanè exorit̃ multiplex origo malorũ. Simulant enim deorũ præsentiã dęmonũq; bonorũ: ideoq; cultorẽ suum iubent esse iustum, ut ipsi uideant̃ boni sicut & dij. Quoniam uero natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atq; nobis ad iniusta conducũt. Hi sunt omnino qui & in oraculis mentiũtur & fallunt, & turpia cõsulunt, atque peragunt. Dij uero boniq; dæmones neq; fallunt unquam, neque conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis secumq; dissidens, aliâs alia suadens. Superiorum uero natura sibi constat assidue, eundem que seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mundi partes non sunt uirtute uacuæ, sed quanto maiores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto uires actionesq; maiores habẽt. Igitur unaquæq;

earum uires seorsum differentes habet, & actiones diuersis ædit. Item habitudine quadam inuicem multo plura cõficere possunt. Quinetiam à totis mũdi partibus descendit in particulas quędam actio multiformis, descenditq; facilime propter potentiarum similitudinem, quatenus uidelicet sequẽtes gradatim potentiæ antecedentibus correspondent, præsertim ubi patiẽs insuper ad agens accõmodatur. Corporis ergo necessitatibus contingunt ex totis in particulas quasdã mala & perniciosa quædã, totis quidem salutaria, & harmonię uniuersi consona, quamuis interea noxia partibus, uel quia totorũ actiones sustinere non possunt, uel propter commixtionem inferius accedentem, imbecillitatemq; infimis naturalẽ, uel quia partes partibus cõmensuratæ non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similium concordia, & discordia dissimiliũ non pauca facit: quin etiam multorum coitus in unum totius animal & potentię uigentes in mũdo quotcunque sint & quales, aliud quidẽ in totis aliud in partibus agunt, ob ipsam partium debilitatem, ad ultimũ distributam atq; diuisam.

Amicitia totius & amor atq; contentio & similia, in ipsis quidē totis actiōes sunt, in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt rationesq; puræ, in uniuersi natura materialem quandā participant indigentiam: in singulis tandem informitatem: & quæ in totis sunt unita, in particularibus dissident. Corrumpūtur insuper particulæ quædam, ut tota secundum naturam constituta seruentur. Cōteruntur & partes quædam atque premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando ueneficus aliquis imprecationibus suis deducit desuper in quempiam calamitatem, utendo uidelicet ad hoc naturalibus quibusdam corporeisq; potentijs, uniuersi traditio quidem actionis eiusmodi uenit desuper absq; electione atq; prauitate, tametsi interim maleficus hac ipsa utens, traditionem deflectit ad cōtraria prorsus atque mala: & ipsa quidem traditio actioq; superne descēdens, cō passione quadā propter similitudinem sub contrariorum passionibus cōmouetur. Maleficus autem electione trahit præter iustū, quod traditum est ad mala: iam uero ipsa traditio secundum unam harmoniam mundi

cōficit, ut quę distantissima sunt tamen cooperent. Si quis interim id deprehendens ducere molitur inique partes fortes ue quasdã totius, in partes alias, ita lædens eiusmodi damni nō est causa uniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinem uniuersi, legitimaq; puertens. Nō igitur dij mala nobis inferũt, sed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc nō ut malos, sed ut bonos defluxus mundoq; salutares ad ima demittunt. Qui uero suscipiunt, propria mixtione peruersitateq; transformãt, adeò ut aliter quidem data recipiant conditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem nisi castũ, ipsi uero interim obsecrati illicitos cōcubitus adiuuent, neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quãdo causis occultis incitamur ad coitum non legitimũ scilicet apud leges humanas, fortè legitimũ hoc est apud mundanas leges, quando uidelicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam uero instinctus ad Venerem in mundo quidem ad amicitiam tendit, & harmoniã: in partibus autem fit uehementior, propterea quod hæ ob complexionem suam facile nimiũ, & mutuò,

tuò, & toti compatiantur. Denicꝫ quod cœlitus descendit ad bonũ, hic sæpe transfertur ad malum. Mũdus est unum animal in quo partes, quamuis loco distantes, tamen propter naturam unam inuicem ad se ferũtur. Atqui uis ipsa cõciliatrix mũdi, & causa communis omniũ mixtionis, trahit quidem partes ad se inuicem suapte natura: potest eiusmodi tractus & appetitus arte quadã prętер ordinem augeri. Vis quidem ipsa concilians infusa cunctis bona est, & causa ubicꝫ impletionis, cõmunionis, harmoniæ, amoris mutui, unionisq́ꝫ mundanę, quę sunt fiunt'que imperio cõtinentis: in partibus autem propter earum distantiam, & inuicem, & à totis, atcꝫ ob naturã debilem & egenam, compassione mutuum cõgressum conficit. Vnde acrior appetitus plurimis est ingenitus. Ars itacꝫ deprehendens hanc uim coaguli passim in natura dispsam, cõtrahit eam undicꝫ, colligitq́ꝫ simul, deriuatq́ꝫ in unũ: atcꝫ ita appetitum necessarię unionis naturaliter moderatũ, reddit suis machinis effrenatum, dum & materiam admouet genituræ præcipue cõferentẽ, & uires undicꝫ naturales inter se differentes cõmiscet in unum, quarũ

cōmixtione pro arbitrio regit & conficit congressus ad genituram. Proinde cum sint in herbis atque lapidibus uires, & dissolutiuæ & rursum congregatiuæ: sintq́ multo maiores in rebus naturisq́ maioribus, potest utique ad coitum nixus intēdi eiusmodi rebus adhibitis, atque ab his ipsis sine artis opera amor accendi tractusq́ fieri. Compertum habemus dæmones improbos, in generatione rebusq́ terrenis humanisq́ posse quã plurimum: Ideoq́ nihil mirum uideri debet ardorem ad illicitũ coitum in nobis frequenter ab eis accendi. Possunt & ad idem conferre uires quædam animæ, tum in hoc corpore uiuentis habentisq́ uim mirabilem attrahendi: tum etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido humidóque inuolutæ, & hoc circa loca generatiōis adhuc oberrãtis, ideoq́ talia committentis. Nemo itaque uel deos, uel dæmones eorũ pedissequos, amoris & coitus nō legitimi causas esse dicat, sed uel naturales instinctus apud nos deprauatos, uel ueneficam insuper artem, uel malos dæmones, uel animas nondum puras.

De sacrificijs unde uim habeãt, & quid cōferant.

QVæritur qua ratione sacrificia & superis

ris conueniant, & hominibus conferant, & in mũdo quid agant. Porphyrius ait non solum prophetas, sed hypophetas, id est omẽs sacerdotes qui uaticiniũ tradunt ab alijs acceptum, debere animalibus abstinere, ne dij uaporibus illinc exhalãtibus cõtaminentur. Huic uero sententiæ contrarium est cõmune dictum, deos uidelicet animalium nidoribus maxime demulceri uelut esca, capique. Iamblichus utrunq; damnat, scilicet deos nidoribus carnium uel infici uel irretiri, atque inescari. Anima mundi cœlestesq; ex eo q̃d corporibus suis adsint, neq; passiones inde suscipiunt, neq; ab intelligentijs distrahuntur. Animę uero particulares patiunt̃ utrunque. Aberraret uero nimium qui defectus similes animabus superioribus attribueret: non enim est uniuersalium atque particularium, uel principiorum atq; effectuũ æqua cõditio. Vesci quidem corporibus quondã coniunctis animæ, onus proculdubio inquinamentumq; nobis infert & procliuitatem animæ, per quam uoluptatibus liquescat atque succũbat, multosq; alios in anima morbos procreat: sed uapor exhalans ab animalibus & suffumigatio sacra rite peracta, dijs

mũdanisq; & uniuersalibus causis nihil offi cit. Non enim ipsa continet ordinatq; superos ad seipsam, sed continetur ab eis, atq; ad uniuersum coordinatur pariter atque deos. Ideoq; ita potest illorum imperio superis co aptari harmoniceq; cõgruere. Abstinent igitur anĩalibus religiosi, nõ tamen quia dij uaporibus animalium fœdari possint: potestas enim deorũ, priusq; materiale aliqd eam attingat, ipsa quoq; sine tactu discutit: nec solũ hęc absq; propinquitate sua corporalia, priusq; sibi propinquent, disperdit & delet, sed nec ipsa cœlestia corpora materiale aliquod elementũ in se suscipiũt, nec peregrinũ aliquid intromittũt, nec amittũt propriũ, quin etiã uapores terrenorũ uix ad quinq; stadia progressi refluunt, nec immateriale uolubileq; corpus inficiũt aut alunt, quod nullã in se potentiã ad mutationem habet, nec in se, neq; sibi cõtrarium habet quicq̃, neq; fertur à medio uel ad mediũ, sed uel quiescere debet uel reuolui. Corpora igitur infra lunam cum sint ex discrepantibus potentijs motibusq; cõposita, & transmutabilia sint omnino et sursum deorsum'ue ferant, nihil habẽt cõmune cum cœlo, nec naturã, nec potestatem,

tem, nec actionẽ. Nec ergo uapor ex eis nec aliud attingit cœlũ ab eis omnino ſecretũ: & meritò ingenita permutationẽ ex generalibus nullam capiũt. Nunquid ergo natura deorũ à uaporibus eiuſmodi fœdari poteſt, qui uapores materiales, uno (ut ita dicam) ictu propulſat? Talia ergo nõ ſuperis noxia ſunt, ſed nobis. Hæc enim diuidua materialiaq; & cognata nobis, aliquid erga ſimilia cõmune habent in paſſione uel actione: ſed aduerſus cœleſtia diuinaq; in alio genere eſſentiæ poſita, diuerſiſq; naturis uiribus que prædita, & excedentia prorſus, agere quicquam & communicare non poſſunt.

Quæ ratio ſacrificiorum, quæ utilitas.

PORphyrius offerri ſacrificia dijs hac ratione putat, ut eos ueneremur eiuſmodi donis, ut maiores ſæpe ſolemus, atq; etiã ut pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã referamus pro bonis bona reddẽtes. Iamblichus cauſam huiuſmodi ductã inquit ex cõmuni hominũ ad hoĩes cõſuetudine, neq; cõuenire naturę deorũ, mores humanos ſupra modum exuperãti. Maximã uero ſacrificiorũ efficaciã, tales modi declarationesq; ſacrificiorum non omnino demonſtrant. Efficaciam

inquam, ſine qua non liberamur à peſte, fa=me, penuria, nec impetramus opportunos imbres, imò & per quam purificationẽ quoque perfectionemq́ꝫ conſequimur animorum, & ab hac generationis prouincia libertatem. Itaqꝫ aliquis ex aſſignatione tua non multum approbabit hos modos, quaſi tu dignam cauſam ad effectus eorum aſſignaueris: Ac ſi fortè probauerit, accipiet profectò ſecundo eos loco quaſi cõſequentes, & modo ſecundario coaptatos, primis antiquiſſimisq́ꝫ operũ eiuſmodi cauſis. Deſideramus itaqꝫ rationẽ, ob quam ſacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & unde coaptentur dijs præcipuis eorum quæ fiunt cauſis atque principijs. Dicet aliquis, quia mundus ſit animal unum, habeatq́ꝫ unam eandemq́ꝫ ubiqꝫ uitam, ideo communionem ipſam uirium conſimilium, uel etiam diſtantiam diſſimilium, aut certe aptitudinẽ quandã agentis ad patiens commouere ſimilia, aptaq́ꝫ eodem modo, dum uidelicet diſcurrit ſecundũ cõpaſſionem unam etiam à remotiſſimo ad remotiſſimũ, tanquam hæc quoqꝫ ſint proxima. Nam inter hæc quoqꝫ ipſa uitæ cõmunio eſt æqualis aſſignatio eiuſmodi. Verum

quidem

quidem dicit, et quod ad sacrificia necessariò sequitur. Non tamen uerus sacrificiorũ modus ita monstratur. Ipsa nanque deorũ essentia nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coexcitet, uel per totam naturam extensis potentijs commoueatur: sed extra hæc secũdum seipsam determinata est, nullum ad hæc commune habens uel in essentia, uel potentia uel actione simul & passione. Addũt ad superiorem assignationem aliqui quandã in rebus inferioribus cõgruentiam superis, ideoque ad sacrificiorum efficaciam conferentia, uelut in crocodilo hexagonarius numerus cũ Sole congruat: In cane rursum & cynocephalo rationes physicæ quædam & uires, rationes communes sunt ad lunã. Itemque in alijs materiales quædã species, sicut in sacris animalibus colores, figuræ, formæ, cuipiam conueniũt superiorũ, uel membrorum aliquod animalis, ut cor galli: Et alia quædam similiter naturalia sacrificijs adhibita operũ sint causæ mirabilium. Ex superiori causarum assignatione, non assignatur causa diuina, quæ supernaturalis est omnino, nec naturalibus uoti-

bus cõmouetur, ſed aſſignat̃ naturalis quædam potẽtia in materia & corporibus comprehenſa: ideoq́ʒ corporeis motibus rebusq́ʒ materialibus coexcitat̃, rurſumq́ʒ ſedat̃, naturaliter inquã, atqʒ hęc ſimul quæ ſunt circa naturã. Si quid uero tale ad ſacrificia conſequit̃, id quidẽ præcedẽtibus cauſis coaptat̃, uelut concauſa ſine qua non eueniat opus. Pręſtat itaqʒ dicere, mirificos ſacrificiorũ effectus tanq̃ʒ à cauſa procedere amicitia quadam & accõmodatione & habitudine conciliante opifices ad opificia, & genitores ad genita. Quando igitur præcedente atqʒ ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, uel aliter animatum natumq́ʒ è terra, quod effectoris uoluntatem propoſitumq́ʒ ſyncere & exacte conſeruet, tunc per tale quiddã proprie mouemus cauſam opificiam huic immixtæ præfectã. Cum uero multæ ſint cauſæ tales, & aliæ quidẽ abſque medio familiariter præſint, ſicut dæmonia: aliæ uero his ſuperiores ſint ordinatę, ſicut diuinæ per ordinem cauſę, atqʒ his omnibus una quædam antiquiſſima præſit cauſa: certe in ſacrificio perfecto, omnes per ordinem cauſæ commouentur. Secũdum uero

ordinem quem unaquæque sortita est, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accõmodantũr, & (ut ita dicam) appropriantur: Sin autem sacrificiũ sit imperfectũ, usq; ad aliquẽ gradũ ascendit, sed non transcendit ulterius: Vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: Multi & potentijs deorũ ultimis: Alij mũdanis uel terrenis dæmonum potestatibus uel deorũ: partem quidem reuera sacrificiorũ explicãtes, ignorantes tamen totam eorũ potentiã, omniaq; bona ad omne diuinũ se penitus dilatantia. Nos autem omnia admittimus simulatque cõprehẽdimus: Naturalia quidẽ & quæ tanquam in uno animali secundũ aptitudinem uel cõpassionem uel repassionem inuicem commouentur, accipimus uelut simpliciter subiecta & consequentia seruientiaq; causæ efficaciæ in sacrificijs apparentis. Dæmonia uero diuinasq; circa terram mundumque potentias, acceptamus tanquam proximos ordini nostro præfectos. Potissimas uero efficacium sacrificiorũ causas cõpetere iudicamus perfectissimis opificijsq; potestatibus. Quoniã uero summæ illæ opificiæ potestates in se omnes ordine causas cõplectuntur,

ideo unà cum his cõmoueri simul uno quodam ictu cunctas efficientes causas arbitramur: quoniam in sacrificio perfecto cõmouentur unà cũ causis summis opificijsq; causæ ordine cõsequentes. Tunc ex cũctis communis utilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates populosq; gentesq; omnigenas, uel maiores his uel minores circumscriptiones: aliquãdo uero per domos uel hominem unumquenq; bona cõtingunt, abunde benefica uoluntate superis largientibus, nõ passione distributionem suam exhibentibus, sed impassibili mente iudicantibus esse dandum secũdum proprietatem familiaritatemq; atque cognationem, una quadam interim amicitia quæ continet omnia hanc colligationẽ per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hæc utiq; ueriora sunt, magis deorũ essentiam potentiamq; participãt, q̃ quæ tu suspicaris, scilicet nidoribus animaliũ in sacrificio superos potissimũ inescari. Si quo enim corpore dæmones inuoluuntur, quod quidam sacrificijs nutriri putant, illud certe immutabile est, & impassibile, lucidũq;, nec indigũ, adeò ut nihil effluat inde, nihilq; necessariũ

sit influere. Atqui etsi fortè fuerit necessarium, quidnā necesse est per sacrificia id influere, cum mūdus & aër in ipso indeficientem ex terrenis exhalationem habeat undique circūfusam? Iam uero si corpora dæmonum effluāt, sacrificia tamē nō æqua portione restituēt, nec quantitatē inter excessum defectumq; dęmonibus naturalem, proportionemq; similem conseruabunt. Denique cum mundi faber animalibus omnibus terrenis atq; marinis abundantem paratūq; tribuerit nutrimentum, nūquid superiores homine nutrimento deseruit? Et cum uiuentibus alijs statuerit alimēta, quotidiana eorundem opera copiose parari, cur dæmonibus solis aduentitiū uoluit alimentū ab hominibus adhiberi? Atqui si fortè nos nutritionē eiusmodi negligamus, esuritura sunt & peritura corpora superiorū. Proinde si nos dæmones nutriremus, etiā generaremus eos, & superiores essemus. Cōtrà uero se res habet: Nam ipsi nos nutriūt, & superiora passim inferiora: sic cœlestia terrestria nutriunt. Anima quidem ab intellectu perficitur atq; alitur perficitq; naturā. Præterea oblatio sacrificiorum per ignem materiam consumit,

eamq́ꝫ sibi prorsus assimilat, non se materiæ præstat similem, reducitq́ꝫ ad diuinũ atqꝫ cœlestem immaterialẽq́ꝫ ignem, nec ullo modo deorsum ad materiã generationemq́ꝫ declinat. Si enim exhalationẽ uaporũ à sacrificijs fore oporteret nutrimentũ materiale, oportebat & materiam integram remanere: sic enim abundantior illinc accepturis proueniret influxus. Nunc uero materia tota cõburitur atqꝫ consumitur, & in ipsam ignis puritatem subtilitatemq́ꝫ penitus permutatᷣ, q̊d quidẽ contrarium eius q̊d dicebas ipse, significat. Superi nanqꝫ sunt passionis expertes, quandoquidem placet eis per ignem discuti materiã, atqꝫ cõsumi, nosq́ꝫ reddunt à passionibus alienos, & quæcũqꝫ sunt in nobis, dijs similia faciũt: queadmodũ ignis dura omnia & opaca, corporibus subtilibus lucidisq́ꝫ similia reddit, nosq́ꝫ sursum eleuat per sacrificia, eorũq́ꝫ ad ignem consumptionẽ ad deorum ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat reducitq́ꝫ grauia simul & dura ad diuina sursum atqꝫ cœlestia. Vehiculũ corporale dæmonibus subministrãs, neqꝫ à materia, neqꝫ ab elementis, neqꝫ ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitᷣ ab elementali

essentia

essentia tanquã alienissima fieri dęmonibus nutrimentũ, sed quẽadmodũ dij igne fulmineo materiã diuidũt, ac separant à materia, quæcũq; sunt immaterialia quidẽ per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilib9 impassibilia reddũt: sic & noster ignis, actionem diuini ignis imitãs, quicqd materiale reperit in sacrificio destruit, & admota purificat, & à uinculis materiæ soluit, ac ppter naturæ puritatẽ ad deorũ cõmunionẽ idonea facit, atq; nos eodẽ pacto à uinculis generationis absoluit, dijsq; assimilat, et facit ad deorum amicitiã aptos, nostrãq; naturã materialem, ad immaterialẽ attollit naturã: Hęc quidem cõmunis sacrificiorũ ratio satis, ut arbitror, facit ingeniosis, potẽtibus ex norma cõmuni unicuiq; sacrificio ppria sagaciter indagare. Verũtamẽ tardioribus q̃q; ingenijs indulgẽtes, ppria quædã his addemus clariora in mediũ adducentes. Principiũ uero ad hęc omniũ optimũ est, q̃d cõtextum sacrificiorũ declarat, deorũ ordini cõsequenter annexũ. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponim9. Materiales q materiã in se cõprehendunt atq; exornãt. Immateriales autem omnino q à materia penitus segregati, sunt.

Secundum igitur ſacerdotiam artem incipere ſacrificia decet à dijs materialibus: nō enī aliter ad immateriales deos patet aſcenſus. Hi igitur cōmunionem quandā ad materiā habent, quatenus ei præſident atque incubant. Iidem quoq; in ijs quę fiunt circa materiam dominātur, ut diuiſioni, percuſſioni, repercuſſiōi, mutationi, generatiōi, corruptioni, corporibus materialibus omībus. Si quis igitur hos rite uult colere, nimirum pro natura eorum atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquam materialem: ſic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatem propriam perducemur, cognationēq; ipſis in cultu congruā adhibebimus. Corpora igitur uita priuata, & animaliū cædes, deſtructio corporū mutatioq; multiformis atq; corruptio, & omnino proiectio materiæ præcedentis materialibus dijs cōgruit: non quidem ipſis propter ſeipſos, ſed propter materiam cui pręſunt. Etſi enim ab hac maxime ſeparati ſint, ſimul tamen huic adſunt: ac ſi materiam in poteſtate immateriali continent, attamen unà cum hac exiſtunt. Iam uero gubernata gubernatoribus non ſunt aliena, ſimiliter exornatoribus exornata. Quin

ta. Quinetiam utentibus quæ subministrãt, tanquam instrumẽta facile proportionibus coaptant. Quapropter immaterialibus quidem dijs, materiam in sacrificijs adhibere est alienũ; materialibus autem omnibus est admodum consentaneum. Operæpreciũ est ad hæc insuper geminum uitæ nostræ habitum cogitare. Aliquãdo quidem animus toti nos efficimur positi extra corpus & eleuati mente, unà cum totis immaterialibus dijs per sublimia nos attollimus: aliquãdo uero terreno corpore colligamur, sumusq; corporei, materia uidelicet comprehensi. Similiter duplex erit cultus diuini ratio: Vna quidem erit simplex, incorporea, ab omni generatione syncera, synceris competens animalibus: Altera uero plena corporibus & actione prorsus materiali, cõueniens animalibus nondum puris, necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo species duæ sunt: Purissima quidem sacrificia hominum sunt summopere purgatorum: Quod quidem raro conuenit uni, uel admodum paucissimis, ut inquit Heraclitus. Sacrificia uero materialia, & quæ in mutatione uersantur, animalibus adhuc occupatis corpore com-

petunt. Ciuitatibus ergo nondum purgatis genitali ſorte contubernioq́ꝫ corporeo, niſi eiuſmodi ſacrificia dederis, ab utriſq́ꝫ pariter aberrabis ab immaterialibus ſimulatq́ꝫ materialibus bonis. Illa quidem nõ poſſunt accipere, ijs autem proprium conſentaneumq́ꝫ non offerunt. Accedit ad hæc, quod unuſquiſque qua ratione eſt, non qua nõ eſt, agere debet eſſentiæ curam. Nõ oportet igitur hanc præuaricari propriam colentis menſuram atque naturam: complexionem quoq́ꝫ proprie coaptatam inter curantes homines potentiaſq́ꝫ curatas, electuram iudico conuenientem ſibi culturæ modum. Nam complexio eiuſmodi immaterialiter temperata immaterialem eligit, quatenus ipſa uidelicet potentijs pure incorporeis ad ipſa pure incorporea copulat. Cõplexio illiuſmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturã ſimilem ad eſſentias corporibus præſidẽtes. Sæpe pro neceſſario corporis uſu uouemus operamurq́ꝫ aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmoneſq́ꝫ bonos, dum uidelicet ſtudemus purgare corpus à maculis quibuſdã ſordibuſq́ꝫ ueteribus, uel morbis abſoluere, ſanitatemq́ꝫ adhibere, uel grauedi-

nem

nem torporemq́; remouere, & leuitatē efficaciamq́; adhibere, uel aliud quiddam bonū corpori comparare. Tunc igitur non intellectuali quadā & incorporea ratione, corpus rite tractabimus. Non enim ita natum est ut his modis curari queat, sed cum cognata sibi nanciscit, tunc corporibus curatur corpus atque purgatur. Erit igitur & sacrificandi ritus ad usum eiusmodi necessariò corporalis, atq; ita superflua corporis expurgabit, supplebitq́; pro necessitate quæ desunt, & quęcunq; distributa sunt, ad proportionē ordinemq́; reducit. Sacrificamus sępe poscētes à superis aliqua ad uitā humanā accōmodata, scilicet quæ uel uictui necessaria sunt, uel ad illa pertinēt quę gratia corporis affectamus. Quidnam tunc continget nobis à dijs ipsis, qui ab omni humana generatione sunt penitus segregati, quod ad penuriam sterilitatem'ue fugandā, uel copiam adducendā nobis cōferat, uel ad alia necessaria uitæ conducat? Nihil sanè. Qui eī̄ sunt ab oībus absoluti, eiumodi dona nō tractāt. Si quis uero dicat deos illos immateriales omnino materiales in se comprehendere deos, horūq́; dona secundū unam causam primā in se cōplecti,

dicet utiq; copiam quandã ita diuini muneris illinc inferius descendentem. Verum q̃d illi hæc tractãtes proxime humanam uitam actionesq́; peragant, nulli dicere concedendum est. Eiusmodi enim rerũ quæ hic sunt dispensatio diuisa est, atq; particularis, & cũ quadam ad hæc conuersione peragitur, neque omnino est à corporibus segregata, neque puram synceramq́; gubernationẽ præfecturamq́; admittere potest. Modus igitur sacrificandi ꝑ rebus eiusmodi congruus est, qui cum corporibus habet & generatione cõmercium, non qui est à materia & corpore penitus separatus. Qui enim purus est omnino, talia supergredit̃, neq; ad hęc proportionem habet. Qui uero corporibus horumq́; uiribus utitur, est rebus eiusmodi omnium cognatissim⁹, potens prospera quædam uitæ suppeditare, & aduersa nobis imminentia deuitare, ac temperiem comparare humano generi moderatam. Plurima hominum turba naturæ subijcitur uniuersali, eaq́; uiribus naturalibus gubernatur, atque inferius ad naturæ opera uergit, cõpletq́; dispensationem fati, & fatalium operum suscipit ordinem, rationemq́; practicam circa na-

turalia

turalia solum exercet. Paucissimi superna-
turali mentis potētia freti à natura discedūt,
atque ad separatum immistumq; se confe-
runt intellectum, unde naturalibus poten-
tijs superiores euadunt. Nonnulli uero me
dium tenent inter purum intellectum atq;
naturam, & horum alij quidem uicissim se-
quuntur utrunq;, alij mistam ex illis utrisq;
uitam agunt, alij soluuntur quidem à dete-
rioribus & ad potiora se transferūt. Qui er-
go natura gubernantur uniuersali, & ipsi ui
tam degunt naturæ propriæ mancipatã, po
tentijsq; naturæ fruuntur, cultum exerce-
bunt naturæ conuenientem, corporibusq;
natura motis congruum: eligentes ad hoc
loca, qualitates, aëris materiam, materiæ ui-
res, corpora, corporũ qualitates & habitus,
motus conuenientes, mutationesq; eorum
quæ in generatione uersantur, atq; similia,
tum in cęteris cultus diuini partibus, tum in
ritu sacrificãdi. Qui uero sola mente uiuunt
uinculis naturę soluti, intellectualem corpo
rumq; expertem culturæ normam in omni
religionis parte meditabũtur. Qui mediam
uitam degunt inter intellectum atque natu
ram, mediam quoq; sequentur religionem,

atq; pro uitæ mediæ differentijs differentes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabunt utrunq; uicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt, aut deteriora tangent, ut per ea consequantur & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse. In genere essentiarũ potestatũq; diuinarum, aliæ quidem subiectam sibi animam habent atque naturam, subministrantem uidelicet eorum opificijs, quatenus ipsę uolũt, aliæ uero ab anima & natura sunt penitus separatæ, non inquam ab anima tantum mundana prorsus atq; genitali, uerum etiam ab anima diuina eiusq; natura. Aliæ deniq; medium tenent, communionemq; inter extrema cõciliant, uel secundũ unum indissolubile uinculum, uel secundũ exuberantem maiorũ traditionem, uel secundum minorum susceptionem nõ impeditam, uel secundum colligatam amborum consensionem. Quando deos colimus animæ naturæq; dominantes, nõ alienũ est & naturales his uires offerre, & corpora quæ natura reguntur, dijs eiusmodi cõsecrare. Omnia enĩ naturæ opera & obtemperant eis, & ad eorum dispensationem aliquid cõferunt. Sed

quando

deos longe ſecretos, & in ſua unitate colle=ctos cupimus uenerari, honorib. à materia penitus abſolutis eos uenerari debemus. In=tellectualia enim his dona debentur, incor=porea uita, uirtus perfecta, ſapientia cõſum mata, eorumq́ officia. Medijs autẽ dijs, me=diorumq́ bonorum ducibus, ſicut diximus media competunt. Ab alio igitur principio exordientes ſcilicet à mundo, dijs mũdanis, diſtributione quatuor in mũdo elemento=rum à communi ſortitione ſecundum men ſuras elementorum facta, à circumferentia circa centra in ordine reuoluta, ad uerita=tem ſacrificiorũ facilem habemus acceſſum. Si enim nos in mundo ſumus, & ut partes continemur in eo, primum'que generamur ab eo, atq́ à totis potentijs eius perficimur, & ex quatuor eius componimur elemen=tis, ac portionem quandam uitæ naturæq́ ab eo nacti tenemus, profectò non debe=mus in cultu diuino mundum mũdanosq́ ordines prætermittere. Ponamus igitur cir=ca quamlibet mundi partem eſſe quidẽ cor=pus aliquod ut uidemus, ineſſe præterea ui=res corporibus incorporeas ordine diſtri=butas, ſacrorum itaque lex ſimilia ſimilibus

rite diſtribuit, & à ſummis ad ima per media tota progreditur: corpora quidē corporeis adhibens, incorporeis incorporea, propria uidelicet unicuiq; reddens. Veruntamen ſi quis religioſus ſupermundanū numen aſſequitur, rariſſime uero id accidit, hic utiq; ſolus ſeorſum à corporibus & materia poſitus nimirum & talem proſequitur cultum, ſupermundana potentia, dijs ſupermūdanis unitus. Quod autem uni uix tandem in ſacerdotij fine contingit, non expedit pro cōmuni lege omnibus & in principio & in medio religionis ſtatuere. Hi nanq; corporeū quocūq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in ſacerdotio confitebitur, oportere cultum ſuperis nec ex parte, nec imperfectum, ſed conuenientem & integrum adhibere. Quoniam igitur antequā adſint dij deſcendantq; ad terram, omnes præſubiacentes illis potentię mouentur, & ut pręcurſores pompæq; præcedunt: nimirū qui non diſtribuit omnibus quod cuiq; cōgruit, nec unūquenq; proprio quodam honore proſequitur, ipſam deorum præſentiam non aſſequitur. Qui uero omnia numina ſibi propitia reddit, grata offerens unicuiq; donaq; ſimilima,

milima, hunc ſanè non fruſtratur euentus, ſed diuinũ chorum integra plenaq́ꝫ præſentia ſuſcipit. Cum igitur hęc ita ſe habeant, nõ oportet ritum religionis eſſe ſimplicẽ ex paucisq́ꝫ compoſitum, ſed multiformem, & ex omni harmonia conſtantẽ, ex cunctis ubiq́ꝫ mundanis (ut ita diximus) conſtitutum. Si enim ſimplex aliquid, & unius duntaxat ordinis eſſet idipſum quod in ſacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur; ſimplex utiq́ꝫ modus ſacrificandi ſufficeret. At uero nullis notum eſt, quanta uiriũ multitudo ſuſcitari ſolet, quando deſcendunt dij atq́ꝫ mouentˉ, niſi ſacerdotibus illis, qui opere ipſo id experti iam fuerint. Soli igitur hi cognoſcũt, quæ potiſſimum ſit perfecta plenitudo colendi, & quâm paucis prætermiſſis, quantũ nos fruſtretur euentus. Quemadmodũ in harmonia ſi una chorda frangatur, tota ſubitò diſſonat: ſic uno prætermiſſo numine ſine ritu, cõmunis ipſa religio finem non habet optatum, dum hoc uno deficiente ſacrum opus ſtructuram ſuam integritatemq́ꝫ nõ habet. Quãdo diuinæ poteſtates palàm ad ſenſum deſcenſuræ ſunt, manifeſtũ nobis prouenit damnũ, ſi quem ex ſuperis prætermittimus

non honoratum. Similiter quando clàm ueniunt in opere sacro, periculosum est, si hũc quidem honores, alium uero pro sua dignitate & ordine non honores. Qui enim aliquem proprio fraudat honore, totum confundit religionis opus, dum unam totamq́ dispositionem dissipat: neq; ut aliquis putaret, tunc opus suscipiendi tantum est imperfectum, sed totius structura perit. Quid uero? Nónne ipsa sanctimoniæ summitas, ad summum ipsum totius numinum multitudinis principium unumq́ recurrit, atque in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq́ colit? Proculdubio, uerum eiusmodi summitas sero admodũ aduenit, & quã paucissimis: atque optime nobiscum agi putandum est, si talibus in uitæ calce cõtigerit. Disputatio uero præsens non eiusmodi uiro leges ponit: Hic eñ est lege superior: sed lege aliqua indigentibus, has sacrorũ leges in præsentia sancit. Numinũ multitudo est quasi mundus aliquis, habens multos ordines, in unum ordinem conspirantes. Similiter sacrificia debent habere numinum ordinem, pariter in unum ordinẽ cõspirantem, ita ut singuli singulis numinibus rite respondeant.

deant. Similiter quæ circa nos sunt & in nobis, multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantum, sed ex cunctis congrue diuinis nostrarum rerum causis respondere, atque ita ad supremos ascendere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis, agit uaria. Aut enim quasi propagando perficit, aut amputat, aut emundat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longius ab errore mortali: cuncta deniq; totis supernis familiaritate cõciliat. Atqui quãdo utrinque congrediuntur in unum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autem ex æquo præparationes humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingentia ex sacrificijs bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis uniuersi summis, id habet, ut quemadmodum in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodum superet, uidelicet in ipsa præsentiæ amplitudine, ut maximæ omniũ causæ, maxime omnium omnibus sint præsentes, adeò ut eadem ipsa causæ uniuscuiusq; potestas, seorsum ab impedimẽto ubiq; tota semperq; sit præsens. Hac igitur ratione ipsa omniũ prima, ultimis quoq; subrutilant: immaterialiaq; principia immaterialiter mate-

rialibus adſunt. Nemo miretur ſi quam materiam eſſe dicimus purã atq; diuinã. Nam ipſa quoque materia cum ab opifice patreq; omniũ facta ſit, meritò perfectionẽ ſui quandam acquiſiſſe poteſt aptã ad deos ſuſcipiendos. Quinetiam nihil prohibet ſuperiora lumen ſuum ad inferiora diffundere. Neq; igitur materiam permittunt expertem fore ſuperiorum. Quapropter quantumcunq; materiæ perfectũ & purum eſt atq; deiforme, ad deorum ſuſceptionem non eſt ineptum. Nam cũ oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipſa quoq; terra diuinam quandã portionem in ſe ſortem'ue ſuſcepit, ad capiẽdos deos ſufficientem. Hæc igitur ſacrorũ ſapientia contemplata, atq; ita ſecundũ congruentiã competentia unicuique deorũ ſuſceptacula diligenter inueniens, ſæpe cõponit in unum lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; ſimilia, ſacra & perfecta, & deiformia, atque ſubinde ab his omnibus ſuſceptaculum purum integrumq; fabricat. Neq; enim fas eſt omnem materiam deteſtari, ſed ſolam quæ à dijs fuerit aliena. Propriam uero ad illos decet eligere, utpote quæ conſentire poſſit

atque conferre ad deorum ædificia, ſtatua-
rum fundamenta, ſacrificiorum opera. Ne-
que enim aliter terrenis locis & hominibus
hic habitãtibus poſſeſſio portio ue ulla ex di
uinis cõtingere poteſt, niſi tale quiddã prius
iactum fuerit fundamentũ. Arcanis ſermo-
nibus credendum eſt teſtãtibus ex deis per
beata ſpectacula quandam traditã fuiſſe ma
teriã. Hæc igit̃ illis ipſis tradẽtibus eſt cogna-
ta. Talis ergo materiæ ſacrificiũ deos excitat
ut ſe demonſtrent, atq; ad cõprehenſionem
eos protinus aduocat, & præſentes capit, &
perfecte demonſtrat. Eadẽ aliquis perdiſce-
re poteſt etiam ab ipſa quæ ſecundum loca
diſtributio diuinitus eſt effecta, atq; ab ipſa
præfectura, quæ per res ſingulas eſt diuiſa,
quæcunq; ſecundum diuerſos ordines, ſiue
maiores ſiue minores, paſſim ſortes eiuſmo
di nacta fuit. Cõſtat enim, deis locorũ quo-
rundam rectoribus, ſacrificium ex eiſdem re
bus quæ naſcuntur ibidem, fore admodum
cõſentaneum: & gubernatoribus guberna
ta, & quę ad ea pertinent placitura. Effecto
ribus & grata ſemper ſunt opera ſua potiſſi
mum: & qui primo aliqua procreãt, talia rur
ſus habent in primis accepta. Siue igitur ani

malia quædam, siue plantæ, siue alia quæ uisa superis dispensantur, simul & præfecturã sub eis nacta sunt, & communionem nobis cõciliant cum superis indiuiduam. Horum ergo nonnulla quatenus cõseruantur atq; tenent, augent tenentiũ ad deos familiarem proprietatẽ, quotcũq; uidelicet ex eo quod integra maneant, uim cõmunionis inter homines deosq; conseruant. Talia sunt quædã apud Aegyptios animalia, & ubiq; sacer homo: quædã uero mactata cõbustaq; familiaritatem efficiũt clariorẽ, quotcunq; uidelicet resolutionẽ in primorũ elementorũ principiũ efficiũt cognatiorẽ causis superorũ, atq; pro ritu sacratiorẽ. Vbiq; enim quo magis, proprietas familiaritasq; perficitur, eo perfectiora bona ad nos inde descendũt. Neque sunt hęc hominũ dũtaxat inuẽta, nec humanis moribus autoritatẽ nacta sunt, sed deus ipse rite inter sacra uocatus autor est eiusmodi legũ, circa quẽ dij angeliq; permulti uersant, sub quo per quaslibet in terra gentes, numen aliquod sortitũ est pręfecturã cõmunemq; prouinciã. Propriũ quoq; inde tributũ est tẽplo unicuiq; numen. Item sacrorũ quæ operamur ad deos, deus aliquis spectator est

atq;

atque gubernator. Quæ ad angelos, angelus: quæ ad dæmones, dæmon: atque in aliis eodē pacto secundū propriū genus perfectus cognatam sortitus est prefecturam. Quoniam igitur sub numinibus speculatoribus autoribusque sacrorū sacrificia pertractamus, uereri debemus diuinæ sanctimoniæ leges, sacrificiaque legitima, et propterea in his sperare, q̄d sub numinū deorumque principatu sacrificamus: Et interea cauere summopere, ne quid uel indignum superis offeramus, uel alienum. Denique summatim id admonemus, ut singula quę in nobis et circa nos sunt, circūspiciamus diligenter, & quę in mundo, item deos, angelos, dæmones gentibus distributos: & hac unicuique ratione amicū sacrificiū similiter offeramus. Hac enim ratione duntaxat digna unoquoque numine sanctimonia religioque seruatur. Votum siue adoratio, & oratio, omne sacrificiorū opus perficit, & in primis ad totam cōfert religionē, & sacrā indissolubilēque animabus ad deos cōflat cōmunionē. Huius uero tres sunt species: Prima cōgregat, atque contactum notitiamque nobis ad diuinitatem præstat. Secūda communionem ad diuinū deuincit consentientem,

atq; dona nobis prouocat diuinitus quoque demissa, etiam antequã loquamur intelligamusq;, omne nostrũ opus perficientia. Tertia conficit ineffabilem unitatem, atq; in dijs autoritatem totam collocat, animamq; nostram in eis perfecte ponit atque confirmat. Iam uero in tribus his terminis, quibus diuina omnia mensurantur, amicitiam nobis ad deos harmonia conflat, sacramq; à dijs utilitatem triplicem nobis affert: Vna quidẽ ad illustrationẽ pertinet, alia ad cõmunem operum executionem, alia ad perfectã ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio eiusq; uirtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquando medijs inserit̃ sacrificijs, aliquando finem complet sacrificãdi. Opus uero in sacris nullũ absq; adorationis supplicatiõibus efficitur unquam. Adoratio deniq; diutissime frequentata nostrũ nutrit & perficit intellectum: animã ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorem: diuina hominibus patefacit: ad splẽdores diuini luminis capiendos assuefacit; paulatim perficit quæ nobis insunt ad numina cõtingenda, quousq; ad summum nos perducat. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit pau-

latim

latim, moresq; diuinos infert: persuasionem quoq; & communionem & amicitiam procreat procul ab intermissione perpetuã. Diuinum rursus amorẽ auget, quod ue in anima diuinũ est accendit & eleuat. Expurgat quicquid animo est contrariũ & aduersum, atque ab ipso spiritu æthereo splendidoq;, qui est animæ circũfusus, excutit, quantumcunq; uergit ad genturã: spem quinetiam præstat bonã, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (ut summatim dicam) homines frequenter orantes, adorationis uirtus familiares deorum collocutores efficit atq; discipulos. Cum adoratio talis sit, talemq; connexionem cum sacrificijs habeat, patet sacrificiorũ finem opificij cõtactus esse participẽ: Quandoquidem per opera dijs accõmodatur. Itaque & bonum ipsius tantum est, quantum à causis opificijs mittitur ad genus humanũ: atq; inde rursus apparet uirtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione sit efficax & unionis effectrix, atque à dijs commune uinculum habeat, & quomodo adoratio sacrificiumq; mutuò se confirment, potentiamq; inuicem cõferant, admirabiles religionis effectus. Hinc rursus appa

ret sacerdotiam disciplinam operationemq́
habere in partibus suis conspirationem non
minorem quàm in membris habeat animal,
neque posse partem eius aliquam absq; cun
ctis suum opus absoluere.

De sacrificijs animalium.

PОrphyrius ambigit, quare oporteat le-
ge sacrorũ, eum qui diuina sit inspectu
rus, exanime corpus eo tempore nõ attinge
re. Veruntamen per corpora animaliũ mor
tuorum sæpius diuinorũ inuocationes, cõse
cutionesq́; peragant. Iamblichus ita soluit:
Vates iubent diuinorũ spectatorẽ exanime
corpus quod sacratũ nõ fuerit, nõ attingere:
Permittũt uero quod cõsecratur attingere.
Præterea uetant humana corpora, quæ iam
deseruit anima, ne intuitu quidem tangere.
Vitę nanq; diuinę uestigiũ quoddam uel si-
mulacrum uel demonstratio in corpore per
mortem extinguitur. Cæterorum uero ani
maliũ corpora mortua tangere religio nul-
la uetat: quoniam nec in uita diuiniore com
municauerũt. Præterea quatenus ad imma-
teriales deos consurgimus, expedit tale cor-
pus non attigisse: Quatenus uero ad mate-
riales studemus accedere, tangere frequen-
ter

ter expediet: Nam per animalia deos eiuſmodi aduocare ſolemus, qui uidelicet talibus prẹſideãt animalibus, præſertim qui proxime, & quaſi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia cõprehenſis, corpora uita priuata maculam quandã inferũt, uidelicet nõ uiuens uiuenti, & ſordidũ puro, & priuatũ habenti habitum, & mortuũ habenti potentiam moriendi, propter cõmunem quandã inter hẹc habitudinem. Sed dæmoni incorporeo penitus atq; impaſſibili, talia corpora nihil obſunt: Nam caduca maxime ſupereminet.

De uaticinijs per animalia.

QVando uaticiniũ agit̃ per corpora ſacrorum animaliũ, ut aſturum, non eſt putandũ deos ad hẹc accedere, uidelicet uniuerſales prouiſores ad curam diuiſam, particularẽ, materialẽ, proportionalem, circa animalia ſingula: Sed dæmones & hos quidem ualde diuiſos, & ſingulos ſingulis ſpeciebus animaliũ diſtributos, ꝓximã curã animaliũ prẹfecturamq; ſortitos. Hi nanq; principatũ nacti ſunt haud prorſus ſufficientem, expertemq; materiæ: ideoq; congrue inſtrumenta eiuſmodi attingere ſolent. Ad hoc igitur

ut eiusmodi per animalia uaticiniũ à dæmonibus consequamur, parare his oportet sedem talem, per quã possint inter homines obuersari, nobisq́ uti. Sedẽ uero hanc esse oportet incorpoream, ut incorporei dæmones per hanc nobis adsint. Erit igitur hęc anima talium animalium, à corpore iam absoluta. Quatenus enim quodãmodo & ipsa separata est à corpore, conuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiscum propter quandam uitæ cognationem. Igitur tanquã media presidi eius dęmoni subministrat ad pręsagium homini suggerendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos conciliat. Anima uero hæc eiusmodi uaticinijs utens, nõ solum uaticinium audit accipit ue, sed etiam non parum ex seipsa confert ad executionem eius ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur & cooperatur & simul præuidet per quandam compatientem necessitatem. Sed eiusmodi uaticinium à diuino ueroq́ longissime distat, atq́ de rebus exiguis breuibusq́ habetur, quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcũq́ circa generationẽ iam simul feruntẽ, atq́ motiones ex seipsis exhibent potentibus eas accipere,

& passio-

& passiones multifariam inferũt his quæ naturaliter ad cõpatiendum sunt exposita. Per cõpassionem igitur præsagiũ eiusmodi prouenit. Non potest autem per passionẽ præcognitio perfecta cõtingere. Quod enim in mundo immutabile purum est, id præcipue futurum assequi cõsueuit. Quod uero cum materiali passibiliq; & tenebroso commercium habet, obruitur ignorãtia. Hanc ergo artificiosam præsagij machinam neq; legitimi uaticinij nomine dignam esse censemus, neq; serio pertractandam, neq; utenti, quasi sit ueridicus esse credendum.

Quomodo obsecratores dæmonibus minabantur.

NArrat Porphyrius, sacerdotes consueuisse uiolentis quibusdã minis aduersum superos uti: ueluti, nisi uos ita feceritis, uel contrà, si feceritis aliquid, cœlos confringam, uel occulta Isidis patefaciã, uel arcanũ in abysso reconditum diuulgabo, aut sistam barim, id est nauẽ quandã apud Aegyptios sacrã: aut membra Osiridis Typhoni disper gam, ceteraq; similia. Iamblichus subdit, execratores nõ cõsueuisse dirigere minitatiões eiusmodi, ut Porphyrius opinat̃, ad Solem & lunã cæteráue cœlestia, sed esse in mũdo

genus aliquod potestatũ ualde diuisum & indiscretum, incõsideratumq́, quod accipit quidem ab alio rationẽ siue sermonẽ, exauditq́: sed propria intelligentia nequaquam. Neq; uerũ à falso, neq; possibile discernit ab impossibili. Hoc itaq; genus minitationibus lacessitum, protinus irritatum, & stupet, utpote quod & ipsum naturaliter dictis uehementioribus agitatũ, & alia ducit trahitq́ per stupidam quãdam & instabilem fantasiam. Præterea sacerdos sæpe non humana uirtute, sed diuina sacramentorum ineffabiliũ potestate, mũdanis numinibus imperat atque minitatur, ipse tunc in superorum deorum ordine cõstitutus: et ideo grandioribus propria natura mandatis utitur atq; minis, neq; tamen tanq; facturus, quæ tunc asseuerat, sed declarãs quantam nactus fuerit potestatem propter ipsam ad deos unionem, cõparatã uidelicet ex notitia possessioneq́ ineffabilium symbolorũ siue signaculorũ quæ dicimus sacramenta. Item dæmones per prouincias partesq́ diuisi, & partes mũdi custodientes, singuli cõmendatarum sibi partiũ tantam habẽt curam, ut nec uerbũ quidem illius ordini dispensationiq́ contrariũ ualeãt

tolerare, perpetuã uidelicet immutabilẽq; mũdanorum perſeuerantiam obnixe cuſto dientes. Ordinem uero eiuſmodi ſuum ideo immutabilẽ ſuſceperunt, quoniã ordo deorum immobilis permanet in eiſdem. In quo igitur eſſe habent dæmones uel ætherei uel circa terram diſtributi, hoc ipſum nec minitationibus inuadi unquam audire poſſunt: proinde dæmones ineffabiliũ arcanorumq; myſteriorum cuſtodiam ſtudioſe procurãt, tanta uidelicet obſeruãtia, propterea quod intelligũt ordinẽ diſpenſationemq; uniuerſi præcipue in eiuſmodi myſterijs contineri, quatenus uidelicet allegorice per hæc uerba numina deſignantur, ordinesq; mundani: hanc enim ob cauſam mundi partes in ordine permanẽt, quod benefica poteſtas Oſiridis ſyncera permanet & intacta, neq; contrario tumultu & errore miſcetur. Permanet inſuper ipſa omnium uita pura ſemper & incorrupta, quatenus uiuificę formoſæq; rationes quæ in Iſide reconditæ ſunt, conſiſtunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipſæ in corpus hoc deſcendũt oculis manifeſtũ. Atqui & omnia permanẽt immobilia et ſimul ſempiterna, generatiõis uidelicet

ſucceſſione, quoniam nullum Solis curſum unquam ſiſtere poteſt. Perſeuerant inſuper integra, quoniã quæ in abyſſo, id eſt profundo ſunt abſcondita, nunquam aperiuntur. In quibus ergo ſalutem habẽt, omnia ſimul & uniuerſum, uidelicet in eo quod & quæ naturaliter ſunt occulta, ut ſunt occulta ſeruentur, & maneãt, & ſecretiſſima deorum eſſentia nunquã ſortem cõtrariam ſubeat, nec oppoſitis miſceatur: hoc inquam circumterranei dæmones, nec ad uocem uſque auditumq; ſuſtinent aliter affici, uerbiſq; prophanari, atq; propterea aduerſus dæmones eiuſmodi uerborum uſus habet aliquam poteſtatem. De his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos ſunt obſecratiões eiuſmodi cõſtitutæ. Quapropter Chaldæi ſacerdotes, apud quos dijudicatus decretus'que eſt purus ipſe ad ſolos deos ſermo, nunquã minis utuntur. Aegyptij uero qui cum diuinis ſacramẽtis dęmonicos ſermones admiſcent, ad minas eiuſmodi aliquando ſe cõuertunt.

Expoſitio ſymbolorum Aegyptiæ theologiæ.

IMitantes Aegyptij ipſam uniuerſi naturam fabricamq; deorum, ipſi quoq; myſticarum recõditarumq; notionum imagines

quaſdam in ſymbolis conficiendis oſtendũt: quemadmodũ & natura rationes occultas in apparẽtibus formis quaſi ſymbolis exprimit, & dij ueritatem idearũ per manifeſtas imagines explicant. Cum ergo perſpiciant ſuperiora omnia inferiorũ ſimilitudine delectari, atq; inſuper optent à ſuperioribus bonitate repleri, quatenus pro uiribus imitentur, meritò & ipſi conuenientẽ ſuperis modum agendi pro uiribus offerũt, quando occulta myſteria ſymbolis inſerunt manifeſtis, in quibus interpretandis dimitte uoces, accipe ſenſus. Quando igitur lutum in ſacris nominant, ut inducũt, hoc intellige mundi corpus atq; materiã, genitalemq; uirtutẽ huic inſertam & quaſi pariter agitatã, atq; fluentem, aut etiam cauſam principalem, & quaſi loco fundamenti præpoſitam, elementorum, elementaliumq; uirtutũ. Cum hoc igitur tale ſit, deus ipſe generatiõis totiusq; naturæ uiriũ omniũ quæ inſitæ ſunt elemẽtis, cauſa, utpote qui hæc ſupereminеat omnia, immaterialis ipſe, indiuiſus, immobilis & ingenitus, totusq; ex ſeipſo & in ſeipſo totus, hæc omnia perſpicuus antecedit, & ducit in ſe cũcta complectens, atq; ex eo quod com-

plectitur omnia, ac de suo mūdanis tribuit, omnibus ex seipsis eluxit. Quoniā uero superemineat omnia, effulget ut segregatus à mūdanis omnibus, secū ipse solus per sublime procedens. Cōfirmat & hoc quod subinde sequitur symbolū ubi deus inducitur sedens super loton aquaticam, scilicet arborem: ubi significatᷓ deū principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernando, sed principatum gerere intellectualem penitus & empyreū. Omnia enim in loto rotūda sunt, tum poma, tum folia: ex quo significatᷓ circularis actio mentis per eadem uidelicet, & eodē pacto se habēs. Deus igitᷓ ipse super hanc insuper actionē in seipso cōsistit, superās eiusmodi principatū, sanctus & uenerandus, & in seipso penitus cōquiescens: quod quidem ex actu sedendi significatᷓ. Proinde ubi deum introducūt nauis gubernatorem, principatum significant mundi gubernatorem. Sicut enim gubernator à naui & gubernaculo segregatus uno quodā faciliq; momento mouet undiq; et regit, dirigitq; nauem: ita deus ipse mundum desuper, uidelicet à primis naturę principijs præcipuas motionū causas exhibens. Quo-

niã uero partes cœli omẽs, animaliaq́ cœlestia, & totus uniuersi motus, ipsumq́ tẽpus secũdum quod mũdus ipse mouet̃, cuncta deniq́ quæ cõtinentur in totis, uires à Sole descendẽtes accipiũt, alias quidẽ cõmixtas in ipsis, alias autem cõmixtionem exuperãtes: ideo has quoq́ symbolicus significandi modus adducit, uerbis quidẽ Solem designãs secundũ animalia cœlestia figurari, formasq́ uicissim cõmutare per oras, interea uero demonstrãs immutabilem eius simulq́ totam per totum mundum traditionem. Sed quoniam quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa impartibilem feruntur dei traditionem, atq́ ipsa pro diuersitate naturarũ motionumq́ suarum, multiformes accipiũt à Sole potentias, ꝓpterea symbolica traditio uult per donorum multitudinẽ unum ingredi deũ, atque per potentias multiformes unã dei adesse potentiam. Quapropter inquit ipsum unum eundemq́ consistere: uices uero formarum, transfigurationesq́ in suscipientibus asserit resultare. Quapropter illum secundum animalia & ad oras commutari ait, quasi circa deũ mutatiões eiusmodi urient̃ secundũ diuersa susceptacula dei. Eiusmodi

uotis utunt Aegyptij nõ solum in ipsis deorum proprijs uisionibus, sed in precibus etiã leuioribus, quæ eiusmodi sensum habẽt, atque per talem symbolicam mysticamq; culturam ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

PORphyrius quærit cur sacerdotes utantur nominibus quibusdam nihil significãtibus. Iamblichus respondet, omnia eiusmodi nomina significare aliquid apud deos, quamuis in quibusdam significata nobis sint ignota: esse tamen nota quædam, quorum interpretationẽ diuinitus accepimus, omnino uero modum in eis significandi ineffabilem esse. Neq; secundum imaginationes humanas, sed secũdum intellectum, qui in nobis est diuinus, uel potius simpliciore præstantioreq; modo secũdum intellectum dijs unitum. Auferendũ igitur à diuinis nominibus omnes excogitationes & rationales discursus atque assimilationes naturales uocis ipsius cõgenitas, ad res positas in natura: & quemadmodum character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est atq; diuinus, ita hunc ipsum in omnibus supponere acciperéq; debemus. Quod aũt hic nobis

ſit ignotus, hoc ipſum in eo eſt maxime ue-
nerandũ: præſtãtius enim eſt, ꝗ ut in noſtrã
notitiam diuidat̃. Iam uero in quibus diuino
rum nominibus reſolutionem ſuam diuini-
tus acceperimus, his totam habemus eſſen-
tiæ potentiæq́ & ordinis diuini notitiã ipſo
nomine comprehenſam: atque etiam myſti
cam et ineffabilem ſimulq́ totam deorũ ima
ginem in anima cuſtodimus, animamq́ per
hæc ad deos attollimus, eleuatamq́ illis pro
uiribus copulamus. Proinde quæritur cur
nam inter nomina diuinorũ, barbara cæte-
ris anteponimus: Quia uidelicet ſacrarum
gentiũ uelut Aegyptiorũ Aſſyriorumq́ to-
tum dij ſermonẽ approbauerunt, tanquam
ſacris maxime congruentem: propterea &
communes dictiones modosq́ loquendi ar
bitramur cognatæ ad deos dictioni, oratio-
niq́ adhibendum, prẹſertim quia antiquior
primusq́ extitit modus iſte loquẽdi. At qui
quondam prima nomina diuinitus accepe-
runt, dum ea cum propria lingua miſcerẽt,
tanquam cum familiari conſentaneaq́ illis
uoce cõtemperantes, ita nobis ſeruãda per-
petuo tradiderunt: nosq́ ita ipſam traditio-
nis regulam rite deinceps conſeruare debe-

imus. Si quid enim aliud dijs cõuenit, sempi-ternum ipsum & immutabile, dijs est prę cęteris cognatissimum. Inter hæc Porphyrius ait: Illum qui uocem audit nominum diuinorum, ad significata respicere, ideoq́ʒ sufficere notionem ipsam eandem ubiqʒ manentem, qualiscunque sit dictio. Respondet Iamblichus hunc in modum: Non est autem id tale quale tu putas: si enim nomina ex hominũ pacto conuentoq́ʒ posita essent, nihil interesset alia pro alijs commutare. Sin autem naturæ rerum accõmodata fuerunt, quæ huic maxime cõgruunt, hęc & dijs maxime sunt amica. Ex his perspicue patet sacrarum gentium uocem rationaliter cæteris esse præpositam. Neqʒ enim prorsus eandem mentem seruãt nomina in aliam linguam interpretata, sed sunt gẽtibus singulis propria quædã, quæ gentibus alijs per uocem significari nõ possint. Accedit ad hæc, quod si significationum proprietates per aliam linguam interpretari possimus, non tamen eandem cõseruant permutata potentiã. Habent insuper nomina barbara, multam emphasim, id est insinuationis demonstrationisq́ʒ efficaciam: habent & cõcisam breuitatẽ. Minimũ uero

ambiguitatis

ambiguitatis & uarietatis multitudinis'que uerborũ·propter hæc omnia ſuperis maxime congruunt. Depone igitur ſuſpiciones à ueritate cadentes, quibus ſuſpicaris ægyptiam ibi conferre linguam duntaxat ubi ægyptius eſt, uel uſus ęgyptia lingua qui tũc inuocat: Potius autem exiſtimato, quoniã primi omnium ægyptij præſentiam participationemq́ꝫ deorum ſortiti ſunt, ideo deos inuocantem potiſſimum approbare, quando ægyptio ritu uocãtur. Neq́ꝫ uero dicendum eſt, barbara hæc obſcura diuinorum nomina eſſe quædam præſtigiatorũ faſcinatorũq́ꝫ machinamenta. Quo enim pacto quę maxime coniuncta ſunt dijs, nosq́ꝫ coniungunt, & quaſi æquales cum ſuperis uires habent, phantaſtica figmenta erũt, ſine quibus nullum in ſacris opus efficitur? Sed neque prætegmina inuolucraq́ꝫ eiuſmodi per noſtras paſſiones efficiuntur ex fama, diuino tributas. Nõ enim exordientes ab his quæ ipſi patimur, imò uero ab ipſis deorũ proprijs competentes illis ſecundũ naturam attribuimus dictiones. Neq́ꝫ cõtrarias de diuino agimus notiones, contrà uidelicet quàm ipſum reuera ſe habeat, ſed prout natura ſe habet, &

quemadmodum ueritatem de ipso cõsecuti sunt primi, qui leges nobis de religionis sanctimonia tradiderũt, sic perseueramus in eis: si quid enim aliud in sacris legibus atque ritibus deo placet, firmitas ipsa maxime placet & præcipue congruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanq̃ sacros cõseruare semper intactos, neq; demere quicq̃, neq; aliũde quid addere, fermè nanq; & hoc causa nuper extitit, ut omnia et nomina & uota debilitata iam sint: propterea quod propter ipsam præuaricationem & innouandi cupiditatem permutata sunt semper, & permutari non desinunt. Græci nanq; natura rerũ nouarũ studiosi sunt, ac præcipites usq; quaque ferunť instar nauis saburra carẽtis, nullam habentes stabilitatem, neq; conseruant quod ab alijs acceperunt. Sed & hoc cito dimittũt, & omnia propter instabilitatem nouæq; inuentionis elocutionẽ trãsformare solent. Barbari uero sicut moribus graues firmiq; sunt, sic & in eisdem sermonibus firmiter perseuerant: ob quam sanè stabilitatẽ & ipsi dijs sunt amici, & orationes offerũt illis acceptas, quas nulli ulla unquã ratione fas est permutare.

Opinio

Opinio Aegyptiorum de deo atq; dijs.

QVærit ſubinde Porphyrius, quidnam primam aegyptij cauſam eſſe uelint, utrum intellectũ, an ſuper intellectũ. Item utrum unum aliquid ſolum, an unà cũ alio quodam, ſiue alijs. Rurſus utrum incorporeum ſit, aut forſitan corporale. Præterea num ſit idem cum opifice mundi, an opifice ſit ſuperius: & nunquid ex uno, an ex pluribus cũcta profluxerint: omniumq; nũquid uelint primũ fundamentũ eſſe materiã prorſus informem, an corpora qualia: ipſamq; materiam nũquid ingenerabilem, aut genitam. Ad hæc Iamblichus ita reſpondit: Ego uero cauſam in primis tibi dicam, ob quam ſacri & antiqui Aegyptiorum ſcriptores de his uaria ſenſerint: & inſuper huius ſeculi ſapientes nõ eadem de his ratione loquantur. Cum enim multæ in uniuerſo ſint eſſentię, ac multifariam inter ſe differant, meritò earum & multa tradita ſunt principia, habentia ordines differentes, & ab alijs ſacerdotibus alia, principia quidem tota uniuerſaliáue, ut narrat Seleucus. Mercurius ipſe tradit uiginti milibus uoluminib⁹, uel ſicut Meneteus receẽſet, tradidit uoluminibus trigin

ta millibus, itemq́ꝫ sex millibus & quingẽtis atqꝫ uigintiquinqꝫ, & in eis perfecte omnia demonstrauit. Propria uero particulariũ essentiarũ principia, alij antiquorũ alia passim introduxerint. Oportet igit̃ de his omnibus ueritatem breuiter declarare, atqꝫ primum, quod primũ quæsisti. Primus deus ante ens, & solus, pater est primi dei, quem gignit manens in unitate sua solitaria, atque id est superintelligibile, estq́ꝫ exemplar ipsius, quod dicit̃ sui pater, sui filius, unipater & deus uere bonus. Ille enim maior, & primus, et fons omniũ, & radix eorũ quæ prima intelliguntur & intelligũt, scilicet idearũ. Ab hoc utiqꝫ uno deus per se sufficiens, seipsum explicauit. Ideoq́ꝫ dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principiũ, deus deorũ, unitas ex uno, super essentiam essentię principium: Ab eo enim essentia: propterea pater essentiæ nominatur. Ipse enim est superenter ens, intelligibilium principium. Hæc sunt principia omnium antiquissima, quæ Mercurius præponit dijs æthereis, empyreis, cœlestibus: componens de empyreis libros centum, totidemq́ꝫ de æthereis, mille de cœlestibus. Secũdum uero alium ordinẽ

præponit

prȩponit deum emeph dijs cœlestibus tanquam ducem, quem ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias cõuertentem. Huic unum impartibile anteponit, quod appellat primum exemplar aut expressionem aut effigiem, quod icthon appellat: in quo est primũ intelligens & intelligibile primũ, quod solo silentio colitur. Prȩter hos autem, rerũ apparẽtium opificio alij duces præsunt. Nam opifex intellectus, qui & ueritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultam, latentium rationum potentiam traducit in lucem, Amun ægyptiaca lingua uocatur. Quatenus autem sine mendacio peragit omnia & artificiose simul cum ueritate, phtha nuncupatur. Græci uero hunc Vulcanum nominãt, artificiosum duntaxat considerantes. Quantũ uero effector est bonorum, appellatur Osiris: aliasq; denominationes habet propter potẽtias actionesq; differentes. Est & principatus alius apud illos super elemẽta tota in generatiõe posita, uirtutesq; eorũ: quarũ quatuor quidem masculinæ, quatuor fœmininæ: quem principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super

naturam omnem, quæ in generatione uersatur, lunę tributis. Marsilius: Potes in his ordinem cõsentientem Proclo ita disponere: Primum est ipsum unũ superens superintelligibile totum. Secundum unum ens, siunitas entis, in quo unitas sua suo enti præponit: Potest et intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiũ est intellectus intelligibilis intellectualisq; simul, et unitus intellectus & expressio prima icthon. Quartum intellectus intellectualis iam explicatus cœlestiũ dux deorum emeph. Quintũ intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cœlestes empyreiq; & ætherei: hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus: diuidentes uero cœlũ in partes duas, uel quatuor, uel duodecim, uel sex atq; triginta, uel harum duplas, uel aliter quomodocunq;, principatus his quoque pręficiunt aut pauciores aut plures. Rursus ducem unũ his anteponũt, atq; ita Aegyptiorũ tractatus de principijs desuper ad postrema progrediẽs ab uno descendit in multitudinẽ, ab uno uidelicet gubernatam deo, ubiq; indefinita natura sub

quodam

quodam termino definito imperiose comprehensa, præcipue uero ab excelsa omniũ causa unitate. Materiã uero produxit deus materialitate, uidelicet ab essentialitate subderiuata, quam opifex uitalẽ assumens, simplices impatibilesq; sphęras effecit. Ipsius uero postremum accepit ad generabilia & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facile soluuntur dubia, quę in libris ægyptijs quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub Mercurij titulo circunferuntur, opiniones mercuriales cõtinent, & si sæpe philosophorum græcorum stilo loquuntur. Sunt enim ex lingua ægyptia in gręcam translati à uiris philosophiæ non imperitis. Optarem uero ut quicunq; mundanarũ rerum causas primas attingunt, ultima quoque principia declararent. Item quicunq; planetas, zodiacũ, decanos, horoscopos, stellas, potẽtes duces tractant, ut particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata quæ in salaminiacis sunt, breuissimã partem mercurialium ordinationũ continent. Item quæ de stellarum apparitionibus uel latebris, aut lunæ augmento uel decremento tractãtur, in postremis penes Aegyptios assignationẽ

causarum habent. Profectò Aegyptij non omnia esse naturalia putãt, sed uitam & intellectualem & animalẽ à natura discernũt: non in mundo solum, sed etiam in hominibus: Atq; cum intellectũ & rationem secundum seipsos existentes praefecerint, sic quaecunq; fiunt fieri arbitrantur, atq; eorum quę in generatione uersantur, primũ praecipuúm ue patrem esse opificẽ asserunt. Cognoscunt quoq; uitalem potentiã, & quae in coelo est, & quae super coelum extat. Item purũ intellectũ collocant super mundum, & unũ impartibilem in toto mũdo, & alterum per omnes circulos distributũ. Iam uero haec nõ oratione rationeq; nuda speculari solẽt, sed admonent insuper atque docent, ad excelsiora communioraq; & superiora fato, naturam nostram progredi ad ipsum deum opificemq; mundi, quatenus neq; materiã ferat secũ, neq; aliud quicq; praeter oportuni temporis obseruantiam: idq; sacrorũ opera nos cõsequi docent, atq; simul efficiũt. Tradidit hanc quoq; uiã nobis ipse Mercurius: sed interpretat⁹ est eam propheta Bitis Ammoni regi inuentã in adytis templi, in urbe Saym Aegypti, literisq; sacris insculptam. Prębuit quoq;

quoq; nobis dei nomen discurrens per uniuersum. Sunt & alij multi ordines de eisdē. Quaꝑpter nō recte mihi uideris Aegyptiorum oīa ad naturales dūtaxat reducere causas. Sunt em̄ apud illos plura atq; essentijs pluribus: sunt & potestates supermūdanæ, quas religiosa pręcipue sanctimōia coluerūt

De libero arbitrio, & quomodo soluamur à fato.

POst hęc ait Porphyrius, Plures ægyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarū supposuisse. Respondet Iamblichus ex mercurialibus sententijs hunc in modum: Duas homo animas habet, ut mercuriales literæ docent. Vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps. Altera uero ex circuitu cœlestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorū irrepit. Anima igit̄ à mundis in nos descēdens, mundorū quoq; circuitus sequitur. Quæ uero ab intelligibili ueniens intelligibiliter adest, geneficū circuitū supereminet, atq; ꝑ eā & à fato soluimur, & ad intelligibiles deos ascēdimꝰ, & religionē habemus ad æterna tendentē. Nō igit̄ putandū est de quo tu dubitabas, om̄ia insolubilibus necessitatis uinculis, quod fatum nominãt,

colligari. Habet enim anima principium in se propriũ, quo ad intelligibile sese cõferat, & discedat quidem ab his quæ gignũtur, ad ipsum uero ens accedat atque diuinum. Neque rursus dijs applicuimus fatũ, quos tanquam soluentes à fato in tẽplis sacrisq; et statuis ueneramur. Ipsi quidem dij fatum soluunt. Naturę uero ab eis ultimæ descendentes, atq; generationi corporiq; mũdi iam implicitę fatum peragunt. Meritò igitur omnẽ dijs sanctimoniam adhibemus, ut ipsi quidẽ soli per intellectualem persuasionem dominantes necessitati, mala nobis à fato ĩminentia soluant. Non enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ, & natura & generatione præstantius, per quod & dijs possumus copulari, et mundanum ordinem superare, atq; sempiternã uitam supercœlestiumq; deorum actionem participare. Per hoc igitur nosipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora suipsius anima reuocat̃, tunc ab illis quę eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribusq; descendit, atq; alteram pro altera uitam cõmutat,

sesq;

seq́ ipsam in alium interserit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? Nunquid possibile est per deos circumcurrentes à fato seipsum soluere, atq; eosdem interim existimare duces autoresq́ fatorũ, uinculisq́ insolubilibus uitas penitus alligantes? Fortè uero nihil prohibet ita fieri. Cũ enim dij essentias potentiasq́ multas in se cõplectantur, quidnam prohibet illis inesse & alias nobis inæstimabiles differentias atq; cõtrarietates? Iam uero & hoc licet dicere, in unoquoq; deorũ etiam apparentiũ inesse intelligibilia quędam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorũ fuga cõtingat atq; libertas. Si quis aũt duos deorũ ordines nõ admittat, ad solutionis officiũ, scilicet mũdanos simulatq; supermundanos, saltem per supermũdanos fiet quandoq; solutio. Verũ hæc in tractatu deorũ diligentius declarant, quinam dij potissimum sint ad supera reductores, & quomodo reuocent, quibus'ue potentijs, & qua ratione fatũ soluant, & per quos præcipue redditus sacrorũ operatione peractos, & quis ordo mundanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio consummata huic ordini dominet.

Quamobrem q̃d tu ex Homeri uersibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. Legibus nanque synceris intellectualibusq; iandiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine potentiaq; maiore deteriora soluunt: & quatenus nos in sortem traducimur meliorẽ, eatenus deterioribus fit discessus: nec propterea contingit aliquid præter regulam ab initio constitutam, adeò ut dij flectantur propter sacrificiũ cultumq; posterius actũ, sed à primo descensu deus animas ea conditione demisit, ut ad eum iterum reuertantur. Neque inter se repugnant ascensus animarũ, atq; descensus. Sicut eñ in uniuerso intellectuali unà cum essentia generatio, imò et hoc totũ recte connectitur, sic & in animarũ dispositione, unà cum earum circa generationem cura, solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone. Respondet ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone unicuiq; proprio: Alter quidẽ sacer, siue deificus, alter artificiosus. Ille dæmonẽ à supernis causis inuocat, hic à circuitibus

tibus qui in generatione uersantur. Ille quidem exploratione uniuscuiusque geniturae non utitur, hic talia diligenter explorat. Ille uniuersalis super naturā, hic particularis secundum naturam dęmonē colit & curat. Cum igitur hæc ita se habeāt, absurde tu mihi uideris culturam perfectiorem ad humanam admodū transstulisse, & in hac duntaxat quęstiones tuas exercuisse. Præterea ubi naturali tantum uia quæris colis'ue dæmonem, uideris & eiusmodi uiæ exiguā quandam particulam accepisse. Consueuerunt enim qui circa naturam artificiose perquirunt & operantur ordinate, uocare dæmonem à decanis, id est facientibus, atq; ab influxuum dispensatoribus, imaginibus cœli, stellisq;, Soleq; & luna. Item à polis totisq; elementis atq; mundo. Tu uero non recte breuissimā horum partem seligens, scilicet ipsum genitalis figuræ dominū, de hoc duntaxat quęstiones inducis, & hac in parte hoc uno supposito pscrutaris, quonam pacto dominus ipse figuræ dæmonē tribuat, atq; secundū quam & qualē uitā uel potentiā uel influxū ab illo nobis influat: ubi prorsus in geniturę exploratione moraris, perscrutans

utrum subsistat dæmon nec ne, & utrum figuræ dominus inueniri possit aut forte non possit. Asseris denique hunc fore beatum, qui inuēta generationis suæ figura, fatalia sic effugerit, ita uidelicet suum dæmonem cōspicatus. Mihi uero uidenť hæc inter se dissentire & à ueritate deficere. Si enim ab ipsa generationis figura dæmon nobis est attributus, atque inde cognouimus eum, quonā pacto fatalia fugiemus per notitiā dæmonis fato nobis addicti? Atqui & si necessaria à nobis per dæmonem expellimus, ut affirmas, quādo ulterius sunt hæc unà cum dæmone nobis destinata per fatum?

De iudicijs astrologorum & dæmone.

PORPHYRIUS dicit, si quis cognosceret figurā natiuitatis dominūque figuræ, inueniret dæmonē suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis. Sed subdit: Impossibile esse scire illam, & hunc inuenire, & regulas astronomiæ & astrologiæ esse incōprehensibiles et incertas, teste etiā Cheremone. Iamblichus dicit, dęmonem neque cognosci, neque dari ab illa figura & dęmonio eius: alioquin nō solueret nos à fato natiuitatis, sed dari ab antiquiori principio et altiori, scilicet à dijs su

perioribus

perioribus, & cum primũ anima inclinatur ad ſenſibilia ante cõceptionem: & ſolui nos à fato nõ tam per dęmonem, quàm per cultum ſuperioris numinis. Nõ ſolum uero illa Porphyrij dicta à ſeipſis, ſed etiam à ueritate diſſentiunt. Non enim ab ipſa propria generationis figura omnino unicuique tributus eſt dæmon, ſed eſt & antiquius hoc initium. Item ſi hinc duntaxat dęmon agnoſceretur, non foret propterea felix, qui geneficũ cognoſceret dæmonem. Et quiſnam hunc ducem accipiat ad effuganda fatalia? Si ad hæc explenda eſt ipſe tributus, omnino præcipuas prætermittis de eſſentia & de ordine dęmonis quęſtiões, ultimas uero tangis unde deſcendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri aſtrologiæ regulas, dubitationesq́ de geneſi: unde appareat ſcientiã de his haberi non poſſe. Ego uero cenſeo, primum quidem haberi poſſe per diuinum uaticinium ueritatem certiſſimam circa ſtellas: nec nos omnino regularũ dinumeratione, nec artificioſis prædicationibus indigere: Et inſuper addo te non penitus impoſſibilem inde notitiam demonſtrare, quantũ ad mathematicam ſcientiã pertinet, quod diuerſæ

inter illos feruntur opiniones, quod ue Cheremon, & quiuis alius contradicit. Sic enim & in omni scientia simul et arte, propter dissidentes opiniones, dicere nullam esse scientiam cogeremur. Sed profectò ubiq; non solum falsa inter se dissident, sed & à ueris falsa dissentiunt, ut ubiq; præter falsa ueritas inueniri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cõprehendi non posse, nedum astrologiæ, & multas esse illis dissensiões, & à multis impugnari. Respõdet Iamblichus: Diuinũ uaticiniũ potest docere naturã et effectũ astrorũ sine arte. Astronomia & aliæ artes quondã à dijs datæ, lõgo tẽpore humanis opinionibus cõfundunt, exiguumq; diuinitatis & ueritatis deniq; retinent. In astronomia est aliquid ueri, quãuis exiguũ: quod patet per effectus stellarum inter se ex mensura prouenientes in cœlo, sicut prædictum est de eclipsi Solis & lunæ & aspectibus planetarum. Regulæ mensurarum, magnitudinem distantiarũ, progressionum, cometarum, atque similium, diu apud Chaldęos & apud nos obseruatæ, testantur astronomiæ scientiam esse ueram. Porphyrius dicit dominum figuræ, uel dominos, si plures sint,

deprehendi non posse etiam iudicio astronomorum & astrologorum, sed inde proprium dæmonem esse quærendum. Iamblichus dicit astrologos dare regulas, alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures, ad inueniendos & discernendos dominos figurarum. Non dicit inquam haberi regulas, & inueniri atque discerni, sed ita putari & tradi ab illis contra dicta Porphyrij. Quid nam prohibet figuræ dominum atque dæmonem per astrologiā quidem difficile inueniri, facilime uero per diuinum uaticiniū atque sacrificia? Neque putandum est dæmonem à solo figuræ domino tribui. Sunt enim plura hoc eius & antiquiora principia. Neq; humanis artibus, sed diuinis, proprium dæmonem possumus inuenire. Proprius cuiq; dæmon non à particulari quodā cœli elementorum'ue dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione, quando descendit anima regnante, ipsiq; dęmonem certū accōmodante executorem uitæ quam elegerit anima: hic eam conciliat corpori, uitam corpori cōmunicatam curat, uitā animę propriā dirigit, cogitationi assidue principia exhibet, nosq; agimus talia qualia hic addu-

cit in mentē, eatenusq; nos gubernat, quoad sacris perfecti dominū pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedens, uel uacat ab opere, uel conducit ad idem. Sors alicuius propria tribuitur animæ, dum descendit ex toto mūdi corpore, & uita prout tunc se habet ad illam, & illa sors certo dæmone ducitur et impletur. Ergo est impossibile iudicare certos euentus, cum omnium causarum cōcursum cōprehendere nequeamus, nisi per inspirationē diuinā id assequamur.

Vnde proprius dæmon ueniat, quid'ue agat, & utrum sit unicus.

PRoprius dæmon nō à parte quadā cœli elementorum'ue tribuitur, imò uero à toto mundo, & à multiformi in eo uita, & à multiformibus corporibus per quæ transit anima descendens in generationē, secernitur proprie atq; decernitur sors in nobis quædam propria nostris secundum præfecturam propriā distributa. Hic utiq; dęmon erat in exemplari antequam in generationē animę laberentur. Quem cum primum anima ducem accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde uitarū. Hic animam ut dixi, descendentem alligat corpori, commune eius

animal ipſe curat. Vitam animæ propriã dirigit, & quodcũq; ratiocinamur exhibet ratiocinandi principia: agimusq; talia, qualia is adducit in mentẽ, gubernatq; nos quouſq; ſacris operibus expiati, deum ſubeamus pro dæmone ducem, cui poſthac dæmon ita cedit, ut uel uacet eo præſente, uel cõducat ad idem. Quærebas deinde utrum plures adſint unicuiq; dæmones, alij alia gubernãtes in homine. Reſpõdemus ad hęc, dæmonem non alicui parti noſtrum præeſſe duntaxat, ſed toti ſimul adeſſe, totũ ducere, quemadmodũ à totis quę in mundo ſunt ordinibus, eſt attributus. Cõiectabas plures pro numero noſtrarum partiũ dęmones nobis adeſſe. Præterea quod etiam in ipſo corpore diuerſi ſint dæmones, alius ſanitatem, alius pulchritudinem, alij quandam in his habitudinem curent, unusq; his æque præſit in corpore. Sic & putabas alium dęmonem corpus, aliũ animam, alium mentem regere. Præſtat uero eiuſmodi coniectura ad hoc ipſum uti, uidelicet quod corpus & anima & intellectus eodem dæmone gubernent. Noli igitur ita diuidere, ut alius ſit corporis dæmon, alius animæ, alius intellectus. Abſurdũ eſt enim

animal quidẽ esse unum, dęmoniũ uero animali præfectum multiforme putare. Nam quæ principatum tenent, ubiq; simpliciora sunt subditis. Est insuper et absurdius, si multi dæmones dominãtes uelut dæmonij partes, nõ cõflati in unũ sint, sed inter se disiuncti. Introducis autẽ & in ipsis cõtrarietatem, tanq; dominantiũ dæmonũ alteri boni sint, alteri uero mali: cum tamen nusq; mali spiritus sortem habeãt præfecturę, nec pari uel autoritate uel numero ex aduerso bonorũ distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonẽ proprium esse quandam animæ partem, uidelicet intellectũ, eumq; hominẽ esse εὐδαίμονα, id est felicẽ, qui sapientẽ habeat intellectum. Quod si ita sit, nõ erit amplius alius ordo præstantior homine, præfectus homini. Sed inter diuisas animæ partes superior inferioribus dominabit̃. Vbi tamen cunctæ cognatæ sunt, nulla ut absoluta subditis dominatur. Inducis post hæc dæmonis cultũ tanquam ad plura factũ, partim quidẽ tanq; ad duos dæmones, partim etiam uelut ad tres. Nefas uero est causas nobis pręsidentes partiri, nec ad unũ redigere præfecturã: quippe cũ unitas in omnibus dominet̃. Iam uero
& qui

& qui dæmoniũ secundũ corpus corporisq́ dispensationem diuidit, is principatũ eius in parte eiusdẽ redigit angustissimã. Quapropter religiosum cultũ circa dæmoniũ ita diuisum cõsiderare nõ decet, cum opinio ipsa in qua fundatur debilitate uacillet. Vnus igitur est secũdũ unũquenq; nostrũ dęmon proprius gubernator. Dęmonẽ uero cõmunem penitus & eundẽ cũctorũ hominũ existimare nõ decet, uidelicet rursum cõmunẽ quidẽ in seipso, propria uero cõditione unicuiq; copulatũ. Ipsa enim secundũ speciem unãquanq; diuisio materięq; alteritas, ipsam rerũ secundũ se incorporearũ cõmunitatem identitatẽq; nõ suscipit.

Inuocatio dæmonis.

QVæris deinde quare cõmuni quadam apud oẽs inuocatione aduocare dæmonẽ soleamus: quoniã uidelicet per deũ dominũ unũ, dæmonũ agitur inuocatio, qui & à principio suũ cuiq; dęmonẽ definiuit, et in sacrificijs secundũ propriã uolũtatẽ suũ cuiq; monstrat. Semper enim in sacrarũ operationum ordine per superiora numina inferiora uocantur. Quare & in dæmonibus unus quidam dux eorũ, qui circa generationem obtinet principatũ, dæmonẽ suũ ad unũquenq;

demittit. Poſtquã igitur adeſt unicuiq; ſuus, tunc & congruũ ſibi cultũ pandit, nomenq́; ſuũ modũq́; inuocationis ſuæ propriũ pate facit. Atq; hic cõueniens eſt ordo dæmonũ. Alius enim ordo inuocãtibus eſt cognatus, alius ab antiquioribus cauſis procedit, alius conſpiratione in eis cõficit ad idem cõmuni ter conferentẽ. Noli igitur diuinas inuocationes humanis ſimiles arbitrari, & ineffabi les effabilibus cõparare, & eas quæ omnem terminũ omnemq́; indeterminatũ modum ſuperãt, humanis imperijs mandatisq́; conferre, ſiue definita ſint hæc, ſiue prorſus indefinita. Quæ eñ apud nos ſunt, cũ toto ge nere commune nihil habent, atque cum his quæ ſecundũ totum ordinem nos excedũt, totamq́; eſſentiam noſtram naturamq́; exuperant. Hinc uero maxime errores hominibus ingentes accidunt, quando ex humana debilitate aliquid de dominationibus dæ monicis ratiocinari ſolẽt, & paruis nihilipen dendisq́; atq; diuiſis, ingentia & magnipen denda & perfecta perpendunt.

De felicitate.

SVſpicaris ne forte alia quædam ad beatitudinem prę̨ter diuinum cultum, uia lateat,

geat, & quænam ista potissimum sit interrogas. Sed profectò si in dijs bonorũ omnium essentia perfectioq́ continet, ac prima potestas primũq́ bonorũ illic est principiũ, meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq́ legitime unionem ad illos fuerint consecuti, bonorum omnium principium atque finem studiose prosequimur: In hoc utiq́ statu & ueritatis contẽplatio adest, & intellectualis scientiæ consummatio, atq́ unà cum deorũ cognitione cõuersio quoq́ ad nos ipsos nostriq́ agnitio comitatur. Frustra uero suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis fauoribusq́ dependeat. Quidnam ocij esse potest animo dijs dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse ueram.

SEd neq́ quod sequitur recte dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, ubi ais animã magna sępe ex cõtingenti cõfingere. Quod nam in rebus uere existentibus figmentorũ initium esse potest? Nónne potentia phantastica in nobis est illa, quæ idola fingit atque transformat? atq́ quando uita intellectualis perfecte agit, phantasia nulla suborit, nónne penes deos ueritas ipsa secũdum essentiã

unà cum illis exiſtit? Nonne multo magis et illa, quæ ſecundum conſonantiam in rebus intelligibilibus eſt fundata? Fruſtra igitur talia & abs te, & ab alijs diuulgant. Quinetiam ubi tu & alij religioſos calumniamini tanquam præſtigiatores atque uanos & iactabūdos, longius à ueritate diſceditis: ſicut enim in cæteris artibus, ſic et in religione ſunt qui eam falsò profiteant: quæ profeſſio longius quàm aliud quicquam à religione diſcedit. Malum enim bono magis quàm non bono contrarium eſt.

De præſagio naturali, artificioſo atq; diuino.

SI qua nobis aptitudo naturaliter inſit ad futuri præſagium, quemadmodum animalibus terræmotuū, procellarumque & frigorum naturalis ineſt præcognitio, non uidetur eiuſmodi prænotio habere aliquid uenerandum. Nam ſecūdum ſenſus acumen, uel cōpaſſionem, uel aliam quandam commotionem uirium naturaliū, eiuſmodi præſagium naturale conſequitur. Neque rurſum ſi quis ſecūdum rationis diſcurſum, uel obſeruationem ſignorū, effectus aliquos præcedentium, ſicut à contractione pulſus atque

rigore

rigore medici febrem prẹuidere ſolent, uidetur eiuſmodi præſentia eſſe admodũ honoranda: humana nanque, & ſuſpecta corporeaq́ꝫ conditione progreditur. Solum igitur diuinitus aduenienſ uaticiniũ, reuera nobis diuinã exhibet uitam, dum & præuiſionem & diuinas intelligentias poſſidet, noſq́ꝫ reddit reuera diuinos, ac bonum legitimum nobis adfert. Beatiſſima enim deorũ intelligentia bonis omnibus abunde repletur. Suſpicaberis ne fortè prophetæ diuinitus inſpirati præuideant quæ futura, neq́ꝫ tamen propterea ſint felices: Nam & præuidere poſſunt, neq́ꝫ tamen ſcire futuris uti. Sed contrà dicendum, omnem uidelicet prænotionem diuinitus inſpiratã eſſe bonis & bonitate refertam, ordiniſq́ꝫ cõpotem atq́ꝫ decori, atq́ꝫ utilitatem nobis afferre: Dÿ nanq́ꝫ unà cum præſagio, facultatem quoq́ꝫ ad cauenda declinandaq́ꝫ incõmoda nobis naturaliter imminentia ſuggerũt. Et quando uirtutẽ oporteat exercere, ad idq́ꝫ conferat ignoratio futurorũ, occulunt ipſi futura, ut animus inde ſit melior. Quando uero ad hoc nihil intereſt, expedit autẽ animũ præſentire, ad hoc uidelicet ut ſalui ad ſublimia reuertant̃, tũc

in medijs animarũ essentijs uaticinium penitus inserunt.

Via ad felicitatem.

QVærebas deinde, quæ sit ad felicitatẽ uia, quáue in re sit ipsa felicitas. Hoc igitur audi. Contemplabilis ipse in se intellectus homo erat quondam deorum contemplationi coniunctus. Deinde uero alterã ingressus est animam, circa humanam formæ speciem coaptatã siue cõtemperatam. Atq; propterea in ipso necessitatis fatiq; uinculo est alligatus. Considerare itaque decet, qua præcipua ratione ab eiusmodi uinculis solui possit. Est autem solutio nulla, præter ipsam deorum cognitionem. Idea nanq; felicitatis est ipsum cognoscere bonum, quemadmodum est: & idea malorũ, ipsa quidem bonorum obliuio, & fallacia circa malũ. Notitia quidẽ illa unà cum diuino cõgreditur: Obliuio uero hæc atq; deceptio, inseparabilis est à caduco. Item illa intelligibiliũ essentias per sacras sanctimoniæ uias rite metitur: hæc autem à principijs cadens atq; repulsa, seipsam proijcit ad corporalem ideam dimetiẽdam. Illa rusum est sui parentis agnitio, hæc uero discessus unà cum obliuione ab ipso deo patre

tre superſancto, ſeq́ʒ ipſo ſufficiente, longe remotus: Illa uerā cōſeruat uitam, reuocans hanc ad patrem. Hæc hominē principē genituræ uſqʒ ad id deducit, q̊d permanet quidē nunquā, perpetuoq́ʒ influxu uerſatur. Hęc utiqʒ prima ſit tibi ad felicitatem uia, intellectualē habēs unionis diuinæ penes animas plenitudinē. Sacra uero atqʒ deifica felicitatis traditio appellatur quidē porta ad ipſum omnium opificem deum, aut locus, aut aula boni. Poteſtatē uero poſſidet, primū quidē caſtam & ſobriam animæ ſanctimoniā, ualde utiliorem ſobria corporis caſtitate: Deinde cogitationis accōmodationem ad ipſam participationē uiſionemq́ʒ boni, ſimulq́ʒ ad cōtrariorū expulſionē. Tertio rurſum unionem exhibet ad deos bonorum omniū largitores. Poſtquā uero ſingulatim atqʒ proprie, tum mundi partibus, tum diuinis poteſtatibus per partes mundi diffuſis, animā copulauerit, tunc opifici toti copulat animam, præbetq́ʒ undiqʒ cum ipſo conſenſum, atqʒ eam extra omnem materiam ponit, cum ſola iam ſempiterna uniuerſi ratione coniunctam. Verbi gratia: in ipſa opificis poteſtate per ſe genita, per ſe mobili, & omnia ſubſti-

nentē prorsus, & eleuāte, intellectualiq́ꝫ, & omnia pariter exornāte, item ad ueritatem intelligibilē reuocante, rursumq́ꝫ per se perfecta perficienteq́ꝫ, atqꝫ effectrice, cæterisq́ꝫ dei uiribus opificis gradatim pro cuiusqꝫ proprietate coaptat, adeò ut in actionibus earū intelligentijsq́ꝫ & opificijs facultatibus expiatus animus atqꝫ sacer perfecte firmetur, atque tum demum in toto opifice deo collocat animam.

Conclusio religionis felicitatisq́ꝫ apud Aegyptios.

ATqꝫ hic apud Aegyptios religiosæ sacræq́ꝫ eleuationis est finis. Ipsum uero bonum aliud quidem diuinū putant, ipsum scilicet præintellectum deum: aliud autem humanum, unionem uidelicet ad ipsum dominum: Quemadmodum Bitis propheta ex libris mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Aegyptios prætermissa est, ut tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam rite nobis est tradita. Neqꝫ rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiā interpellant, sed de his quæ ad purgationem, solutionem, salutem animę pertinent, neqꝫ difficilia meditantur, eademq́ꝫ hominibus inutilia, imò res animæ

omnium

omnium utilissimas, neq; sub dolo & sedu-
ctore quodam dęmone obfuscati sacerdotes
hallucinantur, qui in omnibus fallacem dæ-
monicamq; naturã prorsus excedũt, atq; ad
intelligibilem diuinamq; conscendunt. His
itaque pertractatis, obsecro deos ut mihi ti-
biq; ueram intelligentiarũ custodiam obser
uantiamq; exhibeant, nullo tempore defu-
turam, atq; in sempiternam æternitatẽ æter
norum præbeãt ueritatem, perfectiorumq;
circa deos intelligentiarũ compotes nos effi
ciant, in quibus beatissimus bonorũ finis no
bis est propositus, & amicitiæ concor-
diæq; inter nos mutuæ autoritas
omnis atq; firmamentũ.

IAMBLICHI DE MY-
STERIIS FINIS.

EXCERPTA MARSILII FICINI EX GRAECIS PROCLI COMMENTARIIS IN ALCIBIADEM PLATONIS PRIMVM.

RINCIPIVM dialogorum Platonicorũ totius'que philosophiæ præcipuum atq; firmissimum arbitrantur, naturæ nostræ cognitionẽ: hac enĩ recte cognita, bonũ quoque nobis consentaneum, malum'ue dissidens absolutius nosse poterimus. Sic utique natura cõparatum est, ut quemadmodum inter se rerum essentiæ differunt, sic & propriæ rerũ perfectiones. Vt igitur quæ sit naturæ nostræ perfectio, & quomodo comparetur inueniamus, essentiam nostram in primis debemus agnoscere: Quod quidem & in Alcibiade propositum est, & in tota doctrina Platonis est finis. Quãdo rerum consideramus essentias, perscrutandũ est utrũ essentia rei sit ex earum numero quæ indiuiduæ sunt, uel earũ genere quæ circa corpora diui-

ra diuiduntur, uel earum quæ in medio collocantur. Item utrum essentia sit æterna, an per omne tempus existens, an in aliqua temporis parte fiat. Rursum utrum sit simplex, & ante cõpositionem existens: aut cõposita quidẽ sit, sed insolubilibus uinculis sit composita: aut possit uicissim in ea ex quibus cõponit̃ quandoq; resolui. Atqui si ita unumquodque consideremus, deinde poterimus eius quoq; bonum quale sit facilius iudicare. Constat enim essentiæ prorsus indiuisibilis, æternum esse bonum, diuisibilis uero bonum quoq; in tempore motuq; uersari: mediæ deniq; secundum substantię ipsius mensuras perfectio quoq; perpenditur. Eiusmodi nanque perfectio tempore quidem indiget, sed tempore primo, quod sanè incorporeos circuitus possit apte metiri. Ignoramus quidem nosipsos, quoniam obliuione genesica occupati sumus, atq; in rationalium specierũ uitæ perturbatione perculsi. Existimamus autem interea cognoscere multa quæ ignoramus, quoniam rerum rationes essentiæ nostræ innatas habemus. Tres sunt conuersionis species. Quicquid enim conuertitur, uel ad aliquid uertitur se deterius, dum

à perfectione propria labitur, uel consurgit ad melius propter propriæ uitæ uigorem actionemq́ꝫ naturalem, uel reflectitur ad seipsum propter cognitionẽ sibi consortẽ mediamq́ꝫ speciem motionis. Conuersio quidẽ erga deterius passio quædam est animæ alas abijcientis, & in obliuione iam positæ, suiipsius simulatqꝫ altiorum. Cõuersio uero & ad se, & ad melius, non solis competit animabus, sed ipsis quoqꝫ diuinis, quemadmodum Parmenides ipse nos docet. Plato significat in procœmio prȩter cȩtera animũ ueritatis studiosum cognitiones rebus cognoscendis consortes ædere: Neqꝫ mutabilium immutabilẽ, neqꝫ necessariorũ stabiliumq́ꝫ ambiguam atqꝫ nutantem: sed quemadmodum Socrates in Republica docuit, notitia quidẽ simplici, uniformi, intellectuali, intellectualia omnia coniugate cognoscere: notitia uero scientifica atqꝫ cogitatiua, specierũ euolutione atqꝫ compositione, rationes rerum medias contemplari. Tertia rursum à ueritate potentia sensuali per instrumenta cognoscibilia propria contingente sensibilia iudicare, imaginali tandem potentia imagines sensibilium apprehendere. Iam uero

Timæus cognitiones proportione quadam ad cognoſcenda diſtinguens, iubet nos entia quidem intelligentia rationeq́ iudicare: opinione uero ſenſu'que, illa quæ entia quidem non ſunt, ſed fiunt iugiter atq́ pereũt. Atque eorum quæ uere ſunt, rationes ratas & inconiunctas exiſtere: rerum uero in generatione fluentium, imaginarias atque contingentes. Vbiq́ enim rationes ſermonesq́ imitantur illa quæ explicãt. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res ſempiternas, nomina naturam rei magis attingere: circa uero mutabiles, nomina quoque ſæpe mutari, & magis in poſitione uerſari. Aliorum ubiq́ deorũ aliæ proprietates exiſtũt: Nam aliæ quidem ſunt opifices uniuerſorum, atque ſpeciei entium ornatus'que ſubſtantificæ: Aliæ uero propagantes uitam, ac uarios uitæ uigores progenerantes: Aliæ autẽ rerum ordinem ſeruant incommutabilem, connexionem'que cuſtodiunt inſolubilem: Aliæ deniq́ aliam ſortitæ potentiam, omnia ſua quadam beneficentia ſeruant. Similiter & omnis amatorius ordo, cauſa conuerſionis eſt rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem atque formam: reducens quidem

ſequentia ad illam omnia, eiq́ꝫ coniungens, & coniuncta confirmans, atq́ꝫ mox inde ſequentia replens, diuiniq́ꝫ luminis procedentes inde dotes, per omnia radians. Hanc igitur ob cauſam in Sympoſio tradit, amorem magnum exiſtere dæmonem: quippe cum amor primus omniū eiuſmodi medij uim in ſeipſo demonſtret, ſitq́ꝫ medius inter ipſum appetibile atq́ꝫ appetens, & cauſa conuerſionis ſequentiū in priora. Vniuerſa igitur amatoria cohors in ueſtibulo cauſæ pulchritudinis cōſtituta, ad illam omnia conuocat, mediūq́ꝫ proceſſum facit inter amabile, atq́ꝫ illa quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in ſe declarat exemplar: hanc in diuinis medietatem obtinens, quam dæmones inter diuina tenent atq́ꝫ mortalia. Cū igitur omnis amatoria cohors hanc inter deos proprietatē habeat, ſummitatem eius quidem unicā et occultam excogitamus, primæ & intelligibili pulchritudini copulatam, penes ſupremos deos: mediū uero proceſſum eius penes ſupermundanos deos, intellectuali conditione fulgentem: Tertium uero progreſſum eius circa mundum multifariam diſtributum, multosq́ꝫ ordines atq́ꝫ ui-

res ex se producentem, atque eiusmodi mu nera partibus mūdi diuersis distribuentem. Post enim unicum primumq; amoris princi pium, atq; post tripartitam substātiam inde perfectam, uaria iam turba refulget amorū. Vnde chori angelorū implent amore. Turbę quinetiā dęmonū hoc plenę deo, sectant deos, ad intelligibilē pulchritudinē reuocatos. Exercitus heroū unà cū dæmonibus & angelis, circa pulchritudinē debacchantur. Omnia deniq; suscitant, reuiuiscunt, reuirescūt, incalescūt circa pulchritudinis ipsius influxū. Iam uero animę hominū inspiratione eiusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrū mouent assidue, atq; in generatiōis prouinciā delabunt, ad beneficiū animis imperfectioribus exhibendū, & ad prouidendum ijs quæ salute indigere uidentur. Dij quidem ipsi deorūq; pedissequi, in habitu proprio permanentes sequētibus benefaciunt, & ad se cōuertunt. Hominū uero animæ deorsum lapsę generationemq; tangentes, beneficā deorū prouidentiam pro uiribus præ se ferunt. Quemadmodū igitur alię animæ secundū aliū constitutæ deum, synce re prouincijs caducis præsunt, animabusq;

hic oberrantibus, atq; aliæ quidem imperfectioribus prosunt per uaticiniũ, aliæ per expiatiões atq; sacrificia, aliæ per opem medendi diuinam: Sic & animæ quæ uitam amatoriam elegerũt, mouentur quidem à deo pulchrorum præside ad curam animorũ ingeniosorũ. A pulchritudine uero sensibus apparente ad diuinam pulchritudinẽ rediguntur, secumq; ipsis cõuocant & amatos. Animæ uero quæ ob peruersam educationem à superno munere decidunt, alioquin amatoriam nactæ naturam, simulacris pulchritudinis incidentes, propter ueræ pulchritudinis ignorantiam corporeas formas admirantur & amant, passionem propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam, atq; sapientiæ portio lapsa creat sophisticã, sic & munus amoris in peruersum incidens susceptaculum, uitam efficit intemperatam atq; tyrannicam.

Causa superior agit in opere prius posteriusq; quàm inferior, & unà cũ illa, atq; est præsentior operi.

QVæ perfectiora sunt ubiq;, & quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsus imaginum cõprehendunt, adeò ut deteriora nulli usquã adsint cui perfectiora

quoq;

quoq; non multo prius aliquid ex se tradide
rint. Quinetiam per omnes rerum ordines
ipsum unum alia comprehendit, atque ante
illa, & post illa, & unà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in sacris occurrũt, & fal lunt sub prætextu bonorum.

COmpertũ habemus in expiationibus atq; sacris, ubiq; ex deteriorib9 aliquid induere perfectionis imaginẽ, per quam animas nondum perfectas alliciat ad seipsum, à superioribusq; diuertat. Quemadmodũ igitur in cõtemplatione physica impedimentũ est uita sophistica, procliuitasq; ad illam trahens infirmiorem ab ipsa entium contemplatione, ad imaginationem caducis familiarem: sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentum est, simulans amatorem uerũ, & animam iunioris à bonis cœlestibus in terrena & tenebrosa detorquens. Similiter in sanctissimis quibusq; expiationibus atq; sacris, antequã ipse deus adsit palàm occurrũt dæmonum quorũdam impetus terrenorum, aspectus noui quoq; eos qui expiant perficiunturq; deturbantes, & à syncerís bonis ad materiam deflectẽtes. Quamobrem dij iubent, ne prius

in illos aſpicias, quàm ſacrorũ poteſtate perſtrinxeris oculos. Sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aſpicere, priuſq; corpus expiaueris atq; ſacraueris: quoniam illi mulcentes animas, à ſacrificijs ubiq; deflectunt. Sicut igitur in ſacris tum primum apparet diuinum, quãdo totum hoc dæmoniũ trahens animas in materiã expulerimus: ſic & diuinus amator, poſt repulſam populariũ amatorũ, occurrit amato. Item ſicut bonus cuiuſq; dæmon unũquenq; cuſtodit à pueritia, actioneſq; omnes eius explorat & uerba, & ante parentes prouidet, & poſt parentes adeſt tanquã totius uitę gubernator aſſiduus, atq; poſt obitum dux eſt nobis ad iudices: eodẽ modo ad Alcibiadem ſe Socrates habet. Deniq; ſicut bonus dęmon nobis plurimum occultus adeſt clàm nobis ꝓuidens, & ſilentio cõſulens, & ineffabiliter nos emẽdans: ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis ſemper agit illuminando, neq; tamen ſemper animaduertimus.

INtellectus ipſe quidem circa nos ſemper agit, ſemperq; præbet intelligentię lumẽ, atque etiam priuſquam in conditionem labamur irrationalem. Et quando in paſſionibus

nibus uitam degimus, & passionibus quandoq; sedatis, non semper animaduertimus, sed quando à quãplurimo generationis tumultu purgati sumus, atque tranquille uiuimus: Tunc enim intellectus nobis effulget, tunc quasi nobiscũ loquitur, tunc suã nobis cõmunicat uocem, antea silentio præsens.

De bono dæmone, & de terrenis materialibusq; dæmonibus. Item quomodo unusquisq; nostrũ consideretur dupliciter, scilicet & ut simpliciter anima, & ut anima utens corpore.

SOcrates quidem ad Alcibiadem se habet ut bonus dęmon: amatores cęteri, ut materiales terreniq; dæmones: qui propellendi sunt, ut animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & ut simpliciter animam, & ut animam utentem corpore. Non enim idem est utrunq;, quemadmodum nec ipse per se homo, et iam gubernator homo: nec homo simpliciter, atque auriga. Omnino autem quod est imparticipabile, ab eo quod est participabile differt. Atque id quod secundũ seipsum existit, ab eo differt, quod cum alio quopiam simul iam censetur. Et denique quod exemptum est ab eo discrepat, quod coordinatio-

nem ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & ut simpliciter anima, & ut anima utens corpore, qua quidē ratione est simpliciter anima quędam, Socrates ad eum mentis uicem gerit: qua uero ratione est anima utens corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, ut ad hominem: & intellectus ad animam. Iam uero et quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eam & homines collocamus: quando uero intellectū, in summo quidē animā ex ipso suspendimus, & corpus ex anima. Habes profectò diuisionem alteram in Symposio, ubi traditur dæmonem inter deos homines'que existere medium. Habes alteram in Timæo, dicente animam inter intellectū atque corpus, medium obtinere. Idem igitur est intellectus & dæmon: Ad animam quidem intellectus, ad animam uero humanam dæmon esse censetur.

Quomodo amor deus, nec primus est nec ultimus, & quomodo in diuinis est bonum, sapiens, pulchrum: Item fides, ueritas, amor.

AMorem domini neque in primis entium

tium, neque in ultimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipsum amabile superius est amore: non in ultimis, quoniam amans particeps est amoris. Oportet igitur amorẽ, inter amabile amantemq́ue constituere: & ipso quidem pulchro posteriorẽ, cæteris uero quæcunque amant priorem asseuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per uniuersa procedit, & quibus cũ prodijt unitatibus? Cum igitur tres sint in dijs intelligibilibus occultisq́ue substantiæ, & prima quidem obsignata sit bono, ipsum uidelicet bonum ex se intelligens, ubi sicut sacra eloquia tradunt, unitas est paterna: Secunda uero per sapiens designet, ubi prima uiget intelligentia: Tertia per pulchrum definiatur, ubi intelligibiliũ est pulcherrimũ, ut Timæus ait: Nimirum & tres secũdum has intelligibiles causas unitates existunt, secundum causam quidem uniformiter in intelligibilibus consistentes, effulgentes uero primum in ipso ineffabili deorum ordine, scilicet fides, ueritas, amor. Fides quidẽ omnia firmat in bono: Veritas autẽ omnem in entibus cognitionem explicat: Amor denique conuertit omnia, congregatq́ue in ipsius

pulchri naturã. Eiusmodi sane trinitas hinc per omnes deorum progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat unionem. Aliter autem per alios ordines se declarat, uires ubique suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & unice, alibi continentiæ connexionisq; ratione, alibi tanquã perficiens atq; formãs. Hic rursum intellectualiter atq; paterne, ibi motiue uiuificeq; prorsus & effectiue, illic tanquam imperans & assimilans, ibi absolute penitus atque syncere, illic multiplicate iam atq; diuisim. Amor ergo superne ab intelligibilibus usq; ad mũdana descẽdit, ad diuinam pulchritudinem omnia cõuocans. Procedit & per omnia ueritas, illustrans cognitionibus omnia. Procedit fides per uniuersum, in bono singulatim omnia sistens. Hinc diuina eloquia omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq; consistere. Quamobrem dij sacrificantes iubent deo per trinitatem eiusmodi se coniungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inęstimabilem unitatem, medio nõ indigent amatorio. Vbi uero & unitas entium est atque discretorum discretio, ibi extat & amor: colli-

gator enim eſt & conciliator eorũ quæ ſunt poſt ipſum, & quæ ſuper ipſum: Conuerſor ſequentium in priora, imperfectorum reductor atq; perfector.

Prouidentia percurrit per ſingula uſq; ad minima, & interim nullis addicta.

QVi diligentiores ſunt in rerum rationibus aſſignãdis, duo hæc elementa potiſſima diuinæ dæmoniacæq; prouidẽtiæ tradunt. Primũ, per omnia deſuper prouidentiam ad ultimum uſque procedere, ac ne minimũ quidem ſui expers alicubi prætermittere. Secũdum, nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec eorũ natura repleri, nec eis alicubi commiſceri. Nõ enim ex eo quod omnia ſeruet atq; diſponat, admiſcetur propterea gubernatis: Nam diuinam atque dæmonum naturam habet, paſſionibus animarum particularium non ſubiectam. Neque tamen dum ſeparatim ſequentia ſupereminet, propterea ex deterioribus aliquid inordinatum incultumq; relinquit. Imò uero ob hanc ipſam cauſam om̃ia decenter exornat, atq; à diſpenſatis abſoluitur. Eſt enim benefica pariter atq; ſyncera, exornatrix omniũ,

atq; ab excultis interim expedita. Per omnia currens, præsertim quia cohibita nusquam. Viri quinetiam diuini, inferioribus diligentissime prouidēt simulatq; tranquille. Quid ergo de dijs ipsis bonisq; dæmonibus est dicendum? Nonne præsentes omnibus liberi sunt ab omnibus? Implētes seipsis omnia, nullis alicubi permiscent. Discurrentes per uniuersum, nusquam uitam propriā addixerunt. Nonne cōfitebimur deos suas proles amare? quemadmodum Poëtæ fingunt, Iouem amare puellam, ipsamq; Venerem. Nempe quoniā amor eiusmodi prouisor est & seruator perfectorq; & contentor rerum diuinitus amatarum. Interea et beneficus & syncerus immixtusq;, habitudine nulla ad res affect⁹ externas. Dic amabò, unde nam diuinis interdum hominum animabus, amatorium eiusmodi priuilegium obtigisset, nisi prius dijs ipsis inesset? Quicquid enim bonum & salutare cōpetit animabus, causam à dijs definitam habet. Quamobrem & uirtutum omnium corporaliumq; bonorum, uelut sanitatis, roboris, iustitiæ, temperantiæ exemplaria Plato probat præcedere penes deum. Quanto itaq; magis amatorij muneris

ris causam principalem apud deos esse fatebimur: quippe cum amatorius hic affectus, ut Socrates in Phędro ait, diuino quodā munere sit tributus. Dij igitur deos amant, antiquiores quidē minores: sed prouidentię munere, minorē uicissim maiores diligūt, quodam uidelicet conuersionis officio. Perficere quidem deteriora & inferioribus prouidere, animabus quoq; qua ratione sunt animæ, competit. Nam et ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabiliū prouidentiam curamq; mortalium. Ita uero prouidere, ut prouidens gubernatis nec misceatur, nec uelut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorū proprium est dæmonumq; bonorum: & quoties contingit animabus humanis, diuina uel dæmonica largitate contingit. Solent sacerdotes in sanctissimis sacrificijs, uel per uerba, uel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationem stuporemq; præsentes adducere. Stupor em̄ deo animam exponere consueuit. Socrates nunquam amatoriā uitam usq; adeò rectā peregisset, nisi afflatu quodam dęmonis elegisset eam, & tenuisset electam.

Amor est medius inter amabile & amantē: est magnus dæmon omnia ligans, & quæcunq; appetunt, ipse medius primo copulat appetibili.

SAcra igitur eloquia hunc amorem domini indicant omnia colligantem, omnibus insidentem. Hic sanè si cōnectit omnia, copulat & nos dæmonū præfecturis. Hunc Diotima magnū dæmonem appellauit, quoniam medium implet ubiq; inter illa, & quę appetunt, & quæ appetunt̄. Ipsum quidem quod est amandū, gradum sibi uendicat primum, amans autem gradū tertium ab amato. Amor deniq; usurpat inter utrunq; medium, cōgregans atq; colligans inuicem appetens atq; appetendū, & implens meliore deterius. Iam uero apud intelligibiles deos atq; reconditos, primæ secretæq; pulchritudini, intelligibilem intellectū unit per uitam quandam intelligentia meliorem. Itaq; Græcorum ipse theologus cęcum illum appellat amorem. In illis autem quæ extra intelligibilia sunt, nondū illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. Vinculum enim unio quædā est, sed unà cum discretione permulta. Quapropter eloquia sacra huius amoris ignem appellare copulatorem solent: ab intelligi-

telligibili nanq; intellectu procedēs, sequen
tia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat
igit intelligibili quidem pulchritudini deos
omnes, dijs uero dæmones, nos autē dæmo
nibus dijsq; cōiungit. In dijs quidē subsistit
primo, in dęmonib⁹ uero secūdo, in anima-
bus aūt particularibus per processum quen
dam tertiū à principijs existentē. In dijs rur-
sum sup essentiā, omne nanq; deorū genus
est eiusmodi. In dęmonibus aūt per essentiā:
In animabus deniq; per illustratiōis effectū.
Atque uidetur hic trinus ordo, trinæ intelle
ctus potētiæ similis. Etenim intellectus alius
quidem imparticipabilis extat, ab omnibus
particularibus generibus absolutus: alius ue
ro participatus, cuius & deorū animæ tanq;
melioris participes sunt. Alius autē ab hoc
infunditur animabus, qui sanè est ipsarum
perfectio animarum. Hæc autem tria de in-
tellectu Timęus ipse significat. Intellectui igi
tur imparticipabili, amorē dijs insitum con-
gruum intelligito: absolutus nanque est &
ille ab omnibus quæ suscipiunt eum, & illu-
minantur ab ipso. Intellectui uero participa
to, amorem dæmonicum comparato. Essen
tialis enim est & ipse, seq; ipso perfectus tan

quam præparticipatus intellectus & proxime insidens animabus, intellectui denicꝫ secundum habitũ accepto. Tertium amorem illustratiõe animabus infusum reddere debes. Nec iniuria uniuersæ intellectuali differentię coniugatum consideramus amorem: Intellectu enim intelligibili primã habet occultamcꝫ substantiam. Si enim prodijt inde, & ibi per causam est fundatus. Atqui mihi uidetur, & Plato hunc deum apud Orpheũ inuenisse, eundem & amorem & magnum dæmonem illic appellatum, atcꝫ ipse hoc hymno uidetur fuisse cõtentus. Meritò igitur Diotima magnum dęmonem appellat amorem. Et Socrates ubi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primo de dæmonibus communiter: Secundo de dæmonibus familiaribus: Tertio de dæmone Socratis.

DIcendum est deinceps primo quidem cõmuniter de dæmonibus, deinde de illis qui nos sortiti gubernant, tertio de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima uiuifica dea sortiti substantiam, atque inde uelut ex fonte fluentes, essentiã nacti sunt ani malem

malem, & hanc quidem magis intellectualem illi qui maiorem habēt perfectioremq́ substantiam: minus uero intellectualem possident. Tertiusq́ rationalem, qui media possident. Tertij uero et dęmonici ordinis postrema tenentes, uariam magis que rationalem habent, materialemq́ naturā. Eiusmodi igitur substantia constituti ad diuisionem deorum pariter diuidunt̃, utpote qui ad deos ministrorum uice fungunt̃. Aliter enim respōdent, seruiuntq́ dijs penitus absolutis, ante mundum cūncta exordientibus atq́ ducentibus. Aliter uero mundanis, qui mundi partibus proxime præsunt, qui & secundum duodecim deos supercœlestes distribuuntur. Hi autem secundum omnes mundanorū deorum proprietates distributi sunt. Omnis enim mundanus deus, ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo suam impartit potentiam. Deus nanq́ opifex uim largitur opificem: deus inconuertibilis incōtaminabilem exhibet facultatē: perfector autem similiter perfectoriā, atq́ circa unumquenq́ deū innumerabilis est dæmonū multitudo, eademq́ cum dijs ducibus cognomenta reportat. Gratulantur sanè quando Apolli-

nes, Mercurij, Ioues nominant: quippe cũ propriorum deorum proprietatẽ in seipsis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciscuntur influxus, atq; ita plantæ & animalia fabricantur. Hæc quidem horum, illa uero illorum deorum imagines præferentia. His quidẽ è proximo dæmones ducum suorum munera largiũtur, eminẽtius uero dij desuper dæmonibus presidentes. Quamobrem postrema primis in passione consentiunt: Primorum enim notę sunt in postremis, & postremorum in primis causæ comprehenduntur. Media sane dæmonum genera implent omnia simulq; connectunt, communionemq; ipsi omniũ continent, dum deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Si quis itaque dixerit deum uniuersi fabrum cõtra totius ordinis in dæmonibus firmauisse, à ueritate non aberrabit. Quandoquidem & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem uidelicet diuina simulatq; mortalia, deriuãtem liquores superne fluentes, in deos sequentia omnia referentem, denique uniuersa cõplentem secundũ medietatis ipsius connectionem.

Confutat opiniones duas, primam dicentem non eſſe alios dæmonas præter animas noſtras à corpore ſolidiore ſolutas. Secundam Amelij, putantis dæmonas eſſe deos aliquos oberrantes.

NOn igitur admittemus eos, qui dæmones aiunt eſſe noſtras animas, hac uita iam functas, in aliamq; translatas. Nõ enim decet dæmonem per habitudinem quandã cõſideratum in idem conferre, atque ipſum eſſentia dæmonem: neq; medietatem mundanorum omnium ſempiternã ex uita quadam conſtituere multifariam permutante ſeipſam. Stat enim ſemper eodem pacto cuſtodia ipſa dæmonica continuans uniuerſa. Anima uero non ita ſuum retinet ordinem: ut ait Socrates in Repub. Alijs nanq; temporibus, uitas alias eligit. Nec illos iterũ cõprobabimus, qui deorũ aliquos eſſe dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, ut putat Amelius. Sed Platonẽ ipſum ſectabimur, deos quidem dicentem dominos uniuerſi, greges uero dijs dęmonum ſubigentem. Et ubique rationem Diotimæ cõprobabimus, medium demonibus ordinẽ inter deos mortales'que tribuentem.

De dæmonibus familiaribus. Item numerat quinque genera dæmonũ, diuersaq́ue eorum officia.

CVm igitur dæmones in medio sint, ut diximus, constituti, primi quidem atque summi inter eos diuini sunt dæmones, dijq́ue frequenter apparent ob excellentẽ ad deos similitudinem. Nempe in unoquoque ordine primũ, superioris ordinis formã præfert. Etenim intellectus ex se tanquã deus occurrit, & animarũ antiquissima intellectualis existit, ideoq́ue dęmonũ quoque supremũ genus, utpote dijs proximũ, uniforme est atque diuinum. Secundi uero post hos sunt dæmones intellectuali proprietate iam præditi, ascensionibusq́ue & descensionib. pręsidentes, atque omnino deorũ effectionẽ declarantes omnibus atque tradentes. Tertij uero sunt dæmones, qui animarũ diuinarũ effectiones distribuunt in sequentia, cõplentq́ue uinculũ suscipientium, inde defluxus ad illas. Quarti uniuersaliũ naturarũ uires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusq́ue naturis inspirãt uitã, ordinemq́ue & rationes, & uniuersam mortaliũ effecturã. Quinti corporei quodãmodo sunt, corporumq́ue extrema deuinciunt. Quo enĩ pacto corpora sempiter-

na cõueniẽt cũ caducis? Quomodo efficien tia cũ effectibus, nisi eiusmodi medio colligã te? Natura enim eiusmodi media bonis cor poreis dominatur, omnibusq; copijs naturali bus prouidet. Pleriq; uero ex eorũ numero uersantur circa materiã, uiresq; à cœlesti mate ria desup in materiã descẽdẽtes cõtinẽt atq; cõtexunt, eamq; subinde custodiũt, & uarie tatẽ picturãq; formarũ in hac ipsa cõseruãt.

Officia dæmonũ quinq;: dæmones primi ani mas dijs proprijs copulant.

CVm igitur multi multiformesq; sint, ut ait Diotima, dęmones: summi qdẽ ani mas ꝓcedentes à patre, dijs earũ ducibus co pulant. Nam unusquisq; deus ducit primo qdẽ dęmones, deinde uero particulares ani mas. Sicut em̃ Timęus ait, deus horũ opifex, alias quidẽ animas in solẽ, alias autẽ in lunã, alias in deos alios seminauit: ij utiq; dij sunt dęmones, q secundũ essentiã sortiti sunt ani mas, proprijsq; eas ducibus copulãt. Atqui unaquęq; anima etsi circa suũ deũ se reuol uit, indiget eiusmodi dæmonis beneficio. Se cũdi uero dęmones ascẽsus aĩarũ descẽsusq; dispensant, atq; ab his electiões animis sunt ꝑmultis. Nempe ꝑfectissimę aĩarũ quę sine generabiliũ cõmercio in generatione uitam

agunt, quemadmodum proprio deo uitam consentaneam elegerunt: sic & secundum dæmonem diuinum uiuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrē ægyptius ille Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dęmone gubernatum. Itaque circa animas quæ ita hic uitam agunt tanq̃ mox ad sublimia rediture, dæmon idem hic est atq; superne. Circa uero minus perfectas, alius quidē est ipse secundū essentiā dęmon, alius autem qui uitam nuper æditam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut cōparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc recte posita sunt, nemo iam admittet animam nostram rationalem dæmonem esse dicentes. Dęmon enim aliud est q̃ homo, ut Diotima tradit, dæmonas inter deos hominesq; disponens. Quod et hic Socrates ipse significat, ubi contra causam humanam, causam dæmonicā diuidit, dicens, Nō humana quidem causa, sed dæmonicū obstaculum me detinuit. Homo autem est anima utens corpore. Nō igitur dæmon idē atq; anima rationalis est putandus. Iam uero & hoc manifestū est, ubi Plato in Timæo

dæmonem

dæmonem ait animalis in nobis rationē con stitutam esse. Veruntamen hoc usq; ad comparationem quandā nobis est admittendū. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius cōparatione dæmon, alius habitu uel habitudine dæmon. Vbiq; eñ quod proxime præest in quodā dęmonis ordine ad inferius sese habens, appellare dæmonem cōsueuerunt: quo usu Iupiter apud Orpheū, Saturnum patrē dæmonem appellauit. Et ipse Plato in Timæo dæmonas nūcupauit deos illos qui generationē è propinquo disponūt, ubi ait: De alijs uero dæmonibus tractare, eorumq; generationē in lucē ædere, maius est q̃ ferre humanū possit ingeniū. Comparatione utique dæmon est eiusmodi, q uidelicet proxime unicuiq; prouidet, etiā si deus sit, ac etiā si deo sit inferior. Habitudine uero quadā dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicum mirabiliore, q̃ secundum hominem actiones ędit, totamq; uitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in Republica, dæmonas animos appellasse, qui uitā bene transegerint, & in meliorem translati sint sortem, locaq; augustiora iam colant. Ipse deniq; se-

cundum essentiam dæmon, neque propter habitudinem ad sequentia, neque ob aliquā ad aliud similitudinē appellatus est dæmon, sed hanc per seipsum proprietatem est sortitus, atque in existentia quadam uiribus que proprijs, modisq; differētibus actionum est distinctus. Omnino uero anima quidem rationalis in Timæo, dæmon animalis est appellata. Nos autem ipsum hominis dæmonem perscrutamur, non dæmonem animalis: atq; eum qui rationalem dirigat animā, non instrumentū duntaxat illius: eum rursus qui tandem animali soluto, animam perducat ad iudices, quemadmodum Socrates asserit in Phędone, quando animal quidem nō est amplius, dæmon aūt unūquenq; ducit ad iudicem: Dęmon inquam ipse qui sortitus fuerat & uiuentē. Si enim eū ipsum uiuentē nactus est dæmon, & quem post obitum iudicio sistit, nimirum hominem uidelicet, nō animal solum nactus erat. Quinetiā desuper exordiens atque imperans, constitutionem nostram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonē esse uel partē animæ operantē, uel partem ei præpositam.

SEd neq; etiam probandi sunt, si qui ani-

ma rationali dimissa, dæmonem esse dicant ipsum quod operatũ in anima, ceu in uiuentibus quidem secundum rationem esse dæmonem rationem: sed ira uiuentibus irascibile: cupiditate, cõcupiscibile. Neq; rursum audiendi si qui dixreint dæmonẽ esse quod in ipsa uita nostra ei quod operatur proxime præsidet, ceu iracundis rationẽ, libidinosis iracundiæ potestatẽ. Principio dicere dæmonas esse partes animę hominũ, est humanam uitam nimium admirantium, neq; probantium Socratem in Republica, post deos & dęmonas disponentem genus heroicum & humanum, increpantemq; poëtas, quod heroas nihilo meliores hominibus introducant, sed passionibus similib. mancipatos. Socrates igitũ talia increpãs procul admodũ ab hac erit opinione, ut dęmonas qui heroibus pręstãtiores sunt, inter animę partes uiresq; constituat. Ex his nanque sequitur, ipsa per essentiam meliora intus accipi, ad deteriora cõplenda. Præterea uitarũ mutationes, uarias dæmonũ mutationes adducẽt. Auarus nanq; in ambitiosam uitam sæpe mutatur. Ambitiosus in habitũ recta opinione uiuentem, hic in habitũ scientia præditũ. Dæmon

igitur aliâs similiter, alius erit. Nam pars ipsa agens in anima, aliâs existit alia. Si igitur uel hæc ipsa pars operãs, uel pars huic proxima præsidens dęmon fuerit, nimirum unà cum humanæ uitæ mutationibus dæmones pariter mutabuntur: atq; in eadem uita plures idem animus dæmones nanciscet̃: quod fieri nullo modo poteſt. Nunquam enim anima in eodem uitę curriculo mutat dæmonis præfecturam, sed idem dæmon eſt ex ipsa genitura, usque ad iudicis uitæ præsentiam nos gubernans, quemadmodum Socrates asserit in Phædone.

Dæmon non eſt particularis intellectus, sed subſtantia differens ab intellectu, posita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectũ particularẽ idem esse putant atq; dæmonem nos sortitũ, non recte mihi uident̃ intellectualem proprietatem cum subſtantia dæmonica cõfundere. Omnes enim dæmones in animarum latitudine continentur, animisq; diuinis posteriores exiſtunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam eſt quàm anima, neq; eandẽ essentiam uel potentiam, uel actionem eandem nacta sunt. Præterea intellectu quidẽ animæ perfruuntur tunc demum, quando

ad

ad ipsum conuersæ fuerint, lumenq; inde susceperint, suamq; illi cõiunxerint actionem. Dæmonis autem præfectura potiuntur per omnem uitam, totumq; uictum, atque per omnia quæ uel à fato proficiscũtur uel prouidentia. Ipse nanq; dęmon est, qui omnem uitam nostrã regit, electionesq; nostras ante generationem factas implet, donaq; fatalia, & munera ducũ atq; deorũ. Quinetiam illustrationes à prouidentia suggerit atq; dimetitur. Iam uero nos tanquã animæ quædam à solo intellectu pendemus: ut autẽ animæ utentes corpore egemus & dæmone. Quamobrem Plato intellectũ quidem gubernatorem animæ nuncupauit in Phędro, dęmonẽ uero passim hominũ speculatorem atq; curatorẽ. Atqui nemo recte cõsiderãs, aliam quandã unam & nobis proximã prouidentiam inueniet ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam atq; curam. Intellectus enim ab anima rationali participatẽ ut diximus, à corpore uero nequaquam. Natura participatur à corpore, ab intelligentia minime. Anima rationalis iracundiæ quidẽ & concupiscentiæ dominatur, in rebus uero fortuitis non habet

imperiũ. Dæmon uero ſolus omnia mouet, cuncta gubernat, noſtra omnia excolit atq; diſponit: enimuero rationẽ perficit, perturbationes temperat, naturã inſpirat, corpus continet, fortuita ſubminiſtrat, fatalia complet, prouidentiæ dona largitur: Vnusq; hic exiſtit uniuerſorũ quæ in nobis & circa nos ſunt, rector, totius uitę gubernacula tenẽs.

Tria de dæmone Socratis, primum quod eſt etiam deus, ſecũdum quod per uocem apparet, tertium quod reuocat, non prouocat.

DE Socratis dæmone conſideranda nobis ſunt tria. Primũ quod appellatũ & deus, ut hic & in apologia patet. Secundum quod per uocẽ dabat Socrati ſignũ, quod in Theage apparet & Phædro. Tertiũ quod reuocabat Socratem nõ prouocabat, quod teſtatur apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem uitam elegerunt, dęmones ſunt diuini, in dæmonum quidem genere ſummi, deorũ uero participes ante omnes. Sicut enim in dijs eſt dæmon, ſic & in dęmonibus eſt & deus. Sed ibi quidẽ ſubſtantia eſt diuina, proportio uero dęmonica: in dæmonibus aũt proprietas quidẽ dæmonica, proportio uero diuinam declarat eſſentiam.

tiam. Adeò enim cæteros dæmonas antecel lunt, ut dij frequẽter appareãt. Meritò itaq; Socrates dæmonem suum appellat & deũ, tanquam ex dæmonum ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali uidelicet dæmone gubernatus, & ad eiusmodi sui dæmonis normam sese dirigens. Proinde quantum ad illam dæmonis uocem spectat, attende. Socrates sanè primo quidem per intelligentiam scientiamq; rerum separatarum inspiratione dęmonis fruebatur ad diuinũ amorẽ assidue reuocante. Secũdo uero & in uitæ negocijs dirigebat prouidentiã suam erga deteriores, atq; secundũ ipsam dęmonis actionẽ, non intelligentia siue cogitatione tantũ, neq; solis uiribus opinãtibus, lumen accepit inde procedens, sed ipso quoq; spiritu, dum per totam eius uitam inspiratio illa dæmonica repente procederet, ipsumq; sensum iam moueret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminẽte, aliter quidem rationẽ, aliter imaginationẽ, aliter uero sensum dato munere perfrui, & unũquodque eorũ quę nobis insunt propria quadam cõditione à dæmone moueri atq; pati. Non extrinsecus igitur passiue uox in Socratem

incidebat, sed ex intimis inspiratio per animam totam procedens, & usq; ad sensuum instrumēta progrediens, postremo uox euadebat, in notitiam uidelicet ueniens, nō tam sensu quopiam, quàm cōsensu. Tales enim à bonis dæmonibus atque dijs illustrationes contingere solent.

Dæmones alij sub alijs dijs ordinati, diuersa inter se habent officia.

QVod aūt de Socratis dæmone dictum est, reuocare uidelicet nō prouocare, non omnibus dæmonibus nostris est cōmune beneficiū. Ergo Socratis ingeniū & charitate ergo homines communiter plenum, & ultrò ad beneficia promptū, dæmonica exhortatione non indigebat. Dehortabatur tamen eum dæmon quoties uel importune uel ineptos ad disciplinam suam aggrederetur: freno uidelicet potius quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonum alij purgatoriam & incōtaminabilem possident potestatem, alij uero genitricem, alij perfectoriam, alij opificem, atq; omnino secundum deorum proprietates, uiresq; sub quibus ordinati sunt, diuiduntur. Iam uero secūdum eorum substātiam singuli clientibus suis ad

beatam uitam patrocinãtur, alíj quidem ad deteriorũ curam nos mouentes, alíj uero ab actionibus retrahentes externis. Videt̃ itaq; Socratis dæmon proprietatẽ huiuſmodi nactus, purgatoriam inquam & incontaminabilis uitæ cauſam, at ſub hanc Apollinis potentiã ordinatus pręſidentem uniuerſæ purgationi, uirtute ſcilicet uniformi. Hac ergo uirtute dæmon à cõmertio uulgi nimio ſegregat, colligitq; ipſum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus ſegregatã. Nempe ſicut apud Orpheum Apollo præeſt Baccho, reuocãs eum à proceſſu in titanicã multitudinem, ſic & Socratem eius dæmon, qui pediſſequus eſt Apollinis. Intellectus enim noſter eſt numinis Apollinei proles.

Subſtantias numinũ & animorũ cognoſcere, eſt intellectus perfecte purgati: cõmuniter uero per actiones eorũ cognoſcimus potẽtias, per has auguramur eſſentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicet̃ dæmonis non ſubſtantiam, ſed potentiã notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, ſubſtantias quidem dæmonum & communiter omnium nobis ſuperiorum, cõtemplari nobis difficilimum eſſe, niſi intellectum habuerimus perfecte purgatum. Quãdoquidem

& animæ essentiã non unicuiq; facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiã declarauit. Qualis eñ est, omnino diuina longaq; expositione indiget, qua declaretur, ut Socrates ait in Phædro. Potentias autem numinum facile est explicare. Nam ab actionibus, quarũ proxime matres sunt ipsæ uires, eas ipsas potẽtias præsentimus. Media nanque inter actionem & essentiã potentia est, producta quidem ab essentia, actionem uero producens. Præterea ipsa potentia maximam cum dæmonibus familiaritatẽ habet: Vbique enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus, patrẽ intellectũq; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autẽ intellectualibus cũ essentijs copulat actiões. Actio nanq; est potentiæ proles, essentia uero potẽtias ex se parit. Numina igit̃ inter nos deosq; media, proprie per nomen potẽtiæ designant̃, ubique medium possidentis: Vera enim essentia uerumq; esse penes deos existit. Potentia uero dijs rite ministrans, in dæmonibus habet locũ. Actio deniq; & effectio, per eorũ potentiam progressa, foras uersat̃ in nobis.

Cognitio

Cognitio futurorum contingentium, est apud superos certa atq; necessaria.

DIuinus Iamblichus atq; dux ille noster ita quærũt atq; soluũt. Quomodo nõ est absurdũ ex natura rerũ cognoscendarũ differẽtias cognitionũ determinare, atq; nõ contrà, scilicet cognitionum siue cognoscentium differentijs cognoscenda diuidere, ita ut quod per essentiam æternũ est atq; diuinum, æterne atq; diuine cuncta cognoscat: quod humanum est, cognoscat humane: q̃d sane indiuiduum est, nimirũ & indiuidue, uel quæ diuidua sunt anticipet: quod æternum super tempus etiam temporalia, quod rationale irrationalia quoque rationaliter. Ex his itaq; patet deos atque dæmonas cognoscere indefinita definite, instabilia stabiliter atque firmiter. Nonne uidemus, multa inferioribus nostris incognita, nobis interim esse nota? Irrationalia enim uniuersalis ipsius naturam apprehendere nequeũt, nos autẽ colligere possumus. Quidnam igitur ulterius admiramur, quæ nos ambigua & fallaci cognitione cõijcimus, hæc superos firmiter comprehendere? Non enim nostra debilitas est illorũ potentiæ iudex, quemad

modum neq; irrationale nobis inferius, habet rationis nostræ iudicium, quamuis irrationale quod est in nobis uel extra nos, nostram intelligentiam moueat. Cur nõ absurdum sit, cõiecturalem quidem futuri presentionem alicubi reperiri, stabilem uero determinatamq; & indubiam, inueniri nusquã: Ipsa nanq; natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cum contrario mixtis exordia ducere. Si autem futuri coniectio est ignorantię particeps, neq; constat, ubinam ipsa est per se futuri notitia: Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidũ, substantiam est sortitum, nisi apud superos:

Superi nobis bene consulunt, etsi præuideant nos non obtemperaturos eis.

APollo Pythius Laio respondit, consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum uiolentiæ subditum. Præuidebat tamen interea Laium oraculo nõ obtemperaturũ, sed Phœbus tanq; bonus proposuit ei uitæ melioris electionem. Et Laius sanè ille quidẽ nõ errauit, sed propter propriã ignorantiam, futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi uiri actiones, ad ipsa

sui intima uergunt. Itaq; si benefice atq; diuine fuerit operatus, finem iam suũ habet, in actione uidelicet propria cõstitutum, etiã si extra nihil fuerit inde perfectum. Similiter & circa nos sæpe dæmones operant̃. Proinde diuina frequenter inferioribus uidentur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus nõ discedẽtia. Sed dum in seipsis permanent, propter aptitudinem suscipiẽtis uidentur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occursibus sponte factis, accedere ad nos quodãmodo uidetur ipsa diuinitas, nobis uidelicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta, uenientes ad eos iudicare, utrum ad meliorem uitam apti forent, nec ne. Natura enim ipsa quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporibus indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs atq; contingentibus.

PEriti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille ꝓpositionibus necessarijs usus fuerit, unicã uero interseruerit con

tingentem, cõclusionem omnino deteriori similem euasuram. Similiter si ipsum quod à nobis cognoscendũ est, habeat penes se aliquid materialis instabilisq́; naturæ commixtũ, ꝓculdubio efficit ut nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum, nõ sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam uix talia cõprehenduntur. Talis autẽ est & naturalis uirtus: quia ubiq; quod imperfectũ est, tanq; materię cognatum facilime permutat̃. Ipsa per se sufficientia primũ est penes deos. Boni nanq; sunt dij, atq; superessentiales bonitates quędam, et entium omniũ plenitudines, per quos & cæteris omnibus sufficientia cõpetit intellectibus, animis diuinis, dæmonibus, nobis. Et alia quidem participatione quadã sufficientia sunt, dij aũt ipsa substantia. Quãobrem cõmunis immutabilisq́; sentẽtia beatitudinẽ designat sufficientia. Quibus enim cõpetit habere se bene, eisdem sufficienter habere se cõuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi, irrationalis à dijs iuuenibus: ideo illa est hac nobilior.

ANimã in nobis rationalem, anima irrationali nobiliorẽ esse dicimus, quoniã illam

illam quidem primus mũdi opifex procreauit, hanc autẽ dij iuuenes produxerũt. Huius sane generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admixtam, uicissimq; mutať. Stabilis autem & sempiterna generositas animarum à dijs ducit, circa quos olim satæ dicũtur, atq; à diuinis potentijs, sub quibus ordinatę fuerunt. Nobiliores eñ animæ sunt, quæ sublimiorem deorũ pedissequæ sunt, atq; à maioribus potentijs dependentes, secundũ distributionem in uniuerso dispositã. Idem quoque de ciuitatibus assero. Desuper enim secundũ sortes, differentia ad animas usq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios æthereos, alios cœlestes, alios postremo terrenos. Rursum animarũ, alias esse ex sphæra solari, alias mercuriali, alias uero lunari. Atq; est eiusmodi secundum loca distributio animarũ talis, ut ea reuera gloriari quis possit. Non autem nobilitas secundum terrenos genitores & urbes.

Perfectiores animæ sublimioribus dijs dæmonibusq; circa illos accommodatæ fuerunt atq; uicißim.

SOcrates inter hęc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundum

essentiam præsidentiũ, atq; potentias quas sortiti sunt in mundo. Item animarum perfectiores quidem potentioribus subiectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq; ut expedit ubiq; dirigi: imperfectiores autem inferioribus subesse dæmonibus. Sicut em̃ circa deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ. Et quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores, pater ille faberq; mundi, traditur animis prefecisse. Quapropter Socrates curatorem sui, appellat præfectum sibi dæmonem atq; deũ, manifeste asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse uerum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis autor propter eius mirabilẽ potestatem: quod sanè nullus hominum nobis efficere ualeat.

Ordo rerum exigit, ut post idealem causam sint res semper ideæ participes stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ semperq; mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens mutabilis est, quoniam est & illa mutabilis. Nefas uero est effect⁹ alicubi conditionem supergredi causarum, atq; meliores illis euadere. Nam & ubi causę sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascũtur: ubi

stabiles causę, exitus sæpe mobiles: ubi deter
minatę, frequenter indefinitę cõtingunt. Igi
tur multo magis ex causis statu ordineq; ca
rentibus, effectus ordinis statusq; expertes
eueniunt. Series uniuersi desuper per eius=
modi gradus deuenit ad extrema, quæ tan=
dem talia sunt, quæ pmutari possint, sibiq;
ipsis naturalẽ uendicare mutationẽ. Quem=
admodum circa iustũ, aliud quidem est pri=
mo iustum, ipsumq; iustum neq; participa=
tione tale: aliud autẽ illius primo particeps,
quod & semper est particeps: aliud denique
aliquando quidem particeps, aliquando ue
ro à participatione cadens. Neque enim fas
erat ipsum iustum sterile permanere, nulli
prorsus quicq; suæ proprietatis impartiens.
Nullum sanè primorũ est eiusmodi, sed ste=
rilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infi=
mæ cõpetit. Neq; rursum fas erat quod pri=
mum alijs participandũ fuit, participari pri=
mo ab eis, quæ solum quãdoq; participant.
Nam ab ipso quod simplex penitus immu=
tabileq; cõsistit, hoc certe quod compositum
est atq; mutabile, nimis est alienũ, ideoq; me
dio quodam uinculo indiget ad illius conta=
ctum. Nec iterum quod participatum est ab

eis, quæ inde semp illustrari possunt, oportuit usq; ad hæc ipsa duntaxat suũ sistere munus, ne in uniuerso sit extremũ hoc ipsum, quod principijs, semper est suspẽsum. Oportet igitur triplicẽ sicut diximus ordinẽ constituere, non solũ circa iustũ, sed circa pulchrũ, æquale, simile, et species denicq; rerũ omnes.

De opportunitate qua cõmunio bonorũ ubiq; perficitur.

QVẽadmodũ dij curatiões morborũ, id est peccatorũ animis, & fruges opportunis tẽporibus adhibẽtes, beneficio eas afficiũt, sic & uiri diuini oportunitatẽ querũt ad disciplinam. Sed dij quidem intellectuali diuinaq; forma opportunitatũ mensuras ipsi determinant, homines autẽ eas scientia prosequunt. Sunt & qui inter homines ex inspiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præsentia familiaritasq;, præcipuam uim habet in nobis ad opportunitatem infallibiliter ubiq; captãdam, q̃d & Socrati contingebat. Iam uero quemadmodũ locus unicuiq; corpori ab ipsa natura proprie destinatus est, sic & temporis partes aliȩ alijs conueniũt actionibus. Et quẽadmodum totius mũdi quidã circuitus sunt foecunditatis sterilitatis ue causæ animaliũ atq;

plantarũ,ita ſingulis actionibus aliud conuenit, aliudq́ tẽpus ad actionẽ hanc aut illam perficiendã. Eiuſmodi uero tẽpus eſt actionis cuiuslibet opportunitas,tanquam bonũ atque finem agentibus afferens & effectis. Quapropter Pythagorici primã quoq́ cauſam à qua omnibus bonum adeſt, opportunitatem ipſam nominauerunt, quippe cum omnibus ut perfecta ſint, largiat. Tali quadam occaſione Socrates per dæmonem ad Alcibiadẽ fretus eſt, accedens ad eum nonnulla dicturus,quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficiſci, eadẽ rogaturus. Vniuerſa enim hũc in modũ inuicem coaptant, omnibusq́ ita cõmunio bonorũ ubiq́ perficitur,dum uidelicet cauſę quidẽ perfectoriæ ad tradendũ promptiſſimæ ſunt:ſuſceptura uero ad participationẽ expergiſcunt. Et illæ rurſum potentiam porrigũt perfectoriam, hæ autẽ potentiã aptitudinis à natura ſuſceperũt.Duplex enim potentia eſt,altera quidem agentis, altera patiẽtis. Et illa mater eſt actionis, hæc uero perfectionis eſt ſuſceptaculũ.Atqui oportet tum quod effecturũ eſt exuberãs in ſe eſſe, atq́ ad agendũ ita promptum, ut etiam ſi ſuſcepturũ ſubſit nullum,

ipſum tamen per ſe ſit perfectum, atq; ultrò motum ſit ad dandũ. Tum etiã quod paſſurum eſt, ad participationẽ gliſcat, ſeq; ipſum perfectoriæ admoueat poteſtati, atq; etiam ſi illa non adſit, tamen per aptitudinem ſummam ad participationem fuerit experrectũ. Cum enim duæ ſint cauſæ, aliæ quidem immobiles & omnibus ubiq; præſentes, aliæ uero mobiles, & aliquãdo præſentes perficiendis, aliquãdo uero diſtantes. Et intelligibilia certe ſimiliter ubiq; adſint, omnibusq; ſemper eodem modo ſua munera largiantur, ſenſibilia uero adeſſe participãtibus, uiciſſimq; abeſſe poſſint, quemadmodũ Sol nunc adeſt, impletq; lumine, deinde diſcedit. Cum inquam ita res ſe habeant, quando aptitudo quidem ineſt participaturo ad aliquam immobilium cauſarũ, tunc & hæc adeſt ſimul, & efficientis cauſæ munus abſoluitur. In talibus enim ſola ſubiectorum ineptitudo ſolet munera prohibere: Quoniam quæ traditura ſunt & ſemper tradunt, et ſunt ſemper ubiq; ſimiliter. Quod igitur euaſit aptum fit & cauſæ ſubitò particeps. At quando ad aliquam mobilium cauſarum aliquid fit paratum, ſæpe etſi hoc expoſitũ eſt, quod tamen

traditurum

traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc & nuper adesse, quandoquidem locũ requirit ad dandum. Omnino uero quemadmodum diximus, necesse est per omnes bonorum cõmuniones hæc duo præcedere, tum datoris perfectoriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atq; largitoris perfectionẽ cum suscipientis præparatione cõcurrere, & unà cũ eiusmodi concursu ipsam efficientem causam, patienti secundũ essentiam superferri: cõcursum quin etiam eiusmodi nõ esse fortuitum. Neq; ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum, quemadmodum quæ casu inuicẽ confluunt: sed necessum est conspirationẽ talem alicubi quidem per naturã fieri, alicubi uero per intellectũ. Item alibi à causa quadã dęmonica, alibi potius à diuina. Hac sanè conditione Socrates cũ Alcibiade opportune concurrit ad idem. Huius autem opportuni cõgressus, bonus dæmon causa extitit, opportunitatẽ Socrati cõueniendi determinans. Ipsa nanq; opportunitas desuper à diuinis exordiens, usq; ad extrema progreditur. Et alia quidem opportunitas est à dijs determinata, alia uero dæ

monica: Fatalis alia, alia uero fortuita. Fortuna enim, ut inquit, opportunitasq́ʒ, omnia humana gubernant.

Quæ attentius in patria uideras, eorum imagines hic ante alia sequeris.

ANimæ noſtræ hic peruagant̃ circa imagines eorum quæ in patria uiderãt, & ad eas imagines magis afficiuntur, quorum exemplaria illic attentius contemplatæ fuerant. Aliæ nanqʒ animæ alijs ſunt accõmodatæ ſpectaculis, ideo aliæ alijs imaginibus incumbũt: Eorũ enim quæ illic inſpexerant ſimilitudines amant. Quæcunqʒ uero magni Iouis inſuper pediſſequæ fuerunt, unáque cum illo circũiuere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes uniuerſi, hæ profectò ſecundũ ſpeciem ſui dei, etiam huc profectę, imperioſam uitæ ſpeciem appetũt, & quod re uera imperiale eſt ignorant: Apparentem uero principatũ, inter imagines proſequuntur. Atque ſi ſapientes nactę ſint præceptores, affectus eiuſmodi eis peruenit ad ſalutem, per quendã ad cœleſtia reditũ. Sin autem inter imagines moras traxerint, deſinunt in tyrannidem. Hinc ait in Repu-

blica Socrates, animas nuper profectas è cœlis, imperiosas potissimũ eligere uitas. Cum enim pauloante unà cum dijs cœlestibus circũuenerint inspexerintq; uires eorũ omnibus dominantes, affectant ipsę quoq; uitam eorum similem cæteris imperantem. Et plurimæ quidem affectu eiusmodi abutuntur, recte uero utuntur admodum paucæ. Præstantissimã quidem uitam Plato ponit contemplatiuam, secundã ambitiosam, tertiam uoluptuosam uel auaram. Cõtemplatiuam quidẽ eligũt animæ uenientes cœlitus, educatæq; rectissimæ. Ambitiosam quoque ueniẽtes è cœlo, sed educatę deterius: reliquas uenientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter p intimas cogitationes suas & passiones et appetitus ad deos loquunt, persuasi uidelicet per immutabiles anticipationes ipsam diuinitatem omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certe copula cõmunioq; ratione cõfecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa unit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus prouidentia sua nostrum cõfirmat arbitrium.

Dli animabus uitas proponunt, et eisdẽ postquam elegerint quęcunque electæ uitæ cõueniunt, certa sorte determinant, atque ita libertas arbitrij in media prouidentia continetur, mouetur que & determinatur inde, & in medio uertit. Hęc manifeste in Republica describunt, ubi propheta uitas proponit animis, ex genibus Lachesis sortes accipiens, atque clamans inter animas, O animę diurnæ &c. Et propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio uero circa uitas ibi propositas, ipsarum iam est animarum. Iam uero propheta illic animarum electiones in seipso cũctas anticipans, ita demum sortes proijcit. Profectò res ipsa quæ instabilis & indefinita uidetur, semper in superioribus perfectioribusque, secũdum unũ terminũ, & stabiliter & ordinate ante comprehenditur.

Tres Platonis sententiæ.

EX Platonis uerbis hic tria colligimus. Primũ, ipsum male esse, omnino deterius iudicandum quàm non esse. Secũdum, separationem animę à corpore, liberare nos à malis quæ uersantur in regione caduca, & ab impe=

ab impedimentis quę hic cōſecutionem conuenientis finis impediūt. Tertium, ipſos animarū appetitus ad uitę formas ualere quam plurimum, neque nos eſſe tales, ut ab externis duntaxat formemur atque moueamur. Ex nobis em̄ ipſis electiōes promimus, per quas uitam agimus.

Superi ſententia certa tenent, quæ in rebus ſunt incerta.

ACcipies hinc ſententiam admirandā, quæ uidelicet præſtātiora ſunt uniformiter, ubiq; anticipare deteriora: at uero deteriora potentiæ ſuperiorū nō æquari. Item cognitiones ſuperiorū in ſeipſis, deteriorum actiones firmiter cōprehendere. Cognitiones autem inferiorū, totam ſuperiorū actionem cōprehendere nūquam poſſe. Quod ſuperius eſt, nihil à deterioribus in ſe accipit: quemadmodū neq; cœlū, ex mutatione accipit aliquam ſublimarium paſſionem. Neque immobilis cauſa ex motu mūdanorum mūdanum aliquid intromittit: nec omnino quæ ſunt ęterna, ex rebus agentibus temporaliter quicquam in ſeipſis admittunt. Hæc denique quod neceſſarium eſt, dum cuncta cognoſcit, mutationem ſuſtinet, in eo etiam cognoſcendo quod eſt contingens.

Argumentatio duplex per negationem & affirmationem: Illa resoluit, ista componit, & utraq; cum ipsa natura animæ congruit.

SI Alcibiades assignare nequit tempus in quo putauerit se nescire illa de qbus nũc cõsultat, certe nec illa quæ sciuit aliquando, nec à præceptoribus didicit unquã. Quod si neq; quæsiuit neq; accepit ab alijs, profectò nec didicit nec inuenit. Si nec didicit nec inuenit, meritò neq; nouit. Si nõ nouit, nõ est bon⁹ iudex, in quibus assignare nequit tempus, quãdo se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodũ si hoc pacto disputatio producat̃, tum quidẽ cõpositione, tum uero resolutione procedimus. Affirmatiua quidẽ cõpositione, negatiua uero resolutiõe dicentes. Hæc autem scilicet compositio atq; resolutio prorsus naturæ animæ conuenit, quæ quidẽ à perfectioribus ad deteriora per compositionem rationum, & appositionem alienorum quorundam indumentorũ labitur, quousque in densum hoc solidumq; uinculum includatur. Vicissim uero ad excelsa resurgit per resolutionem expulsionemq; eorum, quæ ab ipsa eius natura dissentiũt, donec euadens nuda, ut sacra tradũt eloquia,

ſpeciebus omnino ſeparatis à materia coniungatur. Quamobrem argumentatio per affirmatiua procedens, à perfectioribus ad imperfectiora deſcẽdit. Procedens uero per negatiua, uiciſſim.

Ipſum bonum quãuis eſſentiam intellectualem ſupereemineat ſolum, tamen ad infimum uſq; ſe porrigit.

IPſum bonum tanquam ſuper naturã intellectualem in ſe conſiſtens, ſi dictu fas eſt, uſque ad poſtrema deſcendit, illuſtrans omnia atque conſeruans, exornans que, & interim ad ſe conuertens. Primo quidem, ipſis uere exiſtentibus adeſt: Secundo, diuinis animis: Tertio, numinibus humano generi præſidentibus. Quarto, noſtris animis, atque deinceps animalibus & plantis, omnibus que corporibus: ipſi denique informi materiæ, infimæ rerum fęci. Ipſum profectò bonum clàm ineffabiliter que ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus: hæc autem illud ubique participant, aliter atque aliter ſuo quęlibet ordine. Et quatenus unaquæque naturaliter apta ſunt, bonum inde reportant. Hæc quidem debi-

lius, efficacius illa: hęc uniformius, illa magis conditione partibili. Hæc insuper sempiterne, mutabiliter illa. Res nanque diuiniores, quemadmodũ indiuiduã habẽt essentiam, sic & bonũ indiuisum possident & unitum. Quę uero à principijs longius discesserunt, in distantia quadam & diuisione iam posita, bonum proprium comparãt. Quapropter talia cœtu quodam ad idem cõtendente mutuaq; cõspiratione penitus indigẽt, ut quandoquidem unumquodq; nõ habet sufficientiam quod est elementum boni, saltem per cõmunionem mutuam suppleat naturę defectum, atq; ita debilitatem suam diuisione factam, conspiratione corroboret. Hac utiq; ratione homines singuli seorsum debiles, in commune ad consilium congregantur, diuisam ita mentem inuicẽ copulantes, & quasi è scintillis multis, lumen unum accendere contendentes. Ipsa quidem multitudo nunquam per seipsum sibi cõmuniter cõferens cõpararet, nisi circa unum aliquid in ea pręualens, simul ordinaretur. Hoc enim circa omnem rerum ordinem contemplari licet, multitudinem scilicet ubiq; uni cõgenitam esse, atq; per cognatum unum reuocãdam

ad

ad unitatem ipſam penitus abſolutã. Ipſum diuinũ bonũ ideo cunctis ſui inſeruit appetitum, ut p hũc bona nobis impertire ualeret.

Mercurius eſt autor nobis inuentionis & diſciplinæ.

MErcurius ut Iouis nuncius, paternam animis explicat uoluntatem, atque ita nobis exhibet diſciplinam, atq; iterum ut inquiſitionis eſt autor, inuentionem ſuis præſtat alumnis. Iam uero quando diſciplina à ſuperis uenit in animas, eſt inuentione præſtantior: quando uero ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiã ſuſcitantibus, eſt inuentione deterior. Inuentio igitur media eſt, naturæ animæ conueniens per ſe mobili. Per hanc eñ uis ipſa in nobis per ſe uiuens & per ſe operans potiſſimum declarat. Diſciplina uero utrinq; ſe habet, atq; ſecundum melius implet animam à cauſis eius ſuperioribus: ſecundum uero deterius ab eis quæ ſunt extra nos uitalẽ in nobis uim ſuſcitat cõditione quadam aliunde mobili. Quod autem etiam à ſuperis cognitio quędam rerum naſcatur in nobis, ipſi dĳ manifeſta ſui pręſentia expoſitionibusq; ſatis ſæpe declarant, oſtendentes animis ordinem uniuerſi, atque præcurrentes uelut

duces in ipso itinere ad diuinum, atq; faces quasi phanales in signũ itineris suspendẽtes.

Propter notiones rerum nobis innatas, putamus nos omnia nosse.

ANimæ nostræ premuntur ignorantia duplici, putãtes quidẽ se plurima nosse ob ingenitas sibi rerũ ab initio notiones, ignorãtes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil ultra perquirit, sicut neq; sapiẽs ipse quærit. Atq; in hoc ipso est quodammodo similis sapienti, quẽadmodũ & materia deo per dissimilem quandã similitudinem, ut recte quidam tradit. Sicut enim materia est informis, sic & deus: & utrunq; infinitum est penitus & ignotũ. Tametsi hęc omnia deo quidẽ secundum melius cõueniunt, secũdum uero deterius materiæ competunt.

Anima per acquisitam scientiam fit menti similis, per duplicem ignorantiam similis fit materiæ.

ANima per ipsam quidẽ scientiã euadit intellectui similis, secundũ actũ ipsum cognoscibile cõprehendens, quemadmodũ intellectus intelligibile. Secundũ uero duplicem ignorantiã fit materiæ similis. Sicut enĩ materia omnia uidetur habere, cum nihil re

uera possideat: sic & duplici ignoratione laborans, uidetur sibi quæ non habet, habere. Proinde duplex animarũ cognitio est. Vna quidem indistincta, perq; intelligentiã simplicem atque nudam: Altera uero dearticulata & scientiæ compos, & ambiguitatis expers. Videmur enim, ut ipse ait, quasi per somnium omnia nosse, eademq; per uigiliam ignorare, utpote qui per essentiam quidem rationes habemus, & quasi cognitiones earum hinc expiramus, secũdum uero actum productionemq; nõ satis habemus. Notionem igitur specierum per essentiã nobis insitam atq; constantem, tempus non antecedit: ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiam secundũ productionẽ distinctionemq; rationum effectam pręcedit tempus. Itaque quo tempore primũ hanc acceperimus assignare ualemus. Noui enim quod quid ipse sit circulus, in hoc tẽpore didici: quid ue iustitiæ species sit in alio: similiterq; de alijs, quorum scientias etiam secundum actum habemus. Itaq; de qua quidem re, siue rei de qua reminiscamur, tempus non satis recolimus: Reminiscẽtiæ uero ipsius, est tẽpus aliquod certe determinatum.

Aetates septem, planetis septem congruae,

AEtatũ ordo, sequitur ordinem uniuersi. Prima quidem ætas lunarem sequitur potestatem: tunc enim secundum nutritiuam uegetalemq́ uiuimus facultatem. Secunda Mercurialem, quando literarum citharæq́ & luctę similiumq́ ludorum studiũ exercemus. Tertia Veneream, quando turgent mẽbra seminibus, & ad geniturã proni nus incitamur. Quarta solarem, tunc enim regnat uigor, ætatisq́ perfectio properat, ętasq́ media. Quinta Martiã, in qua potentias & uictorias affectamus. Sexta Iouiam, quæ prudentiã & uitam actiuam ciuilemq́ desiderat. Septima Saturniam, in qua naturę consentaneum est à generatione desistere, seq́ à corporeis segregare, & ad alterã incorporeamq́ uitam se transferre. Superiora ubiq́ inferiorum cognitiones unice complectunt̃ atq́ præstantius. Quæcũq́ enim sensus materiali cõditione cognoscit, eadem immaterialius imaginatio ꝑcipit. Quæ opinio sine causa reputat, eadẽ per causam scientia cõprehendit. Atq́ ita deinceps præstantiora semper per eminentiã, absolutã uniuersam cognitionẽ in se continent inferioribus

compe

cõpetentem. Itaq; & dæmonẽ præfectũ nobis nihil nostrorum latet: non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: sed ille cuncta unice circũspicit atq; gubernat. In hoc uniuerso fines omnes omniũ in eo dispositorum, ad ipsum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, sicut Timæus ait, animalia cũcta, tam diuina quàm caduca sunt genita. Similiter in ciuitate recte disposita, partiũ omniũ fines, fini ciuilis peritię seruiunt. Item sicut unumquodq; eorũ quę in generatione uersantur, secũdum speciem unicam habet esse, ideoq; non est infinita: ipsum uero intelligibile est omnia, quandoquidem sensibilium habet causas: Sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel uero peritus. Ipse uero ciuilis est absolute prudẽs, nouit enim & finem proprium & aliorum fines, atq; cæteras artes ad unam dirigit ciuitatis uitam.

Per harmoniam in cœlo regnantem, superi reliqua harmonice cuncta contemperant.

COelum concentu motionũq; cõcinnitate plenũ est. Deinde numina nobis superiora harmonię cœlitus pręcedentis

participia sunt. Post hæc hominum uita recte disposita, cõsonantiam morum & actionum cõcinnitatem suscipit inde. Eorundem quoq; superorũ munus, usq; ad bruta plantasq; descendit. Nam hæc quoq; harmonicæ naturaliter participia sunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent atq; perficiunt, & inuicem accommodant & ad mundũ. Intellectui quidem corpus per mediam animam, harmonica ratione concinnant. Circuitui uero identitatis ratione constanti, generationem per medium circuitum alteritati (ut ita dixerim) deputatum. Igni deniq; terram per uincula media. Præterea quamlibet animam harmonicis rationibus excolunt, & unumquodq; corpus similibus copulant ubiq; mensuris, atq; motum quemlibet musicis peragũt ubiq; mensuris. Habitus igitur in nobis musicus, munus quidem est Musarũ, quamuis earũ imago postrema. Habitus enim in nobis artificiosi atque contemplatiui, deos præsides habent, originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem causam, ignorat omnem causam.

IGnorantia finalis causæ circa rem quamlibet efficit, ut & cæteræ causæ ad eandem pertinen-

pertinentes similiter ignorent: quoniam finis est causarum prima, præcipuaq; atq; potentissima. Huius enim gratia & efficientes causæ faciunt, & quæ fiunt efficiunt: Quapropter Timæus eiusmodi causam apud sapientes optimam arbitratur habendam. Duplicē in Sophista Plato tradit animæ prauitatem: quarū unà quidē ignorantia est in rationem cadens, altera uero discordia irrationalis partis ad rationalem. Eiusmodi quidē discordia est animæ morbus, ignorantia uero deformitas. Cum enim ratio in uniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitudo, sicut rationis uirtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidem propter irrationalis potentiæ dominatum, cognitio uero propter rationalis imperiū. Deformitas autē animæ superata ratione contingit, quando uidelicet proprias actiones incōcinnas & incōgruas ædit inefficaces & ineptas ad finem. Oportet in anima excolēda, sublatis impedimentis animam rerū cōtemplationi penit⁹ admouere. Inest nanq; nobis cognitio ueritatis: prohibemur autem quò minus animaduertamus eam propter passiones ex generatione no-

bis obſtantes: Paſſiones inquam, obliuionẽ, opinionem uanam, imaginationes falſas, appetitus immoderatos: quibus expulſis, in ſeipſum eſt animus conuertendus, ita ueritate ſubitò fruitur.

Finis belli iuſtitia: Finis pacis amicitia, quæ eſt optabilior quàm iuſtitia.

BElli quidem finis eſt iuſtitia. Pacis autem aliud quiddam excellentius bonũ, amicitia ſcilicet atque unio. Finis enim uniuerſæ uirtutis eſt, ut Pythagorici tradunt, Ariſtotelesq́ꝫ cõfirmat, ut omnibus iam factis amicis, iuſtitia nõ ulterius egeamus, quando uidelicet ſublatum fuerit, meum & non meũ. Atqui iuſti ſint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines cõgregante. Eſſe uero bellorum principiũ iniuſtitiam, declarat ipſum bellum, quod materiales formæ inter ſe cõmittunt. Pugnat enim calidum contra frigidum, non quando loco diſiuncta ſunt, ſed quando alterũ alterius ſedem occupare contendit. Cum enim ſede illud indigeat, meritò repugnat extrinſecus uenienti conantiq́ꝫ ipſum è ſua ſede detrudere: quocirca rationes inſitæ in natura, inuicem abſq́ꝫ ſeditione concurrunt. Nam unaquæq́ꝫ in ſeipſa conſi

ſtit. Formæ uero materiales cum nequeant ſeorſum à materia permanere, meritò de cõ muni hoſpitio inter ſe decertant: quippe cũ hoc utraſq; formas inter ſe contrarias, in ſe abſque confuſione ſuſcipere nequeat.

Quomodo anima deſcendendo uarie ueſtiatur, & rurſum purgetur, redeatq; uiciſsim.

DEſcenſus animę in corpus ſeiũxit quidem illã à diuinis animis, à quibus intelligentia & poteſtate puritateq; implebatur. Cõiunxit uero generationi & naturæ, materialibusq; rebus, à quibus obliuione et errore & ignorantia eſt imbuta. Nam animæ deſcẽdenti, adnatę ſunt ex mundo multiformes uitæ, ueſtesq; uariæ, trahentes quidem ipſam in compoſitionem caducam, obſtantes autem contemplationi ſeparatorũ. Oportet igitur animam hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare ſecũdas tertiasq; uires deſcẽdenti ſubortas, ſicut marino Glauco, herbę, petrę, cõchæ: cohibere uero impetus extrà ferentes. Reminiſci rurſum rerum ſeparatarũ, eſſentiæq; diuinæ unde eſt facta deſcenſio, & ad quam omnem uitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile: sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

ANima per essentiam est mobilis ex se ipsa, sed coniuncta corpori quodã modo euasit etiam mobilis aliunde. Sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori ultimũ ex se mouendi uestigiũ, sic & ipsa propter corporeum cõtubernium conditionis notam subijt, mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentem anima fœcunda est, & inuentioni propensior, rationesq; parit atq; scientias. Sed propter conditionẽ mobilem aliunde, indiget frequenter ab alijs excitari. Iam uero perfectiores animæ, ad inuentionem sunt promptiores, imperfectiores uero magis externis indigent adminiculis. Illę enim magis ex se mobiles sunt, minusq; deterioris naturæ participes: Hæ uero minus ipsæ se mouent, magis sortem corpoream patientes. Veruntamen hæ quoque quando proficiunt, à corpore uidelicet resurgentes, seq; ipsas ex materia colligentes, fœcundiores inuentricesque euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant steriles & ambiguæ propter ignauiam ineptam uitæ à ma-

teria

teria contingentẽ, ſordidũq́ꝫ torporẽ ex generatione cõtractũ. Nos igit̃ ita mediocritatem ſeruãtes, rationalis naturæ cõditionisq́ꝫ cauſas aſſignamus pertinentes præcipuę ad habitus eius imperfectiores atqꝫ pfectiores: uiasq́ꝫ eiuſmodi arbitramur ad perfectiões eorũ. Quicũqꝫ uero rationes de his aſſignantes, mediocritatẽ minime ſeruant, ſed uel ad melius ſurgunt, uel ad deterius deflectunt: hi à ueritate animæ procul aberrant. Neqꝫ enim probamus eos qui tradunt, animã lapſam in corpus humidum, eiusq́ꝫ obſtaculo impeditam, ab initio eſſe dementem: humore uero paulatim propter innatum calorem exhalante, magis'que temperato, prudentem animi potentiam conualeſcere. Hic eñi perfectionis modus corporeus & materialis eſt iudicandus: ſupponit'que perfectionem animæ ex contemperatione corporis proficiſci. Anima uero ante elementa generationemq́ꝫ totam, ſuam habet ſubſtantiam, eſt'que uita quædam neque corpori neque naturæ permixta. Neque rurſum admittimus eos, qui animã putãt eſſe quandam diuinæ eſſentię partẽ: partẽ uero hanc eſſe toti perſimilem, ſemperq́ꝫ perfectam.

Tumultum uero perturbationesq; circa illud uersari, quod in nobis est aimal. Qui em̃ hæc aiunt, animam semper perfectam fingunt, semperq; scientem, nec unquã reminiscentia indigentẽ, semperq; passionis expertem, nec aliquãdo deprauatam: tametsi Timæus essentiam animæ nostræ nõ ex primis ait omnino generibus cõstitutã, quemadmodum superiores animas: sed ex secundis tertijs ue cõpositam. Et Socrates in Phædro inquit, uires nostras esse boni contrario mixtas, dissensionisq; mutuæ plenas, atque hanc ob causam aliquãdo meliores, aliquando deteriores superare solere. Quid plura? Nónne ipse inquit, aurigam quoq; nostrũ aliquando deprauari? scribens uidelicet prauitate ipsius aurigę, multas animas claudicare, multas item plures perdere pennãs. Sed quidem aurigaria potestate in nobis est antiquius. Hæc utiq; est, quæ reminiscitur diuinorum, utiturq; secũdis tertijsq; uiribus ut ministris, quod planè docemur in Phædro. Profectò sicut diximus, mensuras animę cõseruare debemus, rationesq; perfectionem & profectum animę assignantes, neque ex corporeis neque ex diuinis traducere, ut ita

Platonis simus interpretes, neq; ad opinionem propriã philosophi uerba detorqueamus. Postq; igitur anima aliquãdo imperfecta est, rursumq; perficitur, & obliuionem patitur diuinorũ, & iterum recordatur, constat & tempus ad perfectionẽ eins conducere. Quo enim pacto ex imprudẽtia ad prudentiam transfertur, & in uirtutem à prauitate, nisi per tempus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio, spacio temporis agitur. Hæc utiq; dicta sint de perfectione communiter animarum. Ex his aũt accipiamus, oportere eum qui iustum norit, ex ignorantia in cognitionem eius aliquando pertransisse, neque semper ipsam iusti rationem in promptu prorsus habere, quemadmodum illi nobis superiores: Imperfecti nanque ab initio nascimur. Neque rursum propter ipsam mutationem corporis, cognitionem quoque iusti nobis obtingere. Nõ est enim essentia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necesse est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima, mutationẽ secundum actus & habitus eorũq; opposita collocat temporalem. Quod igitur anima cõiuncta corpo

ri, & à prauitate ignorãtiaq́ transiens in opposita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam uero animam ipsam seorsum in se manentem arbitrantur, ad agendum tempore nõ egere, sed contrà tempus ex ipsa creari. Hoc autem arbitror aliquam rationem desiderare. Duplex enim tempus est: unum quidẽ unà cum naturali uita corporeoq́ uniuersi motu natum: alterum uero per incorpoream uitam procedens. Hoc igitur animarũ quoq́ diuinarum circuitus dimetitur, rursumq́ animarum nostrarum actiones perficit etiam separatas: Secũdum uero tempus unà cũ naturali uita porrectũ uitam quidẽ nostrã unà cum corpore actam metitur, uitam aũt ipsam animæ secum ipsa uiuentis nullo modo. Est tamẽ aliqua in nobis scientia ante omne tempus: fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secundum actum expressam spectans, inquirit, quodnam ante hanc tempus extiterit. Alcibiades autem scientiam saltem possidens in essentia positam, propter quam putat etiam scire quæ nescit, nequit assignare tempus quo primum acceperit eam: ab æuo enim hanc habemus. Quapropter si alter quidẽ

de alia

de alia ſcientia loquit̃, alter uero de alia, ueꝛra ſunt utraq;, ſcilicet & tempus ſcientiam pręceſſiſſe, & non habere in promptu tempus, quod affirmes ſcientiã præceſſiſſe. Ante enim ſcientiam nondum conſummatam tempus eſt nullum: ante uero ſcientiã actu perfectam, tempus extitit.

Multi gradus per quos à multitudine ad unum aſcendimus contemplando

PLato & Pythagoras iubent fugere multitudinem, ut ueritatem ſimpliciſſimam conſequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam diſtrahentis atque fallentis. Interioris quoq; populi multitudinem multo magis, hæc enim magis diſtrahit atque fallit. Primo ergo fugito uariã affectuum multitudinem: Secũdo ſenſuũ: Tertio imaginationum: Quarto opinionũ inde pendentium. Omnis enim multitudo iam dicta tam in ſe diuerſa eſt, ut alia alijs in qualibet cõtraria ſint: unde prętat ad ſcientias ſe cõferre, in quibus multitudo iam contrarietatem habet nullam. Nam & ſi affeꝛctus affectibus contrarij ſint, ſenſus quoq; ſenſibus, imaginationes imaginationibus,

opiniones opinionibus, nulla tamen ſcien-
tia ſcientię contraria reperitur. In hac igitur
propoſitionũ notionumq́ꝫ multitudine con
gregemus in unum, ſcientiarũ quoqꝫ nume
rum uno quodam uinculo connectamus.
Tanto enim abeſt quod inuicem contraria
ſint, ut etiã notio notioni ſeruiat, ſcientiæq́ꝫ
inferiores omnes ſuperiori miniſtrent, ha-
beantq́ꝫ ſua ab illis exordia. Oportet hic in-
ſuper à multis ſcientijs quæ præſupponunt
unam, ad ipſam unam ſe conferre, nullam
ulterius ſupponentem, atqꝫ ad hanc primã
omnes rite referre. Poſt uero ſcientiã eiuſq́ꝫ
ſtudium, expedit iam deponere compoſi-
tiones & diuiſiones multiformeſq́ꝫ diſcur-
ſus, atqꝫ illinc ad intellectualem uitam ſim-
pliceſq́ꝫ intuitus & perceptiones eius aſcen
dere. Scientia enim non eſt ſummus cogni
tionum apex, ſed ſuper eam eſt intellectus:
Non intellectum, inquam, duntaxat ab ani
ma ſeparatum, ſed ipſam quoqꝫ illuſtratio-
nem animę illinc infuſam, de quo & Ariſto
teles ait: Intellectum eſſe, quo terminos co-
gnoſcimus. Atqꝫ Timæus hunc ipſum in-
quit in nullo unquam alio pręterquã in ani
ma fieri. Ad intellectum igitur hunc aſcen-
dentes

dentes, unà cum hoc intelligibilem essentiã cõtemplemur, perceptionibus uidelicet individuis atque simplicibus, indiuisa simpliciaq; entium genera speculantes. At uero post uenerabilem intellectum, ipsam denique summã animæ (ut ita dixerim) existentiam, per quam unũ sumus, & sub qua unit multitudo nostra, suscitare fas est. Quemadmodum enim per intellectum nostrum, diuinum tangimus intellectũ, sic & primũ unum, à quo omnibus inest unio per unũ, & tanquam essentiæ nostræ florem, attingere licet, per quod sanè nostrum unum, diuino maxime iungimur. Simili nanque simile ubiq; comprehendi potest: Scibilia quidem scientia, intelligibilia intellectu, unitissimæ entiũ mensuræ, animę unitate. Iam uero hæc unitas perq; ipsam actio, est actionũ nostrarũ summa. Diuini per hãc efficimur, quãdo uidelicet omnem multitudinem fugientes, in ipsam unitatem nostram confugimus, unũq; efficimur, & uniformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus, per gradus cognitionũ ordine procedẽtes. Deinceps per gradus cognobilium, ad idem cõprobandũ similiter pro-

cedamus. Sensibilia fuge omnia, cõgesta enĩ sunt & diuidua, ac penit⁹ mutabilia, ideoq; syncera notitia teneri nõ possunt. Ab his igitur ad essentiam incorpoream te trãsferto. Omne nanq; sensibile habet aduentitiã unitatem, perq; seipsum est dispersum & infinitate plenum: propterea & bonũ eius est partibile & aduentitiũ, & à semetipso distans atque discedens, atq; in sede residens aliena. Cum uero ascenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conspicies animalẽ illũ ordinem super corpora mobilem quidẽ ex seipso, per se agentẽ, in se & ex se suam substantiam possidentem, multiplicatũ tamen anticipantemq; in seipso apparitionẽ quandam essentiæ circa corpora diuidendæ. Ibi sanè uidebis rationũ plurimas habitudines, proportiones que uarias & uincula multa. Item tota quædam, & partes, & circulos animales, uarietatem uirium multiformem. Præterea animarũ perfectionem non æternam, non simul totam penitus cõsistentem, sed euolutam tempore, & in discursionibus se uersantem. Talis enim animę natura est. Post uero multitudinem animis competentem, te confer ad intellectum, & intelle

ctualia

ctualia regna, ut rerum possideas unitatem. Ibi quidem naturę illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, uigentem uitam, intelligentiam uigilantem, cui nihil deest uitæ, quæ ad perfectionem suam curricula temporis nō desiderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus cum sit unus, nunquid sit etiam uniuersus. Item cum sit uniformis, an sit insuper multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Cum ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduā penitus & unitam, ad aliud rursum principium te traducito, atq; superintellectuales essentias, unitates earum considerato, ac denique unitatem ab omnibus absolutam. Hucusque profectus, omnem multitudinē dereliqueris, & ad ipsius boni fontem iam perueneris. Cum per hæc pateat perfectionem animæ comparari, ex eo proprio, quod omnē & externam & internam & ipsam uniuersi multitudinem fugiamus, hinc quoq; concludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiōes duntaxat colligere,

necà rebus particularib. atq; diuisis, ipsum totũ unumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinã, & quod in rebus apparentibus imperfectum est emendare. Non em̃ decet existimare ea quæ re uera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existentis. Et quę inter se ipsa dissident, indigentq; rationibus & argumentis animę, ambiguaq; sunt, scientiam omnino præcedere eodem modo manentem. Neq; etiam quæ uarie permutantur, rationes in uno consistentes progenerare: neq; indeterminata, determinatæ intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis sempiternorũ ueritatem accipere decet, neq; à sensibilibus uniuersaliũ iudicium atq; discrimen, neq; à rebus ratione carẽtibus iudiciũ sententiamq; bonorũ: sed oportet animam seipsam ingredientẽ, ibi uerum bonumque, ac ueras rationes omnium perscrutari. Plena enim est horum animæ ipsius essentia, delitescunt uero ex obliuione genesica. Quęrit igitur anima uerum exteriora spectãs, ipsum interim essentia possidens: bonũq; foris explorat, seipsa deserta. Hinc igitur suijpsius cognitionem exordiri quisq; debet. Si enim in hominum

multitu

multitudinem intuitum diſtrahamus, nunquam unam eorum ſpeciem diſcernemus, obſcuratam uidelicet multitudine diuiſioneq; & diſcordia, mutationeq; multiplici eorum, qui ſpeciei participes ſunt. Sin autem in nos ipſos aciem cõuerterimus, hic utique & rationem unam & naturam unam hominum ſpeculabimur, à diſturbatione ſemotam. Meritò itaque Socrates longe ſegregat animam à multitudinis conſpectu cognituram, quid re uera ſit homo, opiniõesq; contemplationis huius impedimẽta, redarguit. Multitudo nanq; impedimẽto nobis eſt ad animi conuerſionẽ in ſeipſam, atq; ad unius ſpeciei notitiã. Hic enim uarietas obumbrat unum, alteritas obſcurat identitatem, diſſimilitudo obfuſcat ſimilitudinem. Nam circa materiam ſpecies ſunt cõfuſæ, & meliora deterioribus ſunt commiſta.

Vita proprie naturalis animæ non eſt in corpore terreno, ſed ſublimi: ideo formæ omnes hic ægrotant atque delirant.

NEmo mirari debet, ſi cũ dicamus quod eſt naturale, frequentius eſſe eo quod præter naturam: & hoc quidem cõtrahi in anguſtũ, naturale uero per uniuerſum am

plificari. Hominum tamen plurimos ignorantes esse fatemur & malos, contrarios autem quampaucissimos. Non enim naturale est, animis unà cum corporibus uitã degere, & in generatione uersari: sed contrà separata, immaterialis, incorporea uita, potius est animis consentanea. Quando igitur in generatione uersantur, similes sunt hominibus pestilentem habitantibus regionẽ: Quãdo uero extra generationem uiuunt, ut Plato inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirandum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere q̃plurimos, paucissimos uero naturalem ualetudinem conseruare: sic & animas in generatione positas, plurimas quidẽ obnoxias passionibus atque prauas esse mirari non debes. Contrà uero stupendum foret, si animæ eiusmodi corporibus inuolutæ, his nodis adstrictæ, tanta circũfusæ mutatione, aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiantur. Nónne stupendum est, animam immaterialiter in rebus materialibus uiuere, & in caducis incontaminatam se alicubi conseruare? Atque cum iam eiusmodi pocula biberit, non esse his pharma-

cis

cis consopitam. Re enim uera obliuio, error, inscitia, pharmaco cuipiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem secundũ uitam esse lupos, multos uero porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circunfusos, cum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium, animæq́ multæ ob immoderatam concupiscentiam, uenenosis inescatæ sint poculis? Illud autem potius admirare, si qui inter mortales usquã reperiantur eiusmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti: Si qui Mercurij munere freti, in rationem scientiamq́ se conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, si in tartaro prospexeris animas cruciatas: taliũ enim ille locus: sic etiã si in generatione uiuentes animæ plurimæ perturbatæ sint, ignaræ, dementes: tales em̃ animas desiderat generatio. Sicut igiť in cœlo quidem bonæ sunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ, sic in generatione plures quidem prauæ sunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorũ melius atque diuinius declinat, sed deterius.

Malus neq; cum alijs consentit, neque secum.

IMprobus secum ipso consentire non potest. Necesse enim est, tum propter naturam rationalem uidere quodāmodo uerū, tum propter imaginationem perturbatam plurimum ignorare, secumq; dissidêre. Declarat hoc pœnitentia remissis perturbationibus ueniens. Imtemperatus igit̃ propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat atq; loquitur: sed propter concupiscentiam imaginationemq; perturbatam, à temperātia diuina longe discedit. Cumq; semper secum ipso pugnet, nimirū cum alijs consentire non potest.

Quicunque sciunt aliquid, circa illud omnino consentiunt.

OPortet eos qui sciunt aliquid, circa illud esse concordes. Cuius quidē concordiæ causa prima est, ipsa rerum determinata natura: secunda, quod ipsa cognitionis iudiciaria sunt eadem apud omnes: tertia quod in primis principijs, intellectus ad seipsum est unitus: ideoq; quicquid est intelligentię cōpos, est & particeps unionis. Scientia quidem illustratio quædam est, ex intellectu dependens: concordia uero illustratio

est, ex

est, ex unitate procedens: Est em̃ unio diffe rentium. Necesse est igitur scientię eiusdem participes, inuicem consentire.

Quisq; nostrum est anima, & hæc in se habet species omnes diuinas atque naturales.

TOtum Platonis consilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atq; demonstrare essentiam nostrã in speciebus rationibusq; consistere, atque scientias omnes ex seipsa producere, & in se ipsa species om̃es diuinas & naturales agnoscere. Perfecta quidẽ nostri cognitio foret, ab essentia uires, ab his actiones dijudicare. Cognitione uero nostri communiore potimur, ex actionibus uires, ex uiribus essentiam animę cognoscentes. Hęc quidem tria inuicem in anima cõfluunt. Nam & essentia eius est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit secundũ actum, hæc autem essentiæ fit cognata, secundum ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri uidetur.

ANimalia quidem ratione capta, impul

ſu gubernantur externo,, & aliunde curantur, ea uidelicet conditione qua mouet ipſe motor, orbata ſcilicet ea facu tate, qua aliquid ſeipſum ducere ualeat atq; ſeruare. Rationalis autem anima, propter ipſam per ſe mobilem & per ſe operantem proprietatẽ, ſuapte natura poteſt circa ſeipſã agere, ſeq; mouere, bonumq; ſibijpſi præbere. Iam uero purificatio nobis non accidit ab externis, ſed ex intimis animæ ducit originẽ. Omne nanq; malũ ab externis accidit, atq; eſt animę peregrinũ, ex intimis uero bonum. Anima eñ naturaliter eſt boniformis: & quanto fit perfectior, tanto uitam ſibi uendicat ex ſe mobilem: quippe cum fiat aliunde mobilis, ob corporale cõmerciũ & effectũ. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appoſitum extra ipſam, ſicut ſenſibilia & imaginatiõe percepta. Sola uero illa ſunt in ipſa, quæ ab ipſa in ipſam fiunt, ab eáque producunt̃. Purgatur igitur ex ſeipſa, quandoquidem ratio à ſeipſa incipiens, deſinit in ſeipſam. Hac igitur ratiõe recte intelligitur, quod Socrates ait, ſcilicet inter diſputantes, dicentem eſſe proprie, qui reſpõdet. Hic ergo ſi redarguit̃, redargutus uero purgatur,

certe

certe dum purgatur, seipsum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionẽ adhibens ipse sibi: quod quidem naturæ animæ se mouenti cõsentaneũ est. Quod sane dictũ confirmat etiã illud, disciplinas esse reminiscentias. Quod enim respondentes ex seipsis omnia dicant, maximum est reminiscentiæ signum, animas uidelicet rationes sermonesq́ ex seipsis promere, atq; solo suscitante quopiam indigere. Neq; esse tabellas uacuas literarum, quæ extrinsecus figuras accipiant. Sunt enim semper inscriptę, & ipse scriptor est intus. Neq; tamẽ omnes inscripta legere possunt, uel quod inscripta sint cognoscere: quippe cũ ob geneficã obliuionẽ oculus earum sit sordibus circũfusus, atq; ex ipsa obliuione in passiões inciderint. Solũ igit̃ opus est auferre, quod obstat appositum. Non autem necessaria est extrinsecus iniecta notitia: habent enim animæ in se ianuas ueritatis, sed terrenis materialibusq́ speciebus obclusas. Si quis igit̃ diligẽtissime res demõstret, animę incitatę quidẽ aliunde, promentes autem ex seipsis scita responsa, ex hoc ipso declarant uerũ esse Platonicũ illud, animam omnia nosse, soloq́ indigere quodam

ad respondendũ extrinsecus incitante. Præterea quod aliquis cũ eruditur, ipse seipsum purget, dęmonicę potestatis est opus. Nam dęmones non extrinsecus in nos agunt, sed tanquã ex puppi nos intus dirigunt & gubernant. Neq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, sed curant tanquã mobiles ex seipsis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & passiones expurgant. Socrates igitur uicem boni dæmonis agens, ostendit adolescentem nõ tam ab alio q̃ à seipso redargui.

Quare malus & ignorans secũ & cum alijs dißideat, quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordes.

CONtingit meritò plerisq; ad seipsos discordia frequens, quoniã aliqua quidẽ à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nõnulla ab ira, à concupiscentia multa. Nõ enim solum ex opinionibus, tales quædam passiones mouentur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiam cõtra propter passiones quasdam & impetus opiniones sæpe permutant: quandoq; ex optimis pessima sæpe reportant. Hi ergo à multis principijs

atque potentijs, & his quidem deterioribus multiformes in se motiones accipientes, nimirum animam dissidentem habent atque discordẽ. Scientia uero prędíti ab uno quodam superiore principio, cognitionem suscipiunt uniuersam: Intellectus eñ eis principia tradit. Iam uero omnes sententiæ uerę filiæ sunt intellectus. Cum igitur à tali quodam principio simplicitate procedãt om̃es, meritò omnes inuicem sunt concordes.

Qui putant hominẽ esse ex anima corporeq́; compositũ, consequenter utile à iusto seiungunt, qui uero hominem esse animam, cõiungunt

VTrum idem sit iustum atq; utile, cæteri quidem dissentiunt, Platonici uero idem esse cẽsent. Nam Epicurei sanè et Stoicorum quidam, finem nostrum ponentes, ipsum secundum naturam uiuere: atq; Peripatetici, qui bonum nostrum ex necessarijs complent, non facile possunt idem esse iustum atq; utile confirmare. Similiter & quicunq; hominem aiunt esse corpus animatum, uel ex corpore animaq; compositum. Vulnera enim cędesq; fugiet aliquis uel iniuste, ut animal cõseruet: quippe cũ cuiuslibet animalis bonum sit, secundum naturã

se habere, & in hoc habitu conseruari. Hic igitur utile dissentit à iusto. Quicunque uero finem ipsum in anima collocant, corporeis non egentem, hominemq; ipsum esse putãt animam utentem corpore: hi certe iustum atque utile, facile iudicant esse idem. Vtrunq; enim in anima ponunt, & passiones instrumentorum ab ipsis utentibus esse seiunctas intelligunt. Argumentatio uero probans iustũ esse utile, ita procedit: Omne iustum est pulchrum, omne pulchrum bonum: omne igitur iustum bonũ. Atq; bonũ & utile idem est: omne igitur iustũ est utile.

Anima contrahit in se speciem rei cui adhæret: item de uehiculis diuinarum animarum atque nostrarum.

ANimę species etiam eorum sibi cõtrahunt, quibus ipsæ se cõiungunt: Nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatẽ secundũ opiniones atq; uitã sibi uendicãt. Quãdo uero generationi se copulãt, nouitatẽ ubiq; sectant, & tum in has, tum in illas ferunt opiniões, ratiõesq; ipsas animæ, semper stabiles minime sentiunt. Significat inter hęc Plato, generosiores & ingeniosiores animas intelligentiã habentes, pu

ritatis

ritatis deorũ inuiolabilis, atq; hãc ipsam suo idolo inserentes, etiã circa apparentẽ puritatem quodãmodo occupari solere. Quandoquidẽ & diuinorũ indumentorũ inuiolabilis essentia est, & immaterialis est puritas, quã sanè oportet aĩas induere, sua uidelicet indumenta cognata purgãtes, uestesq; suas incõtaminatas à generatiõe seruantes, neq; totũ in externarũ uestiũ puritate ponentes.

Sciẽtia una in se manens, implet multos nõ diminuta: hinc conijcimus animam esse à corpore separatam.

EIusdem scientiæ munus est uni persuadere atq; multis. In qua quidẽ Platonica sententia, quasi quidam hymnus, & celebratio scientiæ continetũ. Hunc in modũ quanta & qualis unaquæq; scientia sit, hinc apparet, quod intellectus ipsius imitatione, eadẽ scientia unũquenq; implet cognitiõe, cunctosq; simul. Est quidẽ indiuisibilis, & considens in seipsa, & interim omnia participantia sui perficit instar mentis, quæ quidẽ ex se tradit omnibus interim ab unoquoq; seorsum. Hæc utiq; essentiam nostram indicant à corpore separatã, & in seipsa manentem: Siquidem scientia, quæ perfectio nostra est, talem possidet facultatẽ: corporeæ nanque

potentiæ quãdo ſe tradũt, ipſæ ſe minuunt, Scientia uero una eademq́ permanens, indiminuta, ſufficiens, uni multisq́ pariter ſeipſam exhibet. Et anima igiť ſimiliter eſt toti corpori pręſens, oĩbusq́ mẽbris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus eſſe aliquis ſine ſcientia poteſt: propheta uero certò ſcit quod pronunciat.

VBi Plato ait, uaticinator es, ſignificat illum opinione quidẽ, nõ ſcientia, quod ibi prænunciat, præſagire. Nam uaticinales quidẽ non ſcientia præditi ſunt, ſed opinione feruntur. Qui uero non ſolum uaticina tores ſed etiam uates ſunt, iam ſcientia potiuntur, potioremq́ humana ſcientiam habent. Significat etiam generoſiorum anima rum impetus atque motus quodammodo à ſuperis ſuſcitari, propterea quod etiã præter opinionem agant, ſæpe etiam ſi abſque ſcientia operentur.

Bonum, pulchrũ, iuſtum, ſuperintelligibiliter intelligi bile, intellectuale, eſſentia, uita, intellectus.

INter principia rerum, ipſum bonum ſupereminet pulchritudinem, & pulchritu do iuſtitiam. Bonum nanq́ ſuper intelligibilia extat, in loco inacceſſibili ſitũ. Pulchri-

tudo

tudo uero occulte quidem in primis intelli-
gibilibus permanet, explicatius autẽ in ipſo
ordinis illius fine. Iuſtitia deniq; unite quidẽ
in primo intellectualium ordine permanet;
cõſequenter uero in calce intellectualis deo
rum proceſſionis effulget. Rurſum ipſum
quidem bonũ regnat in dijs, pulchritudo in
mentibus, iuſtitia regnat in animis: quapro
pter & iuſtũ quidẽ pulchrũ eſt, non tamen
omne pulchrum eſt & iuſtum, ſed ipſa pul-
chrorũ cauſa, iuſtitiã antecedit. Item omne
pulchrum bonum, fons autem bonorũ o-
mnium præcedit omne pulchrum. Rur-
ſum iuſtum quidem eſt bonum, per mediã
pulchritudinem bono coniunctũ: bonum
uero ſuperius eſt ambobus. Sic utique inue
nies rerum etiam extrema conſiderans. Ma
terialis enim cauſa quamuis bonum aliquid
ſit, turpe tamẽ eſt atq; deforme. Vnius par-
ticeps quidẽ eſt, ſpeciei tamẽ expers. Quod
uero ſenſibile eſt, pulchritudinis quidem ue
ſtigia poſſidet, iuſtitię uero nequaquã. Hinc
in Phædro Socrates ait, inter caducas imagi
nes nullũ eſſe iuſtitiæ temperantiæq; ſplen
dorem: pulchritudinem uero ſolam priuile
giũ id habere, ut euidẽtiſſime pateret ubiq;

& desiderabilissima foret. Vbi igitur iustum est, ibi pulchrũ: ubi pulchrum, ibi bonum, siue prima principia spectare uoluẽris, siue principiorum illustratiões usque ad extrema porrectas. Ipsius quidem boni omnia participia sunt, omniũ enim est principium. Pulchri uero sola, quæ aliquã habent speciem. Iustitię deniq; solæ animæ sunt participes. Iam uero in medio rerum omnium centro, quale est anima, hęc omnia inuicem connectuntur, bonum, iustum, pulchrum. Et bonum quidẽ ipsius, est pulchrũ atq; iustum: Iustum quoq; simul & pulchrũ est & bonũ. Pulchrum similiter bonũ est & iustũ. Neque solum in eiusmodi trinitate est hic sermo uerus, uerm uetiam in alijs quoque multis. Quẽadmodũ inter principia ipsum ens præcedit uitam, uita mentem: similiter etiã in effectibus, ubi nõ omne compos entis, compos est & uitę, neq; uiuens omne statim est mẽte prẽditũ: sed uicissim intelligentia omnia uiuũt, atq; sunt, uiuẽtia uero sunt quoq; uiuẽdo. Cũ uero talis sit in extremis per trinitatem eiusmodi differentia, in anima confluunt, ubi ens quidem & uita & intellectus existit: Vita uero & intellectus est
& essen

& essentia: Intellectus autem, & essentia similiter est & uita. Vna enim simplicitas est in anima, una substantia. Neq; esse, neq; uiuere, neq; intelligere, ibi est aduentitiũ, sed intellectus quidem eius est essentialis & uiuens: uita quoq; intellectualis est per essentiam: essentia denique intellectualis & uiuens. Vbique ergo est omnia, & ex omnibus unum simili ratione, & bonum eius pulchritudine & iustitia pollet, & pulchrum est bonũ atq; iustum, rursumq; iustũ est bono pulchroq; refertũ. Subiectũ sane unũ est, rationes uero diuersæ: ubi nos neq; ipsam triũ horũ identitatē secundũ rationes consideramus, neq; alteritatē secundũ subiectũ existimamus, sed ratiões quidē eorũ differētes inter se cõseruamus, unũ uero subiectũ: quãobrem ubiq; p actiões animę inuicē ista concurrunt. Sicut enim ratiões quidem uirtutũ sunt differentes, unũ uero compos est cunctarum, neq; fieri potest, ut sis iustitiæ particeps, & tēperantię uacuus, uel duo hęc quidem habeas, cætera uero non habeas: sic & huiusmodi trinitas sibijpsa connectitur. Et omne quidē bonum simul & pulchri cõpos est & iusti, similiterq; de cæteris: Propterea

Socrates iustum bonum per pulchritudinẽ copulauit. Hoc enim est competens eorum medium simulatq; uinculum. Timæus autem ait pulcherrimũ esse nodum, qui & seipsum & colligata, q̃maxime cõficit unum. Memento uero ipsi quidem bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum uero nequaquam: ex quo apparet, concordia inuicem esse bona. Malo autem, & malũ & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura, pulchrum esse atque bonum.

OMne iustum esse pulchrum, sequentibus rationibus confirmabimus. Cum anima sit multitudo quędam, atq; in ea hoc quidem primũ sit, illud uero medium, illud autem ultimum, dic age quando iustitiam in ea fieri dicimus? An quãdo medium aut ultimum superiorib. dominari conatur, an potius quando primum medio, mediũ imperat ultimo? At si tunc quando deteriora melioribus præualent, nõ ulterius erunt deteriora natura talia: illud enim cui competit denominari melius est, honorabiliusq; natura. Si igitur impossibile est, idem naturaliter esse melius atq; deterius, oportet iustum

tunc

tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum est, uitæ totius habet imperiũ. Medium uero subditum meliori, pręualet ultimo. Tũc enim unaquæq; pars animę quod sibi cõuenit habet, primũ quidem regnans, secundum uero stipans, ultimũ deniq; meliori ministrans. Ipsum itaq; iustum natura distributiuum est eius, quod conuenit parti cuilibet animæ, & officij proprij conseruandi unicuiq; causa, propriæq; dignitatis distribuendæ, atq; ita totius ordinis conseruatio. Ordo uero moderatioq; huiusmodi naturę conueniens, naturaliter pulchra est. Est igitur iustitia causa pulchritudinis, atque pulchra. Est autem duplex iustum: Vnum quidem in contractibus, quod arithmeticã conseruat æqualitatem: Alterum uero in distribuendo uersatur, in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat ęqualitatem, ne socium suo in contractibus defraudemus, plus uidelicet quàm dederimus ipsi recipiẽtes. Tum uero inæqualibus distribuit inæqualia, pro dignitate cuiq; geometrica proportiõe seruata, ut quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa ꝑsonis. Itaq; omẽ iu-

ſtum ſicut diximus eſt æquale, omne autẽ æquale pulchrum, nam inæquale incompoſitum eſt & turpe: iuſtum igitur omne pulchrum. Præterea tunc eſt in corporibus pulchritudo, quando ſuperat forma materiam: Ipſa nanque materia deformis eſt & turpis: & quando forma ſuperatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate replet̃, & quaſi informe quiddã euadit, facta uidelicet ſimilis ſubiectæ naturæ. Si igit̃ & in anima quod intellectuale nobis ineſt, uicem gerit formæ, irrationale uero materię: Nam intellectus & ratio in ordine termini computantur, irrationale uero in genere indefiniti locatur: Natura enim indeterminatum eſt, expersque menſuræ: neceſſariũ eſt in anima quoque tunc pulchritudinẽ effulgere, quando ratio quidem regnat. Species uero uitæ ratione carentes, rationi ſubduntur. At uero iuſtum ipſum rationi quidẽ dat imperiũ, irrationali deputat ſeruitutem. Vtrique enim quod ſibi conſentaneum eſt attribuit: Principali quidem principatũ, inferiori uero deſignat obſequium: quandoquidem in opificio mundi, irrationale nobis eſt ſubditum, & rationi nobis inſitę irrationale ſubijcitur,

ut uehicu-

ut uehiculū ipſum. Itaque iuſtū naturaliter pulchrū eſt, & pulchritudinis animæ cauſa. Item iuſtū quid perfectū eſt atq; definitum, nam iniuſtū impfectū indefinitūq; cenſet: atq; infinitū uagat, nec uſq; ſiſtit gradū preuaricans iuſtitiæ terminū. Ipſum ergo iuſtū cuicūq; adeſt, menſurā terminūq; imponit, atq; ita oĩa pſecta facit. Cū itaq; tale ſit, meritò pulchrā efficit animā. Id eñ q̃d perfectū eſt atq; menſuratū, naturaliter pulchritudo conſequit, ſicut immenſuratū indeterminatumq; deformitas comitat. Iuſtū igit eſt natura pulchrum. Denique ipſe mūdi faber, totum hoc per iuſtitiam exornauit. Pulcherrimo enim nodorum omniū nodo deuinxit mundum, indiſſolubilemq; effecit, propter proportionis analogicæ poteſtatē continentem ipſum, ſibiq; amicū undiq; facientem. Quod autem eſt ſimile mundo, uiſibilium omnium formoſiſſimo, nimirum eſt ipſum quoque pulchrum. Quod igitur iuſtum eſt, neceſſariò eſt & pulchrum.

Omne pulchrum naturaliter eſt bonum, omne turpe malum atque uiciſſim.

OMne uero pulchrum eſſe bonum, ita ita probamus. Conſtat pulchrum eſſe

amabile, ſuapte natura, quandoquidem &
extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis
imaginem ferens eſt amabilis, primoq; aſpe
ctu animos ad ſe mouet. Quod cõfirmatur
in Phædro. Re enim uera καλὸν, id eſt pul-
chrum, ſiue dicit̃ διὰ τὸ καλεῖν, id eſt, quia pro
uocat animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt, quia
permulcet intuentes: certe ſecundum natu
ram eſt amabile. Quapropter & amor ad
pulchrum dicitur amantem ducere. Quic-
quid autẽ eſt amabile, eſt appetibile: eſt em̃
amor appetitus aliquis alicuius robuſtus at-
que uehemens. Et quicquid amat, appetit
aliquid, quo & indiget. Omne uero appeti
bile eſt & bonum, ſiue re uera bonum, ſiue
apparens. Pleraq; enim non bona expeten
da nobis occurrũt, quoniam appetentibus
ſe offerunt tanquam bona. Demõſtratum
eſt autem à Socrate in Memnone, manife-
ſte fieri nõ poſſe, ut qui malũ quale ſit noue
rint, ipſum appetant. Appetibile igit̃ om̃e
bonum eſt. Ac ſi quidem appetibile ſit prin
cipaliter, bonum quoque principaliter erit.
Sin autem apparens appetibile, tale etiã erit
bonum. Omnino autem in quolibet termi
norum hoc eſt apponendũ, ſcilicet aut ap-

parens, aut re uera. Si enim pulchrũ & apparens, certe & amabile, & appetibile, bonumq́ pulchro eiusmodi consors. Sin autẽ natura pulchrum est & amabile, bonũ quoque similiter. Atqui quid nam erit appetibile, nunquid malum? At impossibile est, ubi notum fuerit, esse alicui expetendũ. Omnia enim bonum appetunt, ad malum autẽ appetitio nulla fertur. Sed neq; etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neq; sit bonum, neq; malum. Quod enim tale est, gratia alterius agitur, nullusq́ finis existit: omne autem appetibile finis. Atque si quid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, desideratur ut bonum. Et si quid nõ pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur ut pulchrum. Si igitur omne pulchrum est amabile, omne amabile est appetibile, omne appetibile bonum: consequenter omne pulchrum est bonũ. Atq; uicissim, omne bonũ appetibile, appetibile est amabile, siquidem amare est uehementer appetere. Vnde in Symposio Socrates ait, bonũ amabile esse sicut pulchrum. Si inquam omne bonũ est appetibile, appetibile rursum amabile, amabile uero pulchrum: sequitur ut bonum o=

mne sit pulchrum. Neq; nũc nobis obijciat aliquis, ipsum bonum esse superius pulchritudine, neq; rursum duplex esse quod amabile dicitur. Non enim nunc de primis rerũ principijs disputamus, sed de his quæ nobis insunt pulchris atq; bonis. Quod igitur in nobis est bonũ, simul est appetibile & amandum. Per amorẽ igit' id cõparamus & possidemus: per amorẽ inquam studiumq; propensum. Ac si quis seipsum animaduerterit, planè perspiciet eiusmodi bonum acriores nobis amores inferre, cognoscet quàm pulchra sensibus manifesta. Quod igitur est bonum, est & pulchrum. Quapropter Diotima præcipit amatoribus, ut post occurrentem sensibus pulchritudinem, se ad pulchritudinẽ transferãt, actionibus, officijs, scientijs insitam, ibiq; amatorium animæ oculũ uehementer exerceant. Deinceps uero ad intellectũ, ibiq; præcipuam diuinamq; pulchritudinem dominãtem, tanquam ipsum re uera pulchrum in nobis animæ uigeat. Quid eñ in nobis est uirtute & scientia pulchrius? Quid contrà uitio & ignorantia turpius?

Homo est anima utens corpore ut instrumẽto. Mala ergo corporis non pertinent ad animam hominemq́; sicut neq; mala instrumentorũ ad artificem atq; artem.

FAlso pleriq; putant uulnera mortemq́; mala. Quid enim horum nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quę nos ipsi sumus. Neq; enim passiones instrumentorum, uirtutes utentium mutant. Neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi: neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicẽ propterea putaremus fabrum, cui seca defuerit. Iam uero quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumenta quædam habet, per quæ mouet externa, quorum uitium bonam non lędit corporis habitudinem, similiter & corporis passiones in animam nõ pertranseunt. Quapropter & mors etsi corporis malum est, nõ tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum quidem actionis est in anima, malum uero interim fit in alio, nondũ ostẽsum est idem aliquando pulchrum esse, simulq́; malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secũdũ seipsum,

aliud autem secundum accidens. Est enim actio fortis, pulchra secundum seipsam: mala uero, si quãdo sit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agẽtem mori. Esto em̃ si uis, mors è malorum numero, non igitur officium forte, secundum hoc ipsum quod est forte: ideoq; pulchrum est etiam malũ, sed forte per accidens: Illud igitˀ est pulchrũ, aliud uero malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem ostensum est esse aliquando malum, sed per accidens, propter obitum. Proinde hominis ignorat essentiam, qui bonum à pulchro secernit, & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit. Bonũ in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re uera homo ipse est animus, ipse essentia à corpore segregatus, in quo quicquid est, pulchrum est & bonum, etiam si inde corporis sequatˀ incõmodum. Corpus enim nõ pars hominis, sed instrumentũ. Instrumenti uero malum non pertinet ad utentem.

Quomodo differant duo hæc, scilicet secũdum seipsum, & qua ipsum.

DIctiones eiusmodi, scilicet secundum seipsum, & qua ipsum, etiã apud Aristotelem distinguuntur. Quod enim secun

dum

dum seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autem qua ipsum conuenit, præter id quod conuenit secundum seipsum, etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur si cōmensurationis animæ causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrū, efficitque ut melius in anima dominetur deteriori, perficitque nos, & animæ deformitatem purgat, hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrū. Si enim qua pulchrū est cōmensuratum est, & qua cōmensuratū est & bonū: bonum enim est mensura, certe qua pulchrum est, existit et bonum. Similiter turpe, qua turpe malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incōpositum, & hac ipsa ratiōe malum. Qua igitur est turpe, est utique malum. Eadem itaque res & pulchra semper est & bona, atque contrà turpis pariter atque mala. Hanc tu regulam hic mente teneto, qua & in Posteriorū usus est Aristoteles: Si qua duo cōuertunt̄ inuicē, eorū quoque opposita cōuertuntur. Si igitur pulchrū bonūque cōuertuntur inter se, eorū quoque opppsita, malū scilicet atque turpe, similiter inter se cōuertunt̄.

FINIS.

SACRIFICIO ET MAGIA.

MARSILIO FICINO FLORENTINO INTERP.

vemadmodũ amatores ab ipsa pulchritudine, quæ circa sensum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: sic & sacerdotes antiqui, cum considerarent in rebus naturalibus cognationẽ quandam compassionemq; aliorum ad alia, & manifestorum ad uires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, sacram eorum scientiam cõdiderunt, agnouerunt enim & in infimis suprema, et in supremis infima: In cœlo quidem terrena secundũ causam modoq; cœlesti: In terra uero cœlestia, sed modo terreno. Nam unde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id est solisequas, ad solis motum solem uersus moueri? Sed selinetropias, id est lunisequas ad lunam uerti? Nempe cuncta precantur, hymnosq; cõcinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia uero sensibili modo. Itaq; solisequa quomo

documq;

docũq; poteſt mouetur ad ſolem, ac ſi quis poſſet audire, pulſationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per eiuſmodi ſonum erga regem ſuum compoſitum animaduerteret, qualemcũq; poteſt planta conficere. Quamobrem in terra quidem aſpicere licet ſolem & lunam, ſed pro qualitate terrena. In cœlo autem plantas omnes, & lapides, & animalia pro cœleſti natura, uitam habentia intellectualem. Quæ quidem ueteres contemplati, alĳs cœleſtiũ alia terrenorum adhibuerũt, unde diuinas uirtutes in locum inferiorem, ob quandam ſimilitudinem deduxerũt. Nempe ſimilitudo ipſa ſufficiens cauſa eſt, ad res ſingulas in uicem uinciendas. Si quis enim canabim, ſiue papyrũ calefaciat, deinde ſubigat lucernæ proximę, etiam ſi non tangat, uidebit ſubitò accenſam canabim, quamuis non tetigerit ignem, accenſionemq; deſuper ad inferiora deſcendere. Comparemus igitur canabim calefactam, ſiue papyrum cognationi cuidam inferiorum ad ſuperiora: appropinquationem uero eius ad lucernam, opportuuo uſui rerũ pro tempore, loco, materia: proceſſum ignis in canabim, præſen

tiæ diuini luminis, ad id quod poteſt capere, acceſſionem denicꝗ canabis deificationi mortaliū, materialiumqꝫ illuſtrationi, quæ deinde feruntur ſurſum inſtar accenſæ canabis, ob quandam ſeminis diuini participationem. Quid uero de Loto dicam? Lotus implicat quidem in ſe folia, ante Solis exortum: Oriente uero ſole, explicat paulatim. Et quatenus ſol ad mediā cœli aſcendit plagam, eatenus pandit folia: Quatenus uero à medio petit occaſum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minus dilatatione contractionecꝫ foliorum honorare ſolem, quam homines genarum geſtu motucꝫ labiorum. Non ſolū uero in plantis, quæ ueſtigium habent uitæ, ſed etiam in lapidibus aſpicere licet imitationem & participationem quandam luminū ſupernorū: quemadmodum helitis lapis radijs aureis ſolares radios imitatur: lapis autem qui uocatur cœli oculus, uel Solis oculus, figuram habet ſimilem pupillæ oculi, atque ex media pupilla emicat radius. Lapis quoque ſelenitus, id eſt lunaris, figura lunæ cornicularis ſimilis, quadam ſui mutatione lunarem ſequitᷣ motum. Lapis deinde helioſelenus, id eſt ſola-

ris lunarisq́ꝫ, imitatur quodãmodo cõgres- sum solis & lunæ, figuratq́ꝫ colore. Sic diui- norum omnia plena sunt: terrena quidem cœlestiũ, cœlestia uero supercœlestiũ, pro- ceditq́ꝫ quilibet ordo rerum, usque ad ulti- mum. Quę enim super ordinem rerum col liguntur in uno, hæc deinceps dilatantur in descendendo, ubi aliæ animæ sub numini- bus alijs ordinant. Deinde & animalia sunt solaria multa, uelut leones & galli, numinis cuiusdam solaris pro sua natura participes: Vnde mirum est, quantum inferiora in eo- dem ordine cedant superioribus, quamuis magnitudine, potentiaq́ꝫ non cedant. Hinc ferunt gallum timeri à leone q̃plurimũ, & quasi coli: cuius rei causam à materia sensu- ue assignare nõ possumus, sed solum ab or dinis superni contemplatione: quoniam ui delicet præsentia solaris uirtutis, conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde appa ret, quia gallus quasi quibusdam hymnis ap plaudit surgẽti Soli, et quasi aduocat, quan do ex antipodum medio cœlo ad nos defle ctitur. Et quandoq́ꝫ nonnulli solares angeli apparuerunt, formis eiusmodi præditi, atq́ꝫ cum ipsi in se sine forma essent, nobis tamẽ

qui formati sumus occurrere formati. Non nunquam etiam dæmones uisi sunt solares leonina fronte: quibus cum gallus obijceretur, repente disparuerunt. Quod quidem inde procedit, quod semper quæ in eodem ordine constituta inferiora sunt, reuerentur superiora: quemadmodũ pleriq; intuentes uirorum imagines diuinorũ, hoc ipso aspectu uereri solent turpe aliquid perpetrare. Vt autem summatim dicam, alia ad reuolutiones Solis correuoluuntur, sicut plantæ, quas diximus: alia figuram solarium radiorum quodammodo imitantur, ut palma, dactylus, alia igneam Solis naturã, ut laurus, alia aliud quiddã: uidere sanè licet proprietates quæ colliguntur in Sole, passim distributas, in sequentibus in solari ordine constitutis, scilicet angelis, dæmonibus, animis, animalibus, plantis, atq; lapidibus. Quocirca sacerdotij ueteris autores, à rebus apparentibus superiorum uirium cultum adinuenerunt, dum alia miscerent, alia purificarent. Miscebant autem plura inuicem, quia uidebant simplicia nõnullam habere numinis proprietatẽ, non tamen singulatim sufficientem ad numinis illius aduocationem.

Quamobrē ipſa multorum cōmiſtione attrahebant ſupernos influxus, atq; quod ipſi cōponendo unū ex multis cōficiebant, aſſimilabant ipſi uni, quod eſt ſuper multa, conſtituebantq; ſtatuas ex materijs multis permiſtas. Odores quoq; cōpoſitos colligētes arte in unū diuina ſymbola, reddētesq; unū tale, quale diuinū exiſtit ſecūdum eſſentiā, cōprehendens uidelicet uires q̄plurimas. Quorū quidē diuiſio unamquāq; debilitauit, miſtio uero reſtituit in exēplaris ideam. Nonnunq; uero herba una, uel lapis unus ad diuinū ſufficit opus. Sufficit enim Cnebiſon, id eſt carduus, ad ſubitam numinis alicuius apparitionē, ad cuſtodiā uero laurus, Raccinū, id eſt genus uirgulti ſpinoſum, cepa, ſquilla, corallus, adamas, iaſpis. Sed ad præſagiū cor talpæ. Ad purificationē uero, ſulphur & aqua marina. Ergo ſacerdotes p mutuā rerū cognationē cōpaſſionēq; cōducebant in unū, p repugnantiā expellebant, purificātes cum oportebat ſulphure, atque aſphalto, id eſt bitumine, aqua aſpergentes marina: purificat eñ ſulphur quidē propter odoris acumen; aqua uero marina propter igneam portionē. Et animalia dijs in deorū

cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab ijs atque similibus recipientes, primum potentias dæmonum cognouerunt, uidelicet eas esse proximas rebus actionibusq; naturalibus, atq; per hæc naturalia, quibus propinquant in præsentiam cõuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorũ uires actionesq; processerunt, partim quidẽ docentibus dæmonibus addiscentes, partim uero industria propria interpretantes cõuenientia symbola, in propriã deorum intelligentiam ascendentes, ac denique posthabitis naturalibus rebus actionibusq;, ac magna ex parte dæmonibus, in deorũ se consortium receperunt.

PROCLI DE SACRIFICIO ET MAGIA FINIS.

EX PORPHYRIO, DE ANIMAE DESCENSV ATQVE ASCENSV.

OPORTET nos (si modo ad illa quæ re uera nobis ꝓpria sunt, reuolaturi sumus) hęc quę ex natura mortali nobis assumpsimꝰ, omnino deponere, unà cum affectione ad hęc declinãte, per quã descensio nobis contigit: præterea reminisci beatæ & æternæ substantiæ: ac dum ad incorporeum studemus ascẽdere, duo potissimũ meditari, tum qua ratiõe esse materiale caducumq́ꝫ deponamus: tum etiam qua uia pręcipue reuertamur, contraria scilicet uia redeuntes, ad illa uiæ per quam ad hæc nostra descẽdimus. Eramus enim, & adhuc sumus intellectuales essentiæ purę ab omni sensu, naturaq́ꝫ irrationali uiuẽtes. Copulati uero sumus naturæ sensibili, tum per impotentiam ęternę ad intelligibile nostrum cõuinctionis, tum per potentiam ad inferiora uergentem. Omnes enim uires cũ sensu corporeq́ꝫ agentes, tunc primũ pululant ad effectum, cum animus in ipso intelligibili minime perseuerat, similes terræ iam deprauatæ, quæ cum triticum sępe susceperit, reddit deniq́ꝫ loliũ.

Idq́ per quandam animæ accidit prauitatē, quæ ſanè nō perdit quidem ipſius eſſentiā dum irrationale pululat germen, ſed p̄ hoc ipſum anima cōiungitur cum mortali, dum ad alienum ex proprio trahitur. Quamobrem ſi quando ad priſtinū ſtatum redire pro uiribus affectamus, neceſſarium eſt à ſenſu & imaginatione omniq́ irrationali quæ ſequitur inde conditione, paſſionibusq́ eiuſmodi animū penitus ſegregare, quatenus permittit naturę neceſſitas. Rite uero diſponere, articulatimq́ cōponere quæ ad mentem pertinent, tranquillitatem pacemq́: ex hoc circa irrationale belle conſtituentes, ut non ſolum de ipſis intellectus intelligibilibus audiamus, ſed etiam quanta potentia ſimus, fruentes uidelicet contēplatione mentis, & in naturā incorporeā reſtituti, iamq́ per intellectū uere uiuentes, nec ultra falſo unà cum naturis caduco cognatis. Soluere itaque multa nobis indumenta debemus, tum uiſibile hoc indumentum, tum interiores adhuc nobis ueſtes adhibitas, non enim uitiorū effectus tantū deuitare debemus, ſed effectus etiam ipſos radicitus extirpare. Diſceſſus autē à corpore fieri quidē poteſt

cum uiolentia, fieri quoq; persuasione quadam, & profectò rite peragit per extenuationem quandam, & ut dixerit aliquis per obliuionem mortemq; affectuum, quę quidem optima discessio est: quippe cum nihil trahat secum ipsius ex quo animus ipse diuellitur: Nam ut in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur uiolentia, aliquid secũ, siue partẽ, seu uestigium euulsionis ipsius, eiusq; ex quo eradicatur, trahere solet.

BASILEAE, PER MICH. ISINGRINIVM, MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXXII.

PALMA BEB.

T. O

